

Dialogo van Justin met de Jood Trypho.

Hoofdstuk 1.

¹ (H) Inleiding.

Toen ik op een morgen langs de weg, de Xystus,² aan het wandelen was, ontmoette ik een bepaalde man met een paar anderen die zei: 'Hallo filosoof!' En gelijk na dit gezegd te hebben, draaide hij zich om en liep met mij mee, ook zijn vrienden volgden hem. Ik sprak hem op mijn beurt aan en zei: 'Wat kan ik voor u doen?'

En hij antwoordde: 'Ik ben onderwezen door de Socratische leraar Korinthus uit Argos dat ik het soort mensen dat zich zoals u kleedt³ niet zou moeten verachten of onverschillig behandelen, maar om hen alle vriendelijkheid te betonen en met hen te socialiseren. Het verbinden met elkaar kan wellicht dan iets goeds opleveren voor die man of voor mijzelf. Het is altijd goed voor beide als de een of de ander er voordeel bij heeft. Dat is de reden dat wanneer ik iemand in zo'n outfit zie, dat ik hem graag aanspreek en hierom heb ik u dus welwillend aangeklampt. En zij die met mij mee zijn, zijn ook in de verwachting om iets dat tot voordeel strekt van u te horen.

'Maar wie bent u dan belangrijke man?' Antwoordde ik met een kwinkslag.

Toen vertelde hij mij onomwonden zowel zijn naam als zijn familie. 'Trypho,' zegt hij, 'word ik genoemd, en ik ben een Hebreeër uit de besnijdenis, en uit de oorlog⁴ ontsnapt ben ik uiteindelijk doorgereisd en breng ik mijn dagen door in Griekenland, vooral in Korinthe.

'En in hoeverre,' zei ik, 'zou u net zo veel voordeel hebben van de filosofie als van uw eigen wetgever en de profeten?'

'Waarom niet?' antwoordde hij. 'Komen de filosofen dan niet in elk debat bij God terecht? En rijzen er dan niet voortdurend vragen op over Zijn eenheid en voorzienigheid? Is het niet werkelijk de plicht van de filosofie om de Godheid te onderzoeken?'

'Zeker,' zei ik, 'zo hebben wij dat ook geloofd. Maar de meesten hebben hier niet aan gedacht, of er één of meerdere goden zijn, en of ze op ons allemaal letten of in het geheel niet, alsof deze kennis niets voor ons geluk zou betekenen. Nee, zij proberen ons des te meer te overtuigen dat God voor het universum met al zijn families en soorten zorgt, maar niet voor mij en u, en ieder afzonderlijk, want anders zouden we zeker niet dag en nacht tot Hem moeten bidden. Maar het is niet moeilijk om te begrijpen hoe dat komt, want vreesloosheid en vrijheid van spreken hebben dit tot gevolg bij wie dit soort meningen zijn toegedaan. Ze doen en spreken wat zij maar willen, zonder straf of enig voordeel van God te verwachten. Want waarom zouden ze? Zij verzekeren dat de dingen altijd

hetzelfde zullen gaan en ook, dat u en ik weer op eenzelfde manier zullen leven, zonder betere of slechtere mensen geworden te zijn. Maar toch zijn er een aantal anderen⁵ die, na verondersteld te hebben dat de ziel onsterfelijk en immaterieel is, geloven dat wie het kwade hebben begaan geen straf ondergaan zullen, omdat wat immaterieel is ongevoelig is, en dat de ziel, als gevolg van haar onsterfelijkheid, niets van God nodig heeft.'

Dan glimlacht hij zachtjes en zegt: 'Vertel ons uw mening over deze zaken, en wat uw idee over het respecteren van God is, ook wat uw filosofie is.'

Hoofdstuk 2.

(H) Justin omschrijft zijn filosofiestudie.

'Ik zal u zeggen,' zei ik, 'wat ik denk, want filosofie is in feite het grootste bezit en het meest eervol voor God,⁶ naar Wie zij ons leidt en als enige ons aanbeveelt. Want het zijn werkelijk heilige mensen die aandacht aan de filosofie geschonken hebben. Wat filosofie is en waarom het aan de mensen gegeven is, is aan de aandacht van de meesten ontsnapt. Want er zouden geen Platonisten moeten zijn, of Stoïcijnen, of Peripatetici,⁷ of Theoretici, of Pythagoreërs, omdat de kennis één is.⁸ Ik zal u vertellen waarom het zo veelkoppig geworden is. Nu gebeurde het dat degenen die haar als eerste ter hand namen [de filosofie], en die daarom gewaardeerde en beroemde mannen werden, opgevolgd werden door wie geen onderzoek naar de waarheid gedaan hadden, maar alleen bewondering hadden voor de volharding en zelfdiscipline van hun voorgangers, net als de vernieuwende leerstellingen. Dus dacht ieder dat wat hij van zijn leraar leerde waar was. Daarbovenop droegen deze volgelingen dezelfde zaken weer over op hun opvolgers, of vergelijkbare stellingen, en zo'n systeem werd vernoemd naar de vader van die leer. Allereerst verlangend om persoonlijk met één van die mannen te spreken, heb ik mijzelf aan een bepaalde Stoïcijn overgeleverd. En na geruime tijd met hem doorgebracht te hebben en toen ik geen nadere kennis over God verworven had, (want hij wist het zelf niet, en zei dat dat soort onderwijs overbodig was), verliet ik hem en ging ik naar een ander, die een Peripatetiër genoemd werd, en zoals hij voor deed komen, gewiekst. En deze man vroeg mij om een vergoeding te betalen, na mij de eerste paar dagen vermaakt te hebben, zodat ons samenzijn niet zonder winst zou zijn. Daarom heb ik hem ook verlaten, gelovend dat hij helemaal geen filosoof was. Maar omdat mijn ziel gretig verlangde om de specifieke en

¹ Vertaald vanuit het Engels op basis van de vertaling van Roberts, Alexander; Donaldson, James (eds.). Ante-Nicene Christian Library. II. (1885) En raadpleging van de vertaling van Lukyn Williams, The Macmillan Co, London 1930. Met eigen toevoegingen in de voetnoten.

² Een weg in Efeze waar filosofische discussies plaatsvonden

³ In het kleed van een filosoof

⁴ De oorlog die door Bar Kochba was begonnen

⁵ De volgelingen van Plato

⁶ Andere vertalingen hebben alleen: 'Filosofie introduceert ons bij God'

⁷ Volgelingen van Aristoteles

⁸ Julian, Orat. vi., zegt: "Laat niemand onze filosofie in vele onderdelen verdelen, of in meerdere delen snijden, en laat hem er vooral niet vele uit één maken, want zoals de waarheid één is, zo is filosofie dat ook."

uitgelezen filosofie te horen, kwam ik bij een Pythagoriër terecht, erg gevierd, een man die zichzelf erg wijs vond. En toen ik een gesprek met hem had, bereid om zijn toehoorder en leerling te worden, zei hij: 'Wat dan? Bent u dan bekend met muziek, astronomie en geometrie? Denkt u dat u een van de dingen die tot een gelukkig leven leiden kunt begrijpen als u niet eerst op de hoogte bent gebracht van deze punten die de ziel buiten verstandelijke zaken om voeden? Om haar zo klaar te maken voor de onderwerpen die tot de geest behoren, om te mijmeren over wat werkelijk eervol en werkelijk goed is?' Na het aanbevelen van veel van dit soort leerstromingen en het mij vertellen dat deze noodzakelijk zijn, stuurde hij mij weg toen ik hem mijn onkunde beleed. Als gevolg hiervan nam ik dat nogal ongeduldig aan, zoals te verwachten was toen ik in mijn hoop faalde, en temeer omdat ik vond dat de man enige kennis had. Maar mij herinnerend aan de tijd die ik nodig zou hebben om deze leertaken onder de knie te krijgen, was ik het uitstelgedrag zat. In mijn hulpeloze toestand leek het mij goed om een ontmoeting met de Platonisten te hebben, want zij genoten grote faam. Daarom heb ik zoveel mogelijk van mijn tijd doorgebracht met iemand die zich sinds kort in onze stad had gevestigd, een volslanke man die een hoge positie onder de Platonisten bekleedde. Ik werd er beter in, en maakte dagelijks de grootste vorderingen. En de gedachte aan immateriële zaken overweldigde mij zeer, en het (blijven) bedenken van ideeën nam een vlucht in mijn geest. Na korte tijd dacht ik al wijs geworden te zijn, en ik was zo stom dat ik verwachtte om direct zicht op God te hebben, want dat is het einde van Plato's filosofie.

Hoofdstuk 3

(H) Justin vertelt hoe hij bekeerd is.

'En toen ik die mening toegedaan was, wilde ik een bepaalde tijd met grote rust vervuld worden, en de menselijke paden mijden, daarom ging ik naar een bepaald veldje, niet ver van de zee. En toen ik op een dag vlakbij die plek was, waar ik dacht alleen te zijn, volgde een zekere oude man mij op geringe afstand, zeker niet verachtelijk qua verschijning, zich met zachtmoedige en eerbiedwaardige manieren tonend. En toen ik mij naar hem omkeerde, na gestopt te zijn, heb ik mijn ogen nogal scherp op hem gericht. En hij zei: 'Kent u mij?'

Ik antwoordde ontkennend.

'Waarom kijkt u mij dan zo aan?' zei hij tegen mij,

'Ik ben verbaasd,' zei ik, 'omdat u toevallig met mij op dezelfde plek bent, want ik verwachtte hier geen mens te zien.'

En hij zegt tegen mij: 'Ik maak me zorgen over een aantal uit mijn huishouden. Zij zijn bij mij weggegaan, en daarom ben ik gekomen om hen persoonlijk te zoeken, zodat ze misschien ergens opduiken. Maar waarom bent u hier?' Dat zei hij tegen mij.

'Ik hou van dit soort wandelingen,' zei ik, 'waarbij mijn aandacht niet wordt afgeleid, zo ben ik ononderbroken met mijzelf in gesprek, want dit soort plaatsen zijn uiterst geschikt voor (verstandelijke) Philologie.'⁹

'Bent u dan een (belijdende) Philologier?'¹⁰ Zei hij, 'maar geen liefhebber van daden of waarheid? Streeft

u er dan niet naar om een praktisch man te zijn, net zoveel als een Sofist (leraar)?'

'Wat voor groter werk,' zei ik, 'kan iemand dan dit realiseren, dan de Rede die alles bestuurt te tonen, en daar grip op gekregen heeft, en haar beklommen heeft, waarna hij neerkijkt op de fouten van anderen en wat zij najagen? Want zonder filosofie en juiste denkbeelden zou geen mens gezond verstand gebruiken. Daarom is het noodzakelijk voor iedereen om te filosoferen en van mening te zijn dat dit het grootste en meest eervolle werk is. Dus andere zaken zijn slechts van secundair of tertiair belang, als ze werkelijk maar van filosofie afhankelijk zijn, dan hebben ze enige waarde en verdienen ze acceptatie. Maar als ze dat missen, en er niet samen mee gaan, dan zijn ze vulgair en laag bij de grond voor wie hen nastreven.'

'Maakt filosofie dan gelukkig?' zei hij onderbrekend.

'Zeker,' zei ik, 'en dit alleen.'

'Wat is filosofie dan?' zegt hij, 'en wat is geluk? Zeg het mij, als tenminste niets u verhindert om het te zeggen.'

'De filosofie,' zei ik, 'is de kennis van dat wat werkelijk bestaat, en een duidelijk begrip van de waarheid. En geluk is de beloning van dit soort kennis en wijsheid.'

'Maar wat noemt u God?' zei hij.

'Dat wat zich altijd met dezelfde aard en op dezelfde manier handhaaft en de oorzaak van alle andere dingen is, dat is werkelijk God.' Antwoorde ik hem, en met plezier luisterde hij naar mij, en vroeg als volgt door bij mij:

'Is kennis geen verzamelbegrip voor verschillende zaken? Want in allerlei soorten vaardigheden wordt degene die ze beheerst een bekwaam mens genoemd, het beheersen van beleid, of van besturen, of in dezelfde mate van genezing. Bestaat er een soort kennis die voorziet in het begrijpen van goddelijke en menselijke aangelegenheden? En wel een volledige bekendheid met de Godheid en de rechtvaardigheid ervan?'

'Zeker,' antwoordde ik.

'Welke dan? Kennen wij God dan op eenzelfde manier als de mens, zoals we muziek, en rekenen, en astronomie, of andere soortgelijke 'takken' kennen?'

'Geenszins,' antwoordde ik.

'Dan heeft u mij niet correct geantwoord,' zei hij, want sommige [takken van kennis] komen door te leren tot ons, of door een bepaalde baan, terwijl we voor andere kennis en inzicht nodig hebben. Bijvoorbeeld, als men zou zeggen dat er in India een bepaald dier onvergelijkbaar met alle andere dieren zou zijn, maar van een soort met vele vormen en variaties, dan zou u dat niet weten totdat u het zag. U zou zelfs niet in staat zijn om een goed verslag ervan te doen, behalve als u het gehoord had van iemand die het gezien had.'

'Zeker niet,' zei ik.

'Hoe kunnen de filosofen dan juist over God oordelen, of enige waarheid spreken, als ze niets van Hem weten, Hem op geen enkel moment gezien hebben, laat staan Hem gehoord hebben?' zei hij.

'Maar vader,' zei ik, 'de Godheid kan niet slechts met de ogen gezien worden, zoals dat bij andere levende wezens kan, maar is alleen voor de geest zichtbaar, zoals Plato zegt, en ik geloof hem.'

⁹ Het verstandelijk oefenen wordt bedoeld *logos ratio*

¹⁰ Hier wordt het oefenen van spreken bedoeld, *logos oratio*

Hoofdstuk 4

(P) De ziel kan uit zichzelf God niet zien.

‘Is er dan,’ zegt hij, ‘zo’n grote macht in onze geest¹¹ gelegen? Of kan een mens dat op gevoel niet eerder opmerken? Zal de geest van de mens op enig moment God zien terwijl hij ongeïnstrueerd is door de Heilige Geest?’

‘Plato zegt inderdaad,’ antwoordde ik, ‘dat het oog van de geest van dien aard is, en met dit doel is gegeven, dat wij de werkelijk ‘Bestaande’ kunnen zien als de geest zuiver zichzelf is, Die de oorzaak is van alles wat door de geest wordt onderscheiden, zonder kleur, zonder vorm, zonder omvang, werkelijk niets waar het lichamelijke oog naar kijkt. Maar het is zoiets, zegt hij (Plato) verder, dat het buiten elke substantie staat, onuitsprekelijk en onverklaarbaar, maar alleen eervol en goed, plotseling in goed geneigde zielen komend, vanwege hun geneigdheid en verlangen om Hem te zien.’

‘Welke geneigdheid,’ antwoordde hij, ‘bestaat er tussen ons en God? Is de ziel dan ook goddelijk en onsterfelijk, en een deel van die zeer vorstelijke geest? En zelfs als deze God ziet, is het dan voor ons ook haalbaar om de Godheid in onze geest waar te nemen en zo gelukkig te worden?’

‘Zeker,’ zei ik.

‘Begrijpen alle zielen van alle levende wezens Hem dan?’ Vroeg hij, ‘of zijn de zielen van mensen van de ene soort, en de zielen van paarden en van ezels van een andere soort?’

‘Nee, want de zielen die in iedereen zijn, zijn gelijk,’ antwoordde ik.

‘Dan,’ zegt hij, ‘zullen zowel paarden als ezels zien, hebben ze dan op een of ander moment God gezien?’

‘Nee,’ zei ik, ‘want de meerderheid van de mensen zal dat niet, behalve zij die rechtvaardig zullen leven, gezuiverd door rechtvaardigheid en elke andere goede kwaliteit.’¹²

‘Het is dus niet,’ zei hij, ‘vanwege zijn geneigdheid dat een mens God ziet, of omdat hij een geest heeft, maar omdat hij beheerst en rechtvaardig is?’

‘Ja,’ zei ik, ‘en omdat hij dat waardoor hij God waarneemt bezit.’

‘Wat dan? Doen geiten of schapen iemand dan kwaad aan?’

‘Niemand in enig opzicht,’ zei ik.

‘Volgens uw verklaring zullen deze dieren (God) dus zien,’ zegt hij.

‘Nee, want hun lichaam heeft zo’n aard, dat dit een belemmering voor hen is.’

Hij gooide het over een andere boeg: ‘Als deze dieren een toespraak zouden kunnen houden, wees er dan maar verzekerd van dat ze ons lichaam met gegronde redenen belachelijk zouden maken. Maar laten we dit onderwerp nu rusten en laten we het bij zoals u het zegt. Vertel me dit dan, ziet de ziel (God) zo lang zij in het lichaam is, of nadat ze eruit verwijderd is?’

‘Zolang het in de menselijke vorm is, is het voor haar mogelijk,’ ga ik verder, ‘om dit door middel van de

geest te bereiken. Maar vooral als zij van het lichaam vrijgesteld is, en op zichzelf staat, dan krijgt zij bezit van dat wat zij altijd al wilde en volledig liefheeft.’

‘Wanneer zij weer in de mens is, herinnert zij zich dit (zien van God) dan?’

‘Dat lijkt me niet zo,’ zei ik.

‘Wat is dan het voordeel voor degenen die (God) gezien hebben? Of wat is hij die gezien heeft dan meer dan hij die niet gezien heeft, tenzij hij dit feit herinnert, dat wat hij gezien heeft?’

‘Ik kan het niet zeggen,’ antwoordde ik.

‘En wat voor lijden ondergaan die mensen die geacht worden dit schouwspel onwaardig te zijn?’ zei hij.

‘Ze worden in de lichamen van bepaalde wilde beesten gevangen, en dat is hun straf.’

‘Weten ze dan dat het om die reden is dat ze in die vormen bestaan en dat ze enige zonde begaan hebben?’

‘Ik denk het niet.’

‘Dan halen ze naar het schijnt geen voordeel uit hun straf, daarbij zou ik niet zeggen dat ze gestraft worden, tenzij ze zich bewust zijn van die straf.’

‘Nee inderdaad.’

‘Daarom zien zielen God niet, noch migreren ze naar andere lichamen, want dan zouden zij weten dat ze zo gestraft worden, en zouden ze bang zijn om hierna zelfs de meest triviale zonde te plegen. Maar dat zij kunnen waarnemen dat God bestaat, en dat gerechtigheid en heiligheid eervol zijn, dat ben ik ook volkomen met u eens,’ zei hij.

‘U heeft gelijk,’ antwoordde ik.

Hoofdstuk 5

(H) De ziel is van nature niet onsterfelijk.

(O)¹³ ‘Die filosofen weten dus niets over deze dingen, want zij kunnen niet zeggen wat een ziel is.’

(J)¹⁴ ‘Het lijkt van niet.’

(O) ‘Noch behoort zij onsterfelijk genoemd te worden, want als zij onsterfelijk is, is zij duidelijk onverwikt.’¹⁵

(J) ‘Zij is zowel ongeboren als onsterfelijk, volgens sommigen die Platonisten genoemd worden.’

(O) ‘Zegt u dat de wereld ook ongeboren is?’

(J) ‘Sommigen zeggen dat, ik ben het echter niet met hen eens.’

(O) ‘U heeft gelijk, want welk argument heeft iemand met te veronderstellen dat een zo solide lichaam, weerstand bezittend, samengesteld, veranderlijk, aftakelend en elke dag hernieuwd wordend, niet door een bepaalde oorzaak voortgekomen is? Maar als de wereld verwekt is, dan zijn zielen noodzakelijkerwijs ook verwekt. En wellicht bestonden ze op enig moment nog niet, omdat ze vanwege de mensen en andere levende wezens gemaakt werden, als u zegt dat ze volledig los verwekt zijn en niet samen met hun specifieke lichamen.’

(J) ‘Dat lijkt juist te zijn. Zijn ze dus niet onsterfelijk?’

(O) ‘Nee, omdat de wereld voor ons verwekt geworden lijkt te zijn. Want ik zeg werkelijk dat niet alle zielen sterven, want dat zou werkelijk een kolfje naar de hand van het kwaad zijn. Dus wat dan? De zielen van de heiligen verblijven op een betere plaats, terwijl die van de onrechtvaardigen en goddelozen op een slechtere

¹¹ Of ons verstand

¹² Of deugd

¹³ (O) De oude man is aan het woord

¹⁴ (J) Justin is aan het woord.

¹⁵ Of ongeboren

plaats zijn, wachtend op de tijd van het oordeel. Zo sterven sommigen die gebleken zijn God waardig te zijn nooit, maar anderen worden gestraft, zolang als God wil dat zij bestaan en gestraft worden.'

(J) 'Is dat wat u zegt van gelijke aard als dat wat Plato in 'Timæus' over de wereld aanneemt, als hij beweert dat zij inderdaad aan verval onderhevig is. Aangezien zij geschapen is, maar dat zij door de wil van God niet ontbonden zal worden of met het noodlot van de dood te maken krijgt? Lijkt het u dat hetzelfde van de ziel gezegd kan worden, en in het algemeen van alle dingen?'

(O) 'Omdat de dingen die na¹⁶ God bestaan, of op elk moment bestaan,¹⁷ aan verval onderhevig zijn, en zodanig zijn dat ze uitgewist kunnen worden en stoppen met bestaan, is God alleen onverwekt en onvergankelijk, want daarom is Hij God. Bovendien zijn alle dingen die na Hem geschapen zijn vergankelijk. Dat is de reden dat zielen zowel sterven als gestraft worden. Want, als zij onverwekt zouden zijn, dan zouden ze niet zondigen of van dwaasheid vervuld kunnen zijn, of laf, of ook wreed. Ze zouden uit vrije wil ook niet in varkens of slangen of honden transformeren. Dan zou het ook niet juist zijn om hen te dwingen, als ze onverwekt waren. Want dat wat onverwekt is, is gelijk aan, gelijkwaardig met en hetzelfde als wat ongeboren is, dan zou het een niet in macht of in eer boven het ander gesteld moeten worden. En daarom zijn er niet vele zaken die onverwekt zijn. Want als er enig verschil tussen hen zou zijn, dan zou u de oorzaak van dat verschil niet kunnen achterhalen, al zou u ernaar zoeken. Want na het in eeuwigheid dwalen van de geest hierover, zou u uiteindelijk doodvermoeid het standpunt van Één Onverwekte innemen, en zeggen dat Die de oorzaak van alles is.'

(J) 'Is dit dan aan de aandacht van Plato en Pythagoras ontsnapt, die wijze mannen,' zei ik, 'die als een muur en fort van filosofie voor ons geweest zijn?'

Hoofdstuk 6

(H) Deze dingen waren onbekend voor Plato en andere filosofen.

'Het maakt mij niet uit,' zei hij, 'of Plato of Pythagoras, of, kortom, iemand anders, dergelijke opvattingen had. Want zo is de waarheid, en hiervanuit kunt u haar ontwaren. Vanzelfsprekend is de ziel leven, of heeft zij dat. Want als zij leven is, dan zou zij iets anders veroorzaken om te leven, en niet haarzelf, net zoals beweging iets anders dan zichzelf in beweging brengen zal. Nu zou niemand ontkennen dat de ziel leeft. Maar als zij leeft, leeft zij niet als [zelf] leven zijnde, maar als de deelnemer aan het leven. Daarbij verschilt iets dat ergens aan deelneemt, van datgene waar het deel aan neemt. Nu neemt de ziel aan het leven deel, omdat God wil dat zij leeft. Dus zal zij er geen deel aan hebben, als God niet wil dat zij leeft. Want het is niet haar bijdrage om te leven, omdat die van God komt. Maar zoals een mens niet altijd leeft, en de ziel niet voor eeuwig met het lichaam verbonden is, (de ziel verlaat het lichaam immers als deze harmonie wordt opgesplitst), en de mens niet meer bestaat, dan

zal dus, als de ziel moet stoppen met bestaan, de levensgeest van haar vertrekken, en bestaat er geen ziel meer, dan gaat zij terug naar de plaats vanwaar zij genomen is.'

Hoofdstuk 7

(P) De kennis van de waarheid moet alleen vanuit de profeten gezocht worden.

(J) 'Moet iedereen dan een leraar nemen?' zeg ik, 'of hoe kan iemand nog geholpen worden als zelfs in hen geen waarheid is?'

(O) 'Lang voor deze tijd, bestonden er bepaalde mensen die ouder zijn dan iedereen die als een gewaardeerde filosoof beschouwd wordt, zowel rechtschapen als door God geliefd, die door de Goddelijke Geest spraken, en gebeurtenissen die plaats zouden vinden en die nu plaatsvinden voorzeiden, zij worden profeten genoemd. Alleen zij zagen en verkondigden de waarheid aan de mensen, zonder enig mens te eerbiedigen of te vrezen, niet beïnvloed door een verlangen naar verheerlijking, maar alleen die dingen die zij zagen en die zij hoorden sprekend, vervuld met de Heilige Geest zijnde. Hun geschriften zijn nog altijd aanwezig en hij die ze gelezen heeft is erg geholpen met zijn kennis over het begin en het einde van de dingen. Ook van de zaken die een filosoof zou moeten weten, ervanuit gaande dat hij ze geloofd heeft. Want in hun verhandelingen maakten zij geen gebruik van bewijsvoering, omdat zij boven alle bewijsvoering uit getuigen van de waarheid waren, en geloofwaardig. Want de gebeurtenissen die plaatsgevonden hebben, en die zich (nu) voordoen, dwingen u tot instemming met hun uitspraken, hoewel zij al recht op aanvaarding hadden vanwege de wonderen die zij verricht hebben. Want die verheerlijkten zowel de Schepper, de God en Vader van alle dingen, als dat zij Zijn Zoon, van Hem afkomstig, de Christus, verkondigden. Dat wat de valse profeten die met de leugenachtige onreine geest vervuld zijn werkelijk niet gedaan hebben of doen, maar zij wagen het om bepaalde prachtige daden voor het oog van verbaasde mensen te werken, en verheerlijken de geesten en demonen van misvattingen. Maar bid bovenal dat de poorten van het licht voor u geopend kunnen worden, want deze dingen kunnen niet door iedereen ingezien of begrepen worden, maar alleen door de mens aan wie God en Zijn Christus wijsheid gegeven hebben.'

Hoofdstuk 8

(H) Justin wordt door dit debat aangewakkerd met liefde tot Christus.

'Toen hij deze en vele andere dingen gesproken had, waar dit niet het moment voor is om ze te benoemen, vertrok hij na mij op het hart gedrukt te hebben om er acht op te slaan, en daarna heb ik hem niet meer gezien. Maar direct ontbrandde er een vlam in mijn ziel, en nam een liefde voor de profeten, en van die mensen die vrienden van Christus zijn, bezit van mij. En terwijl ik hij zijn woorden in mijn hoofd herhaalde, concludeerde ik dat deze filosofie alleen veilig en

¹⁶ Of naast

winstgevend is. Daarom, en om die reden ben ik een filosoof. Verder zou ik graag willen dat iedereen zich niet van de woorden van de Redder af zou houden, zoals ook ik niet. Want zij bezitten op zich al een geweldige macht, en zijn voldoende om degenen met ontzag, die van het rechte pad zijn afgeweken, te inspireren. Terwijl de prettigste rust geboden wordt aan degenen die ze zorgvuldig in praktijk brengen. Als u dus enigszins om uzelf geeft, en als u gretig op zoek naar redding bent, en als u in God gelooft, dan kunt u, aangezien u niet onbekend met deze zaken bent, vertrouwd raken met de Christus van God en, na volmaakt geworden te zijn een gelukkig leven leiden.’

Toen ik dit gezegd had, lachten mijn geliefde vrienden¹⁸ die bij Trypho waren, maar hij zei glimlachend: ‘Ik keur uw andere opmerkingen goed en bewonder de gretigheid waarmee u goddelijke zaken bestudeert, maar het was beter voor u om nog altijd vast te houden aan de filosofie van Plato, of van een andere man, met aanhoudende volharding, zelfbeheersing, en matiging, in plaats van door valse woorden misleid te worden, en de mening van mensen zonder reputatie te volgen. Want als u bij deze wijze van filosofie blijft en smetteloos leeft, dan rest u een hoop op een betere bestemming. Maar als u God verloochend heeft en rust vindt in het vertrouwen van een mens, welke veiligheid rest u dan nog? Als u dus bereid bent om naar mij te luisteren, want ik heb u al als een vriend beschouwd, word dan eerst besneden, kom daarna de voorschriften die met betrekking tot de Sabbat zijn uitgevaardigd na, en de feesten, en de nieuwe maandsdagen van God, en, met een woord, doe alle dingen die in de wet zijn opgeschreven, want dan kunt u misschien genade van God ontvangen. Maar Christus, als Hij al geboren is en overall bestaat, is onbekend, en kent zichzelf niet eens, en heeft geen macht totdat Elia komt om Hem te zalven en Hem aan iedereen te openbaren. En u die een ongegrond verslag heeft aangenomen verzint een Christus voor uzelf en gaat voor Hem op ondoordachte wijze verloren.’

Hoofdstuk 9.

(H) De Christenen hebben geen ongegronde verhalen geloofd.

‘Ik verontschuldig en vergeef u mijn vriend,’ zei ik, ‘want u weet niet wat u zegt, maar bent overgehaald door leraren die de Schriften niet begrijpen, en als een waarzegger spreekt u wat ook maar in u opkomt. Maar als u bereid bent om naar een verslag over Hem te luisteren, hoe wij niet bedrogen zijn, en waarom wij niet ophouden om Hem te belijden, ondanks dat verwijten van mensen zich over ons ophopen, en ondanks dat de meest verschrikkelijke tiran ons dwingt om Hem te verloochenen, zal ik u terplekke bewijzen dat wij hier niet gelovend in loze fabels staan, of met ongefundeerde woorden, maar met woorden vol van de Geest van God, en grote kracht, en uitbundige genade.’

¹⁸ Latijns ‘Pompeüs’

¹⁹ Genesis 19: 9-14: Ook heeft God tegen Abraham gezegd: ‘U zult zich aan mijn eigen verbond gehouden hebben, u en de generaties van uw nageslacht. En dit is het verbond tussen mij en tussen u en uw nageslacht dat u gehouden zult hebben, dat ieder mannelijk kind onder u zich laat besnijden. U besneet het eigen vlees van uw voorhuid en dat was dan het teken van het verbond tussen u en mij. En bij u zal ‘de zoon van acht dagen’ besneden geweest zijn, alles onder uw nageslachten

De mensen die in zijn bijzijn waren lachten weer en schreeuwden op een ongepaste wijze. Toen stond ik op en stond op het punt te vertrekken, maar hij, mijn jas vastpakkend, zei dat ik dat niet moest doen totdat ik wat ik beloofd had uitgevoerd had.

‘Laten uw vrienden dan niet zoveel lawaai maken, of zich zo minachtend gedragen,’ zei ik. ‘Maar als zij dat willen, laten ze dan in stilte luisteren, of, als ze iets beters te doen hebben, laat ze dan gaan, terwijl wij ons op een plek waar we het debat rustig af kunnen ronden teruggetrokken zullen hebben.’

Het leek Trypho goed dat we dat zouden doen, en dus, nadat we dit hadden afgesproken, hebben we ons in de middelste ruimte van de Xystus teruggetrokken. Twee van zijn vrienden die onze ijver bespottelijk vonden en er schertsend over deden vertrokken. En toen we op die plek waar stenen zitplaatsen aan beide zijden zijn kwamen, zijn degenen die bij Trypho zijn aan de ene kant gaan zitten, sprekend met elkaar, terwijl iemand een balletje opwierp over de oorlog die in Judea gevoerd is.

Hoofdstuk 10.

(H) Trypho verwijt de Christenen alleen de niet-naleving van de wet.

En toen ze gestopt waren sprak ik hen opnieuw aan: ‘Is er enig andere zaak mijn vrienden, waarin wij te verwijten zijn, dan dat wij de wet niet naleven, en niet, zoals uw voorvaders waren, in het vlees besneden zijn, en de Sabbatten niet onderhouden zoals u dat doet? Worden onze levens en onze gewoonten ook belasterd onder u? Ook vraag ik dit af, gelooft u ook van ons dat wij mensen eten, en dat wij na het feest, als de lichten gedooft zijn, deelnemen aan gemengde geslachtsgemeenschappen? Of veroordeelt u ons alleen op dit punt, dat wij bij dit soort leerstellingen blijven en aan een onjuiste mening vasthouden, zoals u denkt?’ ‘Dit is waar we verbaasd over zijn,’ zei Trypho, ‘want die dingen waar de menigte over spreekt zijn ongeloofwaardig omdat zij het meest weerzinwekkend voor de menselijke natuur zijn. Bovendien ben ik mij ervan bewust dat uw voorschriften in het zogenaamde evangelie zo geweldig en zo groot zijn, dat ik vermoed dat niemand ze kan houden, want ik heb ze aandachtig gelezen. Maar dit is wat wij vooral niet kunnen bevatten, dat u, bewegend heilig te zijn en uzelf beter dan anderen veronderstellend, zich niet op een bijzondere wijze afzondert van hen, en uw levenswijze onder de volken niet verandert. Dat u zich niet aan feesten of Sabbatten houdt, en het gebruik van de besnijdenis niet heeft. Ook dat uw hoop op een man die gekruisigd werd rust, en dat u dan toch iets goeds van God verwacht te krijgen, terwijl u Zijn geboden niet gehoorzaamt. Heeft u niet gelezen dat de ziel van wie op de achtste dag niet besneden zal zijn, afgesneden zal worden van zijn volk?’¹⁹ En dat is voor vreemdelingen

wat mannelijk is, of hij nu thuis geboren is of als vreemdeling met geld gekocht is, wie niet uit uw zaad afkomstig is. Wis en waarachtig wordt wat in uw huishouden geboren is en wie met geld gekocht is besneden! En zo werd mijn verbondsteken in uw vlees tot een voortdurend verbond. En het mannelijke dat zich niet naar het vlees van de voorhuid heeft laten besnijden, ook diens ziel werd van zijn volk afgesneden, want diegene verbrak mijn verbond.’

en voor slaven net zo uitgevaardigd. Maar u, dit verbond direct naast u neerlegend, verwerpt de daaruit voortvloeiende plichten en tracht uzelf ervan te overtuigen dat u God kent. Dat terwijl u geen van die dingen uitvoert die zij die God vrezen doen. Als u zich dus op deze punten kunt verdedigen, en duidelijk maakt op welke manier u op wat dan ook hoopt, al neemt u de wet niet in acht, dan horen wij dat graag van u en zullen wij andere vergelijkbare onderzoeken doen.'

Hoofdstuk 11.

(P) De wet is afgeschaft, het nieuwe Testament beloofd en door God gegeven.

'Er zal geen andere God bestaan Trypho, ook bestond er van eeuwigheid af geen ander' (zo sprak ik hem aan), 'alleen Hij Die heel dit universum maakte en verdeelde. Ook denken wij niet dat er één God voor ons is en een ander voor u, maar dat Hij alleen God is Die uw vaderen uit Egypte met een sterke Hand en een verheven Arm geleid heeft. Wij hebben dus niet op een ander vertrouwd (want er bestaat geen ander), maar op Hem op Wie u ook vertrouwd heeft, de God van Abraham en van Isaak en van Jakob. Maar wij vertrouwen niet via Mozes, of via de wet, want dan doen we hetzelfde als uzelf. Maar nu, omdat ik gelezen heb dat er een definitieve wet zal zijn, en een verbond dat boven alle (andere) staat, dat nu voor de mensen om zich aan te houden ingesteld is, voor iedereen die op zoek naar de erfenis van God is. Want de wet die op Horeb uitgevaardigd is, is nu verouderd en behoort alleen nog tot uzelf, maar deze is universeel voor iedereen. Nu is de (eerste) wet die tegenover de (laatste) wet geplaatst is afgeschaft, net als dat een verbond wat later komt het vorige ongeldig maakt. Want een eeuwige en definitieve wet, namelijk Christus, is aan ons gegeven en dit verbond, waarna er geen wet meer zal bestaan, is betrouwbaar, zonder gebod, zonder voorschriften. Heeft u dat wat Jesaja zegt niet gelezen: 'Luister naar mij, luister naar mij mijn volk, ook u koningen, geef mij gehoor, want er zal een wet van mij uitgaan, en mijn oordeel zal tot een licht voor de volken zijn. Mijn rechtvaardigheid nadert snel, en mijn redding zal zich uitbreiden, en de volken zullen op mijn Arm vertrouwen?'²⁰ Ook Jeremia zegt over dit zelfde nieuwe verbond: 'Kijk, de dagen komen,' zegt de Heer, 'dat ik een nieuw verbond met het huis van Israël en met het huis van Juda zal sluiten, niet volgens het verbond dat ik met hun voorvaders heb gesloten, op de dag dat ik ze bij de hand nam, om ze uit het land Egypte te halen.'²¹ Als God dus een nieuw verbond dat ingesteld moest worden aankondigde, en dat als een

licht voor de volken, dan zien wij [nu] en zijn wij [nu] overtuigd dat er mensen tot God naderen, hun afgoden en andere ongerechtigheid achterlatend, door de Naam van Hem Die gekruisigd werd, Jezus Christus. Zij houden zich aan hun belijdenis, zelfs tot aan de dood, en handhaven hun heiliging. Bovendien is het, via de werken en de bijbehorende wonderen, voor iedereen mogelijk om te begrijpen dat Hij de nieuwe wet is, en het nieuwe verbond, en de verwachting van degenen die uit alle mensen op de goede dingen van God wachten. Voor het ware geestelijke Israël, en de afstammelingen van Juda, Jakob, Isaak en Abraham (die in onbesneden toestand vanwege zijn geloof door God goedgekeurd werd, en de vader van vele volken genoemd wordt), dat zijn wij, die via deze gekruisigde Christus tot God geleid zijn, zoals zal blijken als we verdergaan.'

Hoofdstuk 12.

(H) De Joden schenden de eeuwige wet en interpreteren die van Mozes verkeerd.

Ik voerde ook een andere passage aan waarin Jesaja uitroept: 'Luister naar mijn woorden en uw ziel zal leven. Dan sluit ik een eeuwigdurend verbond met U met de zekere genadebewijzen van David. (Kijk, ik heb Hem tot een getuigenis aan het volk gegeven). Naties die U niet kennen zullen U aanroepen, volken die U niet kennen zullen naar U ontsnappen, vanwege Uw God, de Heilige Israëls, want Hij heeft U verheerlijkt.'²²

Deze zelfde wet heeft u veracht, en Zijn nieuwe heilige Verbond heeft u verminkt. En nu neemt u dit niet aan, of bekeert u van uw slechte daden.

'Want uw oren zijn dicht, uw ogen zijn verblind en het hart is verhard',²³ heeft Jeremia uitgeroepen, en zelfs dan luistert u nog niet. De Wetgever is aanwezig, toch ziet u Hem niet, aan de armen wordt het evangelie gepredikt, de blinden zien, maar u begrijpt het niet. Nu heeft u een tweede besnijdenis nodig, hoewel u hoog opgeeft van het vlees. De nieuwe wet vereist dat u een voortdurende Sabbat houdt, en u, omdat u één dag niets doet, veronderstelt dat u heilig bent, zonder te onderscheiden waarom dit aan u geboden is. En als u ongezuurd brood eet, dan zegt u dat aan de wil van God voldaan is. De Heer onze God vindt dit soort gebruiken niet prettig. Als er enige valse getuige of dief onder u is, laat hem dan stoppen daarmee. Als er een overspeler is, laat hem tot berouw komen, dan heeft hij zich aan de zoete en ware Sabbatten van God gehouden. Als iemand vuile handen heeft, laat hem die dan wassen en zuiver zijn.'

²⁰ Jesaja 51:4,5 volgens de LXX; Hebreeuws-Nederlands: 'Mijn volk en natie vestig uw aandacht op mij, luister naar mij, want ik zal een wet vanuit mij naar buiten gebracht hebben. Ik zal zo plotseling als een licht mijn oordeel geveld hebben. Nabij is mijn recht, mijn redding (Yesha) trok op. Mijn Armen zullen mijn volk bestuurd hebben.'

²¹ Jeremia 31:31,32; 31.; 'Kijk, de dagen komen,' zegt JHWH, 'dat ik met Israël en Juda een nieuw verbond sloot. Niet zoals het verbond dat ik met hun voorvaders sloot op de dag dat ik hen ondersteun en hen uit het land Egypte leidt,'.

²² Jesaja 55:3-5; Profetisch naar de Messias toe: 'Leg Uw oor te luister en kom naar mij, luister en Uw ziel zal leven. Want ik zal een eeuwig verbond met U gesloten hebben dat de

getrouwheid aan David bevestigd. Kijk, als een Getuige voor de naties stelde ik Hem aan, als een Leider en Bevelhebber voor de naties.' Kijk, U zult een volk dat U niet gekend heeft geroepen hebben, een volk dat U niet kende zal naar U toe gerend zijn, omwille van Uw God JHWH en vanwege de Heilige Israëls, want Hij maakte U mooi.

²³ Jeremia 5:21; 'Luister hier nu naar, dwaas en harteloos volk, zij hebben wel ogen maar hebben geen inzicht gehad, zij hebben wel oren maar hebben niets begrepen!' Ook Jeremia 16:12; 'U deed nog meer misdaden dan uw voorvaders, want kijk, ieder van u volgt hardnekkig zijn eigen slechte hartsverlangens, zonder naar mij te luisteren.'; ook 5:3; 18:12; 19:15. Zie ook Ezechiël 3:7-9

Hoofdstuk 13.

(P) Jesaja onderwijst dat de zonden door het bloed van Christus vergeven zijn.

‘Want Jesaja heeft u niet naar een bad gestuurd om moord en andere zonden weg te wassen, wat zelfs al het water van de zee niet schoon kan wassen, maar, zoals te verwachten zou zijn, was dit het reddende bad uit de vroegere tijd voor de mensen die zich bekeerd hadden. Wie niet langer door het bloed van geiten en schapen gezuiverd werden, of door de as van een koe, of door het aanbieden van fijne bloem,²⁴ maar door het geloof in het bloed van Christus, en door de dood van Hem Die om deze reden stierf. Zoals Jesaja zelf zei:

‘De Heer zal zijn heilige Arm voor de ogen van alle volken ontbloten en alle natiën en de eindigen der aarde zullen de redding van God zien.

U! Vertrek! U! Vertrek! U! Vertrek! Ga daar weg en raak geen onrein ding aan. U! Ga weg uit haar midden! Zuiver uzelf u die de vaten van de Heer draagt, want u gaat zonder haast. Want de Heer zal voor u uitgaan, en de Heer, de God van Israël zal u verzamelen.

‘Kijk, mijn dienaar zal omzichtig handelen en Hij zal verhoogd en sterk verheerlijkt worden. Evenzovele als er verbaasd over u waren, net zo erg werd uw gestalte onder de mensen verguisd. Zo zullen vele volken verbaasd over Hem staan en zullen de koningen hun mond sluiten, want datgene wat men niet over Hem verteld had, dat zullen zij zien, en datgene wat zij niet gehoord hadden, dat zullen zij overdenken.’

Heer, wie heeft ons verslag geloofd? En aan wie is de Arm van de Heer geopenbaard? Als een Kind (zuigeling)²⁵ tegenover Hem hebben wij Hem aangekondigd, als een Wortel uit dorre grond. Hij heeft geen vorm en is niet knap, en toen we Hem zagen had Hij geen (bijzondere) gestalte of schoonheid, maar Zijn gestalte wordt onteerd en is gebrekkiger dan de mensenzonen. Hij is een man die bezocht wordt, bekend met het dragen van ziekte, want Zijn gezicht is afgewend. Hij werd veracht en wij hebben Hem niet gewaardeerd.

Hij draagt onze zonden en is voor ons in nood, maar wij hebben gedacht dat Hij bezocht en afgebeeld werd, of door het kwaad geslagen. Maar Hij raakte gewond voor onze overtredingen, Hij werd gekneusd voor onze ongerechtigheden, de straf voor onze vrede was op Hem. Door Zijn striemen zijn wij genezen.

Wij zijn allemaal als afgedwaalde schapen, ieder mens is zijn eigen weg gegaan. Maar de Heer legde het onrecht van ons op Hem, toch doet Hij Zijn mond niet open om Zijn verdrukking. Als een schaap werd Hij naar de slacht gebracht, en zoals een lam stom is voor zijn scheerder, zo deed Hij Zijn mond niet open.

²⁴ Jesaja 1:11-17; ‘Waarom brengt u mij zoveel slachtoffers?’ Heeft JHWH gezegd, ‘ik kreeg mijn buik vol van die brandoffers en rammen! Ook in het vet van het mestvee en in het bloed van stieren, lammetjes en (hoofd)rammen schiep ik geen genoeg! Als u gekomen zult zijn om mijn aanblik te zien, wie eiste het dan uit uw handen op om mijn voorhoven te betreden? U zult geen waardeloze slachtoffers gebracht hebben, de geur ervan vind ik vreselijk, de nieuwe maansdagen en Sabbatten en het aanroepen van God in de samenkomsten heb ik niet verdragen, die samenkomsten zijn afgoderij. Mijn ziel haatte uw nieuwe maansfeesten en samenkomsten, zij waren mij tot last en ik werd het verdragen ervan moe.

Tijdens Zijn vernedering werd Zijn oordeel weggenomen. Maar wie zal Zijn verwekking uitleggen? Want Zijn leven is van de aarde weggenomen.

‘Vanwege de overtredingen van mijn volk werd Hij ter dood gebracht. En ik zal de goddelozen geven voor Zijn begrafenis, en de rijken voor Zijn dood, omdat Hij geen ongerechtigheid gepleegd heeft, en er geen bedrog in Zijn mond is gevonden.’

De Heer wil Hem in die ellende ook zuiveren. Als Hij voor de zonde gegeven is, dan zal uw ziel een langlevend nageslacht zien. Maar de Heer wil Zijn ziel wegnemen van de moeilijkheden, Hem het licht laten zien en Hem begrip bijbrengen, om de Rechtvaardige die velen ten goede dient te rechtvaardigen.

En Hij zal onze zonden dragen, daarom zal Hij velen beërven en de buit van de sterken verdelen, omdat Zijn ziel aan de dood werd uitgeleverd. Ook werd Hij onder de overtreders gerekend en droeg Hij de zonden van velen, en werd voor hun overtreding uitgeleverd.

Zing, O onvruchtbare die niet gebaard heeft! Breek uit en roep het uit, u die geen barensweeën heeft. Want de kinderen van de verlatene zijn er meer dan de kinderen van de getrouwde vrouw. Want de Heer heeft gezegd: ‘Vergroot de plaats van uw tent en van uw gordijnen, repareer ze, bespaar er niet op, verleng uw scheerlijnen en versterk uw tentstokken. Breid uit naar uw rechter- en uw linkerkant, want uw nageslacht zal de samenlevingen beërven, en u zult de verlaten steden bewoond laten worden. Vrees niet omdat u zich schaamt, sta ook niet beschaamd omdat u berispt bent, want eeuwigdurende schaamte zult u vergeten, en u zult de schande van uw weduwschap niet herinneren.’

Want de Heer heeft zich een Naam verworven, en Hij Die u verlost heeft zal door de hele aarde de God van Israël genoemd worden. Als een verlaten vrouw, gekwetst in haar geest, heeft de Heer u geroepen, als een vrouw die van jongs af aan gehaat is.²⁶

Hoofdstuk 14

(H) Gerechtigheid via de bekering van het hart, door Christus gegeven in de doop.

Dat is dus de reden van dit bad van bekering en kennis van God, wat vanwege de overtredingen van Gods volk is uitgevaardigd, zoals Jesaja roept. Wij hebben dat geloofd en getuigen dat juist dat doopsel dat Hij aankondigde alleen in staat is om degenen die zich bekeerd hebben te zuiveren, en dat is het water van leven.

Maar de drinkbakken die u voor uzelf hebt uitgedutst zijn gebroken en nutteloos voor u.²⁷ Want wat is het nut van die doop die alleen het vlees en lichaam reinigt? Doop de ziel vanwege woede en hebzucht, vanwege

Dus als u uw handen omhoog heft, dan zal ik mijn ogen voor u gesloten houden. Ook als u het gebed zult blijven herhalen, dan luisterde ik niet, want uw handpalmen zaten vol met bloed. Was uzelf, reinig uzelf, verwijder uw kwade praktijken voor mijn ogen, stop met het aandoen van kwaad. Leer om gezond te maken, onderzoek wat een rechtvaardig oordeel is, sta recht tegen de verdrukker, voor het recht van de wees en strijd in de rechtszaak voor de weduwe.’ (S)

²⁵ 03126. יֹנֵק yowneq yo-nake; van 03243 (melk zuigen); een zuigeling; een takje (van een boom gekapt en ontspruitend); - zachte plant, uitloper

²⁶ Jesaja 52:10-54:6 volgens de LXX

²⁷ Jeremia 2:13

afgunst en haat, en kijk! Dan is het lichaam zuiver. Want dit is de symbolische betekenis van ongestig brood, dat u niet de oude daden van het goddeloze zuurdesem begaat. Maar u heeft alle dingen in een vleselijke zin begrepen, en u veronderstelt dat het heiligend is als u zulke dingen doet, terwijl uw ziel van bedrog vervuld is en, kortom, met elke goddeloosheid. Daarom heeft God ook opgedragen om na het zeven 'dagen' eten van ongezuurd brood om nieuw zuurdeeg te mengen, dat betekent de uitvoering van andere werken, en niet het imiteren van de oude en kwade werken.

En omdat dit het is dat deze nieuwe wetgever van u eist, zal ik nogmaals ingaan op de woorden die ik geciteerd heb, en ook op anderen die zijn overgeslagen. Zij worden door Jesaja met het volgende resultaat verteld:

'Luister naar mij en uw ziel zal leven, dan zal ik een eeuwigdurend verbond met u sluiten, net als de zekere genadebewijzen aan David. Kijk, ik heb Hem tot een getuigenis aan het volk gegeven, een Leider en Commandant van de volken.'

Volken die U niet kennen zullen U aanroepen, en volken die U niet kennen zullen naar U ontsnappen. Vanwege Uw God, de Heilige Israëls, want Hij heeft U verheerlijkt. U! Zoek God! En u zult Hem vinden, roep Hem dan aan zolang Hij bij u kan zijn. Laat de goddeloze zijn wegen verlaten, en de onrechtvaardige man zijn gedachten, en laat hem tot de Heer terugkeren, dan zal hij barmhartigheid ontvangen omdat Hij uw zonden overvloedig vergeven zal.

'Want mijn gedachten zijn niet als uw gedachten, noch zijn mijn wegen als uw wegen, maar zo ver verwijderd als de hemelen van de aarde zijn, zo ver is mijn weg tot nu toe van uw weg verwijderd, en uw gedachten van mijn gedachten. Want zoals de sneeuw of de regen uit de hemel afdaalt en niet terug zal keren tot het de aarde gedrenkt heeft, en haar opbrengst laat geven en uit doet spruiten, ook zaad geeft aan de zaaiër en brood voor voedsel, zo zal mijn Woord dat uit mijn mond komt ook zijn. Het zal niet terugkeren totdat het alles wat ik verlangde gerealiseerd zal hebben, en ik zal met mijn geboden geluk veroorzaken.'

Want u zult met vreugde uitgaan en met blijdschap onderwezen worden. Want de bergen en de heuvels zullen springen, terwijl zij U verwachten. En alle bomen in de velden zullen met hun takken applaudiseren. Dan zal in plaats van de doorn de Cypres opkomen, en in plaats van de Rozebottel zal de Mirte opkomen. Dan zal de Heer Naam maken en een eeuwig kenmerk zijn, want Hij zal niet falen!²⁸

Dit soort vergelijkbare woorden zijn door de profeten geschreven Trypho,' zei ik, 'Sommigen hebben betrekking op de eerste komst van Christus, waarin Hij als zonder heerlijkheid wordt beschreven, verborgen en met een sterfelijk uiterlijk. Maar anderen waren een verwijzing naar Zijn tweede komst, wanneer Hij in heerlijkheid en boven de wolken verschijnen zal. Dan zal uw volk Hem Die zij doorboord hebben zien en kennen, zoals Hosea, een van de twaalf profeten, en Daniël voorzeiden.²⁹

²⁸ Jesaja 55:3-13;

²⁹ Hosea 14:5-10 en Daniël 7:13; Zie ook Barnabas H 7

³⁰ Jesaja 58:1-11; Uit het Hebreeuws; 'het Woord van JHVH' is hier aan het woord

Hoofdstuk 15

(G) Waaruit het ware vasten bestaat.

'Leer u daarom aan het ware vasten van God te houden, zoals Jesaja zegt, zodat u God kunt behagen. Jesaja riep dit uit: *'Schreeuw! En houd niet in! Verhef uw stem als een bazuin, en toon mijn volk hun overtredingen en het huis van Jakob hun zonden. Ze zoeken mij van dag tot dag en verlangen om mijn wegen te kennen, als een volk dat rechtvaardig handelde, maar het oordeel van God heeft laten varen. Nu vragen zij van mij een rechtschapen oordeel, en verlangen om dichtbij God te komen, sprekend: 'Waarom hebben wij gevestigd en ziet U dat niet? Wij hebben onze ziel gepijnigd, wist U dat dan niet?'*

Maar op de dagen van uw vasten doet u uw eigen zin en onderdrukt u iedereen die aan u onderworpen is. Kijk, u bent snel in het aangaan van de strijd en de discussie, en u slaat de nederigen met de vuist. Waarom vast u voor mij, zoals vandaag, zodat uw stem hardop gehoord wordt? Dat is niet het vasten dat ik heb verkozen, een dag waarop een mens zijn ziel pijnigt. Zelfs niet als u uw nek als een hoepel buigt, of uzelf in zak en as kleedt. Moet u dat een vasten noemen, of een dag die de Heer aanvaardt? Dit is niet het vasten dat ik verkozen heb,' zegt de Heer, 'los liever iedere onrechtvaardige overeenkomst op, laat de voorwaarden van onrechtmatige contracten varen, laat de onderdrukten vrijuit gaan en vermijd elke onrechtvaardige overeenkomst. Geef uw brood aan de hongerige en breng de dakloze armen onder uw dak. Als u een naakte ziet, kleed hem, en verberg uzelf niet voor uw eigen vlees en bloed.'

Dan zal uw licht als de ochtend uitbreken, en uw gezondheid zal snel verbeteren. Dan gaat uw rechtvaardigheid u vooruit, en zal de heerlijkheid van God u omhullen. Dan zult u roepen en zal de Heer naar u luisteren. Terwijl u nog spreekt zegt Hij: 'Kijk, ik ben er.' En als u het juk van u afhaalt, ook het terugtrekken van de hand, of het morrende woord. Als u van harte uw brood aan de hongerige zult geven, en de getergde ziel gerust zult stellen, dan zal uw licht in de duisternis opgaan, en uw duisternis als het midden van de dag zijn. Dan zal uw God voortdurend bij u zijn en zult u tevreden zijn met wat uw ziel verlangt. Dan zullen uw boten sterk worden en zult u als een besproeiende tuin zijn, of als een waterbron, of als een land waar water niet ontbreekt.³⁰ Besnijdt daarom de voorhuid van uw hart, zoals de woorden van God in al deze passages vragen.'

Hoofdstuk 16

(H) Besnijdenis als een teken gegeven.

'En God zelf verkondigde dit door Mozes: *'Dus besnijdt de hardheid van uw harten, en wees niet langer stijfkoppig. Want de Heer uw God is zowel Heer van de heren, als een Grote, Machtige en Vreselijke God, Die geen aanzien des persoons kent, en geen beloningen aanneemt.'*³¹ En in Leviticus: *'Omdat zij tegen mij overtreden hebben en mij verachtten, en omdat zij in*

³¹ Deuteronomium 10:16,17; Uit het Hebreeuws: Besneed u ook zelf de voorhuid van uw hart maar, dan zult u niet meer zo stijfkoppig geweest zijn. Want uw God JHVH is de God der goden en de Heer der heren, de Grote, Machtige en

*strijd met mij gewandeld hebben, wandelde ik ook in strijd met hen, dus zal ik hen in het land van hun vijanden afsnijden. Dan zal hun onbesneden hart zich bekeren.*³²

Want de besnijdenis naar het vlees, die van Abraham is, werd als een teken gegeven, zodat u van andere naties en van ons onderscheiden kunt worden, en dat u alleen zult lijden aan waar u nu rechtvaardig aan lijdt, en dat uw land verlaten zou zijn, en uw steden met vuur verbrandt, en dat vreemden uw vruchten in uw tegenwoordigheid zouden eten, en dat niet één van u naar Jeruzalem kan gaan.³³ Want onder de mensen wordt u door geen ander teken dan uw vleselijke besnijdenis onderscheiden. Want niemand van u durft denk ik te zeggen dat God de toekomstige gebeurtenissen niet voorzien heeft, of dat Hij Zijn beloningen voor ieder (niet) uitgevaardigd heeft. Daarom zijn deze dingen u terecht en eerlijk overkomen, want u heeft de Ene Rechtvaardige en Zijn profeten voor Hem gedood. En nu verwerpt u hen die op Hem hopen, net als op Hem Die Hem stuurde, de Almachtige God en Maker van alle dingen. Degenen die in Christus geloven in uw synagogen vervloekend. Want u heeft niet de macht om de hand aan ons te slaan, vanwege degenen die nu de heerschappij hebben. Maar zo vaak als u kon deed u dat wel. Waardoor God via Jesaja dit tegen u roept: *‘Kijk hoe de rechtvaardige man is vergaan, en niemand geeft erom. Want door onrecht wordt de rechtvaardige mens weggedaan. Zijn graf zal in vrede zijn, hij wordt ertussenuit gehaald. Kom dichterbij u wetteloze kinderen, nageslacht van overspelers en kinderen van de hoer. Tegenover wie heeft u zo stoer gedaan, en tegenover wie heeft u de mond geopend en wie heeft u over de tong laten gaan?’*³⁴

Hoofdstuk 17

(H) De Joden stuurden mensen de hele aarde over om de Christenen te lasteren.

‘Want andere landen hebben ons en Christus dit kwaad niet aangedaan, zoals u dat hebt, die inderdaad de opstellers zijn van het goddeloze vooroordeel tegenover de Ene Rechtvaardige, net als (over) ons die aan Hem vasthouden. Want nadat u Hem gekruisigd had, de enige onberispelijke en rechtvaardige Mens door Wiens striemen zij die via Hem de Vader naderen genezen zijn, toen heeft u zich niet van de goddeloosheid die u begaan had bekeerd. Terwijl u wist dat Hij uit de doden was opgestaan en naar de hemel

opsteeg, zoals de profeten voorzeiden dat Hij zou doen. Maar op dat moment selecteerde en stuurde u uitgekozen mannen uit Jeruzalem door het hele land om te vertellen dat de goddeloze ketterij van de Christenen was opgekomen, en om die dingen te publiceren die iedereen die niet van ons wist (nu) tegen ons inbrengen. Zodat u niet alleen de oorzaak van uw eigen ongerechtigheid bent, maar in feite ook van die van alle andere mensen. Dus roept Jesaja terecht uit:

*‘Vanwege u wordt mijn naam onder de samenlevingen gelasterd.’*³⁵

En: *‘Wee hun ziel! Omdat ze een slecht plan voor zichzelf bedacht hebben, sprekend: ‘Laten we de Rechtvaardige vastbinden, want Hij staat ons niet aan.’ Daarom zullen zij de vruchten van hun daden eten. Wee de goddeloze! Het kwaad zal hem passend bij het werk van zijn handen uitbetaald worden.’*³⁶

En verder, met andere woorden: *‘Wee hen die hun ongerechtigheid als met een lang snoer naar zich toe trekken, en hun overtredingen als met het harnas van het juk van een koe dragen. Wie zegt: ‘Laat zijn snelheid komen,’ en: ‘Laat het plan van de Heilige Israëls komen, zodat wij dat weten.’ Wee hen die het kwade goed en het goede kwaad noemen, die licht als duisternis, en duisternis als licht beschouwen, die bitter voor zoet en zoet voor bitter houden!’*³⁷

Als gevolg hiervan heeft u grote ijver getoond in het door het hele land rondbazuin van bittere en duistere en onrechtvaardige zaken tegen het enige Smetteloze en Rechtvaardige Licht dat door God gezonden werd. Want Hij verscheen afkeurend aan u, toen Hij te midden van u riep: *‘Er staat geschreven: ‘Mijn huis is het huis van gebed, maar u maakte het tot een rovershol!’*³⁸

Hij wierp ook de tafels van de geldwisselaars in de tempel omver en riep uit: *‘Wee u, Schriftgeleerden en Farizeëën, huichelaars! Want u betaalt de tiende van mint en wijnruit, maar neemt de liefde voor God en rechtvaardigheid niet in acht. U witgepleisterde graven! Mooi vertoon naar buiten, maar vol met dode mensenbotten.’*³⁹

En aan de Schriftgeleerden: *‘Wee u, Schriftgeleerden! Want u heeft de sleutels, en u komt zelf niet binnen, en zij die binnenkomen verhindert u, u blinde gidsen!’*⁴⁰

Vreeswekkende God, Die niet naar het voorkomen van iemand gekeken zal hebben en niet om te kopen geweest zal zijn.

³² Leviticus 26:40,41: Vanuit het Hebreeuws: *‘En als zij hun eigen ongerechtigheid en de eigen ongerechtigheid van hun voorvaders belijden, met de zonde die zij begingen, ook tegen mij, dat zij tegengesteld aan mij wandelden. Daarom zal ik ook tegenovergesteld aan hen gewandeld hebben en bracht ik hen naar het land van hun vijanden, zodat dan hun onbesneden hart nederig gemaakt kan worden en zo voor hun eigen slechtheid betaald zullen hebben.’*

³³ Zie ook Apologie I, H 47 van Justin waarin staat dat de Joden verboden was Jeruzalem te betreden waar de doodstraf op gezet was.

³⁴ Jesaja 57:1-4a; vanuit Hebreeuws: *‘De rechtvaardige verloor het, waar is degene die dit aan het hart gaat? Trouwe mannen worden verzameld, waar is degene die onderscheidt dat de rechtvaardige vanwege het zien van het kwaad*

verzameld wordt? Hij zal in vrede binnengegaan zijn, rust op zijn bed gevonden hebben en wandelt in het rechte spoor. Maar u: ‘Kom hier naartoe, zonen van tovenaars, nageslacht van overspeligen dat overspel gepleegd heeft. Over wie heeft u grapjes gemaakt, wie heeft u met uw mond vervloekt en naar wie heeft u de tong uitgestoken? Bent u geen kinderen van ongehoorzaamheid en nageslacht van de leugen?’

³⁵ Jesaja 52:5b: Hebreeuws ontbreekt de samenlevingen; JHVH voegt toe: *‘En daarbij wordt mijn Naam alle dagen gehoord.’* Zie ook Ezechiël 20: 9, 14 en 22 die wel de samenlevingen noemt.

³⁶ Jesaja 3:9b-11

³⁷ Jesaja 5:18-20

³⁸ Matteüs 21:13

³⁹ Matteüs 23:23-28

⁴⁰ Lukas 11:52; 52.

Hoofdstuk 18

(H) De Christenen zouden de wet naleven, als ze niet wisten waarom ze ingesteld werd.

‘Want omdat u de leerstellingen van onze Verlosser gelezen hebt Trypho, zoals u zelf heeft toegegeven, denk ik niet dat ik dom geweest ben om enkele korte uitspraken van Hem aan de profetische uitspraken toe te voegen. Was u daarom en wees nu gereinigd, en verwijder de slechtheden uit uw ziel. Want God vraagt u om u in dit bad te wassen en met de ware besnijdenis besneden te worden. Want ook wij zouden de vleselijke besnijdenis en de Sabbatten, en in het kort alle feesten nakomen, als wij niet wisten om welke reden ze aan u toevertrouwd werden, namelijk vanwege uw slechtheden en de hardheid van uw hart. Want als wij geduldig alle dingen die goddeloze mensen en demonen tegen ons beramen doorstaan, zodat wij zelfs te midden van onuitsprekelijke wreedheden, dood en martelingen om genade voor hen die ons zulke dingen toebrengen bidden, en niet de minste bitse reactie willen geven aan wie van hen dan ook, zoals de nieuwe Wetgever ons geboden heeft. Hoe komt het dan, Trypho, dat wij die rituelen die ons niet schaden niet zouden observeren, ik bedoel de vleselijke besnijdenis en Sabbatten en feesten?’

Hoofdstuk 19

(H) De besnijdenis was vóór Abraham onbekend. De wet vanwege de hardheid van hun harten.

‘Dat is de reden waarom wij zijn afgehaakt, en met reden, terwijl u zulke dingen verdraagt, houdt u zich niet aan alle andere gewoonten die wij nu bespreken. Deze besnijdenis is helemaal niet noodzakelijk voor alle mensen, maar alleen voor u, met de bedoeling dat, zoals ik al zei, u deze dingen ondergaat die u nu rechtvaardig lijdt. Evenmin gebruiken wij die nutteloze doop van de baden, want die heeft niets van doen met deze doop van het leven. Daarom heeft God ook aangekondigd dat u Hem verlaten hebt, de levende Bron, en lekke baden die geen water vast kunnen houden voor uzelf gegraven heeft.⁴¹ Zelfs u, die de besnedenen naar het vlees zijn, heeft onze besnijdenis nodig, terwijl wij die de latere hebben, de eerste niet nodig hebben. Want als dat nodig was, zoals u denkt, dan zou God Adam niet onbesneden gemaakt hebben, of acht geslagen hebben op de gaven van Abel toen hij zonder besneden te zijn offers bracht. Ook zou Hij niet blij zijn met de onbesnedenheid van Henoch, die niet gevonden werd omdat God hem getransponeerd had. Lot, ook onbesneden, werd uit Sodom gered, de Heer was het met de engelen zelf Die hem wegstuurde.

⁴¹ Jeremia 2:13: ‘Want mijn volk beging twee zonden, zij verlieten de Bron van levende wateren, om voor zichzelf gebroken waterbakken die geen water vasthouden uit te hakken.’

⁴² Psalm 110:4; JHVH heeft het gezworen en Hij zal er geen spijt van gehad hebben: ‘U bent Priester voor eeuwig, volgens de ordening van Melchisedek (de rechtvaardige Koning.)’

⁴³ Hosea H. 1 en 2

⁴⁴ Ezechiël 20:12; 12. ‘Ook gaf ik mijn rustdagen aan hen, als een teken tussen mij en hen, zodat zij weten zouden dat ik JHVH het ben die hen als heilig afzonder.’

⁴⁵ Exodus 32:6; En zij zijn de volgende dag vroeg opgestaan en hebben brandoffers gebracht, en zijn met vredeoffers

Noach was het begin van ons geslacht, toch ging hij onbesneden met zijn kinderen in de ark. Melchisedek, de priester van de Allerhoogste was onbesneden, aan wie ook Abraham tienden gaf, de eerste die de besnijdenis naar het vlees ontving, en hij zegende hem. Over zijn (priester)orde verklaarde God door de mond van David dat Hij de eeuwige priester vestigen zou.⁴² Daarom was deze besnijdenis alleen voor u noodzakelijk, zodat dit volk geen volk zou zijn, en deze natie geen natie, zoals ook Hosea, een van de twaalf profeten, verklaart.⁴³ Bovendien waren al deze genoemde rechtvaardige mannen aangenaam voor God, hoewel ze geen Sabbatten hielden. Net als degenen na Abraham, met al zijn nakomelingen tot Mozes. [Pas] onder [Mozes] verscheen uw volk oneerlijk en ondankbaar naar God, en ze maakten een kalf in de woestijn. Daarom heeft God zich naar deze natie gevoegd en heeft Hij hen bevolen om offers te offeren, alsof aan Zijn Naam, zodat u geen afgoden [meer] zou dienen. Aan welk voorschrift u zich echter niet gehouden hebt. Nee, u offerde uw kinderen aan demonen. Ook werd u geboden om Sabbatten te houden, zodat u het gedenken van God zou kunnen bewaren. Want Zijn Woord doet deze aankondiging, sprekend:

‘Zodat u zou weten dat ik God ben, Die u verlost.’⁴⁴

Hoofdstuk 20

(H) Waarom een selectie van vlees werd voorgeschreven.

‘Bovendien werd u geboden om zich van bepaalde soorten voedsel te onthouden, zodat u God voor ogen zou houden terwijl u at en dronk, aangezien u vatbaar en in de startblokken stond om uit Zijn kennis te vertrekken, omdat Mozes dat ook bevestigt:

‘De mensen aten en dronken, en stonden op om lol te trappen.’⁴⁵

En ook: ‘Jakob at en was tevreden en groeide vet. En hij die geliefd werd ging schoppen, hij groeide vet, hij werd dik, zijn omvang nam toe en hij verliet God Die hem gemaakt had.’⁴⁶

Want het werd u door Mozes in het boek Genesis verteld, dat God dit aan Noach verleende, een rechtvaardig man zijnde, om van elk dier te eten, maar niet van het bloed of het vlees dat dood is.⁴⁷

En toen hij klaar stond om te zeggen: ‘Net als de groene kruiden...,’ was ik hem voor:

‘Waarom neemt u de verklaring van: ‘Net als de groene kruiden,’ niet in de zin waarin die door God gegeven werd aan? Namelijk om te weten dat, net zoals God de kruiden als voedsel aan de mens gegeven heeft, zo heeft Hij ook de dieren als dieet voor het vlees gegeven. ‘Maar,’ zegt u, ‘daarna werd Noach een

genaderd, en het volk is gaan zitten om te eten en te drinken en zij zijn opgestaan om lol te maken.

⁴⁶ Deuteronomium 32:15; Maar de oprechte (Jeshurun) zal vet geworden zijn en van zich afgeschopt hebben, u werd vadsig, u werd vetgemest en volgepropt, hij zal God Die hem gemaakt had verlaten hebben en de Rots voor zijn verlossing geminacht hebben.

⁴⁷ Of uit zichzelf stierf, Genesis 9:3,4; ‘Alles wat rondkruipt en leeft zal u tot voedsel gediend hebben, net als de groene planten, ik schonk u specifiek dit alles. Maar vlees met de ziel in het bloed zal niet door u gegeten zijn.’

beperking opgelegd, zodat wij bepaalde kruiden niet eten.'

Het is iets ongelooflijks zoals u dat interpreteert. En als belangrijkste (ding) zal ik mijzelf hier niet mee bezighouden, hoewel in staat om te zeggen dat ik eraan vast kan houden dat elke groente voedsel is, en passend om gegeten te worden.

Maar [toch], als wij onderscheid tussen groene kruiden maken, door niet alles te eten, onthouden wij ons van het eten van sommige, niet omdat ze te min of onrein zijn, maar omdat ze bitter, dodelijk of netelig zijn. Dus pakken en gebruiken wij alle kruiden die zoet, zeer voedend en goed zijn, of ze nu uit zee of van het land komen.

Zo⁴⁸ gebood God u ook, bij monde van Mozes, om u van onreine, ongeschikte en gewelddadige dieren te onthouden. Dat was bovendien op het moment dat u manna in de woestijn at, en al die wonderbaarlijke daden die door God voor u verricht werden zag gebeuren, toen u het gouden kalf gemaakt en aanbeden hebt. Daarom roept Hij voortdurend, en terecht:

*'Zij zijn dwaze kinderen, in wie geen geloof is.'*⁴⁹

Hoofdstuk 21

(H) Sabbatten werden wegens de zonden van de mensen ingesteld.

'Bovendien, dat God u vanwege uw ongerechtigheid en die van uw voorvaders als een signaal voorschreef om de Sabbat te houden, en u andere voorschriften oplegde, zoals ik al zei, dat verklaart Hij omwille van de naties, zodat Zijn Naam onder hen niet besmeurd zou worden. Daarom stond Hij toe dat sommigen van u in leven bleven. Zijn woorden kunnen u dat bewijzen, zij worden door Ezechiël verteld:

*'Ik ben de Heer uw God, wandel volgens mijn voorschriften en vel mijn oordelen, en neem geen deel aan de gewoonten van Egypte, en heilig mijn Sabbatten, dan zullen zij een teken tussen mij en u zijn, zodat u weten zult dat ik de Heer uw God ben. Toch kwam u in opstand tegen mij en wandelden uw kinderen niet volgens mijn voorschriften, ze voerden mijn oordelen niet uit. Terwijl als een man die doet Hij zal leven, maar zij verontreinigden mijn Sabbatten. Dus zei ik dat ik mijn woede in de woestijn over hen uit zou storten, om mijn woede op hen te koelen. Maar ik deed dat niet, anders zou mijn Naam in de ogen van de samenlevingen nog besmeurd worden. Voor hun ogen leidde ik hen uit, en in de wildernis hield ik mijn Hand boven hen, zodat ik ze onder de samenlevingen zou verstrooien en hen over de landen zou verspreiden. Want ze hadden mijn oordelen niet geveld en verafschuwden mijn voorschriften. Ze verontreinigden mijn Sabbatten en hun ogen volgden de afgoden van hun voorvaders na. Daarom gaf ik hen ook voorschriften die niet goed waren, en oordelen waar zij niet door zullen leven. Want met hun eigen gaven zal ik hen verontreinigen, zodat ik alles wat de baarmoeder opent kan vernietigen als ik aan hen voorbijtrek.'*⁵⁰

⁴⁸ Net als bij de kruiden

⁴⁹ Deuteronomium 32:6; 'U zult JHWH dit kwalijk genomen hebben, O dwaas en onkundig volk! Is Hij niet uw Vader Die u schiep?' en 20; En Hij zal gezegd hebben: 'Ik zal mijn gezicht voor hen verborgen gehouden hebben, ik zal gekeken hebben hoe het met hen afloopt. Want zij zijn een generatie die zich

Hoofdstuk 22

(H) Dus ook offers en plengoffers.

'En zodat u zult leren dat het voor de zonden van uw eigen natie was dat ze gevolgtrekkelijk opgelegd werden, vanwege hun afgoderij en niet omdat er een noodzaak voor zulke offers was, luister naar de manier waarop Hij daarover via Amos spreekt, een van de twaalf, sprekend: 'Wee u die verlangt naar de dag van de Heer! Waar leidt deze dag van de Heer voor u naartoe? Naar duisternis en geen licht, als bij een man die voor het zien van een leeuw vlucht en een beer tegenkomt. Dan gaat hij naar huis, leunt met zijn handen tegen de muur en een slang bijt hem. Zal de dag van de Heer geen duisternis brengen? En geen licht? Zelfs heel erg donker, zonder enkele helderheid! Ik heb ze gehaat, ik heb uw feestdagen veracht, en ik kan uw plechtige bijeenkomsten niet ruiken! Daarom aanvaard ik ze niet, hoewel u mij uw brandoffers en offers aanbiedt. Ik zal ook geen acht slaan op de vredeoffers die u presenteert. Haal de veelheid van uw liederen en Psalmen weg van mij, ik kan uw instrumenten niet horen! Laat liever de rechtspraak als water turbuleren, en rechtvaardigheid als een onoverbrugbare stroom. Heeft u mij slachtoffers en brandoffers aangeboden in de woestijn, huis van Israël?' Zegt de Heer. 'En nam u de tent van Moloch en de ster van uw god Raphan dan ook mee, de afbeeldingen die u voor uzelf maakte? Dus zal ik u buiten Damascus wegvoeren,' zegt de Heer, 'wiens Naam de Almachtige God is. Wee hen die in Sion op hun gemak zijn en vertrouwen op de berg Samaria. Degenen die onder de hoofden zijn genoemd hebben de eerste vruchten van de volken weggeplukt. Het huis van Israël is binnengegaan voor zichzelf. Steek allemaal over naar Calneh, en kijk, en ga daarvandaan naar Hamath de grote, daal ook af naar het Gath van de vreemden, de edelste van al deze koninkrijken, als hun grenzen tenminste wijder zijn dan uw grenzen! U die tot de kwade dag nadert, die eraan komt, en die vasthouden aan valse Sabbatten. Die op ivoren bedden liggen en op hun comfortabele banken, die de lammetjes uit de kudde eten, en de zogende kalveren tussen de kudde uit, die het geluid van de muziekinstrumenten toejuichen, wie dat als fundamenteel en niet als vluchtig hebben beschouwd. Wie wijn uit schalen drinken, en zich met de beste zalven inzalven, maar niet bedroefd om de ellende van Jozef zijn. Daarom zullen zij nu gevangenen zijn, onder de eerste van de edelen die weggevoerd worden, zo wordt het huis van de boosdoeners verwijderd, ook het gehinnik van paarden zal van Efraïm weggenomen worden.'

⁵¹

En ook door Jeremia: 'Verzamel uw vlees en offergaven en eet, want noch voor hun brandoffers, noch voor hun plengoffers gaf ik uw vaders het bevel op de dag waarop ik hen bij de hand nam om hen uit Egypte te leiden.'

⁵²

En ook door David, in de negenenveertigste Psalm, zei hij dit:

afkeert naar perversiteit, zonen waarop niet te vertrouwen is.'

⁵⁰ Ezechiël 20:19-26 LXX

⁵¹ Amos 5:18-6:7;

⁵² Jeremia 7:21, 22; (het Woord spreekt:) 'Dit zei JHWH der heerscharen, de God van Israël: 'Maak een einde aan de brandoffers en slachtoffers en eet vlees.' Want ik sprak niet

‘De God van de goden, de Heer, heeft gesproken en vanaf de opkomst tot de ondergang van de zon de aarde geroepen.

Uit Sion komt de perfectie van Zijn schoonheid. God, ja onze God, zal openlijk komen en niet stil zijn.

Vuur zal voor Hem uit branden, en het zal erg stormachtig om Hem heen zijn.

Hij zal de hemelen boven en de aarde toeroepen dat Hij Zijn volk zal oordelen.

Zijn heiligen bij zich verzamelen, degenen die door offergaven een verbond met Hem gesloten hebben.

Dan zullen de hemelen Zijn rechtvaardigheid verkondigen, want God is Rechter.

‘Luister mijn volk, dan zal ik u toespreken Israël en zal ik tot u getuigen. Ik ben God, ja uw God. Ik zal u niet straffen voor uw offergaven, uw brandoffers staan mij voortdurend voor ogen. Ik zal geen stieren uit uw huis aannemen, of bokken uit uw kudden. Want alle dieren in het veld zijn van mij, de kuddes en de bokken op de bergen. Ik ken alle vogels aan de hemelen, ook de schoonheid van het veld is van mij. Als ik honger had, zou ik u dat niet vertellen? Want de wereld en de volheid daarvan is van mij. Zou ik het vlees van stieren eten of het bloed van geiten drinken? Bied God een offer van lof aan, en betaal uw gelofte tot de Allerhoogste. Roep mij ook aan op de dag van moeilijkheden, dan zal ik u bevrijden en zult u mij verheerlijken.’

Maar tot de goddeloze zegt God:

‘Wat heeft u te maken met het verkondigen van mijn voorschriften en om mijn verbond in uw mond te nemen? Want u hebt onderwijs gehaat en mijn woorden achter u geworpen. Als u een dief zag stemde u daarmee in, en u was medeplichtig aan de overspelige. Uw mond heeft kwaad in de zin en uw tong ontrolde bedrog. U bent gaan zitten om tegen uw broer te getuigen, u lastert de zoon van uw eigen moeder. Deze dingen heeft u gedaan, en ik bleef stil, u dacht dat ik als uzelf in goddeloosheid zou zijn. Ik zal u terechtwijzen en uw zonden voor ogen stellen. Denk daar maar aan, u die God vergeet, zodat Hij u niet aan stukken scheurt en er niemand is om te bevrijden. Het offer van lof zal mij verheerlijken, daarop ligt de weg waarlangs ik hem mijn heil zal tonen.’⁵³

Dus neemt Hij geen offers aan van u, of gebod ze in de eerste plaats om aangeboden te worden omdat zij voor Hém nodig zijn, maar vanwege uw zonden. Want inderdaad, over de tempel, die de tempel in Jeruzalem genoemd wordt, gaf Hij toe dat het Zijn rechtbank was, niet alsof Hij die nodig had, maar zodat u uzelf met dit voor ogen aan Hem gaf, zonder wellicht afgoden te vereren. En dat dit zo is zegt Jesaja:

‘Welk huis heeft u voor mij gebouwd?’ Zegt de Heer. ‘De hemel is mijn troon, en de aarde is mijn voetenbankje.’⁵⁴

met uw voorvaders en gaf hen met geen woord het gebod inzake brandoffers en slachtoffers, op de dag dat ik hen uit Egypte leidt.’

⁵³ Nu Psalm 50’

Hoofdstuk 23

(H) De mening van de Joden over de wet is schadelijk ten opzichte van God.

‘Maar als wij hier niet mee instemmen, dan zijn wij verwijtbaar tot het trekken van verkeerde conclusies. Alsof de God Die in de tijd van Henoeh en alle anderen die niet in het vlees besneden waren bestond niet dezelfde was. Zij hielden zich niet aan de Sabbatten of andere rituelen, we weten dat Mozes zulke bevelen gaf. Zouden wij toe moeten geven dat God *niet* wilde dat de hele mensheid voortdurend dezelfde rechtvaardige daden verricht, dat is toch absurd? Daarom moeten we bekennen dat Hij, Die altijd dezelfde is, deze en dit soort instellingen vanwege zondige mensen geboden heeft. Maar Hém moeten wij vriendelijk, met voorkennis, niets nodig hebbend, rechtschapen en goed verklaren. En als dit niet zo is, zeg mij dat dan meneer, wat u vindt van de zaken die wij onderzoeken.’

En toen niemand antwoordde: ‘Prima Trypho, dan zal ik u en hen die zich willen bekeren de goddelijke boodschap die ik van die man⁵⁵ hoorde vertellen. Ziet u in dat de beginselen niet nutteloos zijn en geen Sabbatten nodig hebben? Blijf zoals u geboren bent. Want als er vóór Abraham geen besnijdenis nodig was, of vóór Mozes het eerbiedigen van Sabbatten, van feesten en offers, dan is daar nu ook geen behoefte meer aan. Nadat Jezus Christus, de Zoon van God, zonder zonde geboren is, volgens de wil van God, uit een Maagd uit het voorgeslacht van Abraham. Want toen Abraham zelf onbesneden was, was hij gerechtvaardigd en gezegend door het geloof in God dat hij toonde, zoals de Schrift zegt. Bovendien dwingen de Schriften en de feiten zelf ons om toe te geven dat Hij de besnijdenis als een teken ontving en niet ter rechtvaardiging. Omdat terecht over het volk werd opgetekend dat de ziel die op de achtste dag niet besneden zal worden, van zijn familie afgesneden zal worden. Daarbij bewijst het onvermogen van het vrouwelijk geslacht om naar het vlees besneden te worden ook dat deze besnijdenis als een teken werd gegeven, en niet als een rechtvaardigende daad. Want God heeft ook vrouwen het vermogen gegeven om alle dingen na te komen die rechtvaardig en heilig zijn. We zien toch ook dat de lichaamsvorm van de man anders dan de lichamelijke vorm van de vrouw is gemaakt? Dus weten wij dat geen van beiden louter door deze (besneden) oorzaak rechtvaardig of onrechtvaardig is, alleen vanwege heiligheid en rechtvaardigheid.’

Hoofdstuk 24

(H) De Christelijke besnijdenis is veel beter.

‘Verder heren,’ zei ik, ‘is het voor ons mogelijk om te laten zien hoe de achtste dag een bepaalde verborgen oorsprong bezat, die de zevende dag niet bezat, en die via deze rites door God verkondigd werd. Maar zodat het niet zou lijken dat ik nu naar andere onderwerpen afdwaal, begrijp wat ik zeg. Het bloed van die besnijdenis is achterhaald, want wij vertrouwen op het reddende bloed. Er bestaat nu een andere

⁵⁴ Jesaja 66:1; 1. Dit zei JHVH: ‘De hemel is mijn troon en de aarde de poef voor mijn voeten. Waar is dan het huis dat u voor mij gebouwd zult hebben? Waar is mijn rustplaats dan?’

⁵⁵ De man langs de zee aan het begin van het boek.

overeenkomst en een andere wet is uit Sion voortgegaan. Jezus Christus zal iedereen met stenen messen besnijden,⁵⁶ zoals dat hierboven verklaard is, zodat zij een rechtvaardig volk kunnen zijn, een volk dat trouw blijft, de waarheid vasthoudt en vrede onderhoudt.⁵⁷

‘Kom dan bij mij, iedereen die God vrezen, die het goede van Jeruzalem willen zien. Kom, laten wij naar het licht van de Heer gaan, want Hij heeft Zijn volk bevrijd, het huis van Jakob. Kom, alle volken, laten we ons samen in Jeruzalem vergaderen, niet langer geplaagd door de oorlog voor de zonden van haar volk.’⁵⁸

‘Want ik was zichtbaar voor hen die mij niet zochten, ik werd gevonden door hen die niet naar mij vroegen,’ roept Hij met de woorden van Jesaja op: ‘Ik zei: ‘Kijk naar mij!’ tegen naties die niet door mijn Naam geroepen werden. De hele dag heb ik mijn handen naar een ongehoorzaam en tegensprekend volk uitgespreid, die op een manier die niet goed was wandelden, hun eigen zonden achterna. Het is een volk dat mij in mijn gezicht provoceert.’⁵⁹

Hoofdstuk 25

(H) De Joden pochen tevergeefs de zonen van Abraham te zijn.

‘Zij die zichzelf rechtvaardigen en zeggen dat zij zonen van Abraham zijn, zullen, al was het maar minimaal, verlangen om de erfenis samen met ons te ontvangen.’⁶⁰ Zoals de Heilige Geest bij monde van Jesaja roept, hen persoonlijk toesprekend hierop: ‘Keer terug uit de hemel, en kijk vanuit de woning van Uw heiligheid en heerlijkheid. Waar is Uw ijver en kracht? Waar is Uw overvloedige barmhartigheid? Want U hebt ons ondersteund Heer. Want U bent onze Vader, terwijl Abraham ons niet kent, en Israël ons niet erkend heeft. Maar U Heer onze Vader, bevrijd ons, vanaf het begin is Uw Naam op ons. Heer, waarom hebt U ons de verkeerde weg doen lopen? Is ons hart verhard, zodat wij U niet vrezen? Keer terug omwille van Uw dienaren, de stammen van Uw erfdeel, zodat wij Uw heilige berg maar een beetje beëerven. Wij waren terug bij af, als toen U nog niet over ons heerste, en Uw Naam nog niet over ons was uitgeroepen. Als U de hemelen toch zou openen, dan zouden de bergen door beven gegrepen worden en als was dat voor het vuur smelt gesmolten zijn. Dan zou vuur de tegenstanders verteren en Uw Naam onder de tegenstanders bekend zijn. Dan zullen de volken voor Uw aanblik in paniek geraakt zijn. Als U

glorieuze dingen zult doen, beving de bergen tegenover U aangegrepen zal hebben. Van het begin af hebben wij niet gehoord, laat staan dat onze ogen een God náást U gezien hebben, met de werken die U zult doen aan hen die op Uw barmhartigheid wachten, die U zult tonen aan wie zich bekeren.’⁶¹ Hij zal degenen die gerechtigheid doen tegemoetkomen, en zij zullen Uw wegen onthouden hebben. Kijk, U bent woedend want wij zondigden, zo hebben wij ons vergist en zijn we onrein geworden. Al onze gerechtigheid is als het maandverband van een afgezonderde vrouw. Door onze ongerechtigheden zijn wij als bladeren verdord, de wind neemt ons zo mee. Ja er is niemand die Uw naam aanroept, of eraan blijft denken om zich aan U vast te houden, want U hebt Uw gezicht van ons afgekeerd en ons vanwege onze zonden opgegeven. Keer nu terug Heer, want wij zijn heel Uw volk. De stad van Uw heiligheid is troosteloos geworden. Sion is een wildernis geworden, Jeruzalem een vloek, het huis, onze heiligheid en de heerlijkheid die onze vaders gezegd hebben is met vuur verbrand. Ook alle machtige naties⁶² zijn er mee ten onder gegaan. En daarbovenop heeft U Uzelf teruggetrokken Heer, bent zwijgzaam en hebt ons erg vernederd.’⁶³

En Trypho merkte op: ‘Wat zegt u? Dat niemand van ons iets op de heilige berg van God zal beëerven?’

Hoofdstuk 26

(P) Geen redding voor de Joden behalve via Christus.

En ik antwoordde: ‘Dat zeg ik niet, maar zij die Christus hebben vervolgd en vervolgen, zullen niets op de heilige berg erven als zij zich niet bekeren. Maar de samenlevingen die in Hem geloofd en zich bekeerd hebben van de zonden die zij begaan hebben, zij zullen samen met de aartsvaders, profeten en de rechtvaardige mannen die van Jakob afstammen de erfenis ontvangen, hoewel zij de Sabbat niet houden, noch besneden zijn, noch de feesten vieren. Toch zullen zij zeker de heilige erfenis van God ontvangen. Want God spreekt door Jesaja:

‘Ik, de Heer God, heb u in rechtschapenheid geroepen en zal uw hand vasthouden en u sterken, ook heb ik u tot een verbond voor het volk gegeven, als een licht voor de samenlevingen, om de ogen van de blinden te openen, om hen uit de ketens te halen, ja zij die in de duisternis van de gevangenis zitten.’⁶⁴

⁵⁶ Jozua 5:2 (NBV) Na de overtocht zei de HEER tegen Jozua: ‘Maak messen van vuursteen en besnijdt de Israëlieten opnieuw.’

⁵⁷ Jesaja 26:1-3; Op die dag zal dit lied in het land van Juda gezongen worden: ‘Onze machtige welvarende stad, Yeshua zal onze muren als een vesting geplaatst hebben. Open de poorten, een rechtvaardig volk zal binnengekomen zijn, aan trouw houdt het zich vast. U bevestigt hun bedoelingen. U zult volledige vrede bewaren, omdat zij op U vertrouwen.’

⁵⁸ Jesaja 2:3-5 (vrij geïnterpreteerd); Hebreeuws: Veel volken gingen op weg en zeiden: ‘Kom, laten wij naar de berg van JHVH optrekken, naar de familie van de God van Jakob, dan zal Hij ons Zijn wegen geleerd hebben en zullen wij over Zijn paden gewandeld hebben.’ Want de Torah (wet) zal vanuit Sion voortgekomen zijn en het Woord van JHVH vanuit Jeruzalem. Te midden van de samenlevingen sprak Hij dan recht en oordeelde de vele volken. Daarna sloegen zij hun

zwaarden tot ploegscharen en hun speren tot snoeischaren. Geen samenleving zal het zwaard nog tegen een ander volk opgeheven hebben en de oorlog zullen zij niet meer geleerd hebben. Kom familie van Jakob, wij zullen in het licht van JHVH gewandeld hebben.

⁵⁹ Jesaja 65:1-3a’

⁶⁰ Andere vertalingen lezen ‘met u’

⁶¹ Of ‘Uw werken, de genade die U zult tonen aan wie berouw hebben.’

⁶² Of al onze machtige instituties

⁶³ Jesaja 63:15 t/m 64:12;

⁶⁴ Jesaja 42:6,7; ‘Ik JHVH riep U tot rechtvaardigheid en zal Uw hand gesteund hebben, U bewaard hebben, U als een verbond voor het volk en als een licht voor de samenlevingen aangesteld hebben. Om blinden de ogen te openen, om gevangenen uit de gevangenis naar buiten te brengen, uit de onderwereld hen die opgesloten in de duisternis wonen.’

En ook: 'Verhef een banier⁶⁵ voor de mensen, want kijk, de Heer heeft het tot het uiteinde van de aarde laten horen. U, spreek tegen de dochters van Sion: 'Kijk, uw Redder is met Zijn beloning en Zijn werk voor ogen gekomen.' Dan noemt Hij hen een heilige natie, verlost door de Heer. Dan zult u tot een uitgekozen en niet verlaten stad uitgeroepen worden.

Wie komt er uit Edom? In rode kleding uit Bosra? Hij Die prachtig gekleed gaat, optrekkend met grote kracht.

'Ik spreek rechtvaardig en het verlossende oordeel.' Waarom zijn Uw kleren rood en is Uw kleding alsof deze de wijnpers vertreden heeft? U zit vol met de platgetreden druif!

'Ik heb de wijnpers helemaal alleen getreden, en van de mensen is er geen mens bij mij. Ik heb ze dan ook in woede vertrapt, ze op de grond geplet en hun bloed op aarde uitgestort. Want de dag van vergelding is over hen opgekomen, en het jaar van de verlossing is aangebroken. En ik keek, en er was niemand om te helpen, en ik overwoog het, maar niemand stond mij bij. Maar mijn Arm redde ook, en mijn woede kwam over hen, dus vertrapte ik hen in mijn woede, en vergoot hun bloed op de aarde.'

Hoofdstuk 27

(P) Waarom God dezelfde dingen door de profeten leerde als door Mozes.

En Trypho zei: 'Waarom selecteert en citeert u wat u wilt uit de profetische geschriften, maar verwijst u niet naar de woorden die de Sabbat uitdrukkelijk in acht moeten nemen? Want Jesaja spreekt dit:

'Als u uw voet van de Sabbatten afkeert, zodat u op de heilige dag niet doet wat u maar pleziert, en de Sabbatten de Heilige pleziertjes van uw God noemt, als u uw voet niet op zult heffen om te werken, en u geen woord uit uw eigen mond zult spreken, dan zult u op de Heer vertrouwen en zal Hij u naar de goede dingen van het land brengen, dan zal Hij u voeden met de erfenis van uw vader Jakob.' Want de Mond van de Heer heeft dit gesproken.'⁶⁶

En ik antwoordde: 'Niet omdat zulke profetieën mij tegenspreken heb ik ze niet aangehaald mijn vrienden, maar omdat u begrepen hebt, en begrijpt dat, (hoewel God u door alle profeten gebiedt om dezelfde dingen te doen die Hij ook door Mozes gebood) het vanwege de hardheid van uw hart en uw ondankbaarheid naar Hem toe was dat Hij dit voortdurend verkondigt, zodat, zelfs op deze manier, als u zich bekeerd hebt, u Hem zou

behagen. Zodat u uw kinderen niet opoffert aan demonen, of deelheeft aan diefstal, of graag cadeaus wilt ontvangen, niet wraakzuchtig bent, of faalt in het recht doen aan wezen, of niet let op het recht doen aan de weduwe, laat staan om bloed aan uw handen te hebben.

*'Want de dochters van Sion hebben met een hoge nek gewandeld, flirtend door met hun ogen te knippen en langs hun jurken te vegen.'*⁶⁷

*'Want zij zijn allemaal afgedwaald,'⁶⁸ zegt Hij, 'Ze zijn allemaal nutteloos. Er is niemand die het begrijpt, zelfs niet één.'*⁶⁹

'Met hun tongen hebben ze bedrog bedreven, hun keel is een open graf,'⁷⁰

'het gif van adders is onder hun lippen, vernietiging en ellende zijn op hun paden,'⁷¹

en *'de weg van de vrede hebben ze niet gekend.'*⁷²

Zo zijn deze dingen u, net als in het begin [bij Mozes] door uw goddeloosheid overkomen. Vanwege uw vasthouden hieraan, of beter gezegd uw neiging om hieraan vast te houden. Dus roept Hij u met hetzelfde soort voorschriften om hiervan bewust te zijn en u eraan te herinneren.⁷³ Want u bent een volk met een hard hart en zonder begrip, zowel blind als lam, kinderen zonder geloof, zoals Hij zelf zegt:

*'Hem alleen met uw lippen erende, met een hart dat ver van Hem staat, uw eigen leerstellingen en niet de Zijne onderwijzend.'*⁷⁴

Want, vertel mij, wilde God dat de priesters zondigen als ze de offers op de Sabbatten aanbieden? Of de besnedenen die op de Sabbatten de besnijdenis doen zondigen? Omdat Hij opdraagt om degenen die geboren zijn altijd op de achtste dag te besnijden, ook al is het een Sabbat? Konden de zuigelingen dan niet een dag vroeger of een dag na de Sabbat geopereerd worden, als Hij wist dat het een zondige daad op de Sabbatten is? En waarom heeft Hij de anderen dan niet onderwezen om zich aan deze voorschriften te houden? Degenen die rechtvaardig genoemd worden en Hem behagen, wie vóór Mozes en Abraham leefden, wie niet in hun voorhuid besneden waren of zich aan de Sabbatten hielden?

Hoofdstuk 28

(H) Ware gerechtigheid wordt door Christus verkregen.

En Trypho antwoordde: 'Wij hoorden u deze redenering zojuist al gebruiken, en we hebben er aandacht aan geschonken, want, om de waarheid te zeggen, het

niet iets; Romeinen 3:10-12; zoals ook is opgeschreven: 'Omdat niemand rechtvaardig is, niet één.' Er is niemand die het op een rijtje heeft, er is niemand God aan het zoeken. Iedereen is afgeweken, samen onbruikbaar geworden, niemand doet wat nuttig is, er is er zelfs niet één.

⁷⁰ Psalm 5:9.

⁷¹ Psalm 59:7; 'Zie wat zij uit hun mond gebrakt zullen hebben, messcherpe taal en wie luistert ernaar?'

⁷² Jesaja 59:8; 'De weg van vrede kenden zij niet, het rechte spoor volgen zij niet, van hun paden maakten zij eigen kronkelpaden, iedereen die daarover gaat kende geen vrede.'

⁷³ Daarom zijn er dus de Sabbatten, zegt Jesaja.

⁷⁴ Jesaja 29:13; Dan zal de Heer gezegd hebben: 'Omdat dit volk mij wel met de mond naderde en zei dat ze mij eren, maar hun hart verre van mij hielden en hun vrees voor mij gebaseerd was op geboden die door mensen geleerd zijn,'

⁶⁵ Banier of signaal

⁶⁶ Jesaja 58:13,14; vanuit Hebreeuws: 'Als uw voet zich afgewend zou hebben om te doen wat u maar prettig vindt op Sabbat, mijn dag van toewijding en u de Sabbat een vreugde noemde, ter ere van de heiligheid van JHVH, dan werd u verheerlijkt, als u niet op uw eigen weg wandelt, of maar doet waar u zelf zin in hebt, of een woord spreekt, dan zult u vreugde in JHVH gevonden hebben, dan liet ik u de hoge plaatsen op aarde berijden en voedde u met het erfdeel van uw vader Jakob.' De Mond van JHVH beloofde het. (S)

⁶⁷ Jesaja 3:16; 16. Ook heeft JHVH gezegd: 'Omdat de dochters van Sion trots waren en uit de hoogte gewandeld hebben, wellustige ogen hebben en zich parmantig voortbewogen hebben met kettinkjes om hun voeten gebonden....'

⁶⁸ Jesaja 53:6

⁶⁹ Psalm 14:3 en 53:3; Iedereen deinsde terug, samen modderden zij maar wat aan, niets wordt goed gedaan, zelfs

verdient ook aandacht. En het antwoord dat het meeste opvalt, namelijk dat 'het zo goed voor Hem leek,' dat bevredigt mij niet. Want degenen die niet in staat zijn om de vraag te beantwoorden gooien het altijd over deze boeg.'

Toen zei ik: 'Aangezien ik de feiten zelf uit de Schriften haal, zowel de bewijzen als de implementatie, stel dan niet uit, of aarzel niet om op mij te vertrouwen, al ben ik een onbesneden man, omdat u nog korte tijd rest om u te bekeren. Als de komst van Christus u ingehaald zal hebben, dan zult u zich tevergeefs bekeren, tevergeefs zult u huilen, want Hij zal niet naar u luisteren.'

*'Breek uw braakliggende terrein open,' riep Jeremia uit naar het volk, 'en zaai niet tussen de doornen. Besnijdt uzelf tegenover de Heer, en besnijdt de voorhuid van uw hart.'*⁷⁵

Zaai dus niet tussen de doornen, of in niet omgespitte grond waardoor u geen vrucht kunt dragen. Leer Christus kennen, en kijk, de goede braakliggende grond, goed en vet, is in uw hart.

*'Want kijk, de dagen komen,' zegt de Heer, 'dat ik hen allemaal die in hun voorhuid besneden zijn bezoeken zal, Egypte, en Juda, en Edom, en de zonen van Moab. Want alle volken zijn onbesnedenen, maar het hele huis van Israël is in hun hart onbesneden.'*⁷⁶

Ziet u hoe God deze besnijdenis die als een teken gegeven is niet bedoelt? Want zij is van geen enkel nut voor de Egyptenaren, of de zonen van Moab, of de zonen van Edom. Maar of een mens nu een Scyth of een Perziër is, als hij de kennis van God en van Zijn Christus heeft en de eeuwige rechtvaardige voorschriften behoudt, dan wordt hij door de goede en nuttige besnijdenis besneden, is hij een vriend van God en verheugt God zich in zijn gaven en offers. Dus leg ik u de woorden van God voor, mijn vrienden, toen Hij via Maleachi, een van de twaalf profeten, tegen het volk zei:

*'Ik heb geen plezier in u,' zegt de Heer, 'en ik zal uw offers niet aanvaarden. Want van de opkomst van de zon tot aan haar onder gaan zal mijn Naam onder de samenlevingen verheerlijkt worden. Want op elke plaats wordt aan mijn Naam geofferd, zelfs een zuiver offer. Want mijn Naam wordt onder de samenlevingen vereerd,' zegt de Heer, 'maar u heeft haar bezoedeld.'*⁷⁷

Ook David, hij zei: 'Een volk dat ik niet gekend heb diende mij, toen hun oor het gehoord heeft gehoorzaamden zij mij.'⁷⁸

⁷⁵ Jeremia 4:3,4a; Het Woord spreekt: *'Want dit zei JHVH tegen de mannen van Juda en tegen Jeruzalem: 'Spit uw braakliggende grond om en u zult niet tussen de dorren gezaaid hebben. Besnijdt uzelf voor JHVH en verwijder de voorhuid van uw hart, mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem...'*

⁷⁶ Jeremia 9:25,26;

⁷⁷ Maleachi 1:10b-12 Het Woord spreekt: *'Wie onder u zou de deuren voor zo iemand niet gesloten gehouden hebben? U heeft het vuur op mijn altaar toch niet voor niets aangestoken? Want ik voel mij niet prettig bij u,' zei JHVH der heerscharen, 'het voedseloffer uit uw handen is onaantvaardbaar geweest. Want vanwaar de zon opgaat tot waar zij ondergaat is mijn Naam groots onder de samenlevingen en op elke plaats wordt reukwerk voor mijn Naam aangeboden, met zuivere voedseloffers, omdat mijn Naam groots onder de samenlevingen is,' zei JHVH der heerscharen. Maar u ontheiligt deze als u zegt: 'De tafel van*

Hoofdstuk 29

(P) Christus is zonder nut voor hen die de wet naleven.

'Laten wij God verheerlijken, alle bijeengekomen volken, want Hij heeft ook ons bezocht. Laten wij Hem verheerlijken via de Koning van heerlijkheid, via de Heer van de hemelse machten. Want Hij is ook genadig naar de samenlevingen, en onze opofferingen heeft Hij dankbaarder dan de uwe gewaardeerd. Waarvoor heb ik aan wie God zich betuigt heeft de besnijdenis dan nodig? Welk (reinigend) bad heb ik die met de Heilige Geest gedoopt ben nog nodig? Ik denk dat ik, terwijl ik dit noem, zelfs degenen die slechts over beperkt verstand beschikken zou overtuigen. Want deze woorden zijn niet door mij opgesteld, of door de vaardigheid van een mens zo fraai, maar David zong ze, Jesaja preekte ze, Zacharia riep ze uit en Mozes schreef ze op. Kent u ze, Trypho? Zij zijn in uw Schriften opgenomen, of liever gezegd, niet die van u, maar die van ons. Want wij geloven ze, maar u, hoewel u ze leest, weet de geest die erin zit niet te vangen. Wees niet beledigd vanwege de lichamelijke onbesnijdenis waarmee God ons geschapen heeft, verwijt het ons ook niet. Vind het ook niet vreemd dat wij warm water op de Sabbatten drinken, want God bestuurt het universum op deze dag, net zoals op alle andere. Ook de priesters is, net zoals op andere dagen, opgedragen om offers te brengen. En er bestaan zoveel rechtvaardige mensen die geen van deze juridische ceremonies uitgevoerd hebben, en toch betuigt God zichzelf aan hen.'

Hoofdstuk 30

(P) Christenen bezitten de ware gerechtigheid.

'Maar wijdt het aan uw eigen goddeloosheid dat God, zelfs door degenen die geen begrip hebben, beschuldigd kan worden van het niet altijd geïnstrueerd hebben van dezelfde rechtvaardige statuten aan iedereen. Want zulk soort praktijken lijken voor veel mensen onredelijk en onwaardig voor God te zijn, wie niet de genade ontvangen hebben om te weten dat uw volk [wel] tot bekering en berouw van de geest geroepen was,⁷⁹ terwijl zij zich in een zondige toestand bevonden en onder geestesziekte zouden lijden. Ook dat de profetie die na de dood van Mozes aangekondigd werd eeuwig is. Want dit wordt vermeld in de Psalm [90]⁸⁰ mijn vrienden. Ook dat wij [Christenen], die wijs door hen

de Heer is gewoontjes en haar vruchten zijn waardeloos,' *Zijn maaltijd!*

⁷⁸ Psalm 18:43b, 44a; 'een volk dat ik niet kende zal voor mij gewerkt hebben. Na met hun oren geluisterd te hebben, zullen zij mij gehoorzaamd hebben, de zonen van buitenlanders zullen ineengekrompen voor mij neergebogen zijn.'

⁷⁹ Of 'bekering tot de Vader'

⁸⁰ Psalm 90; Een gebed van Mozes, de man Gods.

'Heer U was van generatie op generatie onze woning.

Al voordat de bergen geboren waren heeft U de aarde en wereld geboren doen worden, ja een God van eeuwig en altijd bent U.

U zult een sterfelijk mens tot stof teruggekeerd doen hebben en gezegd hebben: 'Keer terug zonen van Adam!'

Want duizend jaar zijn in Uw ogen als de dag van gisteren die voorbijgegaan zal zijn, als het waken in een nacht.

U liet hen wegvloeien, zij zullen als een slaap in de vroege morgen geweest zijn, als het gras dat opgekomen is.

gemaakt zijn, erkennen dat de voorschriften van de Heer zoeter dan honing en de honingraat zijn. Dat blijkt wel uit het feit dat wij Zijn Naam niet loochenen, hoewel we met de dood bedreigd worden. Bovendien is het ook voor iedereen duidelijk dat wij die in Hem geloven, bidden om door Hem van vreemde, boze en bedrieglijke geesten bewaard te blijven. Zoals ook het profetische woord, dat een van hen die in Hem geloven figuurlijk verklaart. Want via Jezus Christus smeken wij God voortdurend om ons te bewaren van de demonen die vijandig tegenover de aanbidding van God staan, en die wij van oudsher dienden, zodat wij, na onze bekering tot God, smetteloos kunnen zijn. Want wij noemen Hem Helper en Verlosser, de demonen vrezen zelfs de kracht van Zijn Naam. En vandaag, als ze in de Naam van Jezus Christus, gekruisigd onder Pontius Pilatus de gouverneur van Judea, worden uitgedreven, dan worden ze overwonnen. En zo is het voor iedereen duidelijk dat Zijn Vader Hem zo'n grote macht gegeven heeft, dat met deze vaardigheid demonen aan Zijn Naam en aan het lijden dat Hem toegewezen werd onderworpen zijn.

Hoofdstuk 31

(P) Als de macht van Christus nu al zo groot is, hoeveel groter bij de tweede komst!

'Maar als vanwege het Hem toegewezen lijden al zo'n grote macht zichtbaar is, en het gaat maar door, hoe groot zal die dan zijn als Zijn glorieuze komst zal volgen! Want Hij zal als de Mensenzoon op de wolken komen, zoals Daniël voorzei, en Zijn engelen zullen met Hem meekomen. Dit zijn de woorden:

'Ik keek totdat er tronen werden opgesteld, en een Oude van dagen nam zitting, Wiens kledingstuk wit als sneeuw was, en het haar van Zijn hoofd als de zuiverste wol. Zijn troon was als een vuurvlam, met wielen brandend van vuur. Een vuurstroom kwam van voor Hem uit naar buiten. Duizend maal duizenden dienden Hem en tienduizend maal tienduizenden stonden voor Hem. De boeken werden geopend en het vonnis werd geveld. Toen merkte ik de grote woorden die de hoorn spreekt op, en het beest werd neergeslagen, en zijn lichaam vernietigd en aan de brandende vlam overgeleverd. En de rest van de beesten werd hun heerschappij ontnomen, en een tijd van leven werd aan de beesten gegeven tot een seizoen en een tijd. Ik keek in het nachtvisioen, en kijk, een als de Mensenzoon Die met de wolken van de hemel komt. En Hij kwam naar de Oude van dagen en stond voor Hem. En zij die erbij stonden, brachten Hem in de nabijheid, en Hem werden

macht en koninklijke eer gegeven. En alle natiën van de aarde dienen Hem per familie, ook alle verheerlijkten.⁸¹ En Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij die niet weggenomen zal worden, en Zijn Koninkrijk zal niet vernietigd worden. En mijn geest bevroor in mijn binnenste en de visioenen in mijn hoofd verontrustten mij. Ik naderde tot een van degenen die dichtbij stond en vroeg naar de precieze betekenis van al deze dingen. Hij legde mij het antwoord uit en liet mij het oordeel van deze zaken zien:

'Deze grote beesten zijn vier koninkrijken, die op de aarde zullen vervallen en voor eeuwig nooit meer heerschappij zullen ontvangen, ja nooit en te nimmer.' Toen wilde ik precies weten over het vierde beest, dat alles vernietigde en zeer vreselijk was, met zijn tanden van ijzer en zijn nagels van messing die verslonden, verwoesten, en wat overbleef met zijn voeten platstampte. Ook over de tien hoorns op zijn hoofd, en van de ene die opkwam, waardoor drie van de eerdere afvielen. En die hoorn had ogen en een mond die grote dingen sprak, en zijn gelaat overtrof de rest. En ik zag dat de hoorn oorlog tegen de heiligen voerde en het van hen won, totdat de Oudste der dagen kwam, en Hij het oordeel over de heiligen van de Allerhoogste velde. Toen kwam de tijd dat de heiligen van de Allerhoogste het Koninkrijk in bezit kregen. Daarna werd mij verteld over het vierde beest:

'Er zal een vierde koninkrijk op aarde zijn, dat de overhand over al deze koninkrijken zal hebben, en het zal de hele aarde verslinden, haar vernietigen en geweldig verspillen. En de tien hoorns zijn tien koningen die zullen opkomen, en de één zal na de ander opstaan,⁸² en hij zal de eerste in wandaden overtreffen, en hij zal drie koningen onderwerpen, en hij zal woorden tegen de Allerhoogste spreken, en zal de rest van de heiligen van de Allerhoogste omverwerpen, en zal de seizoenen en de tijden willen veranderen. En dit zal in zijn handen voor een tijd, en tijden, en een halve tijd worden overgeleverd. En de Rechtsspraak nam zitting, en zij zullen zijn heerschappij afnemen, om het te verteren en ten einde toe te vernietigen. En het koninkrijk, en de macht en de grote plaatsen van de koninkrijken onder de hemelen werden aan het heilige volk van de Allerhoogste gegeven, om in een eeuwigdurend Koninkrijk te regeren. En alle machten zullen zich aan Hem onderwerpen en Hem gehoorzamen. Tot zover is deze zaak ten einde. Ik, Daniël, was door grote verbazing gegrepen en mijn spraak veranderde in mij. Toch bewaarde ik de zaak in mijn hart.'⁸³

In de vroege morgen zal het gebloeid hebben en wat opkwam zal 's avonds gemaaid zijn en verdorde.

Want door Uw boze gezicht kwamen wij om, wij schrokken van Uw woede.

U hield onze slechtheid voor ogen, onze geheimen voor Uw lichtende verschijning.

Want al onze dagen liepen uit op Uw uitbarsting van woede, in een zucht gingen onze jaren voorbij.

Onze levensjaren zijn zeventig jaar en met kracht genoeg tachtig jaar, het trotse resultaat ervan is nutteloos werk, want het ging snel voorbij en dan zullen wij weggevlogen zijn.

Wie kent de kracht van Uw woedende gezicht en of Uw ontzagwekkende gezicht in woede uitbarst?

Verklaar ons daarom, met het tellen der dagen, hoe wij een hart met wijsheid meegebracht zullen hebben.

Keer terug JHVH, hoe lang nog? Heb medelijden met Uw dienaren.

Verzadig ons 's morgens met Uw vriendelijkheid, dan zullen wij ons al onze dagen verheugd hebben en blij geweest zijn.

Maak ons blij, in verhouding tot de dagen dat wij verdrukt werden en de jaren dat wij het kwaad zagen.

Uw werk zal door Uw dienaren gezien zijn en Uw majesteit door hun zonen.

De schoonheid van onze God JHVH zal over ons gekomen zijn. Bevestig het werk dat ons uit handen komt aan ons, ja bevestig het werk dat ons uit handen komt.'

⁸¹ Glorievollen, zij die zijn opgestaan uit de dood.

⁸² Letterlijk, 'en de tien horens, tien koningen zullen na elkaar opstaan.'

⁸³ Daniël 7: 9-28

Hoofdstuk 32

(P) Trypho maakt bezwaar, Justin onderscheidt twee komsten.

En toen ik was opgehouden, zei Trypho: 'Deze en dergelijke teksten meneer, dwingen ons om op Hem Die als Mensenzoon het eeuwige Koninkrijk van de Oudste der dagen ontvangt te wachten. Maar deze zogenaamde Christus van u was oneervol en niet majestueus, zozeer dat de laatste vloek van God die in de wet is opgenomen over Hem kwam, want Hij werd gekruisigd.'

Toen antwoordde ik hem: 'Als het niet door de Schriften die ik al geciteerd heb voorzeggd zou zijn, dat Zijn vorm zonder majesteit was, en Zijn afkomst onverklaarbaar, en dat voor Zijn dood de rijken de dood zouden moeten ondergaan, en dat wij door Zijn striemen genezen zouden moeten worden, en dat Hij als een schaap weggeleid zou worden, en als ik niet had uitgelegd dat er twee komsten van Hem zouden zijn, een waarin Hij door u doorboord werd, en een tweede wanneer u Hem herkent als Wie u doorboord heeft, als uw stammen zullen treuren, elke stam op zich, de vrouwen met elkaar, en de mannen met elkaar... [als dat niet voorzeggd zou zijn] dan moet ik twijfelachtige en duistere zaken besproken hebben. Maar nu, door middel van de inhoud van die Schriften die heilig en profetisch onder u gewaardeerd worden, probeer ik alles te bewijzen, in de hoop dat sommigen van u gevonden kunnen worden van de rest die door de genade van de Heer Saebaoth voor de eeuwige zaligheid is overgebleven. Daarom zal ik, om de te onderzoeken zaak duidelijker voor u te maken, een paar andere woorden die door de gezegende David zijn uitgesproken aan u vermelden. Daaruit zult u zien dat de Heer door de Heilige Geest der profetie de Christus wordt genoemd. Ook dat de Heer, de Vader van iedereen, Hem weer van de aarde heeft gehaald en Hem aan Zijn eigen rechterhand heeft gezet, totdat Hij Zijn vijanden tot Zijn voetbank maakt. Wat inderdaad gebeurd is vanaf het moment dat onze Heer Jezus Christus naar de hemel opsteeg, nadat Hij weer opstond uit de dood, terwijl de tijden nu hun voltooiing naderen. En degene waarvan Daniël zegt dat hij een tijd, tijden en een halve tijd zal regeren, staat zelfs al aan de deur, klaar om godslasterlijke en gewaagde dingen tegenover de Allerhoogste uit te spreken. Maar u, onwetend over hoe lang hij heerschappij zal hebben, heeft een andere mening. Want u interpreteert de 'tijd' als honderd jaar. Maar als dit zo is, dan moet deze zondige man op zijn kortst 350 jaar regeren, gesteld dat we kunnen berekenen wat door de Heilige Daniël 'en tijden' genoemd wordt, wat slechts twee keer zou zijn. Dit alles heb ik u ter uitweiding gezegd, zodat u uiteindelijk overtuigd zou worden over wat door God tegenover u verklaard is, dat u dwaze zonen bent. Ook dit:

'Let daarom op, ik zal doorgaan met het wegnemen van deze mensen, en ik zal hen wegnemen, en ik zal de wijze van zijn wijsheid ontdoen en het begrip van hun verstandige mensen verbergen.'⁸⁴

Zodat u op zult houden met uzelf en degenen die naar u luisteren te misleiden, en van ons, die wijsheid door de genade van Christus onderwezen is, zult leren.

De woorden die door David gesproken werden, zijn deze:

'De Heer zei tegen mijn Heer:

'Zet u aan mijn rechterhand totdat ik uw vijanden uw voetenbankje maak.'

De Heer zal de staf van uw macht uit de Sion sturen:

'Heerst U ook te midden van Uw vijanden!

Het Hoofd van Uw macht zal op die dag met U zijn (zichtbaar) in de schoonheid van Uw heiligen. Uit de baarmoeder, voorafgaand aan de Morgenster, heb ik U verwekt.'

De Heer heeft gezworen en zal zich niet bedenken:

'U bent een priester voor eeuwig naar de orde van Melchisedek!'

De Heer is aan Uw rechterhand. Hij heeft koningen verbrijzeld op de dag van Zijn toorn. Hij zal oordelen over de samenlevingen, Hij zal de dode lichamen opstapelen. Hij zal onderweg uit de beek drinken, daarom zal Hij het Hoofd opheffen.'⁸⁵

Hoofdstuk 33

(P) Trypho bewijst dat Christus eerst nederig was, daarna zal Hij glorieus zijn.

'En,' vervolgde ik, 'Ik ben niet onwetend dat u deze Psalm zo wilt uitleggen alsof die naar koning Hizkia verwees, maar dat u zich vergist zal ik u onmiddellijk uit deze woorden bewijzen: 'De Heer heeft gezworen en zal zich niet bedenken,' wordt er gezegd, en: 'U bent een priester voor eeuwig naar de orde van Melchisedek,' met wat volgt en voorafgaat. Zelfs u zult zich niet kunnen verzetten tegen het bezwaar dat Hizkia geen priester was, laat staan de eeuwige priester van God, maar dat dit over onze Jezus wordt gesproken, verklaren deze uitdrukkingen.

Maar uw oren zijn toegesloten en uw harten sloom⁸⁶ geworden. Want door deze uitspraak: 'De Heer heeft gezworen en zal zich niet bedenken: 'U bent een priester voor eeuwig naar de orde van Melchisedek,' heeft deze God met een eed Hem als de Hogepriester getoond, volgens de (priester)orde van Melchisedek, dat wil zeggen, zoals Melchisedek door Mozes als de priester van de Allerhoogste werd beschreven, want hij was een priester voor hen die in onbesnedenheid waren, en zegende de besneden Abraham die hem tienden bracht. Dus heeft God aangetoond dat Zijn eeuwige priester, ook tot Heer door de Heilige Geest uitgeroepen, priester van hen in de ombesnedenheid zou zijn. Ook zij in de besnijdenis die Hem benaderen, wat wil zeggen, in Hem geloven en zegeningen bij Hem zoeken, zal Hij zowel ontvangen als zegenen. En dat Hij eerst nederig als een mens zal zijn, en vervolgens verheven, tonen deze woorden aan het einde van de Psalm: 'Hij zal onderweg uit de beek drinken,'⁸⁷ en daarna, 'daarom zal het Hoofd opgeheven zijn.'

⁸⁴ Jesaja 29:14; 'kijk ik ben er, daarom doe ik opnieuw wonderlijke dingen met dit volk, geweldige wonderen, want de wijsheid van haar wijzen ging verloren en het inzicht van haar verstandigen zal zich zorgvuldig verscholen hebben.' (S)

⁸⁵ Psalm 110

⁸⁶ Of 'hard'

⁸⁷ Als mens van vlees en bloed

Hoofdstuk 34

(P) Psalm 72 is niet van toepassing op Salomo, wiens fouten Christenen afschudden.

‘Verder zal ik u aan een andere Psalm herinneren, om u ervan te overtuigen dat u niets van de Schriften begrepen hebt, door de Heilige Geest aan David gedictieerd, waarvan u zegt dat die naar Salomo die ook uw koning was verwijst. Maar deze verwijst ook naar onze Christus, terwijl u uzelf vanwege de dubbele betekenis van de uitspraken misleidt. Want waar wordt gezegd: ‘De wet van de Heer is volmaakt,’ denkt u niet aan de wet die ná Mozes zou zijn, maar aan de wet die door Mozes gegeven werd. Hoewel God verklaarde dat Hij een nieuwe wet en een nieuw verbond zou vestigen. En waar gezegd is: ‘O God, geef uw oordeel aan de koning,’ zegt u dat de Psalm naar Salomo verwijst, omdat hij koning was, hoewel de woorden van de Psalm expliciet verkondigen dat er naar de eeuwige koning wordt verwezen, dus naar de Christus. Want Christus is Koning, en Priester, en God, en Heer, en Engel, en de Mens, en Generaal, en Steen, en een geboren Zoon, en eerst aan lijden onderworpen, vervolgens teruggekeerd naar de hemel, en weer komende met heerlijkheid, ook is van Hem gepredikt het eeuwige Koninkrijk te bezitten, wat ik uit alle Schriften bewijs. Maar zodat u kunt inzien wat ik gezegd heb, citeer ik de woorden van de Psalm, zij zijn zo:

‘O God, geef Uw oordeel aan de Koning en uw
gerechtigheid aan de Zoon van de Koning,
om Uw volk met gerechtigheid te oordelen, en Uw
armen met rechtspraak.

De bergen zullen vrede naar de mensen dragen, en de
kleine heuvels rechtschapenheid.

Hij zal de armen van het volk oordelen en de kinderen
van de behoeftigen redden, Hij zal de lasteraar
vernederen.

Hij zal samen met de zon en tegenover de maan tot in
alle generaties volharden.

Hij zal als regen op het vlies afdalen, als druppels die
op de aarde vallen.

In Zijn dagen zullen rechtvaardigheid bloeien, en
overvloed aan vrede tot de maan weggevoerd worden.
Van zee tot zee zal Hij heerschappij voeren, en van de
rivieren tot aan de einden van de aarde.

Ethiopiërs zullen voor Hem neervallen en Zijn vijanden
zullen het stof likken.

De koningen van Tarsis en de continenten zullen
geschenken aanbieden, de koningen van Arabië en
Seba zullen geschenken aanbieden,
en alle koningen van de aarde zullen Hem aanbidden,
en alle volken zullen Hem dienen.

Want Hij heeft de armen van de mens die de macht
heeft bevrijd, ook de behoeftige die geen helper
heeft.

Hij zal de armen en behoeftigen sparen en de zielen
van de behoeftigen redden.

Hij zal hun ziel van woeker en onrecht verlossen, en
Zijn Naam zal eervol voor hen zijn.

Want Hij zal leven, en aan Hem zal het goud van
Arabië gegeven worden, en zij zullen voortdurend voor
Hem bidden, zij zullen Hem de hele dag zegenen.

Dan zal er een fundament op de aarde zijn, het zal
hoog op de toppen van de bergen geplaatst worden.

Zijn vrucht zal op de Libanon zijn, en zij uit de stad
zullen als het gras van de aarde bloeien.

Zijn Naam zal eeuwig gezegend worden. Zijn Naam zal
vanaf vóór de zon voortduren, en alle stammen van de
aarde zullen in Hem gezegend zijn, alle naties zullen
Hem gezegend noemen.

Gezegend is de Heer, de God van Israël Die alleen
wonderlijke dingen doet, en gezegend is Zijn glorieuze
Naam voor eeuwig, ja voor eeuwig en altijd, en de
hele aarde zal met Zijn heerlijkheid vervuld zijn.

Amen, Amen.’⁸⁸

En aan het einde van deze Psalm die ik geciteerd heb
staat geschreven:

‘de hymnen van David, de zoon van Jesse, zijn
beëindigd.’

Bovendien weet ik dat Salomo een gerenommeerde en
grote koning was door wie de tempel in Jeruzalem werd
gebouwd, maar duidelijk is dat geen van de dingen die
in de Psalm genoemd werden met hem gebeurden.
Want zowel vereren niet alle koningen hem, laat staan
dat hij tot de einden van de aarde regeerde! Ook zijn
vijanden die voor hem vielen likten het stof niet op.
Nee, ik durf ook te herhalen wat in het boek der
koningen is geschreven, zoals dat door hem is gedaan,
hoe hij door de invloed van een vrouw de afgoden van
Sidon aanbeden heeft, wat zelfs de samenlevingen die
de God en Maker van alle dingen via de gekruisigde
Jezus kennen niet wagen te doen. Maar zij verdragen
elke marteling en vergelding, zelfs tot het uiterste van
de dood, in plaats van het aanbidden van afgoden, of
het aan afgoden aangeboden vlees te eten.’

Hoofdstuk 35

(H) Kettters bevestigen het over de aarde verspreide geloof.

En Trypho zei: ‘Ik geloof echter dat velen van hen die
zeggen dat ze Jezus belijden en Christenen heten, vlees
dat aan afgoden wordt aangeboden eten en verklaren
dat ze daar geen enkel nadeel aan ondervinden.’

En ik antwoordde: ‘Het feit dat er zulke mensen zijn die
belijden om zelf Christenen te zijn en toegeven dat de
gekruisigde Jezus zowel Heer als Christus is, maar Zijn
leringen niet onderwijzen, maar die van de
dwaalgeesten, doet ons die discipelen van de ware en
zuivere leer van Jezus Christus zijn nog getrouwer zijn
in de hoop die Hij verkondigde. Want de dingen die Hij
voorspelde zouden in Zijn Naam plaatsvinden, datgene
wat wij werkelijk voor onze ogen zien gebeuren.

Want Hij zei: ‘Velen zullen in mijn naam komen,
uiterlijk in schaapskleren gekleed, maar innerlijk zijn
het verscheurende wolven.’

En: ‘Er zullen scheuringen en ketterijen zijn.’⁸⁹

En: ‘Pas op voor valse profeten, die in schapenkleding
gekleed naar u zullen komen, maar ondertussen zijn ze
verscheurende wolven.’⁹⁰

*komen in wat lijkt op schapenwol, maar eigenlijk
verscheurende wolven zijn. Aan hun daden en boekentas zijn
ze herkenbaar, zoals bij iemand met druiven of dorens, of
vijgen of distels.’*

⁸⁸ Psalm 72

⁸⁹ Judas :17-19

⁹⁰ Mattheüs 7:15,16 (Hebreeuws): Hij zegt ook dat ze moeten
oppassen voor het volgen van de valse profeten. ‘Die tot u

En: *'Vele valse Christussen en valse apostelen zullen opstaan en veel gelovigen misleiden.'*⁹¹

Dus mijn vrienden, er waren en zijn ook velen die in de Naam van Jezus naar voren treden, onderwezen om zowel goddeloze als godslasterlijke dingen te spreken en te doen. En zij worden door ons naar de naam van de mannen bij wie elke leerstelling en mening zijn oorsprong had vernoemd.

(Want sommigen op de ene manier, anderen op een andere, onderwijzen om de Maker van alle dingen en de Christus, -Die door Hem als 'de Komende' en als 'de God van Abraham en van Isaak en van Jakob' aangekondigd werd- te belasteren. Met hen hebben wij niets gemeen, omdat we weten dat ze atheïsten, onheilig, onrechtvaardig en zondig zijn, en alleen in naam belijders van Jezus, in plaats van Hem te aanbidden. Toch profileren zij zichzelf als Christenen, net zoals sommigen onder de samenlevingen de Naam van God op de werken van hun eigen handen van toepassing verklaren, en deelnemen aan schandelijke en goddeloze rituelen.)

Sommigen heten Marcianers, en sommige Valentiërs, en sommige Basiliërs, en sommige Saturniërs, of anderen met andere namen, elk genoemd naar de initiator van de op zichzelf staande mening. Net zoals iedereen die zichzelf een filosoof beschouwt, zoals ik al zei, denkt dat hij de naam van de filosofie die hij volgt moet dragen, uit naam van de vader van die specifieke leer. Vanwege de gebeurtenissen die plaatsvinden, weten wij dat Jezus vooraf wist wat er na Hem gebeuren zou. Net als de consequenties van vele andere gebeurtenissen waarvan Hij voorzag dat die degenen die in Hem geloofden, en die de Christus beleden, zouden overkomen. Want alles wat wij lijden, zelfs als wij door vrienden gedood worden, heeft Hij voorzien dat zou plaatsvinden. Zo is het duidelijk dat geen woord of daad van Hem fout bevonden kan worden. Daarom bidden wij voor u en voor alle andere mensen die ons haten. Met als doel dat u zich met ons bekeerd zult hebben, zonder Hem te lasteren. Zijn werken [getuigend], de machtige daden die zelfs nu in Zijn Naam gewerkt worden, de woorden die Hij leerde en de profetiën over Hem. Hij Die feilloos is en in alle dingen onberispelijk, Christus Jezus. Zodat u in Hem gelovend tijdens Zijn tweede glorieuze komst gered kunt worden, en niet door het vuur vanuit Hem veroordeeld zult worden.'

⁹¹ Vergelijk ook Mattheüs 24:5, 11, 24; context vs 4-12: 4 (Hebreeuws). Jezus antwoordt hen: 'Waak, zodat u niet zult dwalen onder de mensen. Verblinden zullen in mijn Naam komen en zeggen: 'Ik ben de messias,' om u te doen dwalen. En u moet bijzonder opletten als oorlog wordt gevoerd met verenigde legers. Waak, zodat dit alles u niet misleidt, let op, dit betreft de afrondende aankomst, maar die bepaalde tijd zal het einde nog niet zijn. Het ene volk zal tegen het andere volk opstaan, en het ene koninkrijk tegen het andere koninkrijk, er zullen vele onlusten zijn, geweldige lasten en aardbevingen op diverse plaatsen. Dit alles is het begin van het lijden. Dan zal u een verbod opgelegd worden dat u in het nauw brengt, u zult gedood worden en u zult door alle volken veracht worden om mijn Naam. Op dat moment zullen velen razend zijn, trouweloos met elkaar omgaan en woedend op elkaar zijn. Leugenachtige profeten zullen opstaan en velen

Hoofdstuk 36

(H) Hij bewijst dat Christus Heer van de heerscharen wordt genoemd.

Toen antwoordde hij: 'Laten we aannemen dat het is zoals u zegt, namelijk dat het voorzeggd was dat Christus zou lijden en 'een Steen' zou worden genoemd, en na Zijn eerste verschijning waarin aangekondigd was dat Hij zou lijden, in heerlijkheid zou komen, en uiteindelijk oordelen, en eeuwig Koning en Priester zou zijn. Laat nu dan zien of dit de man is over wie deze profetiën gedaan zijn.'

En ik zei: 'Zoals u wilt Trypho, zal ik met deze bewijzen komen die u op de juiste plaats zoekt, maar staat u mij nu toe om eerst de profetiën aan te halen die ik wil gebruiken om te bewijzen dat Christus in een gelijkenis door de Heilige Geest zowel 'God', als 'Heer der heerscharen', als 'Jakob' genoemd wordt. Maar uw uitleggers zijn dwaas, zoals God zegt, omdat zij zeggen dat er verwezen wordt naar Salomo en niet naar Christus toen hij de ark van getuigenis de tempel die hij bouwde indroeg. De Psalm van David is deze:

'De aarde en de volheid ervan is van de Heer, de wereld en alles wat daarin woont.

Hij heeft haar op de zeeën gesticht en op de waterstromen klaargemaakt.

Wie zal de heuvel van de Heer beklimmen? Of wie zal op Zijn heilige plaats staan?

Hij die rein is van handen en zuiver van hart. Wie zijn ziel niet tevergeefs ontvangen heeft en niet bedrieglijk naar zijn naaste gezworen heeft.

Hij zal zegen van de Heer ontvangen, en barmhartigheid van God zijn Verlosser.

Dit is de generatie van hen die de Heer zoeken, die het gezicht van God zoeken, Jakob.⁹²

Til uw poorten op u heersers, en wees opgeheven u eeuwige deuren, dan zal de Koning van heerlijkheid binnenkomen.

Wie is deze Koning van heerlijkheid? De Heer sterk en machtig in de strijd.

Til uw poorten op u heersers, en wees opgeheven u eeuwige deuren, dan zal de Koning van heerlijkheid binnenkomen.

Wie is deze Koning van heerlijkheid? *'De Heer van de heerscharen, Hij is de Koning van heerlijkheid.'*⁹³

Zo wordt aangetoond dat Salomo niet 'de Heer van de heerscharen' is. Maar toen onze Christus uit de dood opstond en naar de hemel opgestegen is, werd de heersers van de hemel, in opdracht van God, geboden om de poorten van de hemel te openen. Zodat Hij Die

met tekenen misleiden. Vanwege de toenemende goddeloosheid zal de liefde van velen verflauwen.' vs 24: 'Deze messiaanse opkomst is bedrieglijk, met profetische leugens en grote tekenen en wonderen, waarmee, alsof dat mogelijk zou zijn, zij komen om de uitgekozenen te misleiden.' Ap. Petrus 2:5. Heeft u niet begrepen dat de vijgenboom het huis van Israël is? Voorwaar zeg ik u, als de twijgen ervan in de laatste dagen uitgebot zijn, dan zullen valse christussen komen en verwachtingen wekken door te zeggen: 'Ik ben de Christus die nu in de wereld gekomen is.' Handelingen 8:9,10; 20:29,30; I Korintiërs 1:10; 13:25; Titus 2:10,11

⁹² Verwijzend naar de gelijkenis van Jakob hiervoor door Justin. Of 'de God van Jakob zoeken'.

⁹³ Psalm 24

Koning van heerlijkheid is binnen kan gaan,⁹⁴ en 'opgestegen aan de rechterhand van de Vader kan gaan zitten totdat Hij de vijanden tot Zijn voetenbankje maakt,' zoals door een andere Psalm is verklaard. Want toen de hemelse heersers Hem in een gewone en oneervolle verschijning zagen, en onverheerlijkt, herkenden zij Hem niet. Zij vroegen: 'Wie is deze Koning van heerlijkheid?' En de Heilige Geest, ofwel van de Persoon van Zijn Vader, of in Zijn eigen persoon, antwoordde hen: *'De Heer van de heerscharen, Hij is deze Koning van heerlijkheid.'* Want iedereen zal erkennen dat niet een van degenen die de poorten van de tempel in Jeruzalem bewaakte dit over Salomo zou durven zeggen, hoewel hij zo'n majesteitelijke koning was, of over de ark van getuigenis: 'Wie is deze koning van heerlijkheid?'

Hoofdstuk 37

(P) Hetzelfde blijkt uit andere Psalmen.

'Bovendien wordt in het refrein van de 46^e (47) Psalm naar Christus verwezen:

'God ging met een schreeuw omhoog, de Heer met het geluid van een trompet.

Zing naar onze God, zing! Zing tot onze Koning, zing!
Want God is koning van de hele aarde! Zing met begrip.

God heeft over de naties geregeerd. God zit op Zijn heilige troon.

De heersers van de naties werden bij de God van Abraham samengebracht, want de sterken van God zijn hoogverheven op aarde.'⁹⁵

Ook in de 98^e (99) Psalm vermaant de Heilige Geest u, en voorzegt over Hem Die u niet als Koning wilt, de Koning en Heer te zijn. Zowel van Samuel, als van Aäron, als van Mozes, en kortom van iedereen anders. En de woorden van de Psalm zijn deze:

'De Heer regeerde, laat de volken (maar) boos zijn (op) Wie op de Cherubim zit, laat de aarde schudden. De Heer is groot in Sion en Hij staat hoog boven alle naties.

Laat hen Uw grote Naam belijden, want Die is angstwekkend en heilig, en het siert de Koning om rechtspraak lief te hebben.

U heeft gelijkheid voorbereid, rechtvaardige rechtspraak heeft U in Jakob uitgevoerd.

Prijs de Heer onze God, en aanbid de voetbank van Zijn voeten, want Hij is heilig.

Mozes en Aäron zijn onder Zijn priesters, ook Samuel is onder hen die Zijn Naam aanroepen. Zij riepen de Heer aan en Hij verhoorde ze.

In de wolkkolom sprak Hij tot hen, (want) zij hielden Zijn getuigenis en zich aan het gebod dat Hij hen gaf. O Heer onze God, U heeft hen gehoord. O God, U was hen goedgunstig en nam wraak op al hun bedenksels.

Prijs de Heer onze God, en aanbid op Zijn Heilige heuvel, want de Heer onze God is heilig.'⁹⁶

Hoofdstuk 38

(P) Aanbidding van de Christus wordt in Psalm 45 bevestigd.

En Trypho zei: 'Mijnheer, het zou goed voor ons geweest zijn als wij onze leraren gehoorzaamd hadden, die een wet oplegden dat we geen gemeenschap met een van u zouden hebben, en dat we zelfs niet over deze vragen zouden moeten communiceren. Want u uit vele godslasteringen, met dat u ons ervan probeert te overtuigen dat deze gekruisigde man bij Mozes en Aäron was, en in de wolkkolom met hen sprak. Dat Hij daarna mens werd, gekruisigd werd, naar de hemel opsteeg, weer naar de aarde terugkomt en vereerd moet worden.'

Toen antwoordde ik: 'Ik weet dat dit voor u verborgen is, zoals het Woord van God zegt, deze grote Wijsheid van God, de Maker van alle dingen, ook de Almachtige. Daarom, uit sympathie voor u, streef ik tot het uiterste dat u deze zaken die voor u paradoxaal zijn begrijpt, maar zo niet, dan kan ik zelf op de dag van het oordeel onschuldig hieraan zijn. Want u zult andere woorden horen die nog steeds paradoxaal lijken, maar wees niet verward, nee, blijf liever nog ijverigere luisteraars en onderzoekers, de traditie van uw leraren verafschuwend, omdat ze door de Heilige Geest veroordeeld worden tot het onvermogen om de waarheden van God te zien en de voorkeur aan het onderwijzen van hun eigen leerstellingen geven. Daarom wordt, in de 44^e [45^e] Psalm, met vergelijkbare woorden naar Christus verwezen:

'Uit mijn hart ontspringt iets goeds, ik vertel mijn werken aan de Koning. Mijn tong is als de pen van een vaardig schrijver.

Zoveel mooier dan de mensenzonen! Genade stroomde van Uw lippen, daarom heeft God U voor eeuwig gezegend.

Gord Uw zwaard aan Uw dij O Machtige, met al Uw gratie en Uw schoonheid, trek Uw boog, floreer en regeer op grond van waarheid, zachtmoedigheid en rechtvaardigheid, Uw Rechterhand zult U met overmacht sturen.

Uw pijlen zijn geslepen, Machtige! Tot in het hart van de vijanden van de Koning zullen volken onder U vallen.

Uw troon is voor eeuwig en altijd O God. Een rechtvaardige scepter is de scepter van Uw Koninkrijk.

U heeft recht liefgehad en onrecht gehaat, daarom heeft Uw God⁹⁷ U, boven Uw kameraden, met de olie van blijdschap gezalfd.

Met mirre en olie en kassie die van Uw kleren afdruipt, vanaf uw ivoren bolwerken waar zij U blij mee maakten.

Dochters van koningen maken deel uit van Uw eer. De koningin stond aan Uw rechterhand, gekleed in goud geweven kleding.

Luister dochter en kijk, neig uw oor en vergeet uw volk en het huis van uw vader, want de Koning zal uw schoonheid verlangen, omdat Hij uw Heer is, ook zij⁹⁸ zullen Hem aanbidden.

Ook de dochter van Tyrus (aanbidt) met geschenken, de rijken van het volk zullen u smekend aankijken.

⁹⁴ Zie 'de hemelvaart van Jesaja' hoofdstuk 10 en 11; www.godsplan.eu

⁹⁵ Psalm 47:5-9

⁹⁶ Psalm 99

⁹⁷ Of 'God, Uw God,'

⁹⁸ Haar volk en het huis van haar vader

Alle pracht van de Koningsdochter zit vanbinnen,
bekleed met gouden weefwerk, gemixt met vele
kleuren.

Maagden die haar volgen zullen bij de koning gebracht
worden, haar gevolg zal bij U gebracht worden.
Met vreugde en blijdschap zullen zij gebracht worden,
in het heiligdom van de Koning zullen zij geleid
worden.

In de plaats van uw vaders werden uw zonen geboren,
U zult hen als heersers over de hele aarde benoemen.

Ik zal Uw naam aan elke generatie in herinnering
brengen. Daarom zal het volk U voor eeuwig en altijd
belijden.⁹⁹

Hoofdstuk 39

(H) De Joden haten de Christenen die dit geloven.

‘Nu is het niet verwonderlijk,’ vervolgde ik, ‘dat u ons
die deze meningen aanhouden haat, en u oordeelt¹⁰⁰
met een hardnekkig in het hart verhard standpunt.
Want terecht spreekt Elia die met God over u sprak dit:
‘Heer, zij hebben uw profeten gedood en uw altaren
neergehaald, nu ben ik alleen over, en zij staan mij
naar het leven.’ En Hij antwoordt hem: *‘Ik heb nog
altijd 7000 mannen die de knie niet voor Baäl gebogen
hebben.’*¹⁰¹

Daarom, net zoals God Zijn woede vanwege die 7000
mannen niet gekoeld heeft, zo heeft Hij nu ook nog niet
het oordeel toegepast, wetende dat er dagelijks
enkelen discipelen in de Naam van Christus worden, die
het verkeerde pad verlaten, die ook geschenken
ontvangen, elk zoals hij dat waardig is, door de Naam
van deze Christus verlicht. Want de een ontvangt de
Geest van begrip, de ander van planvorming, een ander
van kracht, een ander van genezing, een ander van
voorkennis, een ander van onderwijs, en een ander van
de angst¹⁰² voor God.¹⁰³

Hierop zei Trypho tegen mij: ‘Ik wou dat u wist hoe
waanzinnig dit alles wat u zegt is.’

En ik zei tegen hem: ‘Luister mijn vriend, want ik ben
niet gek of buiten mijzelf, maar het werd geprofeteerd
dat Hij ons van vergissingen zou bevrijden en ons na het
opklimmen van Christus naar de hemel geschenken zou
geven. De woorden zijn:

‘Hij steeg omhoog, Hij leidde gevangenen uit
gevangenschap. Hij gaf cadeaus aan mensen.’¹⁰⁴

Dus wij die gaven van de Christus Die hoog opsteeg
ontvangen hebben, bewijzen vanuit deze profetische
woorden dat u, ‘de wijze volgens uzelf, en de mensen
met begrip in uw eigen ogen,’¹⁰⁵ dwaas zijn en God en
Zijn Christus alleen met de lippen eren. Maar wij die in
de hele waarheid onderwezen worden, eren Hem zowel
met daden, als met kennis, als uit het hart, zelfs tot
aan de dood. Maar u aarzelt om toe te geven dat Hij de
Christus is, net zoals de Schriften en wat in Zijn Naam
getuigd en gedaan wordt bewijzen. Mogelijk hierom,
dat u niet vervolgd wordt door de heersers die onder
invloed van de goddeloze en bedrieglijke geest staan,
onder de slang. Zij die niet zullen ophouden met het ter

dood brengen en vervolgen van degenen die de Naam
van Christus belijden totdat Hij weer komt, en ze
allemaal vernietigt, en aan elk zijn verdiende loon
geeft.’

En Trypho antwoordde: ‘Ok dan, geef ons dan het
bewijs dat deze man, waarvan u zegt dat Hij gekruisigd
en omhoog naar de hemel gegaan is, de Christus van
God is. Want u heeft door middel van de eerder door u
geciteerde Schriften afdoende bewezen dat in de
Schriften wordt verklaard dat de Christus moet lijden,
en met heerlijkheid terugkomen, en het eeuwige
Koninkrijk over alle natiën ontvangen zal, zodat elk
koninkrijk aan Hem onderworpen wordt, laat ons nu
zien dat Hij deze man is.’

En ik antwoordde: ‘Voor hen die oren hebben is dat al
bewezen heren, zelfs op grond van de feiten die door u
zijn toegegeven, maar opdat u niet zou denken dat ik
mijn verlies neem, en niet (verder) in staat ben om
bewijs te leveren over wat u vraagt, zal ik, zoals ik
beloofd heb, dat op een passend moment¹⁰⁶ doen. Nu
hervat ik de behandeling van het onderwerp dat ik aan
het bespreken ben.

Hoofdstuk 40

(P) De wetten van Mozes zijn voorbeelden van de dingen die
tot Christus behoren.

‘Het geheim nu van het lam dat God opdroeg om op het
Pascha te offeren, was een voorafbeelding van Christus,
met Wiens bloed, in verhouding tot hun geloof in Hem,
zij die in Hem geloven hun ‘huizen’ insmeren, dat wil
zeggen zichzelf. Want dat de schepping die God
geschapen heeft, het (bijzondere) verstand van Adam,
als een huis voor de geest die van God kwam was,¹⁰⁷ dat
kunt u allemaal begrijpen. En dat dit bevel tijdelijk
was, bewijs ik daarmee. God staat niet toe dat het Lam
van het Pascha op een andere plaats geofferd wordt dan
daar waar Zijn Naam genoemd werd. Wetende dat er
na het lijden van Christus dagen zullen komen dat zelfs
de plaats in Jeruzalem aan uw vijanden gegeven zal
worden en dat kortom alle offers zullen stoppen. Ook
dat het lam, waarvan werd opgedragen om het volledig
te roosteren, een symbool was van het lijden dat
Christus aan het kruis zou ondergaan. Want het lam dat
geroosterd wordt, wordt in de vorm van het kruis
opgebonden en geroosterd. Want één balk wordt dwars
door de onderste delen tot aan het hoofd gespietst, en
een langs de achterkant, waar de poten van het lam aan
bevestigd zijn.

Ook de twee geiten waarvan werd opgedragen om ze
tijdens de vasten te offeren, waarvan één werd
weggestuurd als de zonde(bok), en de andere geofferd
werd, waren op dezelfde wijze decoratief voor de twee
verschijningen van Christus. De eerste, waarin de
ouderlingen en de priesters van uw volk de hand aan
Hem sloegen en Hem ter dood brachten, Hem als de
zonde(bok) wegsturend. En Zijn tweede verschijning,
want op dezelfde plaats in Jeruzalem zult u Hem Die u
onteerd heeft herkennen, Die een Offergave werd voor

⁹⁹ Psalm 45

¹⁰⁰ Of ‘bent veroordeeld tot’

¹⁰¹ I Koningen 19:14,18

¹⁰² Ofwel het diepe ontzag.

¹⁰³ Jesaja 11:2

¹⁰⁴ Psalm 68:19; (18)

¹⁰⁵ Jesaja 5:21; Wee hen die in eigen ogen wijs zijn en naar
eigen mening verstandig zijn.

¹⁰⁶ ‘passende plaats’

¹⁰⁷ D.w.z. de intelligente levensadem ofwel N@shamah
(Hebreeuws)

alle zondaars die bereid zijn om zich te bekeren, en zich aan het vasten waar Jesaja van spreekt houden, het loslaten van de voorwaarden¹⁰⁸ van dwingende¹⁰⁹ contracten, en het zich houden aan de andere voorschriften die ook door hem zijn opgesomd en die ik heb geciteerd,¹¹⁰ die zij die in Jezus geloven doen. En u bent zich er ook van bewust dat het offeren van de twee geiten, waarvan werd opgedragen om ze tijdens het vasten te offeren, niet toegestaan was om ergens anders plaats te laten vinden dan alleen in Jeruzalem.'

Hoofdstuk 41

(P) De offergave van fijn meel was een voorbeeld van het breken van het brood.

'En het aanbieden van fijne bloem, heren,' zei ik, 'dat werd voorgeschreven om voor degenen die van lepra gezuiverd zijn aangeboden te worden, dat was een voorbeeld van het brood van de Eucharistie, de viering die onze Heer Jezus Christus voorschreef, ter nagedachtenis aan het lijden dat Hij doorstaan heeft voor degenen die van alle ongerechtigheid in de ziel gezuiverd zijn. Zo kunnen wij God tegelijkertijd danken voor het feit dat Hij

1. de wereld omwille van de mens geschapen heeft, met alle dingen daarin,
2. én voor het ons verlossen van het kwaad waarin wij ons bevonden,
3. én voor het volkomen omverwerpen van heerschappijen en machten door Hem Die volgens Zijn wil geleden heeft.

Daarom spreekt God door de mond van Maleachi, een van de twaalf, zoals ik eerder al zei,¹¹¹ over de offers die op dat moment door u gepresenteerd zijn:

*'Ik ben niet blij met u,' zegt de Heer, 'en ik zal uw offers niet accepteren, want van de opkomst van de zon tot de ondergang ervan wordt mijn Naam onder de samenlevingen verhoogd, en op elke plaats wordt wierook aan mijn Naam aangeboden, en wel een puur offer. Want mijn Naam is groot onder de samenlevingen,' zegt de Heer, 'maar u bezoedelde die.'*¹¹²

Hij spreekt dus over de samenlevingen, namelijk ons, die op elke plaats offers aan Hem offeren, ofwel het brood van de Eucharistie, en ook de beker van de Eucharistie, zowel bevestigend dat wij Zijn Naam verheerlijken, als dat u die bezoedelt.

Nogmaals, het gebod van de besnijdenis, om altijd de kinderen op de achtste dag te besnijden, was een voorbeeld van de ware besnijdenis. Zo worden wij 'besneden' van bedrog en onrechtvaardigheid door Hem Die op de eerste dag na de Sabbat uit de doden opstond, onze Heer Jezus Christus. Want de eerste dag na de Sabbat wordt volgens het aantal van alle dagen van de

cyclus de achtste genoemd, al is het de eerste¹¹³ van alle dagen, dus blijft het de eerste.'

Hoofdstuk 42

(P) De belletjes aan het gewaad van de priesters waren een voorbeeld van de apostelen.

'Bovendien was het voorschrift dat twaalf belletjes¹¹⁴ aan het (gewaad) van de hogepriester vastgemaakt zou worden, die aan de voeten hingen, een symbool van de twaalf apostelen die van de macht van Christus, de eeuwige Priester, afhankelijk zijn. En het is door hun stem dat de hele aarde met de heerlijkheid en genade van God en Zijn Christus vervuld is. Daarom zegt David ook:

'Hun geluid is over de hele aarde gegaan en hun woorden tot aan de uiteinden van de wereld.'¹¹⁵

Ook Jesaja spreekt alsof hij de apostelen verpersoonlijkt, als zij over Christus zeggen dat zij niet in hun eigen verslaglegging geloven, maar in de macht van Hem Die hen gezonden heeft. Want zo zegt hij:

'Heer, wie heeft ons verslag geloofd? En aan wie is de arm van de Heer geopenbaard? Wij hebben voor Hem als over een kind (zuigeling) gepredikt, als (over) een wortel uit de droge grond.'¹¹⁶ (En wat volgt in volgorde van de reeds aangehaalde profetie.)¹¹⁷

Maar als de passage vanaf de lippen van velen spreekt: 'Wij hebben voor Hem gepredikt,' en toevoegt, 'alsof van een kind (zuigeling),'¹¹⁸ dan betekent dit dat de goddelozen aan Hem onderworpen zullen worden en Zijn bevel zullen gehoorzamen, en dat iedereen als één Kind¹¹⁹ zal worden.

Iets vergelijkbaars kunt u in het lichaam opmerken, hoewel de leden met velen opgesomd worden, worden ze allemaal (samen) één genoemd en vormen zo een lichaam. Want werkelijk vormen één wereldgemeenschap en één kerk, hoewel in aantal vele individuen, in feite één geheel, door één roeping geroepen en aangespoord. En kortom, heren,' zei ik, 'door het opsommen van alle andere aanwijzingen van Mozes, kan ik aantonen dat ze voorbeelden en symbolen waren en verklaringen van de dingen die met Christus gebeuren zouden, over degenen van wie het bekend was dat ze in Hem gingen geloven, en ook van de dingen die door Christus zelf gedaan zouden worden. Maar omdat wat ik nu opgesomd heb mij voldoende lijkt, wil ik weer terugkeren tot de volgorde van het debat.'¹²⁰

Hoofdstuk 43

(P) Justin concludeert dat de wet een einde had in Christus Die uit de maagd geboren is.

'Als de besnijdenis dus bij Abraham begon, en de Sabbat en offers en offergaven en feesten bij Mozes, en het bewezen is dat deze geboden er waren vanwege de

¹⁰⁸ Letterlijk 'koorden'

¹⁰⁹ Of gewelddadige

¹¹⁰ Zie hoofdstuk 15

¹¹¹ Zie hoofdstuk 28

¹¹² Maleachi 1:10b-12a

¹¹³ Of 'blijft de eerste'

¹¹⁴ Exodus 28:33; 39:25,26 noemen niet het aantal belletjes. Het zou dus gaan om 6 azuurblauwe, 6 dieprode en 12 bellejes. 'Dan maakte u aan de zoom azuurblauwe en paarse en dieprode granaatappels, volledig rond de zoom, en ertussen gouden belletjes, geheel rondom.'

¹¹⁵ Psalm 19:4a; Hun richtsnoer werd over heel de aarde uitgerold, hun thema's tot de uiteinden van de wereld.

¹¹⁶ Jesaja 53:1,2a; 1. Wie geloofde ons verslag en aan wie werd de macht van JHWH geopenbaard? Want voor Zijn ogen zal Hij als een twijgje (zuigeling) uitgebot (opgegroeid) zijn, als een wortel uit de droge grond.

¹¹⁷ Zie hoofdstuk 13.

¹¹⁸ 03126 יונק yowneq, loot, stek; van 03243 ינק yanaq, zuigen, baby.

¹¹⁹ Als de Messias Jezus

¹²⁰ Zie ook Herkenningen van Clement o.a H. 21, 22, 23,25

hardheid van het hart van uw volk, dan was het volgens de wil van de Vader noodzakelijk dat zij een einde zouden hebben in Hem Die uit een maagd geboren is, uit de familie van Abraham en stam van Juda, en van David, in Christus dus, de Zoon van God, Die verkondigd werd om naar de hele wereld te komen, om de eeuwige wet en het eeuwigdurende Verbond te zijn, zelfs zoals de hiervoor genoemde profetieën laten zien. En wij die God via Hem hebben benaderd, hebben geen vleselijke maar geestelijke besnijdenis ontvangen, die Henoch en degenen zoals hij nakwamen. En door Gods barmhartigheid hebben wij die via de doop ontvangen, omdat we zondaars waren, en alle mensen kunnen die ook verkrijgen.

Maar omdat het mysterie van Zijn geboorte nu onze aandacht vraagt zal ik daarover spreken. Jesaja beweerde dus over de verwekking van Christus, dat deze niet door een mens verklaard kon worden, in woorden al geciteerd.¹²¹

‘Wie verklaart Zijn verwekking? Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen, voor de overtredingen van mijn volk werd Hij naar de dood geleid.’¹²²

De Geest van profetie bevestigde dus de verwekking van Hem Die zou moeten sterven, zodat wij zondige mensen door Zijn striemen genezen zouden kunnen worden, dat was iets onverklaarbaars.

Bovendien dat de mensen die in Hem geloven wel de kennis kunnen bezitten van de wijze waarop Hij, geboren zijnde, in de wereld was. De Geest van profetie voorzei door dezelfde Jesaja hoe dat zou gebeuren:

‘En de Heer sprak weer tegen Achaz en zei: ‘Vraag om een teken van de Heer uw God, in de diepte of in de hoogte.’ En Achaz zei: ‘Dat zal ik niet vragen, ook zal ik de Heer niet verzoeken.’ En Jesaja zei, luister dan, O huis van David, is het een klein iets voor u om met mensen te vechten, hoe denkt u dan met de Heer te vechten? Daarom zal de Heer zelf u een teken geven. Kijk, de maagd zal zwanger worden en zal een Zoon dragen, en Zijn naam zal Immanuel genoemd worden. Voordat Hij het kwaad kent of verkiest zal Hij boter en honing eten, en het goede uitkiezen.’¹²³ Want voordat het kind goed of slecht kent, is Hij ongehoorzaam aan het kwaad door het goede te kiezen. (Want voordat het kind weet hoe Hij vader of moeder moet roepen, zal Hij de macht van Damascus ontvangen en die van Samaria roven, in aanwezigheid van de koning van Assyrië.) En het land zal verlaten zijn, wat u maar moeilijk kunt verdragen vanwege de aanwezigheid van haar twee koningen.¹²⁴ Maar God zal over u, en over uw volk, en over het huis van uw vader, dagen brengen die u nog niet overkomen zijn, sinds de dag waarop Efraïm de koning van Assyrië van Juda afnam.’¹²⁵

Nu is het voor iedereen duidelijk dat uit het nageslacht van Abraham naar het vlees niemand uit een maagd geboren is, of dat dat gezegd zou zijn, behalve van onze Christus. Maar aangezien u en uw leraren durven te beweren dat in de profetie van Jesaja niet wordt gezegd: ‘Kijk, de maagd zal zwanger worden,’ maar ‘Kijk, de jonge vrouw zal zwanger worden en een zoon dragen,’ zo legt u de profetie uit alsof het Hizkia die uw koning was betreft. Ik zal proberen om dit punt kort

te bespreken, u weersprekend, en aantonen dat er naar Hem Die door ons als Christus erkend wordt verwezen wordt.

Hoofdstuk 44

(P) De redding van de Joden kan niet anders dan door Christus verkregen worden.

‘Want zo zal ik wat u betreft in alle opzichten onschuldig bevonden worden, als ik oprecht streef om u met naar voren gebrachte voorbeelden te overtuigen. Maar als u hard van hart of slap in het nemen van een besluit blijft, vanwege de dood die het lot van de Christenen is, en niet bereid bent om de waarheid te aanvaarden, zult u als auteurs van uzelf te boek staan. Dan misleidt u uzelf, terwijl u zich inbeeldt dat u het nageslacht van Abraham naar het vlees bent, en u daarom de goede dingen die door God via Christus geschonken worden volledig zult beërven. Maar niemand, zelfs niet van hen,¹²⁶ heeft iets om naar uit te zien, behalve degenen die in gedachten gelijkgezind aan het geloof van Abraham zijn en die alle geheimen herkend hebben. Want ik zeg u dat sommige bevelen u opgelegd werden in verwijzing naar de aanbidding van God en de beoefening van rechtvaardigheid, maar sommige bevelen en daden werden eveneens genoemd in verwijzing naar het geheim van de Christus, of vanwege de hardheid van het hart van uw volk. En dat dit zo is, maakt God in Ezechiël bekend, daarover sprekend:

‘Als Noach, Jakob¹²⁷ en Daniël voor zonen of dochters zouden smeken, dan zou hen dat verzoek niet verleend worden.’¹²⁸

Ook in Jesaja, sprak hij zo over dezelfde materie: ‘De Heer God zei: ‘Zij zullen beiden uitgaan en kijken naar de leden van de mannen die overtreden hebben. Want hun worm zal niet sterven, en hun vuur zal niet uitgeblust worden, en zij zullen een schouwspel voor alle vlees zijn.’¹²⁹

Dus past het u om deze hoop uit uw ziel te bannen, en u te haasten om te weten hoe vergeving van zonden en de hoop op de erfenis van de beloofde goede dingen voor u zal zijn. Want er is niets anders dan dit [nodig], om bekend met deze Christus te worden, om in de fontein die door Jesaja voor de verlossing van de zonden besproken wordt gewassen te worden,¹³⁰ en voor het overige, om een zondeloos leven te leiden.’

Hoofdstuk 45

(P) Zij die eerder, en onder de wet, rechtvaardig waren, zullen door Christus gered worden.

En Trypho zei: ‘Als ik deze zaken die volgens u onderzocht moeten worden mag onderbreken, dan brand er toch één vraag in mij, beantwoord mij die eerst.’

En ik antwoordde: ‘Vraag wat u wilt, zoals het u goed lijkt, dan zal ik na dit vraag en antwoordspel proberen om mijn boodschap te vervolgen en af te ronden.’

¹²¹ Hoofdstuk 13

¹²² Jesaja 53:8.

¹²³ Zie ook hoofdstuk 66

¹²⁴ De koningen van Israël en Juda dus

¹²⁵ Jesaja 7:10-17 en Jesaja 8:4;

¹²⁶ Het nageslacht van Abraham

¹²⁷ De Bijbel heeft hier Job

¹²⁸ Ezechiël 14:20

¹²⁹ Jesaja 66:24

¹³⁰ Jesaja 55:1-7

Toen zei hij: 'Vertel mij dan, zullen degenen die volgens de wet van Mozes geleefd hebben, bij de opstanding van de doden op dezelfde manier leven met Jakob, Henoch en Noach, of niet?'

Ik antwoordde hem: 'Toen ik de door Ezechiël gesproken woorden citeerde mijnheer, dat 'zelfs als Noach en Daniel en Jakob (voor) zonen en dochters zouden smeken, dat dit verzoek hen niet verleend zou worden.' Maar dat ieder zogezegd door zijn eigen gerechtigheid gered zal worden, dat zei ik ook, zodat zij die door de wet van Mozes hun leven gereguleerd hebben, op zo'n manier gered zouden worden.'

Want dat wat in de wet van Mozes van nature goed en heilig en rechtvaardig is, dat is voorgeschreven om gedaan te worden door wie dit gehoorzamen. En dat wat opgedragen werd om op grond van de hardheid van de harten van het volk uitgevoerd te worden, dat werd ook opgeschreven, en evenzo gedaan door degenen die onder de wet waren.

Want diegenen die overal doen wat natuurlijk en eeuwig goed is, zijn welgevallig voor God. Zij zullen door deze Christus in de opstanding tegelijk worden gered met die rechtschapen mannen die voor hen waren, namelijk Noach, Henoch en Jakob en wie er nog meer zijn, samen met degenen die deze Christus, de Zoon van God gekend hebben. Die vóór de morgenster en de maan bestond, en zo onderdanig was om vlees te worden, en geboren te worden uit deze maagd van de familie van David. Zodat door deze toedeling, de slang die vanaf het begin gezondigd had met de engelen die zoals hij zijn vernietigd zou kunnen worden, en dat de dood verachtelijk zou worden en voor eeuwig zou stoppen en er niet meer zou zijn, bij de wederkomst van de Christus zelf, voor degenen die in Hem geloven en aanvaardbaar leven. Dan worden sommigen weggestuurd om onophoudelijk in het oordeel en de veroordeling van het vuur gestraft te worden, maar zullen anderen, vrij van lijden, verderf en verdriet, in onsterfelijkheid bestaan.'

Hoofdstuk 46

(P) Trypho vraagt of een mens die zich ook nu aan de wet houdt, gered zal worden.

'Maar als sommigen zelfs nu willen leven volgens de door Mozes gegeven voorschriften, en ook geloven in deze Jezus Die gekruisigd werd, Hem erkennend de Christus van God te zijn, en dat het Hem gegeven is om de absolute rechter over alles te zijn, en dat het eeuwige Koninkrijk van Hem is, kunnen zij dan ook gered worden?' Vroeg hij mij.

En ik antwoordde, 'Laten we ook dat samen overwegen, of men nu alle voorschriften van Mozes kan nakomen.'

En hij antwoordde: 'Nee. Want we weten dat, zoals u zei, het niet mogelijk is om het Lam van het Pascha nog ergens te offeren, of om de geiten voor het vasten te offeren, of, kortom, om alle andere offers te brengen.' En ik zei: 'Vertel dan zelf, vraag ik, welke dingen nageleefd kunnen worden, want u zult ervan overtuigd worden dat, al heeft een mens zich niet aan de eeuwige

decreten gehouden of ze vervuld, hij toch gered kan worden.'

Toen antwoordde hij: 'Om de Sabbat te houden, om besneden te worden, maanden in acht te nemen en gewassen te worden als u iets dat door Mozes verboden is aanraakt, of na geslachtsgemeenschap.'

En ik zei: 'Denkt u dat Abraham, Isaak, Jakob, Noach en Job, en de hele rest die net zo rechtvaardig voor of na hen was, zoals Sarah de vrouw van Abraham, Rebekka de vrouw van Isaak, Rachel de vrouw van Jakob, en Leah, en alle overigen, tot en met de moeder van Mozes, de trouwe dienaar, die niets van dit alles hebben nageleefd, gered zullen worden?'

En Trypho antwoordde: 'Waren Abraham en zijn nakomelingen dan niet besneden?'

En ik zei: 'Ik weet dat Abraham en zijn nakomelingen besneden waren. De reden waarom besnijdenis aan hen gegeven werd, heb ik hiervoor uitvoerig besproken, en als u wat al gezegd is uit het oog verloren bent, laten wij die zaak dan opnieuw onderzoeken. Maar u bent zich ervan bewust dat, tot Mozes, niemand die rechtschapen was, zich aan een van deze riten die we aan het bespreken zijn hield, of een gebod om na te komen ontving, behalve dan dat van de besnijdenis die bij Abraham begon.'

En hij antwoordde: 'Wij weten dat, en geven toe dat zij gered zijn.'

Daarop antwoordde ik: 'U ziet toch dat God u zulke voorschriften via Mozes oplegde vanwege de hardheid van het hart van uw volk, zodat u, door het grote aantal ervan, God voortdurend voor ogen zou houden, ook in elke daad, en nooit onrechtvaardig of onheilig zou beginnen te handelen. Want hij gebod u om een paars geverfde zoom om u heen te doen,¹³¹ zodat u God niet zou vergeten, en hij gebod u om een gebedsriem te dragen,¹³² bepaalde teksten die wij heilig achten, op zeer dun perkament geschreven, en u hiermee in te prenten om God voortdurend in herinnering te houden. Tegelijkertijd bent u er echter van overtuigd dat u niet eens de vaagste herinnering aan Gods aanbidding in uw hart hebt. Zelfs werd u ook niet van afgoderij afgehouden. Want in de tijd van Elia, toen het aantal van degenen die de knie niet voor Baäl gebogen hadden geteld werd, toen zei Hij dat dit aantal 7000 was. En in Jesaja bestraft Hij u voor het offeren van uw kinderen aan afgoden.'

Maar wij, omdat we weigeren te offeren aan degenen aan wie wij vanouds gewend waren om offers te brengen, ondergaan extreme straffen en zijn blij met de dood, gelovend dat God ons door Zijn Christus zal opwekken, en ons onvergankelijk zal maken, en volmaakt en onsterfelijk. En we weten dat de voorschriften die vanwege de hardheid van het hart van uw volk zijn opgelegd, niets bijdragen aan het bewerken van rechtvaardigheid en heiligheid.'

Hoofdstuk 47

(H) Justin spreekt van Christenen die de wet naleven.

En Trypho ging daar dieper op in: 'Maar als iemand toch wenst om dit na te komen, wetende dat dit zo is, nadat

of u nu gaat slapen of opstaat. Dan bleven ze als een herinneringsband om uw pols gebonden en werden ze als een merkteken tussen uw ogen.'

¹³¹ Numeri 15:38

¹³² Deuteronomium 6:6-8; 'Dan bleven de woorden die ik vandaag uitspreek in uw hart. Dan scherpte u ze aan voor uw zonen en sprak erover, of u nu thuis bent of onderweg bent,

hij erkent dat deze man de Christus is, in Hem gelooft en Hem gehoorzaamt, zal hij dan gered worden?' Ik zei: 'Ik denk dat zo iemand gered zal worden Trypho, als hij niet in alle opzichten zijn best doet om andere mensen te overtuigen. Ik bedoel die samenlevingen die door Christus van hun fouten zijn besneden, om dezelfde dingen als hijzelf in acht te nemen en hen te vertellen dat ze niet gered zullen worden, tenzij zij dit doen. Dat deed u zelf aan het begin van het debat, toen u verklaarde dat ik niet gered zou worden tenzij ik deze voorschriften volg.'

Toen antwoordde hij: 'Waarom heeft u dan gezegd: 'Ik denk dat zo iemand gered zal worden,' zijn er dan niet sommigen die beweren dat zo iemand niet gered zal worden?'

'Er zijn zulke mensen, Trypho,' antwoordde ik, 'en zij willen geen enkele omgang hebben of gastvrijheid verlenen aan zulke personen, maar ik ben het niet met hen eens. Want als sommigen, vanwege een zwakke geest, zulke voorschriften zoals die door Mozes gegeven zijn en waar zij enig heil van verwachten in acht willen nemen, (waarvan wij geloven dat zij zijn toegewezen vanwege de hardheid van de harten van mensen), samen met hun hoop op deze Christus en de eeuwige en natuurlijke daden van gerechtigheid en heiligheid, maar er toch voor kiezen om met de Christenen en de gelovigen te leven, zoals ik eerder al zei, zonder te pushen om net als zichzelf besneden te worden, of om de Sabbat te houden, of om andere soortgelijke ceremonies te observeren, dan ben ik van mening dat we ons aan zo iemand moeten verbinden en als verwanten en broers in alle dingen met hen om moeten gaan. Maar als, Trypho,' vervolgde ik, 'sommigen van uw nationaliteit die zeggen dat zij in deze Christus geloven, de andere volken die in deze Christus geloven dwingen om in alle opzichten volgens de door Mozes gegeven wet te leven, of ervoor kiezen om niet zo intiem met hen om te gaan, op zo'n manier keur ik het

niet goed. Maar ik geloof dat zelfs degenen die door hen zijn overgehaald om de wettelijke bedeling samen met hun belijden van God in Christus na te komen, waarschijnlijk gered zullen worden. Verder ben ik van mening, dat wie wisten en beleden hebben dat deze man de Christus is, maar die vanwege een bepaalde oorzaak terug zijn gegaan naar de wettelijke bedeling en ontkend hebben dat deze man de Christus is, en zich niet voor de dood bekeerd hebben, geenszins gered zullen worden. Ook houd ik vast dat wie vanuit het zaad van Abraham volgens de wet leven, en voor de dood niet in deze Christus geloven, ook niet gered zullen worden. Vooral niet degenen die juist deze Christus vervloekt hebben en (blijven) vervloeken in hun synagogen, en alles waardoor ze hun redding zouden kunnen krijgen en aan de wraak van vuur zouden kunnen ontsnappen. Want de goedheid en de liefdevolle vriendelijkheid van God en Zijn grenzeloze rijkdom houden de mens die berouw heeft voor rechtvaardig en vrij van zonden, zoals Ezechiël zegt,¹³³ en rekent tot zondig, onrechtvaardig, en onheilig de mens die van heiligheid en rechtvaardigheid tot onrechtvaardigheid en goddeloosheid vervalt. Daarom heeft onze Heer Jezus Christus gezegd: 'In welke dingen ik u ook aantref, daarin zal ik u oordelen.'¹³⁴

Hoofdstuk 48

(H) Trypho verlangt eerst dat vastgesteld wordt dat Jezus de Christus is.

En Trypho zei: 'Wij hebben gehoord wat u van deze zaken vindt. Vervolg uw betoog vanaf waar u gebleven was en breng dat tot een einde. Want een deel lijkt mij tegenstrijdig en volstrekt niet als bewijs te gebruiken. Want als u zegt dat deze Christus voor de eeuwen als God bestond, en dat Hij ermee instemde om als mens geboren te worden, terwijl hij geen mens van een man

¹³³ Ezechiël 33:10-20; 'En u mensenzoon, zeg tegen de familie van Israël: 'U zei dit, sprekend: 'Natuurlijk komen onze overtredingen en zonden over ons, waardoor wij wegrotten, zouden wij dan alsnog geleefd hebben?''

Zeg tegen hen: 'Ik leef!' Zegt de Heer JHVH, 'ik zal mij niet verheugd hebben als de goddeloze sterft, maar wel wanneer de slechte zich bekeert van zijn wandel en leefde. Keer u dus werkelijk om van uw slechte wandel! Want waarom zou u gestorven zijn, familie van Israël?' (P)

'En u mensenzoon, zeg tegen de zonen van uw volk: 'De rechtvaardigheid van de rechtvaardige zal hem op de dag van zijn overtreding niet gered hebben, en de slechte zal niet door zijn misdaden omgekomen zijn op de dag dat hij zich van zijn goddeloosheid bekeert, de rechtvaardige zal dus niet geleefd kunnen hebben op de dag dat hij zondigt. Als ik tegen de rechtvaardige zeg: 'Hij zal zeker geleefd hebben!' Als hij dan op zijn rechtvaardigheid vertrouwde maar slecht handelde, dan zal al zijn rechtvaardigheid niet herinnerd worden, maar voor het slechte wat hij deed, daarvoor zal hij gestorven zijn. En als ik tegen de slechte zeg: 'U zult zeker gestorven zijn,' als hij zich dan van zijn zonde bekeerde en rechtmatig en rechtvaardig handelde, als hij het onrechtvaardige onderpand teruggegeven zal hebben, het gestolene terugbetaald zal hebben, volgens de voorschriften die leven geven wandelde en geen slechte dingen meer doet, dan zal hij zeker geleefd hebben en hij zal niet gestorven zijn. Alle zonden waarmee hij zondigde zullen hem niet meer in herinnering gebracht worden, want hij handelde rechtmatig en rechtvaardig, natuurlijk zal hij geleefd hebben. En nog zeiden de kinderen van uw volk: 'De weg van de Heer is niet eerlijk geweest.' Maar zijzelf en hun wandel zijn niet eerlijk geweest. Als de

rechtvaardige zich afkeert van zijn rechtvaardigheid en onrechtvaardig handelde, dan stierf hij daardoor. Maar als de slechte zich afkeert van zijn misdaden en rechtmatig en rechtvaardig handelde, dan zal hij hierdoor geleefd hebben. En toch zei u nog: 'De weg van de Heer is niet eerlijk geweest?' Ik zal ieder van u op grond van zijn wandel berecht hebben, familie van Israël.' (P)

¹³⁴ Refererend aan Ezechiël 33:20; Onbekend citaat van Jezus; zie ook Mattheüs 12:36,37 (Hebreeuws); 'Ik vertel u deze dingen omdat over de uitspraken van een mens verantwoording moet worden afgelegd op de dag van het oordeel. Op grond van wat uw mond gesproken heeft zal geoordeeld worden, en over hoe men zich onthield en geleefd heeft.' 13:40-43; 'En als het onkruid door de maaiers verzameld en verbrand wordt, zal het als volgt gaan in de laatste dagen; de Mensenzoon zal Zijn engelen uitzenden om alle verkeerde koninkrijken te ontwortelen, met alle werkers die zich tevergeefs inspannen, en hen wegsturen naar de vurige brandstapel en daar zal gehuil en tandengeknars zijn.* En de rechtvaardigen zullen als de zon stralen in het koninkrijk van hun Vader. Wie oren heeft om te luisteren zal het verstaan.' 24:48-51; 'Maar als die dienaar slecht is en in zijn hart zegt: 'De komst van mijn Heer is wegens onrust vertraagd,' hij het werk van zijn Heer begint te vernielen en eet en drinkt met nietsnutten, dan komt de Meester waarop hij niet gewacht heeft op een moment dat hij niet kent, en de verstrooiden en wie bezittingen hebben zullen hun deel ontvangen, samen met de huichelaars, waar het huilen en tandenknarsen zal zijn.*' Het Liber Graduum uit de vierde eeuw voegt hieraan toe, 'zoals u gevonden wordt, wordt u afgevoerd.'

is, lijkt mij dat niet een klein beetje tegenstrijdig, en ook dwaas.’

En ik antwoordde hierop: ‘Ik weet dat de verklaring tegenstrijdig lijkt te zijn, vooral voor degenen van uw nationaliteit die nooit bereid zijn om wat van God is te begrijpen of uit te voeren, behalve wat uw leraren [zeggen], zoals God zelf verklaart.¹³⁵ Toch is het zeker niet feilbaar Trypho,’ vervolgde ik, ‘dat deze man de Christus van God is, hoewel ik niet kan aantonen dat Hij vroeger als Zoon van de Maker van alle dingen bestond, God zijnde, en via de maagd als man geboren werd. Maar wel heb ik met zekerheid bewezen dat deze man de Christus van God is, Wie Hij dan ook is, zelfs als ik niet bewijs dat Hij al bestond, en instemde om als een man met dezelfde hartstochten als ons geboren te worden. Met een lichaam, volgens de wil van de Vader. Alleen wat deze laatste zaak betreft is het eerlijk om te zeggen dat ik een onjuiste opvatting heb, maar niet [wat betreft] het ontkennen dat Hij de Christus is, hoewel het lijkt alsof Hij als een mens onder de mensen geboren is en bewezen is dat Hij door verkiezing de Christus geworden is.

Want er zijn sommigen, mijn vrienden,’ zei ik, ‘van onze¹³⁶ nationaliteit, die toegeven dat Hij de Christus is, terwijl zij Hem als een man uit de mensen beschouwen,¹³⁷ met wie ik het niet eens ben, velen die dezelfde mening als ikzelf hebben zullen dat ook niet zeggen, omdat we door Christus zelf geboden zijn om geen geloof aan menselijke leerstellingen te hechten, behalve dat wat door de gezegende profeten verkondigd is en door Hemzelf is onderwezen.’¹³⁸

Hoofdstuk 49

(P) Elia is de voorloper van de eerste én tweede komst.

En Trypho zei: ‘Zij die bevestigen dat Hij een mens is geweest, en als gezalfde (Messias) gekozen is, en toen Christus geworden is, lijken mij aannemelijker te spreken dan u met de meningen die u verkondigt. Want wij verwachten allemaal dat Christus een mens uit mensen geboren zal zijn, en dat Elia als Hij komt Hem zalft. Alleen dan lijkt deze man de Christus te zijn, als het met zekerheid bekend is dat Hij uit de mensen is. Maar vanwege het feit dat Elia nog niet gekomen is, leid ik af dat deze man het niet is.’

Toen vroeg ik aan hem: ‘Zegt de schrift niet in het boek van Zacharia¹³⁹ dat Elia voor de grote en verschrikkelijke dag van de Heer zal komen?’¹⁴⁰

En hij antwoordde: ‘Zeker.’

¹³⁵ Vergelijk Jesaja 29:13; Dan zal de Heer gezegd hebben: ‘Omdat dit volk mij wel met de mond naderde en zei dat ze mij eren, maar hun hart verre van mij hielden en hun vrees voor mij gebaseerd was op geboden die door mensen geleerd zijn...’

¹³⁶ Of ‘uw’

¹³⁷ De Ebionieten

¹³⁸ Mattheüs 23:2-11; Hij zegt: ‘De Farizeeën en Schriftgeleerden zitten op de troon van Mozes. Op dit moment bewaart en doet u alles wat gezegd is, inclusief de dwaalsporen en werken, doe niet wat zij zeggen en niet wat zij doen. Zij eisen hoge omvangrijke giften die niet in staat zijn om de last van vergoten bloed te dragen, zwak willen zij zelf geen vin verroeren. Alles wat zij doen is voor het uiterlijk vertoon, zij dragen dure kleding met lange kwasten, die phiblios genoemd worden. Zij willen graag de belangrijkste plaats innemen wanneer zij aanliggen aan het banket en

‘Als de Schriften u dus zouden dwingen om toe te geven dat er twee komsten van Christus voorzeggd werden, één waarin Hij lijdend, oneervol en onopvallend zou verschijnen, maar de andere waarin Hij glorieus zou komen, en over alles oordelend, zoals in veel van de voornoemde passages gemeld is, zullen wij dan niet veronderstellen dat het Woord van God verkondigd heeft dat Elia de voorloper van de grote en verschrikkelijke dag zal zijn, wat betekent van Zijn tweede komst?’

‘Zeker,’ antwoordde hij.

‘En dus verkondigt onze Heer in Zijn onderwijs dat juist dit zou gebeuren,’ ging ik door, ‘sprekend dat Elia ook zou komen. En wij weten dat dit plaats zal vinden als onze Heer Jezus Christus in heerlijkheid uit de hemel zal komen. De eerste manifestatie van de Geest van God Die in Elia was ging als Bode vooraf in Johannes, een profeet uit uw volk, na wie er geen andere profeet onder u meer verscheen. Hij riep zittende aan de Jordaan:

‘Ik doop u met water tot bekering, maar Hij Die sterker dan mij is zal komen, Wiens schoenen ik niet waardig ben om te dragen. Hij zal u met de Heilige Geest en met vuur dopen. Die de wanstok in Zijn hand heeft, waarmee Hij Zijn vloer grondig zal zuiveren, om het graan in de schuur te verzamelen, maar het kaf zal Hij met onuitblusbaar vuur verbranden.’¹⁴¹

En juist deze profeet sloot uw koning Herodes in de gevangenis op. En toen zijn verjaardag gevierd werd, en het nichtje van diezelfde Herodes door haar dansen hem blij maakte, vroeg hij haar om te vragen wat ze maar wilde. Toen deed de moeder van de maagd haar om het hoofd van Johannes die in de gevangenis zat vragen, en na dat gevraagd te hebben, werd het hoofd van Johannes op een dienblad gestuurd.

Daarom zei onze Christus op deze aarde ook tegen hen die bevestigen dat Elia vóór de Christus moet komen:

‘Elia zal komen en alle dingen herstellen, maar ik zeg u dat Elia al gekomen is, en zij herkenden hem niet, maar hebben met hem gedaan wat zij maar wilden.’

Ook staat er geschreven, ‘toen begrepen de discipelen dat Hij met hen over Johannes de Doper sprak.’¹⁴²

En Trypho zei: ‘Deze uitspraak lijkt mij ook tegenstrijdig, namelijk dat de profetische Geest van God Die in Elia was ook in Johannes was.’

Daarop antwoordde ik: ‘Denkt u niet dat hetzelfde in het geval van Jozua de zoon van Nave (Nun) gebeurde, die Mozes als de commandant van het volk opvolgde, toen Mozes geboden werd om zijn handen op Jozua te leggen en God tegen hem zei:

zetelen zich als voornaamste in de dorpskerken. Dit alles om zichzelf op straat te tonen en om rabbi genoemd te worden. Maar wat u betreft, verlang niet om rabbi genoemd te worden. Één is uw Rabbi en u bent allemaal broers van elkaar. Noem niemand op aarde vader, één is uw Vader, Die in de hemel is. Laat u dus geen rabbi noemen, omdat één uw Rabbi is, de Messias. De grootste onder u zal u dienen.’ Mattheüs 26:56; 56; ‘Natuurlijk gebeurt dit alles zodat wat de profeten voorzeggd hebben vervuld zou worden.’ Daarna verlaten al Zijn leerlingen Hem en ze vluchten.

¹³⁹ Bij ons bekend als Maleachi, de Engel (Malak) van de Heer.
¹⁴⁰ Maleachi 4:5; 5. ‘Kijk, ik stuur de speciale profeet Elia (mijn God is Yah) naar u toe, in het zicht van de komst van de dag van JHWH, groots en beangstigend.’

¹⁴¹ Mattheüs 3:11,12

¹⁴² Mattheüs 17:11-13;

*'Ik zal van de Geest die in u is nemen en Die op hem plaatsen?'*¹⁴³

En hij zei: 'Zeker.'

'Daarom,' zeg ik, 'terwijl Mozes nog onder de mensen was, nam God van de Geest Die in Mozes was en plaatste Die op Jozua. Net zo was God in staat om (de Geest) van Elia op Johannes te laten komen. Zo verscheen ook de eerste komst van de Geest Die altijd zuiver in Elia bleef, op onopvallende wijze. Op dezelfde manier zo onopvallend als Christus tijdens Zijn eerste komst.

Want de Heer zei dat Hij met verborgen Hand oorlog tegen Amalek zou voeren, en u zult niet ontkennen dat Amalek viel. Maar als bewerd wordt dat alleen tijdens de glorieuze komst van Christus oorlog met Amalek gevoerd zal worden, hoe groot zal dan de vervulling (vrucht) van de Schriften zijn die zegt:

'God zal met verborgen Hand oorlog tegen Amalek voeren!'¹⁴⁴

U kunt inzien dat de verborgen kracht van God in Christus de gekruisigde is, voor Wie demonen en alle heerschappijen en machten van de aarde sidderen.'

Hoofdstuk 50

(P) Door Jesaja is het bewezen dat Johannes de voorloper van Christus is.

En Trypho zei: 'Het lijkt mij dat u uit een groot conflict met veel mensen bent ontkomen, dat wat betreft alle punten die wij onderzocht hebben, en adequaat kunt antwoorden op alle vragen die u gesteld worden. Antwoord mij daarom ten eerste, hoe u laat zien dat er een andere God naast de Maker van alle dingen bestaat, en toon mij dan dat Hij eraan toegaf om uit een maagd geboren te worden.'

Ik antwoordde: 'Geef mij eerst toestemming om bepaalde passages uit de profetie van Jesaja te citeren, die verwijzen naar de functie van de voorloper, doper en profeet Johannes, voorafgaand aan onze Heer Jezus Christus.'

'Ik sta dat toe,' zei hij.

Toen zei ik: 'Jesaja heeft het voorloper zijn van Johannes zo voorzgd:

¹⁴³ Numeri 11:16,17; En JHVH heeft tegen Mozes gezegd: *'Verzamel zeventig mannen uit de oudsten van Israël voor mij waarvan u wilt dat het de oudsten van het volk zijn en hun schrijvers. Dan bracht u hen naar de tent van samenkomst en stonden zij daar op één lijn met u. Dan daalde ik naar u af en sprak daar met u. Dan nam ik wat van de Geest Die op u rust en gaf Die aan hen, en zij droegen de last van het volk samen met u, om die niet alleen gedragen te hebben.'*

¹⁴⁴ Exodus 17:16 LXX; (Hebr) 16; En hij (Mozes) heeft gezegd: *'Zo lang de Hand op de troon van Jah zit is er oorlog met JHVH vanuit Amalek, van generatie op generatie.'* Numeri 24:20; En hij (Bileam) heeft Amalek overzien en zijn orakelspreuk aangeheven en gezegd: *'Amalek is het begin van de volken, maar in de eindtijd wordt hij vernietigd.'*

¹⁴⁵ Jesaja 39:8; 8. En Hizkia heeft tegen Jesaja gezegd: *'Wat het Woord van JHVH via u sprak is verstandig,'* en heeft erbij gedacht: *'Want in mijn dagen zal er toch vrede en stabiliteit geweest zijn.'* (P)

¹⁴⁶ Drievoudige maat

¹⁴⁷ Jesaja 40:1-17; *'Houd moed! Houd moed mijn volk!'* Heeft uw God gezegd. *'Spreek tot het hart van Jeruzalem en roep haar toe dat haar strijd voltooid werd en de prijs voor haar schuld betaald werd, want zij ontving het dubbele voor al haar zonden uit de Hand van JHVH.'* (S)

'En Hizkia zei tegen Jesaja: 'Goed is het woord van de Heer dat Hij sprak. Laat er vrede en gerechtigheid zijn in mijn dagen.'¹⁴⁵

En: *'Moedig het volk aan, u priesters, spreek tot het hart van Jeruzalem en bemoedig haar, omdat haar vernedering volbracht is. Haar zonde is tenietgedaan, want zij heeft uit de Hand van de Heer dubbel voor haar zonden ontvangen.'*

Een stem van iemand roept vanuit de wildernis: 'Bereid de wegen van de Heer voor, maak de paden van onze God recht. Elke vallei wordt opgevuld en elke berg en heuvel moet verlaagd worden, het kromme wordt recht gemaakt, en de ruwe weg zal een vlakke weg zijn. Dan zal de heerlijkheid van de Heer gezien worden, en zal alle vlees de redding van God zien, want de Heer heeft het gezegd.

De stem van iemand zegt: 'Roep!' En ik zei: Wat zal ik roepen?' 'Alle vlees is gras, en al de glorie van een mens als de bloem in het gras. Het gras is verdord en de bloem is eraf gevallen, maar het Woord van de Heer bestaat eeuwig. U die goed nieuws aan Sion brengt, beklim de hoge berg, u die goed nieuws aan Jeruzalem brengt, verhef uw stem met kracht! Verhef, wees niet bang, vertel de steden van Juda: 'Kijk! Uw God!' Kijk, de Heer komt met kracht en [Zijn] Arm met gezag. Kijk, Zijn beloning is bij Hem en Zijn werk gaat Hem vooruit. Als Herder zal Hij Zijn kudde hoeden en de lammeren met [Zijn] Arm verzamelen, en blij zijn met haar die met jongen is.

Wie heeft het water met [Zijn] Hand opgemeten, en de hemel met een span,¹⁴⁶ ja de hele aarde met [Zijn] Vuist? Wie heeft de bergen gewogen en de dalen in evenwicht gebracht? Wie heeft de Geest van de Heer gekend? En wie is Zijn raadsman geweest en wie zal Hem adviseren? Of aan wie heeft Hij raad gevraagd en heeft Hem instructies gegeven? Of wie heeft Hem het oordeel getoond? Of wie heeft Hem de weg van begrip doen kennen? Alle volken worden gerekend als een druppel aan een emmer, of als een kanteling van de weegschaal, ze worden als spuw geacht. Want Libanon is niet genoeg om te verbranden, ook zijn er geen dieren genoeg voor een brandoffer, ja alle naties worden als niets en voor niets beschouwd.'¹⁴⁷

Een stem in de woestijn schreeuwt uit: 'Maak de weg richting JHVH schoon, maak in de woestijn een rechte snelweg voor onze God. Elke kloof zal opgehoogd zijn, en elk gebergte en elke heuvel verlaagd, dan werd het knollenveld tot een vlakke en het onbegaanbare terrein tot een vallei.' Dan werd de heerlijkheid van JHVH geopenbaard, en zag alle vlees dat gezamenlijk, de Mond van JHVH beloofde het. (S)

Een stem zegt: 'Roep het uit!' En iemand antwoordde: 'Wat zal ik geroepen hebben? 'Alle vlees is als gras en al haar goedheid als een bloem in het veld.' Het gras verdorde, de bloem verschrompelde, omdat de Geest van JHVH daarover blies. Natuurlijk is het volk als gras. Het gras verdorde, de bloem verschrompelde, maar het Woord van God zal voor eeuwig standgehouden hebben. (S)

Bestijg het hooggebergte goed nieuws bringende aan Sion, verhef met kracht uw stem goed nieuws bringende aan Jeruzalem, u zult niet bang geweest zijn, zeg tegen de steden van Juda: 'Zie God!'

Kijk, de Heer JHVH zal als een sterk man binnengekomen zijn, Zijn Arm regeert, Zijn huurloon is bij Hem en Zijn beloning staat Hem voor ogen.

Als een Herder zal Hij Zijn kudde geweid hebben en de lammetjes met Zijn arm verzameld hebben, tegen zijn borst zal Hij hen gedragen hebben, en de zogenden zal Hij gevoerd hebben. (S)

Hoofdstuk 51

(P) Het is bewezen dat deze profetie is vervuld.

En toen ik stopte, zei Trypho: 'Alle woorden van de profetie die u aanhaalt mijnheer, zijn dubbelzinnig¹⁴⁸ en hebben geen kracht om te bewijzen wat u wilt bewijzen.'

Toen antwoordde ik: 'Als de profeten niet opgehouden waren, zodat ze er in uw natie niet meer waren, Trypho, na deze Johannes, dan is het duidelijk dat wat ik zeg met betrekking tot Jezus Christus wellicht als dubbelzinnig kan worden beschouwd. Maar als Johannes als eerste kwam om de mensen tot berouw op te roepen, en Christus bij Zijn komst een einde aan zijn profeteren en dopen maakte, terwijl (Johannes) nog steeds aan de Jordaan zat, en (Christus) ook zelf predikte, sprekend dat het Koninkrijk van de hemel aanstaande is, en dat Hij vele dingen van de Schriftgeleerden en Farizeeën te lijden zou krijgen, en gekruisigd zou worden, en op de derde dag weer op zou staan, en opnieuw in Jeruzalem zou verschijnen, en opnieuw met Zijn discipelen zou eten en drinken, en voorstelde dat in het tijdsinterval tussen Zijn komsten, zoals ik eerder al zei,¹⁴⁹ priesters en valse profeten in Zijn Naam op zouden staan, wat werkelijk gebeurt, hoe kunnen deze dan dubbelzinnig zijn, als u door de feiten overtuigd kunt worden? Bovendien verwees Hij naar het feit dat er geen profeet meer in uw natie zou zijn. Ook naar het feit dat de mensen herkenden hoe dat het nieuwe Testament van kracht werd, wat God eerder aankondigde om te verkondigen, dat betekent de Christus zelf. Ook in de volgende bewoordingen:

'De wet en de profeten waren tot Johannes de Doper, vanaf die tijd lijdt het Koninkrijk van de hemel onder geweld, en gewelddadigen grijpen het met geweld. En

*als u het wilt aannemen, hij is Elia die komen moest. Hij die oren heeft om te horen, laat hem luisteren.'*¹⁵⁰

Hoofdstuk 52

(P) Jakob voorspelde twee komsten van Christus.

'Ook werd het geprofeteerd door de aartsvader Jakob dat er twee komsten van Christus zouden zijn, en dat Hij tijdens de eerste zou lijden, en dat nadat Hij kwam, er geen profeet of koning in uw land zou zijn,' vervolgde ik, 'en dat de naties die in de lijdende Christus geloven naar Zijn toekomstige verschijning uit zouden zien.

En om die reden had de Heilige Geest deze waarheden in een gelijkenis geuit en versluiert, want,' voegde ik eraan toe 'gezegd wordt:

'Juda, uw broers hebben u geprezen, uw handen grijpen de nek van uw vijanden, de zonen van uw vader zullen u aanbidden. Juda is een leeuwenwelp, vanaf de zaadkiem kwam u op mijn zoon. Rustend lag hij neer als een leeuw, als een leeuwenjong. Wie zal hem doen opstaan? Een heerser zal in Juda niet ontbreken, of een leider uit zijn bekken, totdat dat wat voor hem bewaard wordt zal komen. Dan zal hij het verlangen van de naties zijn, zijn veulen aan de wijnstok binden, en het veulen van zijn ezel aan de rank van de wijnstok. Hij zal zijn kleren in wijn wassen en zijn gewaad in het bloed van de druif. Zijn ogen zullen met heldere wijn te vergelijken zijn, en zijn tanden als witte melk.'

¹⁵¹ Daarbij, dat het er in uw land nooit aan een profeet of heerser ontbroken heeft, vanaf het moment dat zij begonnen tot de tijd dat deze Jezus Christus verscheen en leed, zult u niet zonder schaamte naar voren brengen, laat staan bewijzen. Want hoewel u bevestigt dat Herodes onder wie Hij leed een Askaloniet was, geeft u toch toe dat er een hogepriester in uw natie

Mogelijke alternatieve profetische vertaling vers 1 t/m 11. 'Heb berouw! Heb berouw mijn volk!' Heeft uw God gezegd. 'Beloof het hart van Jeruzalem en roep haar toe dat de hele legerschare geoogst werd, dat haar huwelijksgemeenschap aanvaard werd, want zij ontving het dubbele voor al haar zonden uit de Hand van JHWH.' (S)

Een stem roept uit zijn mond: 'Bekeer u richting JHWH, maak het ruilobject een rechtvaardige snelle doorgang tot onze God. Elke trots zal weggevaagd zijn, en alles wat opdoemt en alles wat Gibeans is (ontuchtig) vernederd, dan werd de bedrieger een oprechte en werden samenzweringen doorbroken.' Dan werd de heerlijkheid van JHWH geopenbaard, en zag iedereen die het nieuws bracht dat gezamenlijk, de Mond van JHWH beloofde het. (S)

Een stem zegt: 'Roep het uit!' En iemand antwoordde: 'Wat zal ik geroepen hebben? 'Alle nieuws is als trompetgeschal en al haar schande als iets schitterends dat zich verspreidt.' Het trompetgeschal verstomde, het schitterende was dwaas, omdat de Geest van JHWH daarover blies. Natuurlijk is het volk als trompetgeschal.

Het trompetgeschal verstomde, het schitterende was dwaas, maar het Woord van God zal voor eeuwig opgestaan zijn. (S) *Verschijs hoog opdoemend in het vlees aan Sion (de verdorde plaats), offer met kracht uw lichthartigheid in het vlees voor Jeruzalem (waar vrede geleerd wordt), u zult niet bang geweest zijn, zeg tegen de waakzamen van Juda (lofprijzing): 'Zie God!'*

Kijk, de Heer JHWH zal met strenge overmacht binnengekomen zijn, Zijn Arm regeert, Zijn huurloon is bij Hem en Zijn beloning staat Hem voor ogen.

Als een vriend van de Koning zal Hij Zijn helpers geweid hebben en de bevestigingen met Zijn arm weggenomen hebben, in

zijn innerlijk zal Hij hen vergeven hebben, en wie verkeerd handelde zal Hij rust gegeven hebben. (S)

Wie mat het water met Zijn holle hand en hield de hemel in evenwicht met Zijn handbreedte? Wie berekende het stof van de aarde met een drievoudige maat, woog de bergen op een weegschaal en hield de heuvels in de balans? Wie mat JHWH Zijn Geest toe en welke man zal Zijn plan bekend gemaakt hebben? Wie gaf Hem raad? Wie heeft Zijn weg onderwezen en begrepen, wie heeft Hem kennis bijgebracht en een verstandige levenswijze geleerd?

Kijk, volken waren als een druppel aan een emmer, als een stofje aan de weegschaal zullen de continenten opgetild zijn. De Libanon (witte steen) kan niet genoeg verbranden en er zijn niet genoeg dieren voor het brandoffer. (S)

Alle volken waren uiterst nietig ten opzichte van Hem.

¹⁴⁸ Zie de vertaling vanuit het Hebreeuws in de vorige voetnoot.

¹⁴⁹ Hoofdstuk 25

¹⁵⁰ Mattheüs 11:12-15

¹⁵¹ Genesis 49:8-12; vanuit Hebreeuws; Juda, je broers zullen jou geprezen hebben, jij legt je hand op de nek van je vijanden, de zonen van je vader zullen zich voor jou neergebogen hebben. Juda is een leeuwenwelp, jij klom bovenop de prooi, mijn zoon, hij boog zich en legde zich neer als een leeuw, wie zal hem wakker gemaakt hebben? De heersstaf zal Juda niet verlaten hebben, ook de wetgever die tussen zijn voeten is niet, totdat de Rustgever (Messias) gekomen is, Die de volken gehoorzaam zijn. Als waker de wijnstok opbindend, ook tot een aanfluiting van die zonen van ons, waste hij zijn kleren in de wijn, en zijn kleding in het bloed dat vrucht draagt. Heeft sprankelende (of doffe) ogen vanwege de wijn, en witte tanden vanwege de melk. (P)

was, zodat u toen toch iemand had die offers volgens de wet van Mozes bracht, en de andere wettelijke ceremonies in acht nam, net als de opeenvolgende profeten tot en met Johannes. Zelfs toen uw natie naar Babylon gevangengenomen werd, toen uw land door oorlog geteisterd werd en het heilige gerei weggevoerd werd heeft er nooit een profeet onder u ontbroken die heer, of leider, of heerser van uw natie was. Want de Geest Die in de profeten was zalfde uw koningen en bevestigde hen. Maar na de verschijning en dood van onze Jezus Christus in uw land was en is er nergens een profeet. Nee, daarbij hield u op om onder een eigen koning te bestaan. Uw land kwam braak te liggen en werd verlaten, als een hut in een wijngaard. En de Schrift spreekt via de mond van Jakob: 'En Hij zal het verlangen van de naties zijn.' Dit wees symbolisch naar Zijn twee komsten, ook dat de naties in Hem zouden geloven, welke feiten u nu al lang kunt zien. Want degenen uit alle naties die door het geloof van Christus heilig en rechtschapen zijn, zien uit naar Zijn toekomstige verschijning.'

Hoofdstuk 53

(P) Jakob voorzei dat Christus op een ezel zou rijden, en Zacharia bevestigt dat.

'En die uitdrukking: 'Zijn veulen bindend aan de wijnstok, en het veulen van de ezel aan de stok van de druif,' was een voorafgaande verklaring van de werken die Hij bij Zijn eerste komst heeft verricht, en ook van het geloof in Hem dat de naties tot rust zou brengen. Want zij waren als een veulen zonder teugels, dat geen juk op zijn nek droeg, totdat deze Christus kwam en Zijn discipelen stuurde om hen te onderwijzen. Toen droegen zij het juk van Zijn woord en boden de nek aan om alles te doorstaan. Vanwege de goede dingen die door Hemzelf beloofd en door hen verwacht werden. En daadwerkelijk vroeg onze Heer Jezus Christus, toen Hij van plan was om naar Jeruzalem te gaan, Zijn discipelen om Hem een bepaalde ezel te brengen, samen met zijn veulen dat aan de ingang van een dorp genaamd Bethfage vastgebonden was, en nadat Hij zich daarop gezet had, ging Hij Jeruzalem binnen. En omdat dit door Hem gedaan werd op de manier waarop het in precieze bewoordingen geprofeteerd was, dat dit door de Christus gedaan zou worden, en naarmate de vervulling ervan herkend werd, werd het een duidelijk bewijs dat Hij de Christus was. En hoewel dit alles gebeurde en uit de Schriften blijkt, bent u nog altijd hard van hart.

Ja, het werd zelfs door Zacharia geprofeteerd, een van de twaalf,¹⁵² dat zoiets plaats zou vinden, met de volgende woorden: 'Verheug u sterk, dochter van Sion, schreeuw en roep uit, dochter van Jeruzalem, kijk, uw koning zal naar u toe komen, rechtvaardig, verlossend, zachtmoedig en nederig, op een ezel rijdend, en op het veulen van een ezel.'¹⁵³

Dat nu de Geest van profetie, net als aartsvader Jakob, zowel de ezel als zijn veulen die door Hem zouden worden gebruikt noemde, en ook dat Hij, zoals ik eerder al zei, Zijn discipelen vroeg om beide dieren te

brengen, dát was een voorspelling dat u vanuit de synagoge, samen met de samenlevingen in Hem zou geloven.

Want zoals de onbeteugelde hengst een symbool van de samenlevingen was, zo was de betegelde ezel een symbool voor uw natie. Want u bezit de wet die u door de profeten is opgelegd. Bovendien voorspelde de profeet Zacharia dat diezelfde Christus geslagen zou worden en dat Zijn discipelen verstrooid werden, wat ook heeft plaatsgevonden. Want na Zijn kruisiging werden de discipelen die Hem vergezelden verstrooid, totdat Hij uit de dood opstond en hen ervan overtuigde dat het zo over Hem geprofeteerd was, dat Hij zou lijden. En aldus overtuigd trokken zij de hele wereld in en onderwezen deze waarheden. Daarom zijn wij ook sterk in Zijn geloof en leer, omdat wij zowel door de profeten overtuigd zijn, als door degenen die over de hele wereld als aanbidders van God gezien worden, uit Naam van Die gekruisigde. Ook het volgende wordt door Zacharia gezegd:

*'O zwaard, sta op tegen mijn Herder en tegen de man van mijn volk,' zegt de Heer van de heerschen. 'Sla de Herder en Zijn kudde zal verstrooid worden.'*¹⁵⁴

Hoofdstuk 54

(P) Wat het bloed van de druif betekent.

'En die door Mozes opgeschreven uitdrukking die onderzoek verdient en door de aartsvader Jakob geprofeteerd is, namelijk: 'Hij zal Zijn kleren met wijn wassen en Zijn gewaad met het bloed van de druif,' dat betekende dat Hij wie in Hem geloofde met zijn eigen bloed zou schoonwassen. Want de Heilige Geest noemde degenen die via Hem vergeving van zonden ontvangen, Zijn bekleding. Onder wie Hij altijd met kracht aanwezig is, maar nadrukkelijk aanwezig zal zijn bij Zijn tweede komst.

Dat de Schrift het bloed van de druif vermeldt is een duidelijk ontwerp, omdat het bloed van Christus niet van de mens afkomstig is, maar van de kracht van God. Want net zoals God, en niet de mens, het bloed van de wijnstok voortgebracht heeft, zo is ook voorzeggd dat het bloed van Christus niet uit het zaad van de mens zou zijn, maar vanuit de kracht van God. Dus deze profetie die ik aanhaal, heren, bewijst dat Christus geen mens vanuit mensen is, die volgens de normale wijze van de mensheid geboren is.'

Hoofdstuk 55

(H) Trypho vraagt dat Christus wordt bewezen God te zijn, maar zonder beeldspraak.

En Trypho antwoordde: 'We zullen deze uiteenzetting van u in herinnering houden, als u deze puzzel met andere argumenten versterkt. Maar ga nu verder met de uiteenzetting, en laat ons zien dat de Geest van profetie een andere God naast de Maker van alle dingen geeft, erop lettend om niet van de zon en de maan te spreken, waarvan staat geschreven:

*'Die God aan de naties om te aanbidden gegeven heeft.'*¹⁵⁵

¹⁵² profeten

¹⁵³ Zacharia 9:9

¹⁵⁴ Zacharia 13:7; *'...maar met mijn Hand bracht ik de onbeduidende terug.'*

¹⁵⁵ Interpretatie van Deuteronomium 4:19; Dat u uw ogen ook niet naar de hemel opgeheven zult hebben of specifiek de zon bestudeerde, of specifiek de maan, of specifiek de sterren, heel dat hemelse leger, en dat u daardoor verstoten werd,

Ook de profeten gebruiken ze vaak, bij wijze van spreken¹⁵⁶ sprekend dat: 'Uw God een God van goden, en een 'Heer van heren' is, daar vaak 'Grote en Sterke en Verschrikkelijke' aan toevoegend.¹⁵⁷ Want dergelijke uitdrukkingen worden gebruikt, niet alsof dit echt goden waren, maar omdat de Schrift ons leert dat de ware God Die alle dingen gemaakt heeft, alleen Heer is van degenen die bekende goden en heren zijn. En om ons door de Heilige Geest hiervan te overtuigen, zei Hij door de heilige David:

'De goden van de volken, de bekende goden, zijn afgoden van demonen en geen goden.' En Hij veroordeelt met een vloek degenen die hen maken en degenen die hen aanbidden.¹⁵⁸

En ik antwoordde: 'Ik zou dit soort bewijzen niet naar voren brengen Trypho, omdat ik mij ervan bewust ben dat degenen die hen en anderen aanbidden veroordeeld zijn, behalve dat [bewijs] waar niemand bezwaar tegen zou hebben. Daarvan zult u vreemd opkijken, al leest u deze [teksten] elke dag, zodat wij zelfs vanuit die feiten begrijpen dat God omwille van uw goddeloosheid u het vermogen onthouden heeft om de wijsheid van Zijn Schriften te onderscheiden. Behalve enkele uitzonderingen die tot Zijn genadige geduld behoren, zoals Jesaja zei, dat Hij een zaadje tot redding heeft achtergelaten, zodat uw volk niet volkomen vernietigd zou worden, zoals Sodom en Gomorra.¹⁵⁹ Let daarom op wat ik vanuit de heilige Schriften zal opmerken, wat ik niet hoeft uit te leggen, maar alleen gehoord moet worden.'

Hoofdstuk 56

(H) God Die aan Mozes verscheen, onderscheidt zich van God de Vader.

'Mozes dus, de gezegende en trouwe dienaar van God, verklaart dat Hij Die aan Abraham onder de eik in Mamre verscheen God is, met twee engelen in Zijn gezelschap gezonden om Sodom te veroordelen door een Ander Die eeuwig in de opper-hemelse plaatsen verblijft. Onzichtbaar voor alle mensen, met niemand persoonlijk gemeenschap onderhoudend, Die wij geloven de Maker en Vader van alle dingen te zijn. Want hij zegt dit: 'God verscheen onder de eik in Mamre aan hem, terwijl hij midden op de dag in de deur van zijn tent zat. En zijn ogen opslaand keek hij, en kijk, drie mannen stonden voor hem. En toen hij ze zag, rende hij vanuit de deur van zijn tent om hen te ontmoeten. En hij boog zich naar de grond toe en zei, ... (en zo verder

doordat u voor hen neerboog en degenen die uw God JHVH aan u toebedeelde diende, deze zaken aan alle volken onder alle hemelen.

¹⁵⁶ Of verkeerd gebruiken

¹⁵⁷ Deuteronomium 10:17; Want uw God JHVH is de God der goden en de Heer der heren, de Grote, Machtige en Vreeswekkende God, Die niet naar het voorkomen van iemand gekeken zal hebben en niet om te kopen geweest zal zijn. Zie ook Jozua 22:22; Psalm 50:1; 82:1; 136:2; Daniël 2:47; 11:36

¹⁵⁸ Psalm 96:5; Want alle goden van de volken zijn nergens goed voor (afgoden) maar JHVH maakte de hemelen.

Psalm 134:14-18;

Want JHVH zal Zijn volk geoordeeld hebben en Hij zal medelijden met Zijn dienaren gehad hebben.

De afgoden van de andere volken zijn van zilver en goud, gemaakt door mensenhanden.

Hun monden zullen niets gesproken hebben, hun ogen zullen niets gezien hebben.

tot)... 'Abraham stond vroeg in de ochtend op naar de plaats waar hij voor de Heer stond. En hij keek naar Sodom en Gomorra, en naar het aangrenzende land, en zag, en kijk, een vlam steeg op van de aarde, zoals de rook uit een oven.'¹⁶⁰ En toen ik klaar was met het citeren van deze woorden, vroeg ik hen of zij het begrepen hadden.

En zij zeiden dat zij het begrepen hadden, maar dat de naar voren gebrachte passages geen enkel bewijs van een andere God of Heer naast de Maker van alle dingen zijn, of dat de Heilige Geest dat zegt.

Toen antwoordde ik: 'Ik zal proberen u te overtuigen, want u heeft uit de Schriften waarover ik spreek begrepen dat er een andere God en Heer bestaat, onderworpen aan de Maker van alle dingen, en dat daarvan gesproken wordt, Die ook wel een Engel wordt genoemd, omdat Hij aan mensen vertelt wat de Maker van alle dingen, boven Wie geen andere God bestaat, bekend wil maken.' En met het nogmaals refereren aan de vorige passage, vroeg ik Trypho: 'Denkt u dat God in Mamre onder de eik aan Abraham verscheen, zoals de Schrift beweert?'

Hij zei: 'Zeker.'

'Was Hij een van die drie,' zei ik, 'Die Abraham zag, en Wie de Heilige Geest der profetie als mannen beschrijft?'

Hij zei: 'Nee, maar God verscheen aan hem, voorafgaand aan het visioen van de drie. Dus de drie die de Schrift mannen noemt, waren engelen. Twee van hen werden gestuurd om Sodom te vernietigen en een om het vreugdevolle nieuws aan Sarah aan te kondigen, dat zij een zoon zou dragen. Daarom werd deze gestuurd, en na zijn opdracht vervuld te hebben, ging hij weg.'

'Hoe zou een van de drie dan blijken te zijn teruggekeerd toen Sarah een zoon had gekregen?' Zei ik, 'Degene in de tent Die zei: *'Hierna zal ik naar u terugkeren, en Sarah zal een zoon hebben.'*¹⁶¹ (Degene Die) daar door het profetische woord 'God' wordt genoemd?¹⁶² Maar zodat u duidelijk zou inzien wat ik zeg, luister naar de woorden die Mozes nadrukkelijk heeft gebruikt, dit zijn ze: 'En Sarah zag de zoon van de Egyptische bijvrouw Hagar, die ze aan Abraham baarde, haar zoon Isaak pesten, en zei tegen Abraham: 'Stuur deze bijvrouw met haar zoon weg, want de zoon van deze bijvrouw zal de erfenis van mijn zoon Isaak niet delen.' En de zaak leek erg pijnlijk in de ogen van Abraham, vanwege zijn zoon. Maar God zei tegen Abraham: *'Laat het niet pijnlijk zijn in uw ogen,*

Hun oren zullen niets gehoord hebben, des te meer ontbreekt de adem in hun mond.

Wie hen maakt zal net als zij geweest zijn, iedereen die op hen vertrouwt.

¹⁵⁹ Jesaja 1:8,9; Als een schuilplaats in een wijngaard blijft de dochter van Sion (de verdorde plaats) achter, als een jachthut in een komkommerveld, als een stad die belegerd wordt. Als JHVH der heerscharen ons niet een paar overlevenden had nagelaten, dan waren wij als Sodom geworden, dan leken wij op Gomorra. (S)

¹⁶⁰ Genesis 18:1 tot Genesis 19:28

¹⁶¹ Genesis 18:10

¹⁶² Genesis 18:13; JHVH, Gods Naam, is degene Die met Mozes spreekt. Zie ook de Hebreeuwse Mattheüs waarin de Heilige Geest met Jozef spreekt; 1:21: *'Zij zal een Zoon baren en u moet Hem Jezus 'JHVH is Hij' noemen, Hij zal mijn volk redden van hun slechtheid.'*

vanwege deze zoon, en vanwege deze bijvrouw. In alles wat Sarah tegen u gezegd heeft, luister naar haar stem, want in Isaak zal uw nageslacht geroepen worden.¹⁶³ Heeft u nu door dat Hij Die onder de eik zei dat Hij terug zou keren, omdat Hij wist dat het nodig zou zijn om Abraham te adviseren om te doen wat Sarah van hem wenste, terugkwam zoals geschreven is, en God is, zoals de woorden verklaren als ze dit bespreken: 'God zei tegen Abraham: *'Laat dit niet pijnlijk in uw ogen zijn vanwege deze zoon, en vanwege de bijvrouw?'*' Vroeg ik. En Trypho zei: 'Zeker, maar u hebt niet bewezen dat er naast Hem een andere God is dan Die aan Abraham verscheen, en Die ook aan de andere voorvaders en profeten verscheen. U heeft alleen bewezen dat wij het mis hadden om te geloven dat de drie in de tent bij Abraham allen engelen waren.'

Ik antwoordde weer: 'Als ik u uit de Schriften niet had aan kunnen tonen dat een van die drie God is, dan zou het redelijk voor u zijn om hetzelfde geloof zoals dat door uw hele natie wordt gepraktiseerd te [blijven] praktiseren. [Hij wordt echter] ook 'de Engel'¹⁶⁴ genoemd, omdat Hij, zoals ik al zei, boodschappen brengt aan degenen aan wie God, de Maker van alle dingen, dat wil. Dit gaat dus over Hem Die in menselijke vorm op aarde aan Abraham verscheen met de twee engelen die met Hem meekwamen, Die ook God was, zelfs vóór de schepping van de wereld.'

'Zeker,' zei hij, 'tot op dit moment was dat [eerste] ons geloof.'

Toen antwoordde ik: 'Ik zal proberen u te overtuigen, zodat Hij van Wie gezegd wordt dat Hij verscheen aan Abraham, Jakob en Mozes, en Die God genoemd wordt, te onderscheiden is van Hem Die alle dingen gemaakt heeft, getalsmatig bedoel ik, niet qua wil. Want ik bevestig dat Hij nooit op enig moment iets heeft gedaan¹⁶⁵ wat Hij Die de wereld gemaakt heeft, boven Wie er geen andere God is, niet wilde doen, of mee bezig wilde zijn.'

En Trypho zei: 'Bewijs nu dat dit het geval is, zodat wij het ook met u eens kunnen zijn. Want wij begrijpen niet dat u verzekert dat Hij niets in strijd met de wil van de Maker van alle dingen gedaan of gezegd heeft.'

Toen zei ik: 'De tekst die ik zojuist noemde, zal het u duidelijk maken. Die gaat zo:

'De zon was over de aarde opgegaan, en Lot ging Segor (Zoar) binnen. En de Heer regende zwavel en vuur op Sodom, vanuit de Heer van de hemel, en keerde de steden en hun hele omgeving om.'¹⁶⁶

Toen zei de vierde van degenen die bij Trypho gebleven was: 'Daarom is het nodig om te zeggen dat één van de twee engelen die naar Sodom ging, en die de Schrift via Mozes 'Heer' noemt, verschilt van Hem Die God is en aan Abraham verscheen.'

'Het is niet alleen op deze grond,' zei ik, 'dat absoluut moet toegegeven worden dat een ander door de Heilige Geest 'Heer' genoemd wordt, dan Hij Die als Maker van alle dingen beschouwd wordt. Niet alleen door Mozes, maar ook door David. Want er is door hem geschreven:

'De Heer zegt tegen mijn Heer: *'Zit aan mijn rechterhand, totdat ik Uw vijanden Uw voetenbankje maak,'*¹⁶⁷ zoals ik al heb geciteerd.

En nogmaals, met andere woorden: 'Uw troon, O God, is voor eeuwig en altijd. De scepter van eerlijkheid is de scepter van Uw Koninkrijk. U hebt gerechtigheid liefgehad en het kwaad gehaat. Daarom heeft God, zelfs Uw God, U met de olie van blijdschap boven Uw vrienden gezalfd.'¹⁶⁸

Als u dus beweert dat de Heilige Geest iemand anders God en Heer noemt, behalve de Vader van alle dingen en Zijn Christus, zeg mij dat dan, want ik verbind mij ertoe om u uit de Schriften zelf te bewijzen dat Hij, Die de Schrift Heer noemt, *niet* één van de twee engelen is die naar Sodom ging, maar Hij Die bij hen was, en God wordt genoemd, Die aan Abraham verscheen.'

En Trypho zei: 'Bewijs dit maar, zoals u ziet loopt de dag ten einde en zijn wij niet voorbereid op dergelijke netelige kwesties. Want wij hebben nog nooit een man gehoord die dit soort zaken onderzoekt of onderzocht heeft, laat staan bewijst! Eigenlijk zouden we uw gesprek niet getolereerd hebben als u niet bij alles naar de Schriften verwezen had. Want u bent zeer ijverig in het geven van bewijzen daaruit, en u bent van mening dat er geen God boven de Maker van alle dingen is.'

Toen antwoordde ik: 'U weet dus dat de Schrift zegt: 'En de Heer zei tegen Abraham: *'Waarom lacht Sarah, sprekend: 'Zou ik werkelijk zwanger worden? Want ik ben oud.' Is er iets onmogelijk met God? Op de juiste tijd zal ik naar u terugkeren, passend bij de leeftijd, dan zal Sarah een zoon hebben.'*¹⁶⁹ En na een kleine pauze: 'En de mannen stonden terplekke op en keken richting Sodom en Gomorra, en Abraham ging met hen mee om ze op weg te helpen. En de Heer zei: *'Ik zal voor mijn dienaar Abraham niet verhullen wat ik doe.'*¹⁷⁰ En een stukje verder staat het er zo: 'De Heer zei: *'De roep uit Sodom en Gomorra is toegenomen, en hun zonden zijn zeer ernstig. Nu zal ik naar beneden gaan en zien of ze echt gedaan hebben zoals in hun geschreeuw tot mij gekomen is, en zo niet, dan zou ik het weten.'* En de mannen keerden zich daar om en gingen naar Sodom. Maar Abraham stond voor de Heer, en Abraham ging dichtbij staan en zei: 'Wilt U de rechtvaardigen met de goddelozen vernietigen?'... enzovoort..¹⁷¹

Want ik denk niet dat ik het goed vind om dezelfde woorden weer aan te halen, ze zijn allemaal al eerder aangehaald, alleen datgene waarmee ik het bewijs voor Trypho en zijn metgezellen geleverd heb. Toen ging ik door met het volgende waarin deze woorden zijn opgenomen:

'En de Heer ging Zijn weg zodra Hij klaar was met het spreken met Abraham, en die ging naar zijn (tent)plaats. En in de avond kwamen er twee engelen in Sodom aan. En Lot zat in de poort van Sodom,¹⁷² en wat volgt tot, '...maar de mannen staken hun handen uit en trokken Lot terug bij zich, het huis in, en sloten de deur van het huis.'¹⁷³ En wat volgt tot: 'En de engelen paktten zijn hand vast, en de hand van zijn vrouw, en de handen van zijn dochters, vanwege de

¹⁶³ Genesis 21:9-12'

¹⁶⁴ Ofwel 'Boodschapper' verwijzend naar Zijn opdracht hier om boodschappen van God te brengen.

¹⁶⁵ Sommigen voegen toe 'of gezegd'

¹⁶⁶ Genesis 29:23

¹⁶⁷ Psalm 110:1; Hoofdstuk 32

¹⁶⁸ Psalm 45:6,7; Hoofdstuk 38

¹⁶⁹ Genesis 18:13,14

¹⁷⁰ Genesis 18:16,17

¹⁷¹ Genesis 18:20-23 en verder tot 32

¹⁷² Genesis 18:33; 19:1a

¹⁷³ Tot Genesis 19:10

barmhartigheid van de Heer naar hem. En het gebeurde, toen zij hen naar buiten gebracht hadden, dat zij zeiden: 'Red uw leven, kijk niet achter u, blijf ook niet in de buurt! Ontsnap naar de berg, zodat u niet met hen wordt omgebracht!' En Lot zei tegen hen: 'Ik smeek O Heer, omdat Uw dienaar genade in Uw ogen gevonden heeft, en U Uw rechtvaardigheid groots betoond hebt, die U mij toont door mijn leven te redden, toch kan ik niet naar de berg ontsnappen, het kwaad zou mij in kunnen halen en dan sterf ik alsnog. Kijk, deze stad is in de buurt om heen te vluchten, en zij is klein, daar zal ik veilig zijn, omdat zij klein is, en mijn ziel zal leven.' En Hij zei tegen hem: '*Kijk, ik bewonder uw visie¹⁷⁴ ook in deze zaak, om de stad waarvan u gesproken hebt niet te vernietigen. Schiet op om uzelf daar in veiligheid te brengen, want ik zal niets doen totdat u daar aankomt.*' Daarom noemde hij de naam van de stad Segor (Zoar). De zon was op aarde opgegaan, en Lot ging Segor (Zoar) binnen. En de Heer regende zwavel en vuur op Sodom en Gomorra, van de Heer uit de hemel, en Hij keerde deze steden om, en de hele omgeving.'¹⁷⁵

En na een korte pauze voegde ik toe: 'En, heeft u nu niet gezien, mijn vrienden, dat een van de drie, Die zowel God als Heer is, en dienstbaar is aan Hem Die in de hemelen is, Heer is van de twee engelen? Want toen die naar Sodom gingen, bleef Hij achter en besprak de woorden die door Mozes zijn opgetekend met Abraham. En toen Hij na dat gesprek vertrok, ging Abraham naar zijn plaats terug. En toen Hij [bij Lot] aankwam, spraken de twee engelen niet meer met Lot, maar Hijzelf, zoals de tekst duidelijk maakt. Dus is Hij de Heer Die de opdracht van de Heer Die in de hemelen is ontving. Van de Maker van alle dingen, om Sodom en Gomorra wat de Schrift in de volgende bewoordingen omschrijft toe te dienen: 'De Heer regende zwavel en vuur op Sodom en Gomorra, van de Heer uit de hemel.'

Hoofdstuk 57

(H) Trypho heeft bezwaar, waarom zou Hij hebben gegeten, als Hij God is?

Daarop zei Trypho toen ik zweeg: 'Dat de Schrift ons dwingt om dit toe te geven, is duidelijk, maar er is een punt waarover we terecht de weg kwijt zijn, namelijk over wat gezegd werd dat gegeten werd wat Hem bereid en voorgezet werd door Abraham, en u zou dat toegeven?'

Ik antwoordde: 'Er staat geschreven dat ze aten, en zoals wij geloven wordt gezegd dat de drie aten, en niet de twee, die echt engelen waren, en in de hemelen gevoed worden, zoals dat voor ons helder is. Ook al worden zij niet gevoed door voedsel dat vergelijkbaar is met dat wat stervelingen gebruiken (want voor wat betreft het voedsel Manna dat uw vaders in de woestijn ondersteunde, spreekt de Schrift dit, dat ze engelenvoedsel aten). Dus zou ik zeggen dat de Schrift die bevestigt dat zij aten, dezelfde betekenis heeft als wanneer wij van vuur zouden zeggen dat het allesverslindend is. Toch is het niet met zekerheid te zeggen dat zij aten, met tanden en kaken kauwend. Dus ook hier moeten wij de draad niet kwijtraken over wat

dan ook, als wij in geringe mate maar bekend zijn met figuurlijke betekenissen van uitdrukkingen en in staat zijn om daarbovenuit te stijgen.'

En Trypho zei: 'Het is mogelijk dat de wijze van eten zo kan worden uitgelegd, zoals het staat beschreven: 'Zij namen en aten wat door Abraham was klaargemaakt.'¹⁷⁶ Dan kunt u nu overgaan tot het uitleggen hoe deze God Die aan Abraham verscheen, en Dienaar is van de God en Maker van alle dingen, geboren uit een maagd, mens werd, met gelijke passies als iedereen, zoals u eerder zei.'¹⁷⁷

Toen antwoordde ik, 'Sta mij eerst toe, Trypho, om een aantal andere bewijzen over dit Hoofd te verzamelen, zodat u er door het grote aantal van overtuigd kunt raken, en daarna zal ik wat u vraagt uitleggen.'

En hij zei: 'Doe zoals u goed lijkt, want ik zal sowieso blij zijn. '

Hoofdstuk 58

(V) Hetzelfde blijkt uit de visioenen die aan Jakob verschenen.

Toen ging ik verder: 'Mijn doel voor u is om de Schriften te citeren, niet dat ik zo graag een kunstige weergave van woorden wil maken, want die vaardigheid heb ik niet, maar mij is alleen de genade van God geschonken om Zijn Schriften te begrijpen. Vanuit die genade spoor ik iedereen aan om hier vrijwillig en rijk aan beloning deel aan te nemen. Zo zullen zij de veroordeling niet door gebrek hieraan ondergaan,¹⁷⁸ het vonnis dat God, de Maker van alle dingen, door mijn Heer Jezus Christus zal vellen.'

En Trypho zei: 'Wat u doet is de aanbidding van God waardig, maar het lijkt mij dat u ogenschijnlijk onwetend bent als u zegt dat u geen kunstige weergave van woorden bezit.'

Ik antwoordde nogmaals: 'Dat is dan maar zo, als u dat denkt, toch ben ik ervan overtuigd dat ik de waarheid spreek.¹⁷⁹ Maar geef mij uw aandacht, omdat ik nu liever het aanvullende bewijs lever.'

'Ga door,' zei hij.

En ik vervolgde: 'Opnieuw is door Mozes geschreven, mijn broeders, dat Hij Die God wordt genoemd en aan de aartsvaders verscheen, zowel Engel als Heer wordt genoemd. Met de bedoeling dat u begrijpt dat Hij de Dienaar van de Vader van alle dingen is, zoals u al hebt toegegeven, en waar u stevig aan kunt vasthouden, door aanvullende argumenten overtuigd. Dus spreekt het Woord van God dit via Mozes, als Hij naar Jakob, de kleinzoon van Abraham verwijst:

'Nu gebeurde het, toen de schapen drachtig werden, dat ik hen voor mijn ogen in een droom zag. En kijk, de bokken en de rammen die op de schapen en de geiten sprongen zijn met witte vlekken en gespikkeld en bont met een donkere kleur. En de Engel van God zei in de droom tegen mij: '*Jakob, Jakob.*' En ik zei: 'Wat is er Heer?' En Hij zei: '*Sla uw ogen op, en zie dat de bokken en rammen die op de schapen en geiten springen gevlekt met wit, spikkels, en bont met een donkere kleur zijn. Want ik heb gezien wat Laban met u doet.*

¹⁷⁴ Letterlijk, ik heb uw gezicht bewonderd

¹⁷⁵ Genesis 19:16-25

¹⁷⁶ Genesis 18:8

¹⁷⁷ Hoofdstuk 48

¹⁷⁸ De kennis van de betekenis van de Schrift

¹⁷⁹ Of 'anders spreek'

*Ik ben de God Die in Bethel¹⁸⁰ aan u verscheen, waar u een pilaar (plaatste) en een gelofte aan mij deed. Sta daarom op en zorg dat u uit dit land wekomt naar uw geboorteland, en ik zal met u zijn.*¹⁸¹

En verder wordt als volgt met andere woorden over dezelfde Jakob gesproken: 'En na die nacht opgebleven te zijn, nam hij de twee vrouwen en de twee vrouwelijke bedienden, en zijn elf kinderen, en passeerde de doorwaadbare plaats Jabbok. Hij nam ze dus mee en liet hen met al zijn bezittingen de beek oversteken. Maar Jakob werd alleen achtergelaten, en een Engel worstelde tot de ochtend met hem. En toen Hij zag dat Hij niet de overhand over hem kreeg, raakte Hij het brede deel van zijn dij aan, en zo verstijfde het brede deel van Jakobs dij terwijl hij met Hem worstelde. En Hij zei, laat mij gaan voor de dag aanbreekt. Maar hij zei: 'Ik zal U niet laten gaan, tenzij U mij zegent. En Hij zei tegen hem: 'Hoe heet u?' En hij zei: 'Jakob.' En Hij zei: 'Uw naam zal niet langer Jakob genoemd worden, maar Israël zal uw naam zijn, want u heeft bij God gewonnen, en u zult krachtig onder de mensen zijn.' En Jakob ondervroeg Hem en zei: 'Vertel mij Uw Naam.' Maar Hij zei: 'Waarom vraagt u naar mijn Naam?' En Hij zegende hem daar. En Jakob gaf die plaats de naam Penuel,¹⁸² 'want ik zag God van aangezicht tot aangezicht, en mijn ziel verheugde zich.'¹⁸³

En nogmaals wordt in andere bewoordingen naar dezelfde Jakob verwezen: 'En Jakob kwam naar Luz in het land Kanaän, dat is Bethel, hij en alle mensen die bij hem waren. En daar bouwde hij een altaar en gaf die plaats de naam Bethel, want daar verscheen God aan hem toen hij voor de aanblik van zijn broer Esau wegluchtte. En Deborah, de verzorgster van Rebekka stierf en werd onder een eik in Bethel begraven. En Jakob gaf die eik de naam 'verdriet'. En God verscheen weer aan Jakob in Luz, toen hij uit Mesopotamië in Syrië aankwam, en Hij zegende hem. En God zei tegen hem: 'Uw naam zal niet langer Jakob zijn, maar Israël zal uw naam zijn.' Hij wordt dus God genoemd, en Hij is en zal God zijn.'¹⁸⁴

En toen iedereen op deze gronden overeenstemming had bereikt, vervolgde ik: 'Bovendien acht ik het noodzakelijk om u de woorden te herhalen die vertellen hoe hij Die zowel Engel als God en Heer is, en Die als een man aan Abraham verscheen, en Die in menselijke gedaante worstelde met Jakob, door hem gezien werd toen hij voor zijn broer Esau vluchtte. Ze luiden als volgt:

'En Jakob vertrok vanuit de put van de eed,¹⁸⁵ en ging naar Charran.¹⁸⁶ En zijn licht viel op een plaats,¹⁸⁷ en hij sliep daar, want de zon was onder gegaan. En hij verzamelde stenen op die plaats en legde ze onder zijn hoofd. En hij sliep op die plaats, en hij droomde, en kijk, er was een ladder op de aarde neergezet, waarvan de top tot in de hemel reikte, en de engelen van God

zijn er opgeklommen en afgedaald. En de Heer stond bovenaan, en Hij zei:

'Ik ben de Heer, de God van uw vader Abraham en van Isaak, wees niet bang, het land waarop u ligt zal ik u en uw nageslacht geven. En uw nageslacht zal als het stof van de aarde zijn, en zal naar het westen, en naar het zuiden, naar het noorden en naar het oosten worden uitgebreid. En in u, en in uw nageslacht zullen alle families van de aarde gezegend worden. En kijk, ik ben met u, u bewarend op elke weg die u gaat, en zal u weer in dit land brengen. Want ik zal u niet verlaten totdat ik alles gedaan heb wat ik tegen u gezegd heb.' En Jakob werd wakker uit zijn slaap, en zei: 'Zeker is de Heer op deze plaats, en ik wist er niet van!' En hij was bang en zei: 'Hoe vreselijk is deze plek! Dit is niets anders dan het huis van God, ja dit is de poort naar de hemel!' En Jakob stond die ochtend op en nam de steen die hij onder zijn hoofd geplaatst had. En hij zette deze op als een pilaar, en schonk olie over de kop ervan. En Jakob gaf die plaats de naam 'het huis van God,' en de naam van die stad was vroeger Ularnmaus [Uz].'¹⁸⁸

Hoofdstuk 59

(H) God Die met Mozes sprak is van de Vader te onderscheiden.

Na deze woorden gesproken te hebben, ging ik verder: 'Sta mij toe om u uit het boek van Exodus te laten zien hoe Deze zelfde, Die zowel Engel is, als God, en Heer, en de Mens, en Die in menselijke vorm aan Abraham en Isaak verscheen,¹⁸⁹ in een vlam van vuur vanuit de struik verscheen en met Mozes sprak.' En nadat ze zeiden dat ze vrolijk, geduldig en graag zouden luisteren, ging ik verder: 'Deze woorden staan in het boek dat de titel Exodus draagt:

'En na vele dagen stierf de koning van Egypte, en de kinderen van Israël kreunden vanwege de werkzaamheden,' en zo verder tot: 'Ga en verzamel de ouderlingen van Israël, en u zult tegen hen zeggen, de Heer, de God van uw vaders, de God van Abraham, de God van Isaak, en de God van Jakob is aan mij verschenen, sprekend: 'Ik zie u echt wel, met dat wat u in Egypte overkomen is.'¹⁹⁰

Aanvullend op deze woorden ging ik verder: 'Heeft u gezien heren, dat deze God waar Mozes van spreekt als van een Engel Die met hem in de vuurvlam sprak, aan Mozes verklaart dat Hij de God van Abraham, van Isaak en van Jakob is?'

Hoofdstuk 60

(H) Meningen van de Joden over Hem Die in de struik verscheen.

Vervolgens zei Trypho: 'Wij zien dit niet zo vanuit de door u geciteerde passage, maar dat het een engel was die in de vuurvlam verscheen, buiten God Die met

ongeval, ongeluk of geweldsdaad, of (figuurlijk) een noodgeval: zie Jasher 29: 24-43

¹⁸⁸ Genesis 28:10-19; Jakob heeft Berseba dus verlaten en is naar Haran vertrokken. Door een geweldsincident is hij op een bepaalde plaats beland en hij is daar gebleven omdat de zon al ondergegaan was.. etc..

¹⁸⁹ Sommigen voegen Jakob toe achter Isaak

¹⁹⁰ Exodus 2:23 tot Exodus 3:16;

¹⁸⁰ Letterlijk: 'de plaats van God'

¹⁸¹ Genesis 31:10-13

¹⁸² Het aanzien van God

¹⁸³ Genesis 32:22-30;

¹⁸⁴ Of is en zal als God zijn, verwijzend naar de betekenis van de naam Israël, 'Hij zal als God heersen' Genesis 35:6-10

¹⁸⁵ Ofwel Ber-sheba

¹⁸⁶ Hebreeuws, Haran

¹⁸⁷ Hebreeuws; Jakob vertrekt vanwege een geweldsincident, zijn leven wordt bedreigd. 06293. נָפַח paga 'paw-gah';

Mozes sprak. Zo waren er echt twee personen in gezelschap met elkaar, een engel en God, die in dat visioen verschenen.'

Ik antwoordde weer: 'Zelfs als dit zo was mijn vrienden, dat een engel en God samen in het visioen dat door Mozes gezien werd waren, dan nog zal dat niet de Schepper van alle dingen zijn Die de God is Die tegen Mozes zei dat Hij de God van Abraham en de God van Isaak en de God van Jakob was, zoals door eerdere passages al is bewezen. Maar dan zal het Hem zijn Die u bewezen acht aan Abraham verschenen te zijn, om de wil van de Maker van alle dingen te dienen en evenzo het uitvoeren van Zijn Raad in het oordeel over Sodom. Zodat, al is het zoals u zegt, dat er twee waren, een engel en God, dan zal degene die ook maar de kleinste intelligentie heeft, niet durven te beweren dat de Maker en Vader van alle dingen, alle hooghemelse zaken achtergelaten hebbend, zichtbaar was op een klein deel van de aarde.'

En Trypho zei: 'Omdat al eerder bewezen is dat Hij Die God en Heer wordt genoemd en aan Abraham verscheen, dat wat Hij aan het land van Sodom heeft toegebracht van de Heer Die in de hemelen is ontving, zien wij in dat de God Die met Mozes vanuit de struik communiceerde, niet de Maker van alle dingen was, al had een engel de God Die aan Mozes verscheen begeleid. Maar Hij van Wie aangetoond is dat Hij zich aan Abraham en aan Isaak en aan Jakob geopenbaard heeft, Wie ook geroepen en gezien wordt als de Engel van God, de Maker van alle dingen, omdat Hij de opdrachten van de Vader en de Maker van alle dingen aan de mensen bekendmaakt.'

En ik antwoordde, 'Met zekerheid Trypho, zal ik u nu laten zien dat deze zelfde Ene, Die Engel wordt genoemd en Die God is, in het visioen van Mozes aan Mozes verschenen is en met hem gesproken heeft. Want de Schrift zegt dit:

'De Engel van de Heer verscheen aan hem in een vuurvlam van de struik, en hij ziet dat de struik met vuur brandt, maar de struik verteerde niet. En Mozes zei: 'Ik zal afbuigen en die bijzondere verschijning bekijken, want de struik verbrandt niet.' En toen de Heer zag dat hij zich afboog om te kijken, riep de Heer hem uit de struik.'¹⁹¹

Dus op dezelfde manier waarin de Schrift Hem Die in de droom aan Jakob verscheen een Engel noemt, spreekt de Engel Die in de droom verscheen¹⁹² ook met hem, sprekend: 'Ik ben de God Die aan u verscheen toen u voor de aanblik van uw broer Esau wegvluchtte,'

Ook dat er staat dat, tijdens het oordeel dat in de dagen van Abraham Sodom overviel, de Heer deze bestraffing vanuit de Heer in de hemelen voltrok.

Hier spreekt de Schrift dus exact over Die Ene, met het aankondigen dat de Engel van de Heer aan Mozes verscheen, en het Hem hierna benoemen tot Heer en God. [De Schrift] verklaart Hem ook via de vele aangehaalde getuigenissen om Dienaar van de God Die boven de wereld is te zijn, boven Wie er geen ander is.'

¹⁹¹ Exodus 3:2-4

¹⁹² Genesis 35:7, zie hoofdstuk 58

¹⁹³ Spreuken 8:22-36;

JHVV nestelde mij in het begin, Zijn weg om Zijn werken vanaf het begin tegemoet te treden.

Van eeuwigheid was ik 'gezaafd opgesteld', vanaf de start, vanaf het begin van de aarde.

Hoofdstuk 61

(H) Wijsheid is verwekt door de Vader, als vuur vanuit vuur.

'Ik zal u een ander getuigenis geven mijn vrienden,' zei ik, 'vanuit de Schriften, wat God in het begin, vóór alle schepselen verwekte, een zekere rationele Macht vanuit Hemzelf, Die door de Heilige Geest nu de Heerlijkheid van de Heer wordt genoemd, dan de Zoon, ook wel Wijsheid, ofwel een Engel, dan God, en dan Heer en Logos. En bij een andere gelegenheid noemt Hij zichzelf Aanvoerder, toen Hij in menselijke vorm aan Jozua de zoon van Nave (Nun) verscheen. Want Hij kan met al die benamingen genoemd worden, omdat Hij dienstbaar is aan de wil van de Vader. En omdat Hij door een wilsdaad van de Vader geboren werd, vergelijkbaar met zoals wij dat onder ons zelf zien gebeuren. Want wanneer we een woord uiten, dan brengen wij een woord voort. Echter niet door geamputeerd te worden, alsof het woord iets uit ons wegneemt als we dat uiten. En zo zien wij dat ook gebeuren bij een brand, die vermindert niet als zij iets aansteekt, maar blijft hetzelfde. Ook lijkt datgene wat erdoor is ontbrand op zichzelf te bestaan, zonder dat wat het aangestoken heeft iets te ontnemen. Het Woord van wijsheid, dat zelf deze God is, komt van de Vader van alle dingen, Woord en Wijsheid, en de Macht en de heerlijkheid van de Verwekker, levert voor mij het bewijs als Hij het volgende via Salomo spreekt:

'Als ik u zal verklaren wat er dagelijks gebeurt, zal ik gebeurtenissen van eeuwig geleden in herinnering roepen en ze beoordelen. De Heer maakte mij als het begin van Zijn manier van werken. Eeuwig lang geleden grondvestte Hij mij in het begin, voordat Hij de aarde gemaakt had, en voordat Hij de diepten gemaakt had. Voordat de waterbronnen opgekomen waren, voordat de bergen gesticht werden. Voor alle heuvels verwekte Hij mij. God maakte het land, en de woestijn, en de hoogst bewoonde plaatsen onder de lucht. Toen Hij de hemelen in gereedheid bracht, was ik samen met Hem. En toen Hij Zijn troon op de winden plaatste, Hij de hoge wolken sterk maakte, en de bronnen in de diepte vastzette, toen Hij de fundamenten van de aarde maakte, was ik met Hem aan het vormgeven. Ik was dat waarin Hij zich verheugde. Dagelijks en op elk moment verheugde ik mij in Zijn gezicht, omdat Hij zich verheugde in de afwerking van de bewoonbare wereld, en plezier had in de mensenzonen. Luister nu naar mij zoon, gezegend is de man die naar mij luistert, en de sterveling die zich aan mijn wegen houden zal, dagelijks wakend aan mijn deur, acht gevend bij de deurposten waar ik binnen kom. Want mijn uitgangen zijn de uitgangen van het leven, en [de] wil is door de Heer voorbereid. Maar zij die tegen mij zondigen doen hun eigen ziel geweld aan, en zij die mij haten, houden van de dood.'¹⁹³

Toen er geen 'diepte' was werd ik geboren, geen bronnen met overvloedige wateren gevuld.

Voordat gebergtes ineenzonken, voordat heuvels zichtbaar werden was ik geboren.

Terwijl Hij de aarde en de velden, de begrenzingen en het hoofd van het stof van de wereld nog niet had gemaakt.

Tijdens het voorbereiden van de hemelen was ik daar, tijdens dat Hij de omtrek over het aanzien van de 'diepte' begrensdde.

Hoofdstuk 62

(H) De woorden: 'Laat ons de mens maken,' stemmen met spreken overeen.

'En hetzelfde gevoel werd door het Woord van God via Mozes geuit, mijn vrienden, toen dit ons aanwijzingen gaf over Hem op Wie ik doel, dat God bij de schepping van de mens over precies hetzelfde ontwerpprincipe spreekt, met de volgende woorden:

'Laten wij de mens maken naar ons beeld en gelijkenis. En laten ze heerschappij voeren over de vissen in de zee, over de vogels in de lucht, over het vee en over de hele aarde, ook over alle sluipende dingen die over de aarde kruipen.' En God schiep de mens, naar het beeld van God heeft Hij hem geschapen, man en vrouw schiep Hij hen. En God zegende hen, en zei: 'Neem toe en vermenigvuldig, en vul de aarde, en heb er de macht over.'¹⁹⁴

En dat u de zojuist geciteerde woorden niet mag veranderen, en mag herhalen wat uw leraren beweren, ofwel dat God tegen zichzelf zei: 'Laten wij doen,' net als wij vaak tegen onszelf zeggen als we iets gaan doen, 'laten we dat doen,' of dat God tegen de elementen sprak, als vernuft, [tot] de aarde en andere soortgelijke stoffen waarvan wij menen dat de mens is gevormd, 'laten wij dat doen', daarom citeer ik de woorden die Mozes zelf heeft verteld opnieuw, waar vanuit we onbetwistbaar kunnen leren dat gesproken werd met een Persoon Die numeriek te onderscheiden was van zichzelf, en ook een rationeel Wezen.

Dit zijn de woorden: 'En God zei: *Kijk, Adam is een van ons geworden, door goed en kwaad te kennen.*'¹⁹⁵ Met de woorden: 'Als een van ons' worden een aantal aan elkaar verwante personen verklaard, en dat zij ten minste met twee zijn. Want ik zou niet zeggen dat het dogma van die ketterij waarvan onder u sprake is waar is, of dat de leraren daarvan kunnen aantonen dat met engelen gesproken werd, of dat het menselijke skelet het vakmanschap van engelen was. Maar deze Nakomeling, Die echt door de Vader is voortgebracht, was vóór alle schepselen bij de Vader, en de Vader communiceerde met Hem! Zoals ook de Schrift via Salomo duidelijk maakt dat Hij Die Salomo Wijsheid noemt, als een begin voor al Zijn schepselen verwekt werd, en als Nakomeling van God, Die ditzelfde ding ook in de openbaring aan Jozua de zoon van Nave (Nun) verklaard heeft. Luister daarom naar het volgende uit

Tijdens het versterken van het fijn gemalen stof in 'het hoogste deel', tijdens het verstevigen van de bronnen in de 'diepte'. Tijdens het stellen van een grens voor de zee, zodat de wateren de rand niet overgegaan zullen zijn, tijdens het markeren van de fundamenteën der aarde.

En ik ben een Architect naast Hem geweest en ik ben zijn verlustingen, dag aan dag spelend (met stof) voor Zijn aangezicht, de hele tijd.

Spelend met de wereld, Zijn aarde, en mijn verlustiging, in het bijzonder met de zonen van Adam.

Luister nu dus naar mij zonen want gelukkig is het om mijn wegen bewaakt te hebben.

Gehoorzaam de discipline en word wijs, zodat deze niet losgelaten geweest zal zijn.

Gezegd de mens die naar mij luistert, die dag aan dag bij mijn deuren de wacht houdt, de deurposten van mijn ingangen bewakend.

Want wie mij vindt, vond leven, en zal de gunst van JHWH aan het licht gebracht hebben.

het boek van Jozua, zodat wat ik zeg duidelijk voor u zal worden, dit is het:

'En het gebeurde, toen Jozua in de buurt van Jericho kwam, dat hij zijn ogen opsloeg en een Man tegenover hem zag staan. En Jozua benaderde Hem en zei: 'Bent U voor ons of voor onze tegenstanders?' En Hij zei tegen hem: *'Ik ben de Aanvoerder van het leger van de Heer, nu ben ik gekomen.'* En Jozua viel met zijn gezicht op de grond en zei tegen Hem: 'Heer, wat gebiedt U Uw dienaar?' En de Aanvoerder van de Heer zegt tegen Jozua: *'Doe de schoenen van uw voeten, want de plaats waar u staat is heilige grond.'* En Jericho was afgesloten en versterkt, en niemand ging eruit. En de Heer zei tegen Jozua: *'Kijk, ik geef u Jericho en zijn koning in handen, zijn machtige mannen.'*¹⁹⁶

Hoofdstuk 63

(H) Het is bewezen dat deze God in een vleeselijk lichaam kwam.

En Trypho zei: 'Ik ben gedwongen om dit punt door de vele onderbouwingen bewezen te achten, mijn vriend. Nu blijft over om te bewijzen dat Hij zich onderwierp om een mens via de maagd te worden, naar de wil van Zijn Vader, en om gekruisigd te worden en te sterven. Bewijs ook duidelijk dat Hij daarna weer opstond en naar de hemel opsteeg.'

Ik antwoordde: 'Ook dat is al aangetoond door mij in de eerder geciteerde woorden vanuit de profetieën, mijn vrienden, waarmee ik zal trachten om ook over deze zaak, door het in herinnering brengen en uitleggen aan u, uw instemming te verkrijgen. Het tekstgedeelte dat Jesaja opschrijft is:

*'Wie verklaart Zijn verwekking? Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen.'*¹⁹⁷

Lijkt dat u niet te verwijzen naar Iemand Die, zonder van de mens af te stammen, naar verluidt door God voor de overtreddingen van het volk aan de dood is overgeleverd? Over Wiens bloed Mozes zei (zoals ik eerder al zei), toen hij in een gelijkenis sprak, dat Hij Zijn kleding in het bloed van de druif zou wassen, omdat Zijn bloed niet uit het zaad van de mens kwam, maar vanuit de wil van God.

En verder wat er gezegd is door David:

'In de pracht van Uw heiligheid heb ik U uit de baarmoeder, vóór de morgenster verkregen. De Heer heeft gezworen en zal er geen spijt van hebben, U

Maar wie zondigt tegen mij, schaadt zijn eigen ziel, ieder die mij vijandig gezind is hield van de dood.

¹⁹⁴ Genesis 1:26-28; En God heeft gezegd om Adam (de mens) gemaakt te hebben: *'Als onze schaduw, gelijkend op ons, zodat zij over de vissen in de zee, de vogels in de lucht, over de stomme dieren op heel de aarde en over alles wat op het land kruipt regeerd zullen hebben.'* Zo heeft God de mens als Zijn schaduw geschapen, als schaduw van God schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij hen. En God heeft hen gezegend en God heeft tegen hen gezegd: *'Draag vrucht in miljoenen, vul de aarde en onderwerp haar. Heers over de vissen in de zee, de vogels in de lucht, alle stomme dieren en over wat op het land kruipt.'*

¹⁹⁵ Genesis 3:22; Toen heeft JHWH God gezegd: *'Kijk, de mens is geworden als een van ons, door goed en kwaad te onderscheiden. Vanaf nu mag hij zijn hand niet meer uitgestoken hebben, anders at hij van de levensboom en leefde langdurig!'*

¹⁹⁶ Jozua 5:13 en 6:1,2

¹⁹⁷ Jesaja 53:8; zie hoofdstuk 13

bent een Priester voor eeuwig, volgens de orde van Melchisedek.¹⁹⁸

Verklaart dit de ouderdom niet aan ons? En dat de God en Vader van alle dingen voor Hem bestemd had om door een menselijke baarmoeder gebaard te worden? En met andere woorden die ook al geciteerd zijn sprekend:

‘Uw troon O God, is voor eeuwig en altijd. De scepter van rechtschapenheid is de scepter van Uw Koninkrijk. U hebt rechtvaardigheid liefgehad en onrecht gehaat. Daarom heeft God, ja Uw God, U boven Uw vrienden met de olie van blijdschap gezalfd. Met mirre en olie en kassie over Uw kleding, vanuit ivoren paleizen, waarbij zij U blij maakten. Koningsdochters zijn in Uw gevolg. De koningin stond aan Uw rechterhand, gekleed in met gevarieerd goud geborduurde kledingstukken. Luister O dochter, kijk en neig uw oor, en vergeet uw volk en het huis van uw vader, en de Koning zal uw schoonheid verlangen, want Hij is uw Heer en u moet Hem aanbidden.’¹⁹⁹

Daarom getuigen deze woorden expliciet dat door Hem Die deze dingen vastgesteld heeft getuigenis over Hem (de Koning) wordt afgelegd, als waardig bevonden om als God en als Christus aanbeden te worden. Bovendien, dat het Woord van God als één ziel en één synagoge, en één kerk, tot degenen die in Hem geloven spreekt, als over een dochter, dat verwijst zo naar de kerk die uit Zijn Naam is opgekomen en deelheeft aan Zijn Naam, want wij worden allemaal Christenen genoemd.

Dit wordt op eenzelfde manier duidelijk verkondigd met de volgende woorden, die ons ook leren om oude voorouderlijke gewoonten te vergeten, er staat:

‘Luister O dochter, en kijk en neig uw oor, vergeet uw volk en het huis van uw vader, en de Koning zal uw schoonheid begeren. Want Hij is uw Heer, en u zult Hem aanbidden.’

Hoofdstuk 64

(H) Justin levert meer bewijs aan Trypho die ontkent dat hij deze Christus nodig heeft.

Daarop zei Trypho: ‘Laat Hem door u uit de samenlevingen als Heer en Christus en God erkend worden, zoals de Schriften verklaren, Die vanwege Zijn naam al Christenen genoemd worden, maar wat ons betreft, die dienstknechten van de God Die Hem gemaakt heeft zijn, wij hoeven Hem niet te belijden of te aanbidden.’

Hierop antwoordde ik: ‘Als ik net zo ruzieachtig en luchthartig als u was, Trypho, dan zou ik niet langer met u willen praten, omdat u niet bereid bent om te begrijpen wat er gezegd is, maar alleen scherp bent om iets te kunnen zeggen. Maar toch, omdat ik bang ben voor het oordeel van God, vel ik geen ontijdig oordeel over iemand uit uw natie, over de vraag of sommigen van hen al dan niet door de genade van de Heer Sebaoth (van de Heerscharen) gered kunnen worden. Daarom zal ik toch blijven reageren op elk voorstel of een vermeende tegenstrijdigheid die u naar voren brengt, hoewel u onrechtmatig handelt. En eigenlijk doe ik ditzelfde met alle mensen uit elke natie die met mij

samen onderzoeken willen, of mij een vraag over dit onderwerp stellen. Als u dus aan de eerder door mij geciteerde Schriften aandacht geschonken had, dan zou u al begrepen hebben dat degenen van uw eigen volk die gered zijn, door Deze gered zijn en aan Zijn lot deelhebben. Dan had u mij zeker niet over deze kwestie ondervraagd. Ik zal de woorden van David die ik eerder aangehaald heb herhalen, en smeeke u om ze te begrijpen, en niet om verkeerd te handelen, of elkaar op te juttten om een kleine tegenstrijdigheid te vinden. De woorden die David spreekt zijn:

‘De Heer regeerde, laat de volken maar boos zijn. Hij Die op de Cherubim zit, laat de aarde geschud worden.

De Heer is groot in Sion, en Hij staat hoog boven alle naties. Laat hen Uw grote Naam belijden, want Die is angstwekkend en heilig, en het siert de Koning om van het oordeel te houden.

U hebt rechtvaardigheid voorbereid, het oordeel en de gerechtigheid heeft U in Jakob voltuoid. Prijs de Heer onze God, en aanbid de voetbank van Zijn voeten, want Hij is heilig.

Mozes en Aäron zijn onder Zijn priesters, ook Samuel is onder hen die Zijn naam aanroepen, zij riepen de Heer en Hij hoorde hen. In de wolkkolom sprak Hij met hen, want zij bewaarden Zijn getuigenis en Zijn geboden die Hij hen gaf.’²⁰⁰

En van de andere woorden van David, ook eerder geciteerd, die u dwaas zegt naar Salomo te verwijzen, hoewel geschreven voor Salomo, kan bewezen worden dat zij niet naar Salomo verwijzen, want Deze [Christus] bestond voor de zon, en dat degenen van uw volk die gered worden door Hem als volgt gered zullen worden:

‘O God, geef Uw oordeel aan de Koning en Uw rechtvaardigheid aan de Koningszoon. Hij is er om Uw volk rechtvaardig te oordelen, ook Uw armen met een vonnis. De bergen zullen vrede naar het volk brengen en de kleine heuvels rechtschapenheid. Hij zal de armen van het volk oordelen, de kinderen van de behoeftigen redden, en zal de lasteraar in de steek laten. Ook zal Hij voor alle generaties net zo duurzaam zijn als de zon en de maan ertegenover,’ en zo verder tot.. ‘Zijn Naam bestaat voorafgaand aan de zon, en alle stammen van de aarde zullen in Hem gezegend worden. Alle naties zullen Hem gezegend noemen. Gezegend zij de Heer, de God van Israël, Die alleen wonderbaarlijke dingen doet, en gezegend is Zijn glorieuze Naam voor eeuwig en altijd. En de hele aarde zal met Zijn heerlijkheid vervuld zijn. Amen, Amen.’²⁰¹

En u herinnert zich van andere woorden die ook door David gesproken zijn, en die ik eerder genoemd heb, hoe verklaard wordt dat Hij uit de hoogste hemelen zou komen, en weer naar dezelfde plaatsen zou terugkeren, zodat u Hem als God Die van bovenaf verschijnt herkent, ook als de Mens Die onder de mensen leeft en Die weer zal verschijnen. En zij die Hem doorstoken hebben, zullen Hem zien en om Hem huilen. Er staat:

‘De hemelen verkondigen de heerlijkheid van God, en het firmament toont Zijn vakwerk. De ene dag geeft het door aan de andere dag, en de nacht geeft de

¹⁹⁸ Psalm 110:3,4; zie ook hoofdstuk 19 en 32. Let op dat ons Hebreeuws ook een tweede interpretatie laat zien, gericht op het offer van Gods volk.

¹⁹⁹ Psalm 45:6-11; Zie hoofdstuk 38.

²⁰⁰ Psalm 99:1-7

²⁰¹ Zie hoofdstuk 34 en Psalm 72

kennis door aan de volgende nacht. Het zijn geen toespraken of stemmen met woorden die gehoord worden. Hun geluid gaat over heel de aarde en hun 'woorden' naar de uiteinden van de wereld. In de zon heeft Hij Zijn woning geplaatst, en Hij, als een Bruidegom Die uit Zijn kamer vertrekt, zal zich als een reus verheugen om Zijn wedloop te rennen. Vanuit de hoogste hemel is Zijn opkomst, en Hij keert naar de hoogste hemel terug, en er is er niet één die voor Zijn hitte verborgen zal blijven.²⁰²

Hoofdstuk 65

(H) Trypho maakt bezwaar omdat God Zijn heerlijkheid niet aan een ander geeft.

En Trypho zei: 'Door zoveel schriftgedeelten aan het wankelen gebracht, weet ik niet wat ik over de tekst die Jesaja schrijft moet zeggen, waarin God zegt dat Hij Zijn heerlijkheid niet aan een ander geeft, waarbij Hij zo spreekt: *'Ik ben de Heer God, dat is mijn naam, mijn heerlijkheid zal ik niet aan een ander geven, of mijn deugden.'*²⁰³

En ik antwoordde: 'Als u deze woorden gesproken hebt, Trypho, en daarna zonder kwade bedoelingen gewoonweg stil bleef, zonder aan te halen wat er aan vooraf gaat, of toe te voegen wat erna komt, zij dit u vergeven, maar wanneer u dacht om deze passage te kunnen betwifelen, zodat ik zou zeggen dat de Schriften elkaar tegenspreken, dan vergist u zich. Maar zoiets zal ik niet durven te veronderstellen of zeggen, en als een tekst die dit lijkt te suggereren aangevoerd wordt, of als het een uitvlucht is om maar tegen te zijn, dan ben ik er volledig van overtuigd dat geen enkele tekst in tegenspraak met een ander is. Ik geef liever toe dat ik niet begrijp waarom het zo staat opgeschreven, en zal dan proberen om degenen die veronderstellen dat de Schriften tegenstrijdig zijn, te overtuigen om dezelfde mening als ikzelf te hebben. Dus met welk doel heeft u dit probleem naar voren gebracht, God weet het. Maar ik zal u herinneren aan wat deze passage zegt, zodat u zelfs hier vanuit zult erkennen dat God alleen eer aan Zijn Christus geeft. En ik zal het met enkele korte passages opnemen heren, welke in verband staan met wat door Trypho gezegd is, en welke op volgorde verbonden zijn. Want ik zal geen ander tekstgedeelte aanhalen, maar dat wat aansluitend is samengevoegd. Vestig uw aandacht dus hierop:

'Dit zegt de Heer, de God Die de hemelen geschapen en vastgezet heeft, Die de aarde grondvestte met dat wat erin zit, en adem gaf aan de mensen erop, een levensgeest voor hen om in te wandelen. *'Ik de Heer God heb U tot rechtvaardigheid geroepen, en zal Uw hand vasthouden, en zal U versterken, en zal U tot een verbond met het volk schenken, tot een Licht voor de samenlevingen, om de ogen van de blinden te openen, om hen die gebonden zijn aan ketens, en degenen die in de duisternis van de gevangenis zitten naar buiten*

te brengen. Ik ben de Heer God, dat is mijn Naam, mijn heerlijkheid zal ik niet aan een ander geven, of mijn deugden aan bewerkte beelden. Kijk, de vroegere dingen zijn gebeurd, nieuwe dingen die ik aankondig, al voordat ze aangekondigd zijn worden ze aan u bekend gemaakt.'

Zing een nieuw lied tot de Heer, Zijn soevereiniteit reikt tot aan het einde van de aarde. Verheug u, u die afdaalt over zee, of voortdurend langs de continenten en de inwoners ervan vaart. U woestijn en de dorpen daarbinnen, met de huizen en de inwoners van de bossen,²⁰⁴ zij zullen blij zijn, net als de bewoners op de rots die luid van de bergtoppen zullen schreeuwen. Zij zullen God eer geven, zij zullen Zijn deugden over de continenten bekendmaken. De Heer God van de heerscharen zal uittrekken, Hij zal de oorlog volkomen vernietigen, Hij zal ijver opwekken en Hij zal het met kracht naar de vijanden uitroepen.²⁰⁵

En toen ik dit aanhaalde, zei ik tegen hen: 'Heeft u ingezien mijn vrienden, dat God zegt dat Hij Hem Die Hij als een Licht voor de samenlevingen heeft opgesteld heerlijkheid zal geven, en niemand anders, en niet, zoals Trypho zei, dat God de heerlijkheid voor zichzelf zou houden?'

Vervolgens antwoordde Trypho: 'Dat hebben we ook gezien, geef dus de rest van de uitleg door.'

Hoofdstuk 66

(H) Hij bewijst uit Jesaja dat God uit een maagd is geboren.

En ik hervatte dus de uitleg, daar waar ik eerder was gebleven, om te bewijzen dat Hij uit een maagd geboren was, en dat Zijn geboorte vanuit een maagd door Jesaja voorzeggd was, dezelfde profetie opnieuw aanhalend. Deze is als volgt:

'En de Heer sprak weer met Achaz, sprekend: *'Vraag om een teken van de Heer uw God, vanuit de diepte of vanuit de hoogte.'* En Achaz zei: 'Ik zal niets vragen, ik zal de Heer ook niet verzoeken.' En Jesaja zei: *'Luister dan, huis van David, het is voor u geen kleine moeite om met mensen te vechten, maar hoe vecht u met de Heer? Daarom zal de Heer zelf u een teken geven, kijk, de maagd zal zwanger worden en zal een zoon baren, en zij zullen Zijn Naam 'Immanuel' noemen. Boter en honing zal Hij eten, voordat Hij het kwaad kent of verkiest, zal Hij het goede kiezen. Want voordat het kind fout of goed kent, wijst Hij het kwaad af door het goede te kiezen. Want voordat het kind weet hoe Hij vader of moeder moet roepen, zal Hij de macht over 'Damascus' ontvangen, en de buit van Samaria, in aanwezigheid van de koning van Assyrië. En het land zal verlaten worden, wat u met moeite zult verdragen vanwege de aanwezigheid van haar twee koningen. Maar God zal over u, en over uw volk, en over het huis van uw vader dagen brengen die u nog niet zijn overkomen sinds de dag waarop Efraïm de koning van Juda uit Assyrië meenam.'*²⁰⁶

openen, om gevangenen uit de gevangenis naar buiten te brengen, uit de onderwereld hen die opgesloten in de duisternis wonen. Ik ben JHVH, dat is mijn Naam. Mijn eer zal ik aan geen ander gegeven hebben of mijn lofzang aan afgodsbeelden. Kijk, de Eerste kwam, ik maak het nieuwe bekend, voordat het zich ontvouwd zal hebben zal ik het u laten weten.' (P)...

²⁰⁶ Zie ook hoofdstuk 43

²⁰² Psalm 19:1-6

²⁰³ Jesaja 42:8; vanuit Hebreeuws: *'Ik ben JHVH, dat is mijn Naam. Mijn eer zal ik aan geen ander gegeven hebben of mijn lofzang aan afgodsbeelden.'*

²⁰⁴ Letterlijk 'ceder'

²⁰⁵ Jesaja 42:5-13; Hebreeuws:... *'Ik JHVH riep U tot rechtvaardigheid en zal Uw hand gesteund hebben, U bewaard hebben, U als een verbond voor het volk en als een licht voor de samenlevingen aangesteld hebben. Om blinden de ogen te*

En ik vervolgde: 'Nu is het voor iedereen duidelijk dat met de nationaliteit van Abraham er niemand naar het vlees uit een maagd geboren is, of geboren zou zijn, behalve deze Christus van ons.'

Hoofdstuk 67

(H) Trypho vergelijkt Jezus met Perseus.

En Trypho antwoordde: 'De Schrift heeft niet: 'Kijk, de maagd zal zwanger worden en een zoon baren,' maar 'Kijk, de jonge vrouw zal zwanger worden en een zoon baren,' enzovoort, zoals u geciteerd hebt. Bovendien verwijst de hele profetie naar Hizkia, en is het bewezen dat die in hem volgens de voorwaarden van deze profetie vervuld werd. Bovendien wordt in de mythes van degenen die Grieken genoemd worden geschreven dat Perseus uit Danaë geboren werd, die een maagd was, degene die Zeus onder hen werd genoemd daalde in de vorm van een gouden douche op haar neer. En u zou zich moeten schamen als u hiermee vergelijkbare beweringen doet, zeg liever dat deze Jezus een man van de mensen was. En als u uit de Schriften bewijst dat Hij de Christus is, ook omdat Hij een leven volgens de wet heeft geleid, en volmaakt, dan verdiende Hij de eer verkozen te worden om Christus te zijn. Maar waag het niet om monsterlijke verschijnselen te vertellen, anders wordt u nog tot het raaskallen veroordeeld, zoals de Grieken.'

Toen zei ik: 'Trypho, ik wil u, en alle mensen in het kort hiervan overtuigen dat, ook al maakt u het erger met spotternij en grappenmakerij, u mij niet van mijn vaste kader af kunt brengen. Maar ik zal altijd via de woorden die u als bewijs denkt te kunnen aanvoeren, bewijs leveren van wat ik gezegd heb op basis van de getuigenissen in de Schriften. U handelt echter niet eerlijk of waarheidsgetrouw als u probeert om die dingen waarover voortdurend overeenstemming tussen ons geweest is ongedaan te maken, namelijk dat bepaalde geboden door Mozes vanwege de hardheid van het hart van uw volk werden ingesteld. Want u sprak erover dat Hij volgens Zijn leven in overeenstemming met de wet verkozen werd, en [zo] Christus werd, als Hij dat werkelijk bewees te zijn.'

En Trypho zei: 'U gaf ons toch toe dat Hij zowel besneden was en de andere wettelijke ceremonies die door Mozes verordend zijn in acht nam?'

En ik antwoordde: 'Dat heb ik toegegeven, en ik geef het toe, maar Hij verdroeg deze niet om door deze zaken gerechtvaardigd te worden, maar om de bedeling die Zijn Vader, de Maker van alle dingen en Heer en God wenste te voltooien, dat geef ik toe. Ook geef ik toe dat Hij de kruisiging en de dood doorstond, en de komst in het vlees, en het lijden van zoveel kwellingen die uw volk op Hem losliet. Maar omdat u weer van mening verandert over waar u het kort geleden nog mee eens

was, antwoord mij dan Trypho: 'Zijn de rechtvaardige aartsvaders die voor Mozes leefden gered? Die niets hiervan in acht genomen hebben (maar wel), zoals de Schrift toont, door Mozes van aanvang af als ontvangers van de erfenis van de gezegenden bevestigd zijn?'

En Trypho zei: 'De Schriften dwingen mij om dat toe te geven.'

'Dus vraag ik u nogmaals:' zei ik, 'heeft God uw voorvaders gevraagd om het offer en de offers te presenteren omdat Hij die nodig had, of vanwege de hardheid van hun hart en de neiging tot afgoderij?'

'Het laatste,' zei hij, 'de Schriften dwingen ons om dat precies zo toe te geven.'

'Daarbij,' zei ik, 'voerspelden de Schriften dan niet dat God een nieuw verbond beloofde af te sluiten naast het (verbond) op de berg Horeb?'

'Ook dit,' antwoordde hij, 'was voorspeld.'

Toen zei ik weer: 'Werd het oude verbond niet met angst en beven aan uw voorvaders opgelegd, zodat zij niet naar God konden luisteren?'²⁰⁷

Hij gaf het toe.

'Dus wat?' Zei ik: 'God beloofde dat er een ander verbond zou komen, niet zoals dat oude, en zei dat het hen zonder angst en beven en bliksems zou worden opgelegd. Dat het in staat zou zijn te tonen wat voor soort geboden en daden God voor elke natie eeuwig en passant weet te zijn. Dus welke geboden Hij ook heeft gegeven, ze passen bij de hardheid van de harten van uw volk, zoals Hij ook door de profeten uitroept.'

'Ook hier,' zei hij, 'moeten de liefhebbers van waarheid, en niet de liefhebbers van strijd, zeker mee instemmen.'

Toen antwoordde ik: 'Ik begrijp niet waarom u over mensen die zo dol zijn op twisten spreekt, u hebt vaak zelf ook zo gereageerd, regelmatig tegensprekend waar u mee ingestemd had.'

Hoofdstuk 68

(H) Justin beschuldigt de Joden van kwade trouw.

En Trypho zei: 'U streeft ernaar om een ongelooflijke en vrijwel onmogelijke zaak te bewijzen, dat God het verdroeg om als mens geboren te worden.'

'Als ik bezig was,' zei ik, 'om dit vanuit menselijke leerstellingen of argumenten te bewijzen, dan zou u mij niet moeten verdragen. Maar als ik de Schriften vaak citeer, en zoveel eruit wat verwijst naar dit punt, en u vraag om dit te begrijpen, dan bent u hard van hart in het herkennen van het verstand en de wil van God. Maar als u voor altijd zo wilt blijven, dan word ik daar totaal niet door beschadigd, en voor altijd blijvend zoals ik was voordat ik u ontmoette, zal ik u verlaten.'

En Trypho zei: 'Kijk mijn vriend, u hebt uzelf hier met veel arbeid en moeite meester van gemaakt. En daarom moeten we alles wat we tegenkomen zorgvuldig

ramshoorn de berg zijn beklommen.' En Mozes is de berg naar het volk toe afgedaald en heeft het volk geheiligd en zij hebben hun kleren gewassen. En hij heeft tegen het volk gezegd: 'Weest zo standvastig om op de derde dag geen vrouw benaderd te hebben.' En op derde dag is het gebeurd dat, als het nog vroeg in de morgen is, er een geluid (stem) en bliksem verschenen is, met donkere wolken op de berg, met de zeer sterke klank van de ramshoorn, en heel het volk dat in het kamp is heeft van angst gebeefd. En Mozes heeft het eigen volk uit het kamp naar buiten geleid om God te ontmoeten en zij hebben zich onderaan de berg opgesteld.

²⁰⁷ Exodus 19:10-17; En JHWH heeft tegen Mozes gezegd: 'Ga naar het volk, zodat zij zich vandaag en morgen heiligden en hun kleren wassen; op derde dag waren zij dan voorbereid, want op derde dag zal JHWH voor de ogen van heel het volk op de berg Sinai zijn afgedaald. Dan stelde u een grens voor uw eigen volk, bevelend: 'Beheers uzelf om de berg te beklimmen of haar grens aan te raken, iedereen die de berg aanraakt zal zeker gestorven zijn. Geen hand zal deze aangeraakt hebben, want zo iemand zal zeker gestenigd zijn, of zeker neergeschoten zijn, of het nu een dier of een man is, hij zal niet in leven gebleven zijn, als zij bij het geluid van de

bestuderen om onze instemming te betuigen met waar de Schriften ons toe dwingen.’

Toen zei ik: ‘Ik vraag u niet om koste wat kost zelf onderzoek te doen naar de zaken die onderzocht worden, maar om, als u niets (daartegen) te zeggen heeft, die dingen die u toegegeven had, niet weer tegen te spreken.’

En Trypho zei: ‘Dat zullen wij proberen te doen.’

Daarop ging ik verder: ‘Bovenop de vragen die ik u zojuist gesteld heb, wil ik nog wat toevoegen, want met deze vragen zal ik streven om het debat tot een snel einde te brengen.’

En Trypho zei: ‘Stel de vragen.’

Toen zei ik: ‘Denkt u dat er volgens u iemand anders aanbedding waardig is, en Heer en God in de Schriften genoemd wordt, behalve de Maker van alles en de Christus, Die door zoveel geschriften aan u bewezen werd mens geworden te zijn?’

En Trypho antwoordde: ‘Hoe kunnen wij dat toegeven, als we zo’n groot onderzoek gedaan hebben naar de vraag of er iemand anders is dan alleen de Vader?’

Dus zei ik nogmaals: ‘Ik moet u dit ook vragen, zodat ik weet of u geen andere mening heeft dan dat wat u enige tijd geleden toegegeven hebt.’

Hij antwoordde: ‘Dat is niet zo, mijnheer.’

En dan nogmaals: ‘Omdat jullie deze dingen zeker toegeven, en omdat de Schrift zegt, ‘Wie verklaart zijn verwekking?’ Moet u nu dan niet veronderstellen dat Hij niet uit het zaadje van een menselijk ras is?’

En Trypho zei: ‘Waarom zegt het Woord (via Nathan) tegen David, dat God een zoon uit zijn lendenen voor zichzelf zal nemen, en Zijn Koninkrijk zal vestigen, en Hem op de troon van Zijn heerlijkheid zal zetten?’²⁰⁸

En ik zei: ‘Trypho, als Jesaja deze profetie uitgesproken heeft: ‘Kijk, de maagd zal zwanger worden,’²⁰⁹ wordt dat dan niet naar het huis van David gezegd? Of tegen een ander huis van de twaalf stammen? Anders zou die zaak wellicht enige problemen geven, maar omdat deze profetie naar het huis van David verwijst, heeft Jesaja uitgelegd hoe dat wat door God in een geheimenis tegen David gezegd werd plaats zou vinden. Maar misschien bent u zich hier niet bewust van mijn vrienden, dat er veel uitspraken ‘als verborgen’ geschreven zijn, of in gelijkenissen, of in geheimtaal, of symbolische daden, die de profeten die na die mensen die dit gezegd of gedaan hebben leefden verklaard hebben.’

‘Natuurlijk,’ zei Trypho.

‘Als ik dus zal aantonen dat deze profetie van Jesaja naar onze Christus verwijst, en niet naar Hizkia, zoals u zegt, zal ik u in deze zaak dan ook niet dwingen om uw leraren niet te geloven, die durven te beweren dat de verklaring van uw 70 ouderlingen die bij Ptolemaeus de koning van de Egyptenaren waren in bepaalde

opzichten niet waar zijn? Want sommige uitspraken in de Schriften, die hen duidelijk tot een dwaze en ijdele mening lijken te veroordelen, daarvan durven ze te beweren dat ze niet zo zijn opgeschreven. Maar andere uitspraken, die zij zich voorstellen te kunnen omvormen en harmoniseren met menselijke daden,²¹⁰ daarvan zeggen ze dat die niet verwijzen naar deze Jezus Christus van ons, maar naar degene van wie zij het maar wensen om aan toe te wijzen. Zo hebben zij u bijvoorbeeld geleerd dat deze tekst die wij nu bespreken op Hizkia betrekking heeft. Waarbij ik, zoals ik beloofd heb, aan zal tonen dat zij ongelijk hebben. En omdat zij wel gedwongen worden om het erover eens te zijn dat sommige Schriftteksten die wij hen noemen, en die nadrukkelijk aantonen dat Christus moest lijden, en als God vereerd moet worden, zoals ik al bij u aangehaald heb, écht naar Christus verwijzen. En nóg durven zij te beweren dat deze man de Christus niet is. Maar zij erkennen dat Hij zal komen om te lijden en te regeren en vereerd te worden en God te zijn. Dus zal ik op dezelfde manier aantonen dat deze mening belachelijk en dwaas is. Maar omdat ik gedwongen ben om eerst te antwoorden op wat u als grap heeft gezegd, zal ik daarop antwoorden en daarna antwoord geven op het vervolg.’

Hoofdstuk 69

(H) De duivel heeft fabels uitgevonden omdat hij dicht bij de waarheid blijft.

‘Wees er dus goed van overtuigd Trypho,’ vervolgde ik, ‘dat ik geworteld ben in de kennis van en het geloof in de Schriften, waarvan gezegd wordt dat de namaak ervan door hem die de duivel genoemd wordt onder de Grieken is gerealiseerd. Net zoals enkele ervan door de magiërs van Egypte bewerkt werden, en anderen door de valse profeten in de dagen van Elia.

Want als zij zeggen dat Bacchus, zoon van Jupiter, door gemeenschap met Semele verwekt werd, en dat hij de uitvinder van de wijnstok was, en dat zij beweren dat hij, in stukken gescheurd wordend stierf, weer opstond en naar de hemel opsteeg, met dat zij de wijn²¹¹ als een mysterie van hem introduceren, merk ik dan onterecht op dat de profetie die door de aartsvader Jakob aangekondigd werd, en die door Mozes opgetekend is geïmiteerd is?²¹² En als ze zeggen dat Hercules sterk was en over de hele wereld reisde, en door Jupiter bij Alkmene verwekt was, én naar de hemel opsteeg toen hij stierf. Zie ik het dan verkeerd als de Schrift van Christus spreekt, ‘Sterk als een reus’²¹³ die een race

²⁰⁸ II Samuel 7:10-16; ‘En ik heb voor mijn volk, voor Israël een gebied bepaald. Ik zal hen planten, zij zullen op die plaats leven en niet langer verontrust zijn, de zonen van wetteloosheid zullen hen niet langer vernederen zoals zij dat eerder deden, zoals dit gebeurd is vanaf de dagen van de rechters over mijn volk Israël. Ik zal u rust geven van al uw vijanden. En JHVH maakt aan u bekend dat JHVH een huis voor u zal maken. Als uw dagen voleindigd zijn en u zich te ruste legt bij uw voorvaders, dan doe ik uw nageslacht dat door u voortgeplant is opstaan en zal ik zijn koninkrijk vastmaken. Hij zal een huis voor mijn Naam bouwen en ik zal de troon van zijn koninkrijk voor eeuwig vastzetten. Ik zal voor hem tot een Vader zijn en hij zal voor mij als een zoon zijn. Als hij zondigt,

dan zal ik hem berispen met de staf van een mens en met slagen van mensenkinderen. Maar mijn vriendelijkheid zal niet van hem wijken, zoals ik mij van Saul afgekeerd heb die ik in plaats van uw persoon heb teruggetrokken. Zo zal uw familie en koninkrijk voor mijn aangezicht eeuwig verzekerd zijn, uw troon zal voor eeuwig vaststaan.’

²⁰⁹ Jesaja 7:14 en Mattheüs 1:23.

²¹⁰ Zoals hier bedoeld die van Hizkia

²¹¹ Of de ezel, deze was heilig voor Bacchus, de keuze tussen oïvov en ôvov.

²¹² Zie hoofdstuk 52 t/m 54 en Genesis 49:8-12

²¹³ 01368 גבור gibbowr of (verkort) גבר gibbor, 1) sterk, machtig 2) de sterke, held, machtig man

rent,²¹⁴ dat hij op gelijke wijze geïmiteerd wordt? En als hij [de duivel] Asculapius naar voren brengt als de opwekker van de doden en genezer van alle ziekten, mag ik dan niet zeggen dat hij in deze materie ook de profetieën over Christus geïmiteerd heeft?

Maar aangezien ik voor u niet geciteerd heb uit de geschriften die ervan spreken dat Christus deze dingen zal doen, moet ik u er noodzakelijkerwijs toch aan een ervan herinneren. Hier vanuit zult u begrijpen hoe zij die de kennis van God ontberen, ik bedoel de samenlevingen, die, hoewel ogen hebbend, niet zien, en een hart hebbend, niet begrijpen, die beelden van hout aanbidden, dat de Schrift profeteerde dat zij hiervan zouden afzien en op deze Christus zouden hopen. Dat staat zo beschreven:

‘Verheug u, dorstige woestijn, laat de wildernis blij zijn, en als de lelie uitbloeien. De woestijnen van de Jordaan zullen zowel bloeien als blij zijn, en de heerlijkheid van de Libanon werd haar gegeven, met de eer van de Karmel. Want mijn volk zal de verheerlijking van de Heer en de heerlijkheid van God zien. Wees sterk, u werkloze handen en knikkende knieën. Wees getroost, u wiens ziel bezwijkt. Wees sterk, vrees niet. Kijk, onze God geeft, en zal het vergeldende oordeel vellen. Hij zal komen en ons redden. Dan zullen de ogen van de blinden geopend worden en zullen de oren van de doven horen. Dan zal de lamme als een hert springen, en zal de tong van de stamelaars duidelijk zijn. Want in de woestijn is water uitgebroken, en in het dorstige land een vallei. De verdroogde grond wordt tot meertjes, met een waterbron in het dorstige land.’²¹⁵

De Bron van levend water werd vanuit God in het land dat de kennis van God ontbeerde uitgegoten, namelijk in het land van de samenlevingen, dat was deze Christus, Die ook in uw land verscheen, en degenen die verminkt waren genas, of doof, of vanaf hun geboorte verlamd in het lichaam. Daarom springen ze, horen ze en zien ze, door Zijn woord. En met het opwekken van de doden en het laten leven van hen, heeft Hij met Zijn daden de mensen die op dat moment leefden gedwongen om Hem te erkennen. Maar hoewel ze zulke werken zagen, beweerden zij dat het toverkunst was. Want zij durfden Hem een tovenaars te noemen en een bedrieger van het volk. Toch deed Hij dit soort werken en overtuigde hen die in Hem gingen geloven. Daarbij

zal ieder die onder een kapot lichaam gebukt gaat en toch de leerstellingen die Hij heeft overgeleverd in acht neemt, Hij zo iemand volledig gezond bij Zijn tweede komst doen opstaan, na hem onsterfelijk gemaakt te hebben, en onvergankelijk, en bevrijd van verdriet.’

Hoofdstuk 70

(H) Ook de geheimen van Mithras zijn van de profetieën van Daniël en Jesaja afgeleid.

‘En als zij die de geheimen van Mithras opschrijven zeggen dat hij uit een rots is geboren, en de plaats, waarbinnen zij die in hem geloven zijn, een grot noemen, zie ik dan niet iets dat geuit is door Daniël, dat een steen zonder handen van een grote berg werd afgehakt, ook geïmiteerd door hen, en dat ze ook hebben geprobeerd om alles van Jesaja’s woorden te imiteren?²¹⁶ Want zij hebben verzonnen dat de woorden van rechtvaardigheid ook door hen²¹⁷ aangehaald worden. Maar ik moet u nogmaals de woorden van Jesaja noemen, zodat u daarvan weet dat deze dingen zo zijn. Dit zijn ze:

‘*Luister, u die ver weg bent, wat ik heb gedaan. Zij die dichtbij zijn zullen mijn macht kennen. De zondaars in Sion worden verwijderd, beving zal de onheiligen aangrijpen. Wie zal de eeuwige plaats aan u bekendmaken? De mens die rechtvaardig wandelt, op de juiste manier spreekt, zonde en onrecht hatend. Hij houdt zijn handen verre van omkoperij, stopt de oren toe voor het horen van het onrechtvaardige oordeel van bloedvergieten, en sluit de ogen voor het kijken naar onrecht. Deze zal in de verheven grot van de sterke rots wonen. Brood zal hem gegeven worden, en zijn water is zeker. U zult de Koning met heerlijkheid zien, en uw ogen zullen ver vooruit zien. Uw ziel zal de vrees voor de Heer nauwgezet nastreven. Waar is zo’n schrijver? Waar zijn zulke raadgevers? Waar is zo iemand die wie gevoed worden telt, de kleine en grote mensen? Bij wie zij geen raad vroegen, laat staan de diepgang van [dit soort] stemmen te weten kwamen, omdat zij niet luisterden. Dit volk werd onderschat, want degene die luistert begrijpt het niet.*’²¹⁸

Nu is het duidelijk, dat deze profetie verwijst naar het brood dat onze Christus ons gaf om te ‘doen’,²¹⁹ om Zijn vleeswording ten behoeve van de gelovigen voor wie Hij

²¹⁴ Psalm 19:5; 5. Als een bruidegom die zijn slaapkamer uitkomt is hij, hij zal zo blij als een sterke sporter die een race loopt geweest zijn.

²¹⁵ Jesaja 35:1-7

²¹⁶ Maranus zegt: Justin zegt dat de priesters van Mithras alle woorden van Jesaja punt voor punt citeerden; en om dat te bewijzen, neemt hij genoeg met een enkel voorbeeld, namelijk de voorschriften van gerechtigheid, die zij gewoon zijn om aan hem toe te wijzen, zoals in deze woorden van Jesaja: “Hij die in gerechtigheid wandelt”, enz. Justin liet vele andere zo gemakkelijke en duidelijk passages achterwege. Omdat Mithras hetzelfde betekent als vuur, beantwoordt dat duidelijk aan het vuur waar Jesaja over spreekt. En omdat Justin hen die ingewijden hiervan zijn eraan herinnert dat hen geleerd is dat deze door Mithras zelf zijn ontstaan, was het niet nodig om hen eraan te herinneren dat de woorden van Jesaja daarbij worden nagebootst: “U zult de Koning in heerlijkheid zien.” Naar brood en water wordt ook verwezen door Jesaja, dus ook in deze geheimen van Mithras. Justin getuigt dat brood en een beker water voor hen zijn geplaatst. Zie ook Apologie 1 van Justin.

²¹⁷ Die schrijvers over Mithras

²¹⁸ Jesaja 33:13-19; *Luister naar wat ik deed, u die veraf staat en weet van mijn kracht, u die dichtbij staat! De zondaars in Sion (de verdorde plaats) beefden ons eerbied, hevig beven greep de goddelozen aan: ‘Wie van ons zou in een verterend vuur kunnen wonen? Wie van ons zou in een eeuwige brand kunnen verblijven?’ Hij die rechtvaardig wandelt en oprecht spreekt, hij die winst uit afpersing afwijst, die zijn handen niet voor omkoperij gebruikt. Die niet wil horen van bloedvergieten en het kwade niet kan aanzien. Hij zal op hoge plaatsen gewoond hebben, burchten gemaakt van rots zijn zijn toevlucht. Zijn brood wordt hem gegeven, zijn water is bestendig. Uw ogen zullen de Koning in al Zijn schoonheid gezien hebben en zij zullen een uitgestrekt land overzien hebben. Uw hart zal angsten doorstaan hebben: ‘Waar is de teller? Waar is de weger? Waar is hij die de torens telt?’ Het barbaarse volk zult u niet gezien hebben, een volk met een moeilijke taal en een vreemde tongval dat niemand begrijpt.’*

²¹⁹ Brood en wijn zijn handelingen, dus ‘doen’. Conform Johannes 6:26-59, het leven van Jezus eten is doen zoals Hij en het ‘laat deze beker aan mij voorbij gaan, maar niet zoals ik het wil, maar zoals U het wilt. Mattheüs 26:39 en Lukas 22:42

lijden onderging te gedenken. Ook voor de beker die Hij ons te 'doen' gaf, ter herinnering aan Zijn eigen bloed, met dankzegging.²²⁰ En deze profetie bewijst dat wij juist deze Koning met heerlijkheid zullen aanschouwen. En de specifieke bewoordingen van de profetie verklaren duidelijk dat van de mensen waar vooraf van bekend is dat ze in Hem geloven, vooraf ook bekend was dat zij ijverig het diepe ontzag voor de Heer nastreven. Daarbij zeggen deze Schriftteksten nadrukkelijk dat zij, wie vertrouwd zijn met wat in de Schriften is opgeschreven en wie naar de profetieën luisteren, geen inzicht hebben. En als ik hoor, Trypho,' zei ik, 'dat Perseus uit een maagd geboren werd, dan begrijp ik dat de bedriegende slang ook dit nadeed.'

Hoofdstuk 71

(H) De Joden verwerpen de interpretatie van de LXX., waaruit passages weggenomen zijn.

'Maar ik houd mij verre van het vertrouwen op uw leraren, die weigeren te erkennen dat de interpretatie van de 70 ouderlingen die bij Ptolemaeus van de Egyptenaren waren, een juiste is, en ze proberen een ander raamwerk te gebruiken. En ik verzoek u om op te letten, dat zij heel wat geschriften uit de vertalingen van die 70 ouderlingen die bij Ptolemaeus waren weggenomen hebben, ook waarmee deze Man Die gekruisigd werd nadrukkelijk als God en Mens bewezen is getoond te zijn, net als gekruisigd en stervende zijnde. Maar aangezien ik me ervan bewust ben dat dit door heel uw natie ontkend wordt, wil ik mij niet op deze punten focussen, maar ga ik verder om de discussie voort te zetten op basis van de passages die nog altijd door u erkend worden. Want u stemt in met dat wat ik onder uw aandacht gebracht heb, behalve dat u de verklaring tegensprekt: 'Kijk, de maagd zal zwanger worden,' en verklaart dat gelezen moet worden: 'Kijk, de jonge vrouw zal zwanger worden.' Dus beloofde ik te bewijzen dat de profetie niet naar Hizkia verwees, zoals u geleerd is, maar naar deze Christus van mij, en nu ga ik over tot dat bewijs.' Hierbij merkte Trypho op: 'Wij vragen u eerst om ons te vertellen wat de Schriften zijn die u volledig terzijde gelegd heeft.'

Hoofdstuk 72

(H) De passages die door de Joden uit Ezra en Jeremia zijn verwijderd.

En ik zei: 'Dat zal ik doen als u dat fijn vindt. Uit de stellingen die Ezra over de wet van het Pascha innam, hebben ze het volgende weggenomen: 'En Ezra zei tegen de mensen: *'Dit Pascha is onze Verlosser en onze toevlucht. En als u dat begrepen hebt, en uw hart heeft het opgenomen, dat wij Hem op een paal*²²¹ zullen

vernederen, en daarna op Hem hopen, dan zal deze plaats niet voor eeuwig verlaten zijn,' zegt de God van de heerschen. Maar als u niet in Hem zult geloven en niet naar Zijn boodschap luistert, dan zult u door de volken belachelijk gemaakt worden.'²²²

Ook uit de uitspraken van Jeremia hebben ze het volgende weggesneden:

*'Ik was als een Lam dat naar de slacht gebracht werd. Zij hebben een plan tegen mij bedacht, sprekend: 'Kom, laten we Zijn brood op het hout leggen, en laten we Hem uit het land van de levenden uitwissen, dan zal Zijn Naam niet meer herinnerd worden.'*²²³

En aangezien deze passage uit de uitspraken van Jeremia nog steeds in sommige synagogen van de Joden opgeschreven is (want het is slechts een korte tijd sinds ze zijn weggesneden), en aangezien uit deze woorden aangetoond wordt dat de Joden zelf over de Christus beraadslaagd hebben, om Hem te kruisigen en ter dood te brengen, wordt tweemaal verklaard dat Hij als een schaap naar de slacht wordt geleid. Zoals ook door Jesaja voorgezegd werd,²²⁴ en hier als een onschuldig lam wordt voorgesteld. Maar zichzelf in de nesten werkend, geven ze zich aan godslastering over. En verder is uit de uitspraken van dezelfde Jeremia dit uitgesneden:

*'De Heer God herinnerde zich Zijn dode volk Israël dat in de graven lag, en Hij daalde af om hen hun eigen redding te prediken.'*²²⁵

Hoofdstuk 73

(H) 'Uit het hout' is weggesneden in Psalm 96.

'En uit de vijftiennegentigste (zesennegentigste) Psalm hebben ze deze korte uitspraak uit de woorden van David weggenomen: 'Van het hout.' Want als de passage zegt:

'Vertelt u het onder de naties: 'De Heer heeft van het hout geregeerd!'

Dan hebben zij dit overgelaten:

'Vertelt u het onder de volkeren, de Heer heeft geregeerd!'

Nu wordt van niemand uit uw volk ooit gezegd dat hij als God en heer over de naties regeerde, met uitzondering van Hem Die gekruisigd werd, over Wie de Heilige Geest in dezelfde Psalm ook bevestigt dat Hij opnieuw opgewekt werd en bevrijd werd uit [het graf], waarmee Hij verklaarde dat er niemand zoals Hij onder de goden van de naties is, want dat zijn afgoden van demonen. Maar ik zal de hele Psalm voor u herhalen, zodat u begrijpt wat er gezegd is. Deze is als volgt:

'Zing de Heer een nieuw lied, zing voor de Heer heel de aarde! Zing voor de Heer en zegen Zijn Naam, toon Zijn Redding van dag tot dag.

Verklaar Zijn heerlijkheid onder de volken, Zijn wonderen onder alle mensen. Want de Heer is groot en zeer te prijzen.

²²⁰ Mattheüs 26:26-29 (Hebreeuws); Terwijl zij eten neemt Jezus brood, zegent en verdeelt het, geeft het aan Zijn leerlingen en zegt: *'Neem en eet, dit is mijn lichaam.'* Hij neemt de beker, prijst Zijn Vader en geeft deze aan hen met te zeggen: *'Drink hier allemaal van. Dit is de [be]snijden[is] van het nieuwe verbond, dat voor velen zal vloeien tot verzoening en eenwording. Ik zeg u dat ik vanaf nu niet meer zal drinken van de vrucht van de wijnstok tot op de dag dat ik met u de nieuwe (wijn) zal drinken in het koninkrijk van de hemelen.'*; Markus 14:22-25; Lukas 22:15-22

²²¹ Of 'standaard'

²²² Onbekend citaat

²²³ Jeremia 11:19; vanuit Hebreeuws: *'Ik ben als een mak lammetje dat naar de slachtbank gebracht is. Ik wist er niet van dat zij een valstrik tegen mij beraamden. 'Laat ons die boom met zijn wortels vernietigd hebben en laten wij hem uit het land van de levenden uitgroeien hebben, zodat niet meer aan zijn naam gedacht zal zijn.'*

²²⁴ Jesaja 53:7; zie hoofdstuk 13

²²⁵ Ontbrekend bij ons, wel te vinden in 'Tegen Ketterijen' boek 3:20 (Jesaja) en boek 4:22 (Jeremia), van Iraeneus.

Hij moet boven alle goden gevreesd worden. Want alle goden van de naties zijn demonen, maar de Heer maakte de hemelen. Bevestiging en schoonheid zijn in Zijn aanwezigheid, heiligheid en pracht zijn in Zijn heiligdom.

Breng naar de Heer, u landen van de naties, breng heerlijkheid en eer aan de Heer, breng heerlijkheid aan de Heer in Zijn Naam. Neem offers en ga Zijn voorhoven binnen, aanbid de Heer in Zijn heilige tempel. Laat de hele aarde voor Hem bewogen worden. Vertelt u onder de naties dat de Heer regeerd heeft.²²⁶ Want Hij heeft de wereld die niet bewogen zal worden gegrondvest, Hij zal de naties eerlijk beoordelen. Laat de hemelen zich verheugen en de aarde blij zijn. Laat de zee en haar volheid schudden. Laat de velden en alles daarop vrolijk zijn. Laat alle bomen uit het bos blij voor de Heer zijn. Want Hij komt, want Hij komt om de aarde te oordelen. Hij zal de wereld rechtvaardig oordelen en de mensen met Zijn waarheid.²²⁷

Hier merkte Trypho op, 'Of de leiders van het volk een deel van de Schriften gewist hebben, zoals u beweert, God weet het, maar het lijkt ongelooflijk.' 'Zeker,' zei ik, 'lijkt dat ongelooflijk. Want dit is nog erger dan het kalf dat zij maakten, op aarde met manna verzadigd zijnde. Of dan het offeren van kinderen aan demonen, of het doden van de profeten. Maar,' zei ik, 'het lijkt mij dat u niet van de Schriften gehoord heeft waarvan ik zei dat die weggehaald zijn. Want dat wat geciteerd wordt is meer dan genoeg om de omstrepen punten te bewijzen, naast datgene wat door ons nog bewaard is en voorgelegd zal worden.'

Hoofdstuk 74

(P) Het begin van Psalm 96 verwijst naar Christus.

Vervolgens zei Trypho: 'We weten dat u dit hebt geciteerd omdat we u dat vroegen. Maar het lijkt mij niet dat deze Psalm die u als laatste vanuit de woorden van David geciteerd hebt naar een ander dan de Vader en de Maker van de hemelen en de aarde verwijst. U beweerde echter dat deze Hem Die geleden heeft noemde, Die u ook gretig tracht te bewijzen de Christus te zijn.'

En ik antwoordde: 'Let op mij, smee ik u, terwijl ik spreek over de verklaring die de Heilige Geest in deze Psalm aflegde, dan zult u weten dat ik niet zondig gesproken heb en dat u²²⁸ werkelijk niet betoverd wordt. Want zo zult u in staat zijn om vele andere uitspraken van de Heilige Geest te begrijpen.'

'Zing de Heer een nieuw lied, zing voor de Heer heel de aarde! Zing voor de Heer en zegen Zijn Naam, toon Zijn Redding van dag tot dag, Zijn prachtige werken onder alle mensen.'

Dat gebiedt Hij de inwoners van de hele aarde die het geheim van deze Redding, dus het lijden van Christus waardoor Hij hen redde, te weten zijn gekomen. Zing en geef lof aan God de Vader van alle dingen, en erken

dat Hij geprezen en gevreesd moet worden, en dat Hij de maker van hemel en aarde is, Die Zijn redding vanwege het menselijk ras gerealiseerd heeft, Die ook gekruisigd en gedood werd, en Die door Hem (God) waardig werd geacht om over de hele aarde te heersen. Net zoals over het land waar Hij [hen] naartoe brengt: 'Dit volk zal mij verloochenen, en zal het verbond dat ik op die dag met hen sloot verbreken, dan zal ik hen verloochenen en mijn gezicht van hen afwenden, dan zullen zij tot voedsel zijn, en veel kwaad en ellende zal hen overkomen. En op die dag zullen zij zeggen: 'Omdat de Heer mijn God niet onder ons is, hebben deze tegenslagen ons gevonden.' Dan zal ik mijn aangezicht op die dag zeker van hen afwenden, vanwege al het kwaad dat zij gedaan hebben, omdat zij zich tot andere goden gewend hebben.'²²⁹

Hoofdstuk 75

(H) Het is bewezen dat Jezus in het boek van Exodus de Naam van God was.

'Bovendien hebben we in het boek van Exodus ook gezien dat de Naam van God zelf, Die, zoals Hij zegt, niet aan Abraham of aan Jakob werd geopenbaard, Jezus was en op mysterieuze wijze door Mozes verklaard werd. Er staat dus geschreven:

'En de Heer zei tegen Mozes: 'Zeg tegen dit volk: 'Kijk, ik stuur mijn Engel voor uw aanblik om u op de weg te houden, om u in het land dat ik voor u klaargemaakt heb te brengen. Luister naar Hem en gehoorzaam Hem, wees Hem niet ongehoorzaam. Want Hij zal zich niet van u terugtrekken, want mijn Naam is in Hem.'²³⁰

Begrijp nu dat Hij Die uw vaders het land in leidde, met deze naam Jezus geroepen wordt, en eerst Auses (Hosea) genoemd werd. Want als u dit zult begrijpen, dan zult u ook zien dat de Naam van Hem Die tegen Mozes zei: 'Want mijn naam is in Hem,' Jezus betekende. En inderdaad, Hij werd ook Israël genoemd, en ook Jakob's naam werd daarin veranderd.

Nu laat Jesaja zien dat de profeten die gezonden worden om de boodschap van God te proclameren, Zijn engelen en apostelen genoemd worden. Want Jesaja zegt op een bepaalde plaats: 'Zend mij.'²³¹ En dat de profeet, wiens naam in Jezus veranderd werd, sterk en groot was, dat is voor iedereen duidelijk. Als we dus weten dat God zich in zoveel vormen aan Abraham openbaarde, en aan Jakob, en aan Mozes, hoezeer zijn wij het spoor dan bijster als wij niet geloven dat, volgens de wil van de Vader van alle dingen, het mogelijk voor Hem was om als mens uit een maagd geboren te worden, vooral nadat we zoveel geschriften hebben waaruit duidelijk gezien kan worden dat Hij volgens de wil van de Vader zo werd?'

²²⁶ Hier hoort, 'vanaf het hout' te worden toegevoegd, mogelijk heeft degene die deze tekst gekopieerd heeft dit toch bewust weggelaten.

²²⁷ Psalm 96

²²⁸ Of 'wij niet betoverd zijn'.

²²⁹ Deuteronomium 31:16-18'

²³⁰ Exodus 23:20,21; 'Kijk, ik stuur een Boodschapper, die u zult zien om u onderweg te bewaren en te verzamelen naar de plaats die ik heb klaargemaakt. Let op Hem en luister goed naar Hem, zonder bitter geworden te zijn tegen Hem, want Hij zal uw overtredingen niet geaccepteerd hebben, want mijn Naam draagt Hij in zijn innerlijk.'

²³¹ Jesaja 6:8

Hoofdstuk 76

(P) Uit andere passages wordt dezelfde Majesteit en regering van Christus bewezen.

‘Want als Daniël spreekt over ‘iemand lijkend op een mensenzoon,’ Die het eeuwige Koninkrijk ontving, wijst hij juist dit dan niet aan? Want hij legt het uit met te zeggen: ‘*Gelijkend op een mensenzoon verscheen Hij en was mens,*’ dus niet uit menselijk zaad. En ditzelfde verkondigt hij in het geheim als hij spreekt van de Steen die zonder handen werd uitgehakt. Want de uitdrukking: ‘*Deze werd zonder handen uitgehakt,*’ betekent dat het geen mensenwerk is, maar naar de wil van de Vader en God van alle dingen, Die Hem voortbracht.

En als Jesaja zegt: ‘Wie zal Zijn verwekking verklaren?’ Bedoelde hij dat Zijn afdaling niet verklaard kon worden. Nu heeft niemand die een mens vanuit de mensen is een afdaling die niet verklaard kan worden. En als Mozes zegt dat Hij Zijn kleren in het bloed van de druif zal wassen, wijst dat dan niet zoals ik u vaak verteld heb op een verborgen voorspelling? Namelijk dat Hij bloed had, maar niet van mensen. Net zoals dat niet de mens, maar God het bloed van de wijnstok verwekt heeft.

En als Jesaja Hem de Engel van het machtige Plan noemt, heeft hij Hem Die de Leraar is van de waarheden die Hij leerde toen Hij kwam dan niet voorzegt? Want alleen Hij onderwees openlijk die machtige raadsels die de Vader ontwierp, zowel voor diegenen die Hem welgevallig geweest zijn, als dat zullen zijn. Maar ook voor hen die tegen Zijn wil in opstand gekomen zijn, zowel mensen als engelen, toen hij zei:

‘Zij zullen uit het oosten en uit het westen²³² komen en zullen met Abraham, en Isaak, en Jakob, in het Koninkrijk van de hemel zitting nemen, maar de kinderen van het koninkrijk zullen in de buitenste duisternis uitgeworpen worden.’²³³ ‘En velen zullen op die dag tegen mij zeggen: ‘Heer, Heer, hebben wij niet gegeten, gedronken, geprofeteerd en demonen in Uw Naam uitgeworpen?’ En ik zal tegen hen zeggen: ‘Ga weg bij mij!’²³⁴

Nogmaals, met andere woorden, zei Hij veroordelend tegen degenen die de redding onwaardig zijn: ‘*Vertrek*

*naar de buitenste duisternis die de Vader voor Satan en zijn engelen voorbereid heeft.*²³⁵

En nogmaals zei Hij met andere woorden: ‘*Ik geef u de macht om op slangen en op scorpioenen en tiengerduizendpoten te treden, en op de hele macht van de vijand.*’²³⁶

Dus als wij alle demonen en kwade geesten wegsturen, zijn deze aan ons die in onze Heer Jezus geloven, Die onder Pontius Pilatus gekruisigd werd, onderworpen. Want als de profeten in het verborgene verklaarden dat Christus zou lijden, en daarna Heer van iedereen zou zijn, kon dat toch door geen mens worden begrepen, totdat Hijzelf de apostelen ervan overtuigde dat dergelijke uitspraken nadrukkelijk in de Schriften verteld worden. Want voorafgaand aan Zijn kruisiging riep Hij uit:

‘De Mensenzoon moet veel te lijden hebben en moet door de Schriftgeleerden en Farizeeën verworpen en gekruisigd worden, en op de derde dag opstaan.’²³⁷

Ook David voorspelde dat Hij vóór de zon en de maan uit de baarmoeder geboren zou worden, volgens de wil van de Vader, en maakte Hem als zijnde de Christus bekend, sterk als God en om aanbeden te worden.²³⁸

Hoofdstuk 77

(P) Hij keert terug om de profetie van Jesaja uit te leggen.

Vervolgens zei Trypho: ‘Ik geef toe dat zulke en zo grote argumenten volstaan om iemand te overtuigen, maar [nu] wens ik te weten wat ik u vraag over het bewijs dat u mij zo vaak hebt voorgesteld om te geven. Ga door om dat duidelijk aan ons te maken, zo kunnen we zien hoe u bewijst dat dit verwijst naar deze Christus van u. Want wij beweren dat deze profetie betrekking heeft op Hizkia.’

En ik antwoordde: ‘Ik zal doen wat u wilt. Maar laat mij eerst eens zien hoe het wordt uitgelegd van Hizkia, dat hij, voordat hij wist hoe hij vader of moeder moest noemen, de macht van Damascus ontving en de buit van Samaria in aanwezigheid van de koning van Assyrië. Want u komt er niet mee weg als u het zo wilt uitleggen, dat Hizkia oorlog heeft gevoerd met de inwoners van Damascus en Samaria in aanwezigheid van de koning van Assyrië. ‘Want voordat het kind weet hoe hij vader of moeder moet noemen,’ sprak het profetische woord, ‘grijpt hij de macht van Damascus en de buit van

²³² Het westen niet in alle edities.

²³³ Mattheüs 8:11, 12; 11.(Hebr) ‘Ik zeg u dat velen zullen komen vanuit het oosten en het westen en met Abraham, Isaak en Jakob zullen rusten in het koninkrijk der hemelen. Maar de leden van het koninkrijk der duisternis moeten naar de Hel en daar zal het dubbel sterk gehuil zijn.’

²³⁴ Mattheüs 7:22,23; ‘Velen zullen mij op die dag zeggen: ‘Heer! Heer! Hebben wij namens U niet geprofeteerd, demonen uitgedreven en in Uw naam vele wonderen gedaan?’ Op dat moment zal ik tegen hen zeggen: ‘Nooit heb ik u gekend, ga weg van mij u werkers van ongerechtigheid.’

²³⁵ Mattheüs 25:41; Daarna richt Hij zich tot degenen aan Zijn linkerhand: ‘Ga weg van mij ontspoorden, naar het eeuwige vuur, de plaats die klaargemaakt is voor u en de duivel met zijn engelen.’

²³⁶ Lukas 10:19; ‘Kijk ik heb u de vrije beschikking gegeven om op zijn slangen en scorpioenen te treden, en op heel de macht van de vijand, en niemand zal u op welke wijze dan ook kwaad kunnen doen.’

²³⁷ Mattheüs 16:21; Lukas 9:22;

²³⁸ Psalm 89:26-37; (Septuagint)

Hij zal tot mij geroepen hebben: ‘Mijn Vader, U bent mijn God en de Rots van mijn redding.’ Ik zal Hem ook als Eerstgeborene gemaakt hebben, ver boven de koningen op aarde.

Mijn vriendelijkheid zal ik eeuwig naar Hem toe bewaard hebben en mijn verbond aan Hem bevestigen. Ik bevestigde Zijn nageslacht voor altijd, Zijn troon is als de dagen in de hemelen. Als Zijn zonen mijn wet verlaten zullen hebben en niet volgens mijn oordelen gewandeld hebben, als zij mijn voorschriften geschonden zullen hebben en zich niet aan mijn geboden gehouden hebben, dan bezocht ik hun overtredingen met staf en hun ongerechtigheden met slagen. Maar mijn vriendelijkheid zal Hem niet gebroken hebben en mijn trouw zal niet bedrogen uitgekomen zijn. Ik zal mijn verbond niet geschonden hebben, wat ik uitgesproken heb zal ik niet veranderd hebben. Eens zwoer ik bij mijn heiligheid: ‘Zou ik tegen David (Geliefde) gelogen hebben? Zijn nageslacht zal voor eeuwig bestaan hebben en Zijn troon is als de zon in mijn gezicht. Als de maan zal deze voor altijd tot stand gebracht zijn, want de getuige aan de hemel is trouw.’

Samaria in aanwezigheid van de koning van Assyrië. Want als de geest der profetie deze uitspraak niet met deze toevoeging had gedaan, *‘voordat het kind weet hoe hij vader of moeder moet roepen, grijpt hij de macht van Damascus en de buit van Samaria,’* maar als dit alleen was gezegd, *‘en zal een zoon dragen, en hij zal de macht van Damascus en buit van Samaria nemen,’* dan zou u kunnen zeggen dat God voorstelde dat hij deze dingen zou grijpen, omdat hij dat vooraf wist. Maar nu heeft de profetie het met deze toevoeging gezegd: *‘Voordat het kind weet hoe hij vader of moeder moet roepen, zal hij de macht van Damascus en de buit van Samaria grijpen.’* En u kunt niet bewijzen dat zoiets ooit met een van de Joden gebeurd is. Maar wij zijn in staat om te bewijzen dat dat gebeurde in het geval van onze Christus. Want op het moment van Zijn geboorte kwamen wijzen uit Arabië om Hem te aanbidden. Eerst naar Herodes komend, die toen over uw land heerste, en wie de Schrift vanwege zijn goddeloze en zondige karakter de koning van Assyrië noemt. Want u weet,’ vervolgde ik, *‘dat de Heilige Geest vaak zulke gebeurtenissen met parabels en gelijkenissen aankondigt. Net zoals Hij voor alle mensen in Jeruzalem gedaan heeft en vaak tegen hen zei: ‘Uw vader is een Amoriet, en uw moeder een Hethitische.’*²³⁹

Hoofdstuk 78

(P) Hij bewijst dat deze profetie alleen met Christus harmoniseert.

‘Nu leerde deze koning Herodes van de oudsten van uw volk, op het moment dat de wijzen uit Arabië naar hem toe kwamen en zeiden: ‘Wij wisten door een ster die aan de hemel verscheen dat een koning in uw land geboren werd,’ en dat zij hem kwamen aanbidden, dat dit zo in de profeet over Bethlehem is opgeschreven: *‘En u Bethlehem, in het land van Juda, bent in geen geval het minst onder de vorsten van Juda, want uit u zal de Leider Die mijn volk zal voeden uitgaan.’*²⁴⁰ Dus de wijzen kwamen uit Arabië naar Bethlehem om het kind te aanbidden, en ze gaven Hem geschenken, goud en wierook en mirre, en keerden niet naar Herodes terug, maar werden na het aanbidden van het kind in Bethlehem in een openbaring gewaarschuwd. En Jozef, de echtgenoot van Maria, die eerst zijn verloofde Maria wilde wegsturen, veronderstellend dat zij zwanger was door geslachtsgemeenschap met een man, dus door overspel, werd in een visioen geboden om zijn vrouw niet weg te sturen, en de Engel Die aan hem verscheen vertelde hem dat wat in haar baarmoeder is, van de Heilige Geest is. Toen werd hij bang en stuurde haar niet weg. Maar ter gelegenheid van de eerste volkstelling die in Judea onder Cyrenius werd gehouden, trok hij op vanuit Nazareth, waar hij woonde, naar Bethlehem, waartoe hij behoorde, om

daar ingeschreven te worden. Want zijn familie was uit de stam van Juda die in die streek woonde. Vervolgens wordt hem, samen met Maria, opgedragen om naar Egypte te gaan en daar met het kind te blijven totdat een andere openbaring hen waarschuwt om naar Judea terug te keren. Maar toen het kind in Bethlehem geboren werd, nam hij zijn intrek in een bepaalde grot in de buurt van het dorp, omdat Jozef in dat dorp geen onderdak kon vinden, en terwijl zij daar waren bracht Maria de Christus voort en legde Hem in een kribbe, en daar vonden de wijzen die uit Arabië kwamen Hem. Zo heb ik u herhaald,’ vervolgde ik, ‘wat Jesaja voorzegg had over het teken dat zijn schaduw vooruitwierp naar de grot. Maar omwille van hen die vandaag naar ons toe gekomen zijn, zal ik u het tekstgedeelte opnieuw in herinnering brengen.’ Vervolgens herhaalde ik de tekst van Jesaja die ik al geciteerd heb, en voegde hieraan toe dat degenen die de leiding hebben over de geheimenissen van Mithras door de duivel opgejut werden om te zeggen dat op een bepaalde plaats, die onder hen een grot genoemd werd, zij door hem ingewijd zijn.’

Nu kwamen de wijzen uit Arabië niet naar Herodes terug, zoals hij hen gevraagd had te doen, maar via een andere weg vertrokken ze naar hun eigen land, volgens de opdracht die hen gegeven was. En ook Jozef was met Maria en het kind naar Egypte gegaan, zoals dat aan hen geopenbaard werd. Omdat Herodes het kind dat de wijzen vereerd hadden niet kende, gaf hij simpelweg de opdracht om alle kinderen in Bethlehem te vermoorden. En Jeremia profeteerde dat dit zou gebeuren, door de Heilige Geest sprekend:

*‘Er werd een stem in Rama gehoord, klaagzang en veel Klaagliederen, Rachel hilde om haar kinderen, en zij kan niet tot rust worden gebracht, omdat ze er niet zijn.’*²⁴¹

Op grond van de stem die uit Rama gehoord zou worden, dus uit Arabië (want er is in Arabië op dit moment een plek genaamd Rama),²⁴² zouden er klaagzangen komen vanuit de plaats waar Rachel, de vrouw van de heilige aartsvader Jakob die Israël genoemd wordt, begraven is, Bethlehem dus. Terwijl de vrouwen over hun eigen geslachte kinderen huilen en geen troost verdragen vanwege wat er met hen is gebeurd.

Want de uiting van Jesaja: ‘Hij zal de macht van Damascus en buit van Samaria grijpen’, voorzeggd dat de macht van de kwade demon die in Damascus woonde door Christus, zodra Hij geboren was, overwonnen moest worden, en dat is bewezen. Want de wijzen (magiërs) die daaraan verloren waren²⁴³ vanwege het begaan van allerlei slechte daden door de macht van die demon, laten door tot de aanbidding van Christus te komen zien dat zij van degene die hen gevangengehouden heeft verlost zijn. En deze [demon] heeft de Schrift ons laten zien in Damascus te verblijven. Bovendien wordt die zondige en

²³⁹ Ezechiël 16:3; En zeg, dit zei de Heer JHVH tegen Jeruzalem: ‘Uw oorsprong en uw geboorte ligt in het land van Kanaän (vernederbaar). Uw vader was een Amoriet (welbespraakt) en uw moeder een Hethiet (onderdrukker).

²⁴⁰ Micha 5:1-3; ‘En u Bethlehem (broodhuis), Efratha (vruchtbare ashoop)! U bent de minste onder de duizenden van Juda. Vanuit u zal Hij tot mij gekomen zijn om heersers over Israël te zijn. Zijn oorsprong is vanaf het begin, in de voorbije dagen van de eeuwigheid. Juist daarom zal Hij Hem aangesteld hebben tot de tijd dat de geboorte plaatsvindt. Als

de geboorte plaatsvond zal de rest van Zijn familie teruggekeerd zijn, samen met de zonen van Israël. Dan stond Hij en hoedde in de kracht van JHVH, in de Naam van de majesteit van Zijn God JHVH en woonden zij er, want vanaf nu zal Hij groot geweest zijn, tot aan de uiteinden van de aarde.’

²⁴¹ Jeremia 31:15

²⁴² Ramoth in Gilead, Ar Ramtha in het huidige Jordanië, 128 km onder Damascus

²⁴³ Letterlijk ‘verspild’

onrechtvaardige macht in deze gelijkenis in juiste bewoordingen Samaria genoemd. En niemand van u kan ontkennen dat Damascus in de regio van Arabië was en is, hoewel het nu tot het zogenaamde Syrisch-Fenicië behoort. Daarom zou het u passen, heren, om wat u niet ingezien hebt te leren van degenen die genade van God ontvangen hebben, namelijk van ons Christenen. En om op geen enkele manier te blijven bij het handhaven van uw eigen leerstellingen, die van God ontierend. Ook daarom is deze genade aan ons overgedragen, zoals Jesaja met het volgende resultaat spreekt:

*'Dit volk nadert mij, zij eren mij met hun lippen, maar hun hart is verre van mij, want tevergeefs aanbidden zij mij, de geboden en leerstellingen van mensen onderwijzend. Zie daarom dat ik door zal gaan om deze mensen te verwijderen, en ik zal ze verwijderen. Ook zal ik de wijsheid van hun wijze mannen wegnemen en het begrip van verstandige mensen tot niets terugbrengen.'*²⁴⁴

Hoofdstuk 79

(H) Hij bewijst Trypho dat de boze engelen tegen God in opstand gekomen zijn.

Hier was Trypho enigszins boos over, maar respecteerte de Schriften, zoals van zijn gezicht was af te lezen. Hij zei tegen mij: 'De uitspraken van God zijn heilig, maar uw uitspraken zijn louter slimme bedenksels, zoals duidelijk wordt uit wat u uitgelegd heeft, nee, zelfs godslastering, want jullie beweren dat engelen gezondigd hebben en in opstand tegen God zijn gekomen.'

En ik, willend dat hij naar mij zou luisteren, antwoordde dit op mildere toon: 'Ik bewonder dit heilig achten²⁴⁵ van u mijnheer, en ik bid dat u dezelfde gezindheid naar Hem van Wie staat opgetekend dat engelen Hem dienen kunt aannemen, zoals Daniël zegt:

²⁴⁴ Jesaja 29:13,14; Dan zal de Heer gezegd hebben: *'Omdat dit volk mij wel met de mond naderde en zei dat ze mij eren, maar hun hart verre van mij hielden en hun vrees voor mij gebaseerd was op geboden die door mensen geleerd zijn, kijk ik ben er, daarom doe ik opnieuw wonderlijke dingen met dit volk, geweldige wonderen, want de wijsheid van haar wijzen ging verloren en het inzicht van haar verstandigen zal zich zorgvuldig verscholen hebben.'* (S)

²⁴⁵ Van de Schrift

²⁴⁶ Daniël 7:13,14; zie hoofdstuk 31

²⁴⁷ LXX gewandeld hebben

²⁴⁸ Of Zoan

²⁴⁹ Jesaja 30:1-5; ... *Want zijn leiders zijn engelen in Zoan (de plaats van vertrek), ze zullen daar aangekomen zijn waar Chanes (de genade verdwenen) is. Dan stond iedereen beschaamd over een volk dat hen geen voordeel gebracht zal hebben, geen enkele hulp of voordeel, alleen maar schade en schande.'* (S)

²⁵⁰ Zacharia 3:1,2; En Hij heeft mij de hogepriester Jozua zelf laten zien, staande voor de Engel van JHVH en Satan staat aan zijn rechterhand om hem tegen te werken. En JHVH heeft tegen Satan gezegd: *'JHVH zal u bestrafte hebben Satan! JHVH die Jeruzalem uitkiest zal u bestrafte hebben! Is dit niet een uit het vuur getrokken pook?'*

²⁵¹ Job 1:6 (SV); Er was nu een dag, als de zonen Gods kwamen, om zich voor den HEERE te stellen, dat de satan ook in het midden van hen kwam.

²⁵² Genesis 3:1-5; De slang nu was het listigste van alle landdieren die JHVH God gemaakt had. En hij heeft tegen de vrouw gezegd: *'Heeft God écht gezegd: 'U zult van geen*

*'Want (Iemand) zoals de Mensenzoon wordt tot de Oude van dagen geleid, en elk koninkrijk wordt aan Hem gegeven, voor eeuwig en altijd.'*²⁴⁶

Maar zoals u misschien weet mijnheer,' vervolgde ik, 'dat het niet ons respectloze gedrag is dat ons heeft aangezet om deze mening aan te nemen, wat u ons verwijt, zal ik u vanuit Jesaja zelf bewijzen, want hij bevestigt dat kwade engelen gewoond hebben en [nog] in het Egyptische Tanis wonen. Dit zijn de woorden:

'Wee de rebelse kinderen!' Dat zegt de Heer: *'U heeft een plan gemaakt, maar niet door mij, en afspraken, maar niet door mijn Geest, om zonde op zonde te stapelen. Die gezondigd hebben²⁴⁷ om naar Egypte te gaan (zonder het mij te vragen), om door Farao geholpen te worden en de Egyptenaren als dekmantel te gebruiken. Want de dekmantel van Farao zal een schande voor u zijn en een schande voor wie op de Egyptenaren vertrouwen, want de prinses in Tanis²⁴⁸ zijn kwade engelen. Tevergeefs zullen zij werken voor een volk van wie de hulp hen niets zal opleveren, maar dat tot schande en een verwijt zal zijn.'*²⁴⁹

En ook Zacharia zegt, zoals u zelf verteld hebt, dat de duivel aan de rechterhand van de priester Jozua stond, om hem te weerstaan. En gezegd werd:

*'De Heer Die Jeruzalem ingenomen heeft wijst u terecht.'*²⁵⁰

En ook in Job staat geschreven, zoals u zelf zei, hoe de engelen voor de Heer kwamen staan, en de duivel met hen meekwam.²⁵¹

Ook is dit in het begin van Genesis door Mozes opgetekend, dat de slang Eva bedroog en vervloekt werd.²⁵²

Daarbij weten wij dat er in Egypte magiërs waren die de machtige krachten die via de trouwe dienaar Mozes door God getoond werden nadeden.²⁵³

Verder weet u dat David zei: 'De goden van de volken zijn demonen.'²⁵⁴

enkele boom in de tuin gegeten hebben?' Toen heeft de vrouw de slang geantwoord: *'Wij mogen van de vruchten van de bomen in deze tuin gegeten hebben, maar van de vrucht van de boom die in het midden van de tuin staat, daarvan heeft God gezegd: 'U zult daarvan niet gegeten hebben of deze ook maar aangeraakt hebben, zodat u niet gestorven zult zijn.'* Daarop heeft de slang tegen de vrouw gezegd: *'U zult zeker niet gestorven zijn, want God weet dat, op de dag dat u van hen eet, uw ogen geopend werden en u als God werd, goed en kwaad herkenkend.'* En vers 14,15; Toen heeft JHVH God tegen de slang gezegd: *'Omdat u dit deed bent u vervloekt boven alle stomme dieren en boven ieder levend schepsel op het land. Op uw buik zult u zich voortbewogen hebben en stof zult u gegeten hebben, alle dagen van uw leven. Ik zal haat tussen u en tussen de vrouw tot stand gebracht hebben, tussen u nageslacht en tussen haar nageslacht. Zij zal u de kop vermorzeld hebben en u zult in haar hiel gebeten hebben.'*

²⁵³ Exodus 7:8-12; En JHVH heeft met Mozes en Aäron gesproken, sprekend: *'Als Farao tegen u gezegd zal hebben, sprekend: 'Regel een wonder.' Dan zei u tegen Aäron: 'Pak de staf en werp die voor Farao neer!'* En het zal een monsterslang geworden zijn.' En Mozes en Aäron zijn naar Farao toe gegaan en hebben wat JHVH opdroeg gedaan, en Aäron heeft de staf voor Farao neergeworpen, en voor zijn dienaren, en het is een monsterslang geworden. Ook Farao heeft de wijzen en tovenaars en de Egyptische sterrenwichelaars geroepen en zij hebben hetzelfde met hun magie gedaan. Want ieder heeft zijn staf neergeworpen, en het zijn monsterslangen geworden, en Aärons staf heeft hun staven opgegeten.

²⁵⁴ Psalm 96:5; zie hoofdstuk 55

Hoofdstuk 80

(P) Justin over het duizend jarige rijk. sommige algemene Christenen²⁵⁵ verwerpen dit.

En Trypho antwoordde hierop: 'Ik merk bij u op mijnheer, dat u in alle opzichten nauwgezet veilig wilt zijn, omdat u zich aan de Schriften vasthoudt. Maar vertel mij, geeft u werkelijk toe dat deze plaats Jeruzalem herbouwd zal worden? En verwacht u dat uw volk samengebracht zal worden en samen met Christus en de aartsvaders en profeten vreugde zal bedrijven, zowel met de mensen van ons volk, als met andere bekeerden die zich, voordat uw Christus kwam, bij hen gevoegd zullen hebben? Of heeft u de vrijheid genomen om ons met tegenstrijdigheden in de luren te leggen?' Toen antwoordde ik: 'Ik ben niet zo'n ellendige vriend Trypho, om het één te zeggen en het andere te denken. Al eerder heb ik toegegeven dat ik en vele anderen deze mening hebben, dat dit zal plaatsvinden, zoals u opgemerkt hebt. Maar aan de andere kant heb ik u ook aangegeven dat velen die tot het zuivere en heilige geloof behoren, en oprechte Christenen zijn, anders denken. Bovendien heb ik u erop gewezen dat sommigen Christenen genoemd worden, maar goddeloze, onheilige ketters zijn die leerstellingen onderwijzen die in alle opzichten godslasterlijk, atheïstisch en dwaas zijn. Maar zodat u zou weten dat ik dit niet alleen tegenover u zeg, zal ik een verklaring afleggen, voor zover ik dat kan, over alle argumenten die wij gewisseld hebben, waarin ik dat wat ik u toegegeven heb ook vanuit mijn eigen verklaring zal bevestigen. Want ik kies ervoor om niet mensen of menselijke leringen te volgen, maar God en de leringen die van Hem zijn. Want als u sommigen die Christenen genoemd worden tegengekomen bent, die dit niet toegeven²⁵⁶ en het aandurven om de God van Abraham en de God van Isaak en de God van Jakob te lasteren, wie zeggen dat er geen opstanding van de doden is en dat hun ziel, als zij sterven, naar de hemel gebracht wordt, stel u dan niet voor dat dat Christenen zijn, zelfs als iemand terecht zou erkennen dat de Sadduceëen, of vergelijkbare sekten als de Genisten, Meristen, Galileërs, Hellenisten, Farizeëen en Dopers Joden zijn. (Word niet ongeduldig om te luisteren als ik u zeg wat ik denk). Zij worden alleen Joden en kinderen van Abraham genoemd, God met de lippen aanbeddend, zoals God zelf verklaarde, maar het hart was verre van Hem. Maar ik en anderen die op alle punten gelijkgestemde Christenen zijn, zijn ervan verzekerd dat er een opstanding van de doden zal zijn, en duizend jaar in het Jeruzalem dat dan gebouwd zal worden, opgetuigd en uitgebreid, wat de profeten Ezechiël en Jesaja en anderen verklaren.'²⁵⁷

²⁵⁵ Ofwel katholieken, algemene Christenen

²⁵⁶ De opstanding

²⁵⁷ Ezechiël 40-48; Jesaja 33:20; 65:19; Zacharia 14

²⁵⁸ Of 'maar'

²⁵⁹ Jesaja 65:17-25

²⁶⁰ Verwijzend naar de boom des levens. Leven is uit het Hebreeuws dat wij hebben weggelaten.

²⁶¹ Psalm 90:4 en II Petrus 3:8; Want duizend jaar zijn in Uw ogen als de dag van gisteren die voorbijgegaan zal zijn, als het waken in een nacht. En: Maar laat dit ene ding niet verborgen

Hoofdstuk 81

(P) Hij onderbouwt zijn mening vanuit Jesaja en de Openbaringen.

'Want Jesaja sprak zo over deze duizend jaar ruimte: *'Want er zal een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zijn, en de eerste zal niet herinnerd worden, of in hun hart opkomen, maar zij zullen er vreugde en blijdschap in vinden, wat ik zal creëren. Want kijk, ik maak Jeruzalem tot blijdschap, en mijn volk tot vreugde, en ik zal mij over Jeruzalem verheugen en blij zijn over mijn volk. En de stem van een huilende zal niet meer in haar gehoord worden, of de stem van geschreeuw. Ook zal er niet langer iemand van onvolgroeide jaren zijn, of een oude man die zijn dagen (tijd) niet vervuld zal hebben. Want een zoon zal honderd jaar oud zijn, alleen²⁵⁸ de zondaar die sterft zal een zoon van honderd jaar oud zijn, hij zal vervloekt worden. Dan zullen zij huizen bouwen en zullen die zelf bewonen, en zij zullen wijnstokken planten en zullen zelf de opbrengst ervan eten en de wijn ervan drinken. Zij zullen niet bouwen wat anderen bewonen, zij mogen niet planten wat anderen eten. Want naar de dagen van de boom van het leven zullen de dagen van mijn volk zijn, hun noeste arbeid zal een rijke opbrengst kennen. Mijn uitverkorenen zullen niet vruchteloos werken of kinderen krijgen om vervloekt te worden. Want zij zullen een rechtvaardig nageslacht dat door de Heer gezegend wordt zijn, en hun nakomelingen net zo. Dan zal het gebeuren dat ik luisteren zal voordat zij roepen, terwijl ze nog spreken zal ik zeggen: 'Wat is er?' Dan zullen de wolven en de lammeren samen weiden, en de leeuw zal net als de stier stro eten, maar de slang heeft aarde als brood. Zij zullen elkaar op de heilige berg niet verwonden of kwaad doen,' zegt de Heer.*²⁵⁹

Nu hebben wij begrepen dat de uitdrukking die in deze woorden gebruikt wordt: *'Volgens de dagen van de boom²⁶⁰ zullen de dagen van mijn volk zijn, hun harde werken zal een rijke opbrengst kennen,'* in het verborgene de duizend jaar voorzegt. Want toen Adam verteld werd dat hij op de dag dat hij van de boom at zou sterven, weten wij dat hij de duizend jaar niet voltooid heeft. Bovendien hebben wij gezien dat de uitdrukking: *'De dag van de Heer is duizend jaar,'*²⁶¹ met dit onderwerp verbonden is. En daarbij was er een bepaalde man onder ons, wiens naam Johannes was, een van de apostelen van Christus, die door een openbaring die hem gedaan werd profeteerde, dat degenen die in onze Christus geloofden, in duizend jaar Jeruzalem zouden maken, en dat daarna de algemene en in het kort eeuwige opstanding en het oordeel van alle mensen plaats zou vinden. Net zoals onze Heer ook zei: *'Zij zullen niet trouwen of ten huwelijk gegeven worden, maar zullen aan de engelen gelijk zijn, de kinderen van de God van de opstanding.'*²⁶²

voor u zijn, geliefden, dat één dag bij de Heer aan duizend jaar gelijk is, en duizend jaar aan één dag.

²⁶² Mattheüs 22:29-32 (Hebreeuws); Jezus antwoordt hen dit: *'U vergist zich, u begrijpt de boeken en de kracht van God niet. Op de dag van de opstanding zullen mannen geen vrouw nemen en vrouwen geen man, maar zij zullen net als de engelen van God in de hemelen zijn. Heeft u niet gelezen over de opstanding van de doden dat Yah het volgende tot u gesproken heeft: 'Ik ben Yah, de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob.' En terecht, want Hij is niet*

Hoofdstuk 82

(P) De profetische gaven van de Joden werden aan de Christenen overgeheveld.

‘Want de profetische gaven blijven bij ons, zelfs tot op deze dag. En dus moet u begrijpen dat wat vroeger te midden van uw natie was, aan ons werd overgeheveld. En net zoals er valse profeten bij uw heilige profeten waren, zo zijn er nu vele valse leraren onder ons, voor wie onze Heer ons waarschuwd om op te passen. Zo zijn wij in geen enkel opzicht anders, omdat Hij alles wat er na Zijn opstanding uit de doden en hemelvaart naar de hemel met ons gebeuren zou voorzag. Want Hij zei dat wij omwille van Zijn Naam ter dood gebracht en gehaat zouden worden, en dat vele valse profeten en valse christussen in Zijn naam verschijnen zouden, en velen misleiden. En zo is dat gebeurd. Velen hebben goddeloze, godslasterlijke en onheilige leerstellingen onderwezen en deze in Zijn naam vervalst, zij hebben onderwezen en onderwijzen nog altijd die dingen die uit de onreine geest van de duivel voortkomen en die in hun hart gezaaid zijn. Daarom zijn wij er zeer bezorgd over of u er wel van overtuigd bent om niet door zulke personen misleid te worden, omdat wij weten dat iedereen die de waarheid kan spreken, maar die niet spreekt, door God geoordeeld zal worden. Zoals God via Ezechiël getuigde, toen hij zei:

*‘Ik heb u als een bewaker van het huis van Juda gemaakt. Als de zondaar zondigt, en u waarschuwt hem niet, dan zal hij zelf in zijn zonde sterven, maar zijn bloed zal ik uit uw hand opeisen. Maar als u hem waarschuwt, dan zult u onschuldig zijn.’*²⁶³

Dus zijn wij vanuit angst hiervoor erg serieus in het verlangen om te spreken volgens de Schriften, maar niet uit liefde voor geld, of eer, of voor het plezier. Want geen mens kan ons hiervoor²⁶⁴ veroordelen. Wij willen niet meer leven zoals de heersers van uw volk, die God bestraft als Hij zegt:

‘Uw heersers zijn maten van dieven, liefhebbers van steekpenningen, op zoek naar beloningen.’²⁶⁵

Als u nu sommigen van dit kaliber onder ons kent, laster de Schriften en Christus dan niet omwille van hen, en houd niet krampachtig aan gegeven verkeerde uitleggingen vast.’

Hoofdstuk 83

(P) Het is bewezen dat de Psalm, ‘de Heer zei tegen mijn Heer’ etc., niet bij Hizkia past.

‘Want uw leraren hebben het gewaagd om de passage: ‘De Heer zegt tegen mijn Heer: ‘Zit aan mijn rechterhand, tot ik uw vijanden uw voetenbankje maak,’ naar Hizkia te laten verwijzen, alsof hem gevraagd werd om aan de rechterkant van de tempel te gaan zitten, toen de koning van Assyrië hem (boodschappers) stuurde die hem bedreigden. En hem werd door Jesaja opgedragen om niet bang te zijn. Nu weten wij en erkennen wij dat wat Jesaja gezegd heeft plaatsgevonden heeft, dat de koning van Assyrië in de

de God van de doden, maar werkelijk de God van de levenden.’ Ook Lukas 20:34-38’

²⁶³ Ezechiël 3:17-19

²⁶⁴ Dat wij alleen uit de Schiften spreken en niemand kwaad doen.

²⁶⁵ Jesaja 1:23

dagen van Hizkia de oorlog tegen Jeruzalem heeft verklaard en dat de Engel van de Heer meer dan 185.000 van het leger van de Assyriërs verslagen heeft.²⁶⁶

Maar het is duidelijk dat de Psalm niet naar hem verwijst. Want dit staat er geschreven:

‘De Heer zegt tegen mijn Heer: ‘Zit aan mijn rechterhand, totdat ik uw vijanden uw voetenbankje maak. Hij zal een heersstaf over Jeruzalem sturen en Hij zal te midden van uw vijanden heersen. Met de pracht van de heiligen heb ik u vóór de Morgenster verwekt.’

De Heer heeft gezworen, en zal er geen berouw van hebben: ‘U zult een priester voor eeuwig zijn, volgens de orde van Melchisedek.’²⁶⁷

Wie geeft er niet toe dat Hizkia geen priester voor eeuwig volgens de orde van Melchisedek is? En wie weet niet dat hij de verlosser van Jeruzalem niet is? En wie weet niet dat hij geen heersstaf over Jeruzalem heeft uitgezonden, laat staan te midden van zijn vijanden heerste, maar dat het God was Die zijn vijanden van hem afwendde, nadat hij gerouwd had en bedroefd geweest was? Maar onze Jezus, Die nog niet in heerlijkheid gekomen is, heeft een heersstaf in Jeruzalem gestuurd, namelijk het woord van roeping en berouw voor alle volken, door demonen overheerst, zoals David zegt: ‘De goden van de volkeren zijn demonen.’ En Zijn krachtige woord heeft in velen gezegevierd om de demonen die zij dienden te verlaten, en daardoor in de Almachtige God te geloven, omdat de goden van de volken demonen zijn. En we hebben al eerder genoemd dat de uitspraak:

‘Met de pracht van de heiligen heb ik u vóór de morgenster uit de baarmoeder geboren doen worden,’ over Christus gedaan is.

Hoofdstuk 84

(P) Die profetie: ‘Kijk, de maagd enz.’ past Christus alleen.

‘Bovendien werd de profetie: ‘Kijk, de maagd zal zwanger worden en een Zoon dragen’, vooraf over Hem uitgesproken. Want als Hij naar Wie Jesaja verwees niet uit een maagd geboren zou worden, over Wie verklaarde de Heilige Geest dan: ‘Kijk, de Heer zelf zal ons een teken geven, kijk, de maagd zal zwanger worden en een Zoon baren?’ Want als Hij ook uit geslachtsgemeenschap geboren zou worden, zoals alle andere zonen geboren worden, waarom heeft God dan gezegd dat Hij een teken zou geven dat voor alle eerstgeborenen zonen ongebruikelijk is? Maar dat wat een werkelijk teken is, en dat voor de hele mensheid vertrouwenwekkend zou zijn, namelijk dat de Eerstgeborene van de hele schepping in de schoot van een maagd vlees gemaakt en een kind zou worden, daar heeft hij (Jesaja) door de Geest van profetie op vooruitgewezen. Hij voorzei dat op meerdere manieren, zoals ik u herhaaldelijk gezegd heb, om ervoor te zorgen dat, als die gebeurtenis plaatsvindt, dit herkend zou worden als vanuit de werking van de

²⁶⁶ Jesaja 37:36; Toen is de engel van JHVH vertrokken en heeft honderdvijfentachtigduizend man uit het Assyrische legerkamp doodgeslagen. Als zij ’s morgens vroeg zijn opgestaan zien zij dat het allemaal dode lijken zijn.

²⁶⁷ Psalm 110; iets andere interpretatie, zie ook de vertaling van hoofdstuk 32.

macht en de wil van de Maker van alle dingen. Net zoals Eva gemaakt werd uit een van Adam's ribben, en zoals alle levende wezens in het begin door het Woord van God geschapen werden. Maar hierover waagt u het om de verklaringen van uw ouderlingen, die bij de Egyptische koning Ptolemaeus waren, te verdraaien. Omdat u beweert dat de tekst niet zoals zij dat uitgelegd hebben is, maar zegt: 'Kijk, de jonge vrouw zal zwanger worden,' alsof er grote dingen het gevolg zouden zijn van dat een vrouw zwanger zou worden van geslachtsgemeenschap, wat werkelijk alle jonge vrouwen worden, met uitzondering van de onvruchtbaren. Maar zelfs bij hen, als God dat wil, kan Hij dat veroorzaken. Want Samuels moeder die onvruchtbaar was, baarde door de wil van God, en zo ook de echtgenote van de heilige aartsvader Abraham, en Elisabeth, die Johannes de Doper droeg, en nog meer vergelijkbare. Zodat u niet moet veronderstellen dat het voor God onmogelijk is om iets wat Hij wil te doen. En vooral als voorzeggd werd dat dit plaats zou vinden, waag het dus niet om de profetieën te verdraaien of verkeerd te interpreteren, want u zult slechts uzelf verwonden en God niet schaden.'

Hoofdstuk 85

(P) Psalm 24; Christus de Heer van de heerscharen heeft gezegd over de demonen.

'Bovendien durven sommigen van u de profetie die luidt:

'Ga omhoog u poorten, u heersers, en wees opgeheven, u eeuwige deuren, zodat de Koning van heerlijkheid binnen kan gaan,'²⁶⁸

uit te leggen alsof die ook naar Hizkia verwees, en anderen van u naar Salomo, maar noch de eerstgenoemde, noch de laatstgenoemde, kortom voor geen enkele van uw koningen, kan bewezen worden dat er sprake is van een verwijzing, behalve alleen naar onze Christus. Hij had geen knappe uitstraling en verscheen zonder glorie, zoals Jesaja en David en alle geschriften zeiden, [terwijl] Hij de Heer van de heerscharen is, door de wil van de Vader Die Hem dit heeft toegewezen, Die ook uit de dood opstond en naar de hemel opsteeg, zoals de Psalm en de andere geschriften duidelijk maakten toen zij Hem als Heer van heerscharen aankondigden. En daarvan kunt u, als u dat wilt, makkelijk overtuigd worden door de gebeurtenissen die voor uw ogen plaatsvinden. Want alle demonen, wanneer ze in de naam van deze Zoon van God worden uitgedreven, (Die de Eerstgeborene van elk schepsel is, Die via de maagd mens werd, Die via uw natie leed en onder Pontius Pilatus gekruisigd werd, Die stierf, uit de doden opstond en naar de hemel opsteeg,) worden overwonnen en onderworpen. Maar als u een demon in de naam van een van degenen die onder u waren, of het nu koningen, of rechtschapen mannen, of profeten, of aartsvaders waren uitdrijft, dan zal deze niet aan u onderworpen zijn. Maar als een van u deze in [Naam van] de God van Abraham en de God van Isaak en de God van Jakob uitdrijft, dan zal deze misschien aan u onderworpen zijn. Nu heb ik al

gezegd dat uw uitdrijvers listen gebruiken als zij uitdrijvingen doen,²⁶⁹ net zoals de samenlevingen dat doen, uitrokingen en bezweringen gebruikend. Maar dat het engelen en machten zijn die het woord van profetie via David de poorten doet opheffen, zodat Hij Die uit de dood opstaat, Jezus Christus, de Heer van de heerscharen, volgens de wil van de Vader binnen zou kunnen gaan, dat heeft het woord van David ook laten zien. Ik zal dit nogmaals onder uw aandacht brengen voor degenen die gisteren niet bij ons waren, tot wiens voordeel ik overigens veel dingen die ik gisteren gezegd heb samengevat heb. En nu, als ik dit tegen u zeg, hoewel ik het vele malen herhaald heb, weet ik toch dat dit niet absurd is om te doen.

Wel is het een belachelijk iets om voortdurend de zon en de maan en de andere sterren, dezelfde koers te zien volgen, met de cyclus van de verschillende seizoenen. Of om op de 'computer' te zien wat twee maal twee is, want die heeft meestal gezegd dat dat vier is, zonder ophouden opnieuw zeggend dat het vier is, en zo zijn er nog meer dingen, waar met vol vertrouwen mee ingestemd kan worden, ze voortdurend noemend en steeds overeenstemmend.

Daarentegen moet degene die zijn verhandeling over de profetische geschriften houdt, hen zo laten en zich onthouden van het voortdurend verwijzen naar dezelfde teksten, als hij denkt dat hij iets beters dan de Schrift kan voortbrengen. Dus het tekstgedeelte waarmee ik bewees dat God onthult dat er zowel engelen als heerscharen in de hemel zijn, is deze:

'Prijs de Heer uit de hemelen! Prijs Hem in de hoogste! Prijs Hem al Zijn engelen! Prijs Hem al Zijn heerscharen!'²⁷⁰

Toen zei een van degenen die op de tweede dag met hen mee was gekomen, wiens naam Mnaseas was: 'Wij zijn erg blij dat u het op u neemt om dezelfde zaken omwille van ons te herhalen.'

En ik zei: 'Luister mijn vrienden, naar de Schriftgedeelten die mij ertoe aanzetten om zo te handelen. Jezus gebod om zelfs vijanden lief te hebben, zoals door Jesaja in vele passages voorzeggd werd. Daarin ligt ook het geheim van onze wedergeboorte besloten, in feite, zoals de wedergeboorte van iedereen die verwacht dat Christus in Jeruzalem zal verschijnen en die door hun werken Hem oprecht proberen te behagen. Dit zijn de woorden die Jesaja gesproken heeft:

'Luister naar het Woord van de Heer, u die voor Zijn Woord beeft. Broers van ons, zeg tegen hen die u haten en u verafschuwen dat de Naam van de Heer verheerlijkt is. Hij is tot uw vreugde verschenen en zij zullen beschaamd staan. Een stem van geluid uit de stad, een stem uit de tempel,²⁷¹ een stem van de Heer Die de trots vergelding uitbetaalt. Voordat zij die weeën had baarde, en voor de pijnen van die weeën kwamen, bracht zij een mannelijk kind voort. Wie heeft zoiets gehoord? En wie heeft zoiets gezien? Heeft de aarde in één dag voortgebracht? En heeft ze in één keer een natie geproduceerd? Want Sion heeft weeën gehad en kinderen voortgebracht. 'Maar ik heb zelfs een dergelijke verwachting aan haar die niet baart gegeven,' zei de Heer. 'Kijk, ik heb haar die zwanger

²⁶⁸ Psalm 24:7; zie hoofdstuk 36.

²⁶⁹ Zie hoofdstuk 76

²⁷⁰ Psalm 148:1,2;

²⁷¹ 'Prijs Yah! Prijs JHVH in de hemelen, prijs Hem op de hoogste plaatsen!

Prijs Hem al Zijn engelen, prijs Hem al Zijn heerscharen.

²⁷¹ In het manuscript 'volk'

wordt én haar die onvruchtbaar is gemaakt,' zegt de Heer. *Verheug u Jeruzalem en houd een vreugdevolle vergadering, iedereen die van haar houdt. Wees blij, iedereen die over haar rouwt, zodat u zult zuigen en door haar troostende borst gevuld zult worden, zodat u na het zuigen blij zult zijn met het binnengaan in Zijn heerlijkheid.*²⁷²

Hoofdstuk 86

(P) Er zijn verschillende beelden van het hout van het kruis waardoor Christus regeerde.

En toen ik dit had geciteerd, voegde ik hieraan toe: 'Luister dus hoe deze Man van Wie ik zeg dat de Schriften verklaren dat Hij na Zijn kruisiging weer in heerlijkheid zal komen, door de boom van het leven die in het paradijs was geplant gesymboliseerd werd, en over de gebeurtenissen die de rechtvaardigen moeten ervaren.

Mozes werd met een staf gestuurd om de verlossing van het volk te realiseren, en aan het hoofd van het volk staande met deze [staf] in zijn handen, splitste hij de zee. Daarmee zag hij (ook) het water uit de rots stromen, en toen hij een tak in het water van Mara dat bitter was wierp, maakte hij het zoet.

Jakob zorgde door het leggen van twijgen in de watertroggen dat de schapen van zijn oom zwanger werden, zodat hij hun jongen kon krijgen. Diezelfde Jakob was trots dat hij met de staf de rivier kon oversteken. Hij zei dat hij een [houten] ladder gezien had, en de Schrift heeft verklaard dat God daar bovenaan stond. Maar dat dit niet de Vader was, dat hebben we uit de Schriften bewezen. Ook van Jakob, die op diezelfde plaats olie over een steen gegoten heeft, wordt getuigd door de God Die aan hem verscheen dat hij een [stenen] zuil voor de God die aan hem verscheen had gezalfd. En dat deze steen symbolisch Christus voorstelde, dat hebben we ook door vele Schriften bewezen. En dat de zalfolie, of het nu olie was, of kruidenzalf,²⁷³ of van enige andere bereide zoete balsem, dat deze naar Hem verwees hebben wij ook bewezen.²⁷⁴ Voor zover het woord zegt:

'Daarom heeft God, zelfs Uw God, U met de olie van blijdschap boven uw vrienden gezalfd.'²⁷⁵

Want inderdaad hebben alle koningen en gezalfde personen hun aandeel van Hem ontvangen met de benamingen van koningen en gezalfden. Net zoals Hijzelf de titels van Koning, Christus, Priester en Engel van de Vader ontving, met de andere titels die Hij

draagt of heeft gedragen. Aärons staf die bloeide, verklaarde dat hij de hogepriester is.

Jesaja profeteerde dat een staf uit de wortel van Jesse tevoorschijn zou komen,²⁷⁶ Christus.

En David zegt dat de rechtvaardige man 'net als de boom die langs waterrijke kanalen geplant is is, die zijn vrucht in het seizoen zou moeten opleveren, en wiens blad niet zou moeten verwelken.'²⁷⁷ Ook wordt gezegd dat de rechtvaardigen als de palmboom bloeien.²⁷⁸

God verscheen bij een boom aan Abraham, zoals in de buurt van de eik in Mamre is opgeschreven.²⁷⁹

De mensen vonden 70 wilgen en twaalf bronnen na het oversteken van de Jordaan.²⁸⁰

David bevestigt dat God hem met een stok en staf troost.²⁸¹

Elisa repareerde het ijzeren deel van de bijl door een stok²⁸² in de Jordaan te werpen. Daarmee waren de zonen van de profeten gaan werken om bomen te hakken om het huis waarin ze de wet en geboden van God wilden lezen en bestuderen te bouwen.

Net zo heeft onze Christus ons verlost door aan de boom gekruisigd te worden, en door het zuiveren met water, hoewel verzuipend in de afschuwelijkste overtredingen die we begaan hebben. Hij heeft [ons tot] een huis van gebed en aanbidding gemaakt.

Ook was het een staf die Juda via een groot geheim aanwees als de vader van de zonen van Tamar.²⁸³

Hoofdstuk 87

(P) Trypho blijft bij het bezwaar tegen deze woorden: 'En op Hem zal rusten...' enz.

Daarop zei Trypho, nadat ik deze woorden gesproken had: 'Denk nu niet dat ik probeer om de standpunten die u ingenomen hebt omver te werpen door te vragen wat ik vraag. Maar ik wil graag informatie ontvangen over de punten waar ik nu onderzoek naar doe. Vertel mij dan hoe het kan worden uitgelegd dat Hij vooraf bestaan heeft, Hij Die met de krachten van de Heilige Geest is vervuld, terwijl de Schiff via Jesaja weergeeft dat Hij die miste? Want in de Schrift wordt door Jesaja gesteld:

'Er zal een staf uit de wortel van Jesse tevoorschijn komen en een bloem zal uit de wortel van Jesse groeien, en de Geest van God zal op Hem rusten, de Geest van wijsheid en begrip, de Geest van beleid en kracht, de Geest van kennis en heiligheid, en de Geest van diep ontzag voor de Heer zal Hem vervullen.'²⁸⁴

Nu heeft u aan mij toegegeven,' vervolgde hij, 'dat dit naar Christus verwees, en u blijft erbij dat Hij de vooraf

²⁷² Jesaja 66:5-11;

²⁷³ Stacte (Grieks), of Nataf (Hebreeuws), gekruide zalfolie van mirre en andere kruiden. Gebruikt in de tempel van Salomo.

²⁷⁴ Hoofdstuk 37, 56 en 63; conform Psalm 45

²⁷⁵ Psalm 45:7

²⁷⁶ Jesaja 11:1-3a; Toen kwam er een twijg uit de afgehakte boomstronk van Isaï (ik besta) voort, een groene scheut zal vanuit zijn wortels vrucht gedragen hebben. De Geest van JHWH vestigde zich blijvend in Hem, de Geest van wijsheid en inzicht, de Geest van planvorming en van kracht, de Geest van kennis en diep ontzag voor JHWH. Hij ademt vreugde uit diep ontzag voor JHWH...

²⁷⁷ Psalm 1:3; Want hij zal als een langs waterlopen geplante boom opgekomen zijn, zal zonder dat het blad afgevallen is op tijd zijn vrucht gedragen hebben, en alles wat hij doet zal iets goeds opleveren.

²⁷⁸ Psalm 92:12; De rechtvaardige zal als een palmboom gebloeid hebben, als een ceder op de Libanon zal hij opgegroeid zijn.

²⁷⁹ Genesis 18:1 Daarna is JHWH aan hem verschenen, bij het eikenbos van Mamre (kracht) terwijl hij op het heetst van de dag bij de ingang van de tent zit.

²⁸⁰ De Rode zee; Exodus 15:27; En zij zijn bij Elim (wadi) aangekomen en daar zijn twaalf waterbronnen en zeventig palmbomen en zij hebben bij het water gekampeerd.

²⁸¹ Psalm 23: 4; 'Ook wanneer ik door de nauwe kloof van de schaduw des doods gewandeld zal hebben zal ik niet bang voor het kwaad geweest zijn, omdat U met mij bent, Uw stok en Uw staf zullen mij bemoedigd hebben.

²⁸² Letterlijk 'boom'

²⁸³ Genesis 38:24-26

²⁸⁴ Zie hoofdstuk 86.

bestaande God is, en naar Gods wil vlees heeft aangenomen, om uit de maagd geboren te worden.’ Toen antwoordde ik: ‘U heeft uiterst precies en uiterst behoedzaam onderzoek gedaan, want daar lijkt echt een probleem te zijn, maar luister naar wat ik zeg, dat u de reden hiervan ook inziet. De Schrift zegt dat deze opgesomde machten van de Geest op Hem gekomen zijn, niet omdat Hij daar behoefte aan had, maar opdat ze in Hem zouden rusten, ofwel hun voltooiing in Hem zouden vinden, zodat er in uw land geen profeten volgens de oude gewoonten meer zouden zijn, en dit feit neemt u duidelijk waar. Want na Hem is er geen profeet onder u meer opgestaan. Schenk nu aandacht aan mijn opmerkingen over elk van uw profeten die een of twee krachten van God ontvangen hebben, de zaken die wij uit de Schriften hebben geleerd doende en sprekende. Salomo bezat de Geest van wijsheid.²⁸⁵ Daniël Die van begrip en planvorming.²⁸⁶ Mozes Die van macht en heiligheid.²⁸⁷ Elia Die van vrees.²⁸⁸ En Jesaja Die van kennis.²⁸⁹ En zo ook met de anderen, elk bezat één kracht, of een die zich afwisselde met een ander. Net als Jeremia en de twaalf [profeten], en David, en, kortom, de rest die onder u bestond. Dus heeft Hij [de Geest] gerust, ofwel is daarmee opgehouden toen Hij [Jezus] kwam. Vanwege Hem [Jezus] was het in dit tijdperk waarin deze [lde] dingen door mensen gewerkt

worden noodzakelijk dat dit soort gaven bij u op zouden houden. En na hun rust in Hem ontvangen te hebben, zouden opnieuw gaven vanuit de genade van Zijn Geestkracht geschonken worden, zoals voorgezegd was, aan hen die in Hem geloven, naar de mate dat Hij een mens daartoe waardig acht. Ik heb het al gezegd, en zeg weer dat geprofeteerd was dat dit na Zijn hemelvaart door Hem gedaan zou worden. Zo is er gezegd: ‘Hij steeg omhoog, Hij leidde gevangenen uit gevangenschap, Hij gaf geschenken aan de mensenzonen.’²⁹⁰

En verder wordt in een andere profetie gezegd: ‘En hierna zal dit gebeuren, dat ik mijn Geest over alle vlees uitstort, en over mijn dienstknechten, en over mijn dienaressen, en zij zullen profeteren.’²⁹¹

Hoofdstuk 88

(H) Christus heeft de Heilige Geest niet uit armoede ontvangen.

‘Nu is het mogelijk om onder ons vrouwen en mannen te zien die gaven van de Geest van God bezitten. Daarom werd geprofeteerd dat de door Jesaja opgesomde krachten op Hem zouden komen, niet omdat Hij die macht nodig had, maar zodat zij na Hem niet [zo] door zouden gaan.’²⁹²

En laat dit een bewijs voor u zijn, namelijk, wat ik u vertelde over wat door de wijzen uit Arabië werd

²⁸⁵ II Kronieken 1:7-13; Die nacht toonde God zich aan Salomo en zei tegen hem: ‘Vraag wat ik u geven zal.’ Salomo antwoordde God: ‘U bent zeer vriendelijk met mijn vader David omgegaan en heeft mij koning in zijn plaats gemaakt. Nu, O God JHWH, is Uw woord aan mijn vader David bevestigd, want U heeft mij koning over een volk zo talrijk als het stof der aarde gemaakt. Geef mij nu wijsheid en verstand, zodat ik daarmee voor de ogen van dit volk optrek en terugkom, want wie kan Uw zo omvangrijke volk anders richten?’ Toen zei God tegen Salomo: ‘Omdat dit zo vanuit uw hart is opgekomen en u niet om rijkdom, schatten of eer gevraagd heeft, of het leven van hen die u haten, zelfs heeft u niet gevraagd om vele levensdagen, maar u heeft wijsheid en verstand voor uzelf gevraagd, zodat u mijn volk, waarover ik u heb doen regeren, kunt richten. De wijsheid en het verstand worden u gegeven, met rijkdom en schatten en eer zal ik u deze geven, zoveel als geen van de koningen gehad heeft die voor u geweest zijn, en ook na u zal dit niet meer gebeuren.’ Daarna ging Salomo vanaf de offerhoogte in Gibeon naar Jeruzalem met de tent der samenkomst voorop en hij regeerde over Israël.

²⁸⁶ Daniël 1:19,20; De koning heeft met hen allemaal gesproken, maar niemand onder hen werd als Daniël, Chananja, Mishaël en Azarja bevonden, zoals zij voor de koning standgehouden hebben. Eender welke zaak die wijsheid en begrip vroeg vanuit de koning aan hen verzocht werd, hij trof hen honderd keer beter aan dan de sterrenwichelaars en de magiërs uit heel zijn koninkrijk.; 2:19-23; En in een nachtvisioen is het geheim aan Daniël geopenbaard, hierna preekt Daniël de God van de hemel. Daniël reageert en zegt: ‘Gezegend is de Naam van God voor eeuwig en altijd want de wijsheid en de macht behoren Hem toe. Hij verandert de tijden en seizoenen, Hij zet koningen af en stelt koningen aan. Hij geeft wijsheid aan de wijze mannen en kennis aan hen die weten te onderscheiden. Hij openbaart de ondoorgroondelijke en verborgen zaken, weet wat in duisternis is en bij Hem begon het licht. U God van mijn voorouders aanbid en prijs ik, want U gaf mij wijsheid en kracht en nu maakte U mij bekend wat wij van U vroegen, want de zaak van de koning maakte U ons bekend.’

²⁸⁷ Exodus 3:10; ‘Dus ga nu, dan zal ik u naar Farao gestuurd hebben, breng dus mijn volk, de zonen van Israël, uit Egypte.’;

Exodus 34:29; En zo is het gebeurd dat Mozes van de berg Sinai afdaalt, met de twee platen met het getuigenis in de handen van Mozes. Terwijl hij afdaalt wist hij niet dat de huid van zijn gezicht straalde, door het spreken met Hem.

²⁸⁸ Of diep ontzag, I Koningen 19:13,14; Toen Elia die hoorde verstopte hij zijn gezicht in zijn mantel en stond op en ging in de opening van de grot staan en zie er sprak een stem tot hem die zei: ‘Wat brengt u hier Elia?’ En hij antwoordde: ‘Ik heb toch zeker vurig geijverd voor JHWH, de God der heerscharen, omdat de kinderen van Israël Uw verbond gebroken hebben. Zij hebben Uw altaren neergehaald en Uw profeten met het zwaard gedood en ik ben over, ik, ik alleen en zij zoeken ook om mijn ziel te nemen..’

²⁸⁹ Jesaja 2:1,2; Het Woord dat Jesaja, de zoon van Amos in geestvervoering over Juda en Jeruzalem zag. Op het einde van de dagen werd het zo dat de berg van de familie van JHWH als voornaamste van de bergen op zijn plaats gestaan zal hebben, verheven boven de heuvels, dan stroomden alle samenlevingen daar naartoe.

Jesaja 6:8-10; En ik heb de stem van de Heer horen zeggen: ‘Wie zal ik gestuurd hebben en wie zal voor Ons gegaan zijn?’ Toen heb ik gezegd: ‘Kijk, ik ben er, zend mij!’ Toen heeft Hij gezegd: ‘Ga, dan vertelde u dit volk: ‘Luister aandachtig, maar heb er niets van begrepen. Kijk inspannend, maar heb er niets van opgemerkt. Maak het hart van dit volk vet, laat hun oren het beu worden en laten hun ogen zich blindstaren, zodat zij met hun ogen niets gezien zullen hebben, en met hun oren niet geluisterd zullen hebben of opmerkzaam in hun hart geweest zullen zijn en terugkeren, zodat dat hun genas.’ 13:1; De Godsspraak over Babel die Jesaja, de zoon van Amos, zag.

²⁹⁰ Psalm 68:18; ‘U besteeg de hoge plaats, U voerde de gevangenen weg. U bracht gaven aan de mensen mee, zelfs koppigen om zich te vestigen, Yah God!’

²⁹¹ Joël 2:28, 29; ‘Dan gebeurde het hierna dat ik mijn Geest over alle levende wezens uitgestort zal hebben. Uw zonen en dochters profeteerden en uw oudsten zullen dromen gedroomd hebben, uw jonge mannen zullen visioenen gezien hebben. Ook op de werknemers en werknemers zal ik in die dagen mijn Geest uitgegoten hebben.’

²⁹² Via de Joodse profeten

gedaan, die zodra het kind geboren was kwamen om Hem te aanbidden. Want zelfs bij Zijn geboorte was Hij in het bezit van Zijn macht, en naarmate Hij opgroeide zoals alle andere mensen, werd Hij met de juiste middelen tot elke [vereiste] ontwikkeling toebereid, versterkt door allerlei soorten ‘voedsel’. Hij wachtte ongeveer dertig jaar, totdat Johannes voor Hem als de bode van Zijn aantocht verscheen, en langs de weg van de doop aan Hem voorafging, zoals ik al heb laten zien. En toen Jezus naar de Jordaan gegaan was, waar Johannes gedoopt werd, en toen Hij in het water gestapt was, ontbrandde een vuur in de Jordaan.²⁹³ En toen Hij uit het water kwam, verlichtte de Heilige Geest Hem in de vorm van een duif, [zoals] de apostelen van deze echte Christus van ons opschreven.

Nu weten wij dat Hij niet naar de rivier ging omdat Hij de doop zelf nodig had, of het neerdalen van de Geest als een duif. Vergelijkbaar hiermee stemde Hij ook niet in om geboren te worden om gekruisigd te worden, omdat Hij die dingen nodig had, maar omwille van het menselijk ras dat vanaf Adam onder de macht van de dood en het bedrog van de slang was gevallen, voor iedereen die persoonlijk in overtreding geweest is.

Want God, Die zowel engelen als mensen een vrije wil tot hun beschikking gegeven had, liet hen doen waar Hij ieder van hen de kracht toe gegeven had. Hij maakte hen zo, dat als ze de dingen kozen die Hij goed vond, Hij hen dan vrij van de dood en van de straf zou houden. Maar als ze het kwade deden, dan zou Hij ieder zoals Hij denkt dat passend is straffen.

Want wij hebben niet de profetie van Zijn binnenkomst in Jeruzalem, zittend op een ezel, laten zien als wat Hem de macht gaf om de Christus te zijn, maar dat voorzag de mensen van een bewijs dat Hij de Christus is.

Net zoals het in de tijd van Johannes nodig was dat aan mensen bewezen wordt dat zij kunnen weten wie de Christus is. Want toen Johannes bij de Jordaan zat en de doop van bekering preekte, alleen een leren riem en een kledingstuk gemaakt van kamelenhaar dragend, niets anders dan sprinkhanen en wilde honing etend, veronderstelden de mensen dat hij de Christus is. Maar hij riep hen toe: ‘Ik ben de Christus niet, maar de stem van iemand die roept,’²⁹⁴ want Hij Die sterker dan mij is zal komen, Wiens schoenen ik niet waardig ben om te dragen.²⁹⁵

Want toen Jezus naar de Jordaan kwam, werd Hij voor de zoon van Jozef de timmerman aangezien, en Hij verscheen zonder opsmuk, zoals de Schriften verklaarden, Want Hij werd voor een timmerman aangezien, (want onder de mensen was Hij het gewend om als een timmerman te werken, ploegen en jukken makend, waarmee Hij de symbolen van rechtvaardigheid en een actief leven leerde).

Maar toen lichtte de Heilige Geest Hem op, in de vorm van een duif, juist omwille van de mens, zoals ik eerder al zei, en op hetzelfde moment kwam uit de hemelen een stem, die ook door David genoemd werd toen hij

wijzend op Christus sprak wat de vader tegen Hem zou zeggen: ‘*U bent mijn Zoon, vandaag heb ik U voortgebracht.*’²⁹⁶

Sprekend dat Zijn voortbrenging voor de mensen plaats zou vinden, op het moment dat zij Hem zouden leren kennen: ‘*U bent mijn Zoon, vandaag heb ik U voortgebracht.*’

Hoofdstuk 89

(H) Het kruis bewijst het dat Jezus de Christus is.

Vervolgens merkte Trypho op: ‘Wees ervan overtuigd dat heel onze natie op Christus wacht, en dat wij erkennen dat alle Schriftteksten die u geciteerd hebt naar Hem verwijzen. Bovendien geef ik toe dat de Naam van Jezus, waarmee de zoon van Nave (Nun) genoemd werd, mij zeer sterk heeft geneigd om dit standpunt aan te nemen. Maar of Christus zo schandelijk gekruisigd moet worden, daar twijfelen wij aan. Want van wie gekruisigd wordt, wordt in de wet gezegd om vervloekt te worden, zodat ik op dit punt buitengewoon sceptisch ben. Het is wel duidelijk dat de Schriften aankondigen dat Christus moest lijden, maar wij willen leren of u het aan ons kunt bewijzen of dat door het vervloekte lijden uit de wet moest zijn.’

Ik antwoordde hem: ‘Als Christus niet zou lijden, en de profeten niet voorzeggd hadden dat Hij voor de zonden van het volk naar de doodstraf geleid zou worden, en onteerd en gepijnigd, en onder de overtreders gerekend,²⁹⁷ en als een schaap naar de slachtbank geleid zou worden,²⁹⁸ van Wie de verwekking volgens de profetie door geen mens verklaard kan worden, dan zou u een goede reden hebben om u dat af te vragen. Maar als die kenmerkend voor Hem zijn en Hem vóór iedereen aanwijzen, hoe is het dan mogelijk om iets anders te doen dan met vertrouwen in Hem te geloven? En zouden zovelen die de geschriften van de profeten begrepen hebben, wanneer ze alleen maar horen dat Hij gekruisigd was, niet zeggen dat Hij dit is en geen ander?’

Hoofdstuk 90

(P) De uitgerekte handen van Mozes hebben vooraf het kruis betekend.

‘Kom dan op met de Schrift,’ zegt [Trypho], ‘zodat wij ook door u overtuigd kunnen worden, want we weten dat Hij moet lijden en als een schaap geleid moeten worden. Maar bewijs ons of Hij gekruisigd moet worden en zo schandelijk en zo onwaardig moet sterven volgens een door de wet vervloekte dood. Want dat kunnen wij ons niet voorstellen.’

‘U weet,’ zei ik, ‘dat wat de profeten zeiden en deden versluierd is door gelijkenissen en voorbeelden, zoals u ons toegaf. Daarom is het meeste voor iedereen niet makkelijk te begrijpen, omdat ze met deze middelen de waarheid verborgen hebben, zodat degenen die

²⁹³ Gemeld in het evangelie van de Ebionieten en de zgn Pauli prædicatio

²⁹⁴ Jesaja 40:3; 3. Een stem in de woestijn schreeuwt uit: ‘Maak de weg richting JHWH schoon, maak in de woestijn een rechte snelweg voor onze God.’

²⁹⁵ Johannes 1:27; ‘Hij Die na mij komt is het Die voor mij gemaakt werd, van Wie ik het niet waard ben om Zijn schoenriem los te maken.’

²⁹⁶ Psalm 2:7; Ik zal de wetsbepalingen van JHVH herhaald hebben, Hij zei tegen mij: ‘U bent mijn Zoon, nu bracht ik U voort.’

²⁹⁷ Jesaja 53:12; zie hoofdstuk 13

²⁹⁸ Jesaja 53:7

enthousiast zijn om daarachter te komen en dit te leren, dit met veel arbeid zouden kunnen doen.’ Zij antwoordden: ‘Wij hebben dit toegegeven.’

‘Luister dus,’ zeg ik, ‘naar wat volgt, want Mozes toonde eerst deze schijnbare vloek van Christus met de tekens die hij maakte.’

‘Waar heeft u het over?’ zei hij.

‘Toen het volk,’ antwoordde ik, ‘oorlog met Amalek voerde, en de zoon van Nave (Nun), met naam Jezus (Joshua), de strijd leidde, bad Mozes tot God, beide handen uitstreckende, en Chur met Aaron steunden ze tijdens de hele dag, zodat ze niet uit vermoeidheid slap zouden hangen. Want als hij dit teken, dat een imitatie van het kruis was, maar een beetje zou opgeven, dan werd het volk verslagen, zoals in de geschriften van Mozes staat opgetekend, maar als hij in deze vorm bleef, dan werd Amalek evenredig verslagen, dus wie de overhand had, had die overhand door het kruis. Want het was niet dat Mozes zo bad dat de mensen sterker waren, maar omdat hijzelf het teken van het kruis maakte, terwijl een die de naam van Jezus droeg (Joshua) in de voorhoede van de strijd was. Want wie van u weet niet dat het gebed van degene die het gebed vergezelt met (be)rouwklacht en tranen, met het lichaam dat voorover ligt, of met gebogen knieën, God het meest gunstig stemt? Maar op deze manier had hij, noch enig ander, zittend op een steen gebeden. En zelfs de steen symboliseerde Christus, zoals ik aangetoond heb.’²⁹⁹

Hoofdstuk 91

(P) Het kruis voorzegt in de zegeningen van Jozef en in de omhooggehouden slang.

‘Ook toont God via Mozes op een andere manier de kracht van het geheim van het kruis, toen hij over de zegen sprak waar Jozef mee gezegend werd:

‘Zijn land komt vanuit de zegen van de Heer, vanuit de hemelse seizoenen, en vanuit de dauwen, en vanuit de diepe bronnen van beneden, en vanuit de seizoensgebonden vruchten van de zon, en vanuit de samengebundelde maanden, en vanuit de hoogten van de eeuwige bergen, en vanuit de hoogten van de heuvels, en vanuit de altijd stromende rivieren, en vanuit de vruchten van het vette der aarde, ja laat de dingen die aanvaardbaar zijn voor Hem Die in de struik

verscheen op het hoofd en de kroon van Jozef komen. Verheerlijkt wordend zoals de eerstgeborenen onder zijn broeders, zijn schoonheid is als de eersteling van een stier, zijn hoorns als de hoorns van een Eenhoorn, daarmee zal Hij de volken van het ene uiteinde van de aarde naar het andere samendrijven.’³⁰⁰

Nu zou niemand kunnen zeggen of bewijzen dat de hoorns van een Eenhoorn een ander feit of figuur representeren dan de vorm die het kruis weergeeft. Want één balk wordt rechtop geplaatst, zoals het dichtstbijzijnde uiteinde [de neus] in een hoorn wordt opgericht, terwijl de andere balk daarop wordt gemonteerd, en de uiteinden verschijnen aan beide zijden als hoorns die met die ene hoorn verbonden zijn.³⁰¹ En het gedeelte dat in het midden is vastgemaakt, waarop de gekruisigde mensen opgehangen worden, steekt ook uit als een hoorn. Ook dit ziet eruit als een hoorn die aan de andere horens is vastgemaakt. En de uitdrukking: ‘Hiermee zal Hij de naties samendrijven, als met horens van het ene uiteinde van de aarde naar het andere,’ is een indicatie van wat nu een feit is onder alle volken. Want sommigen uit alle volken worden door de kracht van dit geheim zo gedreven, dat wil zeggen in hun hart geprikt, zich van nutteloze afgoden en demonen afkerend om God te dienen. Maar hetzelfde teken wordt [ook] voor de vernietiging en veroordeling van de ongelovigen getoond. Zoals Amalek verslagen werd en Israël overwon toen het volk uit Egypte kwam. Door middel van de vorm van het uitstrekken van de handen van Mozes, en de naam van Jezus (Joshua), waar de zoon van Nave (Nun) naar genoemd werd.

Ook lijkt het erop dat deze vorm en dit teken werd opgericht om de slangen die Israël beten te neutraliseren. Dit was bedoeld voor de redding van degenen die geloven dat hierna de dood aan de slang verklaard en uitgevoerd zou worden, door Hem Die gekruisigd zou worden. Maar redding dus voor degenen die door hem gebeten waren, wie zich tot Hem Die Zijn Zoon naar de wereld gestuurd had om gekruisigd te worden wendden. Want de Geest van profetie van Mozes heeft ons niet geleerd om in de [brandende] slang te geloven,³⁰² want deze toont ons dat hij vanaf het begin door God vervloekt was.³⁰³

Ook Jesaja zegt ons dat hij als vijand door het machtige zwaard, dat Christus is, ter dood gebracht zal worden.³⁰⁴

²⁹⁹ Zie ook hoofdstuk 49

³⁰⁰ Deuteronomium 33:13-17; Over Jozef zei hij: ‘Zijn land is door JHVH met het beste uit de hemelen gezegend, met de dauw en het diepe (grondwater) van onder de grond. Met het begin van de oogst door de zon en met het beste dat per maand ontspruit. Met het begin aan de oostkant der bergen en met het beste op de eeuwige heuvels. Met het beste van de aarde en haar volheid en tot genoegen van Hem Die zich in de doornstruik ophoudt. Dit alles zal op het hoofd van Jozef neergekomen zijn, op de (kaalgeschoren) hoofdkruin van deze Nazireeër (toegewijde) onder zijn broers. Zijn prachtige uitstraling is als de eerstgeborenen van zijn stieren, als de hoorns van een eenhoorn en met deze hoorns zal hij de volken eensgezind verenigd hebben, tot aan de uiteinden van de aarde. Dat zijn de miljoenen van Efraïm en zij zijn de duizenden van Manasse.’

³⁰¹ Zoals de letter T

³⁰² Numeri 21:6-9; Toen heeft JHVH deze seraf (vuur) slangen onder het volk gestuurd en die hebben dit volk gebeten en velen uit het volk van Israël zijn gestorven. Dus is het volk naar Mozes gegaan en heeft gezegd: ‘Wij zondigden omdat onze

woorden tegen JHVH en tegen u gericht waren, bid tot JHVH, dat Hij deze slangen van ons zal laten vertrekken.’ En Mozes heeft voorbede voor het volk gedaan. En JHVH heeft tegen Mozes gezegd: ‘Maak zelf een Seraf en plaats die aan een banier, dan gebeurde het dat wanneer een ieder die gebeten is hiernaar keek ook leefde.’ Dus heeft Mozes een Seraf van koper gemaakt en die op een banier geplaatst en zo gebeurde het dat wanneer een slang iemand gebeten had en diegene keek naar de Seraf, dat hij leefde.

³⁰³ Genesis 3:14,15; Toen heeft JHVH God tegen de slang gezegd: ‘Omdat u dit deed bent u vervloekt boven alle stomme dieren en boven ieder levend schepsel op het land. Op uw buik zult u zich voortbewogen hebben en stof zult u gegeten hebben, alle dagen van uw leven. Ik zal haat tussen u en tussen de vrouw tot stand gebracht hebben, tussen uw nageslacht en tussen haar nageslacht. Zij zal u de kop vermorzeld hebben en u zult in haar hiel gebeten hebben.’

³⁰⁴ Jesaja 27:1; Op die dag zal JHVH bezoeking aan de Leviathan gedaan hebben, met Zijn grote, sterke en nietsontziende zwaard, de wegvlochtende slang, ja die

Hoofdstuk 92

(P) Gods genade doet de Schriften en ogenschijnlijke tegenstrijdigheden begrijpen.

Tenzij een mens, vanuit Gods grote genade, de macht krijgt om te begrijpen wat door de profeten is gezegd en gedaan, zal het kunnen tonen van de aangehaalde woorden of daden [alleen] hem niet ten goede komen, als hij de bedoeling ervan niet kan uitleggen. En zullen zij dan zeker niet voor velen verachtelijk lijken, omdat zij uitgelegd zijn door hen die ze niet begrepen hebben? Wat als iemand u zou willen vragen waarom God tevreden was met Henoch, Noach en zijn zonen, en alle anderen in soortgelijke omstandigheden, die noch besneden werden, noch de Sabbat hielden? En wat eiste God via andere leiders? Met het geven van een wet nadat zo vele generaties al gepasseerd waren? Waarom werden degenen die tussen de tijden van Abraham en Mozes leefden gerechtvaardigd door de besnijdenis, en degenen die na Mozes leefden door de besnijdenis en andere verordeningen? Om de Sabbat, slachtoffers, voedseloffers³⁰⁵ en brandoffers te kennen?³⁰⁶

Tenzij u aantoont, zoals ik al zei, dat God vooruitziend wist dat uw volk de uitzetting uit Jeruzalem zou verdienen, en dat het niemand toegestaan zou zijn om binnen te gaan. Want u bent op geen enkele andere manier te onderscheiden dan door de vleselijke besnijdenis, zoals ik eerder al opmerkte.³⁰⁷

Want Abraham werd door God verklaard om rechtvaardig te zijn, niet vanwege de besnijdenis, maar vanwege geloof. Want voordat hij besneden werd, werd de volgende uitspraak over hem gedaan: 'Abraham geloofde God, en dat werd hem als rechtvaardig toegerekend.'³⁰⁸

En wij dus, onbesneden in ons vlees, geloven via Christus in God, en wij hebben de 'besnijdenis' die tot ons voordeel is verworven, namelijk die van het hart. Zo hopen we rechtvaardig en naar tevredenheid voor God te verschijnen. Want via de woorden van de profeten hebben wij Zijn getuigenis al ontvangen.

Aan u is geboden om de Sabbat te houden, en om offers te brengen, en dat de Heer instemde met één plaats waar de Naam van God aangeroepen kon worden. Alleen daarom, zoals al gezegd, dat u niet onheilig en goddeloos zou worden door afgoden te aanbidden en God te vergeten, zoals altijd het geval bij u geweest lijkt te zijn. Dus dat God de voorschriften van Sabbatten en offers om deze redenen opgedragen heeft, heb ik bewezen met wat ik eerder heb opgemerkt, maar omwille van degenen die vandaag pas zijn aangekomen, wil ik bijna alles herhalen. Want als dit niet zou gebeuren, dan zou God gelasterd worden, alsof geen voorkennis bezittend, en alsof niet alle mensen lerend om dezelfde rechtvaardige daden te

kennen en te doen. Want vele menselijke generaties lijken voor Mozes bestaan te hebben. Anders is de Schrift niet waar die bevestigt:

'God is waarachtig en rechtvaardig, en al Zijn wegen zijn te beoordelen, en er is geen onrechtvaardigheid in Hem.'³⁰⁹

Maar omdat de Schrift waar is, staat God altijd klaar om mensen zoals u niet dwaas of egoïstisch te laten blijven, maar dat u de redding in Christus zou verkrijgen, Die God blij maakte, en een getuigenis van Hem ontvangen heeft,³¹⁰ zoals ik al zei, met bewijs dat aan de heilige woorden van profetie ontleend is.

Hoofdstuk 93

(G) Aan iedereen wordt dezelfde soort eerlijkheid verleend.

'Want voor elke generatie van de mensheid is er dat wat altijd en universeel eerlijk is, net als alles wat rechtvaardig is. Want elke generatie weet dat overspel, ontucht, en moord en dergelijke zondig zijn. En hoewel ze dit allemaal³¹¹ in praktijk brengen, ontsnappen ze niet aan de wetenschap dat ze onrechtvaardig handelen als ze dat doen, met uitzondering van degenen die door een onreine geest bezeten zijn, of die door het onderwijs zijn afgeleden, door goddeloze gewoonten, of door zondige wetten, en die [zo] hun natuurlijke ideeën verloren hebben, of liever uitgeblust en onder de grond gestopt hebben. Want wij kunnen dat zien [aan het feit] dat dergelijke personen niet bereid zijn om zich aan dezelfde dingen die zij anderen aandoen te onderwerpen. Ze maken elkaar ook verwijten over de daden die zij plegen, vanwege [elkaar] vijandige gewetens. En daarom is het dat ik denk dat onze Heer en Verlosser Jezus Christus goed sprak toen Hij alle rechtvaardigheid en heiligheid in twee geboden samenvatte. Dit zijn ze:

*'U zult de Heer uw God, met geheel uw hart en met al uw kracht liefhebben, en uw naaste als uzelf.'*³¹²

Want de mens die God met zijn hele hart en met alle kracht liefheeft, die is met een Godvrezende geest vervuld en zal geen andere God eerbiedigen. En omdat God het wil, zou hij Die Engel Die door dezelfde Heer en God geliefd is eerbiedigen.

En de mens die zijn naaste als zichzelf liefheeft, zal hem dezelfde goede dingen die hij zelf wil wensen, want geen mens zal kwade dingen voor zichzelf wensen. Dus hij die zijn naaste liefheeft, zal daarom bidden en werken, zodat zijn naaste dezelfde voordelen als hijzelf geniet. Nu is er niets anders 'naaster' bij de mens dan iemand met hetzelfde gevoel en verstandelijk denken, een mens dus. Daarom, omdat alle gerechtigheid over [die] twee takken verdeeld is, namelijk, of het betrekking heeft op God of mensen, zegt de Schrift dat iedereen die met zijn hele hart en alle kracht van de

Leviathan, de konkelende slang, dan sloeg Hij deze zeedraak (de Tanniyn), dood. (S)

³⁰⁵ Of de as, na het verbranden

³⁰⁶ Wat de achterliggende wijsheid daarvan is

³⁰⁷ Zie hoofdstuk 19 en 29

³⁰⁸ Genesis 15:6.

³⁰⁹ Deuteronomium 32:3,4;

Omdat ik de Naam van JHVH verkondigd zal hebben, wijs grootsheid toe aan onze God!

De Rots, volmaakt is Zijn werk, want al Zijn wegen geven een stimulans tot het oordeel, een trouwe God en zonder onrecht,

rechtvaardig en oprecht is Hij.

³¹⁰ Mattheüs 3:17; Dan klinkt er een stem uit de hemel die zegt: *'Dit is mijn Zoon, mijn Geliefde, Hij is ontzettend geliefd en Hij geeft mij vreugde.'*

³¹¹ Alle generaties

³¹² Deuteronomium 6:5; Dus hield u van uw God, uw eigen JHVH, met heel uw hart en met heel uw ziel en met al uw uiterste krachten. Mattheüs 22:37; Hij zegt: *'Houd van Yah uw God met heel uw hart etc...'* Dit komt als eerste. Het tweede, wat daaraan gelijk is, is het liefhebben van uw naaste als van uzelf. Na deze twee geboden volgen de gehele Torah en de profeten.' Markus 12:30; Lukas 10:27; I Johannes 3:23

Heer God houdt, en van zijn naaste als zichzelf, echt een rechtvaardig mens zou zijn. Maar u heeft zich nooit in het bezit van vriendschap of liefde betoond, niet naar God of naar de profeten, of naar uzelf. Maar het is klip en klaar dat u altijd beschouwd wordt als afgodendienaars en moordenaars van rechtvaardige mensen, zodat u zelfs de hand aan Christus zelf sloeg. En tot op deze dag blijft u bij uw goddeloosheid, degenen die aantonen dat deze man, die door u gekruisigd is, de Christus is vervloekend. Nee, nog meer dan dat, veronderstelt u dat Hij gekruisigd werd als vijandig naar en vervloekt door God, een veronderstelling die het voortvloeiende is van uw hoogst irrationele verstand. Want hoewel u de middelen heeft om via de tekens die door Mozes zijn gegeven te begrijpen dat deze man de Christus is, toch doet u dat niet. En bovendien doet u het voorkomen alsof wij geen argumenten kunnen hebben, stelt u elke vraag die in u opkomt, maar ontbreekt het uzelf aan argumenten als u een goed onderlegde Christen ontmoet.'

Hoofdstuk 94

(P) In welke zin hij die aan een boom hangt vervloekt is.

'Want vertel mij, was het God niet Die via Mozes gebod dat er geen beeld of gelijkenis van iets dat in de hemel boven of op de aarde beneden was gemaakt mocht worden? Maar wie liet toch de koperen slang in de woestijn door Mozes maken en stelde deze op tot een teken waardoor de door slangen gebeten en gered werden? Hij is toch vrij van onrechtvaardigheid? Want hierdoor, zoals ik eerder al opmerkte, verkondigde Hij het geheim waarmee Hij verklaarde dat Hij de macht van de slang die de overtreding van Adam veroorzaakte zou breken. Zo, door dit teken, zou Hij die gekruisigd zou worden hen die in Hem geloven redding van de giftanden van de slang brengen. Wat goddeloze daden, afgoderij en andere onrechtvaardige daden zijn. Tenzij de zaak zo te begrijpen is, geef mij dan een [andere] reden waarom Mozes de koperen slang als een teken opstelde en de gebeten en vroeg om ernaar te kijken, waarom de gewonden genezen werden. En ook dit, wanneer had Hijzelf geboden dat er niets met welke gelijkenis dan ook gemaakt zou moeten worden?' Hierop zei een ander die op de tweede dag gekomen was: 'U heeft waarachtig gesproken, wij kunnen geen reden geven. Want ik heb de leraren vaak ondervraagd over deze zaak, en geen van hen heeft mij een reden gegeven. Ga daarom door met wat u spreekt, want wij letten op terwijl u het mysterie ontvouwt, op grond waarvan de leringen van de profeten ten onrechte gelasterd worden.' Toen antwoordde ik: 'Net zoals God niets te verwijten valt over het gebod dat Hij gaf om het teken van de koperen slang te laten maken, zo hangt er ook geen vloek over de Christus van God, door Wie iedereen die gedaan heeft wat vervloeking waardig is gered wordt, al hangt er volgens de wet een vloek over gekruisigde personen.'

³¹³ Deuteronomium 27:26; 'Vervloekt is hij die de woorden van deze wet niet uitgevoerd zal hebben door ze te doen!' En dan sprak heel het volk: 'Amen!'

³¹⁴ Deuteronomium 21:22,23; 22: 'Als er iemand is die zo gezondigd heeft dat hij de doodstraf verdient en geëxecuteerd

Hoofdstuk 95

(P) Christus heeft de vloek die ons toekomt op zich genomen.

'Want het hele menselijke geslacht zal onder een vloek bevonden worden. Want in de wet van Mozes staat geschreven: 'Vervloekt is iedereen die niet blijft bij alle dingen die in het boek van de wet opgeschreven zijn om ze te doen.'³¹³

En niemand heeft alles nauwkeurig gedaan, en u zult niet durven om dit te ontkennen. Maar sommige hebben meer en anderen minder dan anderen de verordeningen nageleefd. Maar als zij die onder deze wet zijn onder een vloek blijken te zijn omdat ze niet alle vereisten nageleefd hebben, hoe veel te meer zullen alle volken onder een vloek blijken te zijn, wie afgoderij beoefenen, wie jongeren verleiden en andere misdaden begaan? Als de Vader dus wilde dat Zijn Christus de vervloeking voor de hele menselijke familie op zich zou nemen, wetende dat Hij Hem zou opwekken, nadat Hij gekruisigd en gedood was, waarom ruziet u dan nog over Hem Die deze dingen volgens de wil van de Vader zou lijden, alsof Hij vervloekt was, en komt u niet liever zelf tot berouw? Want hoewel Zijn Vader Hem deze dingen omwille van de menselijke familie heeft aangedaan, bent u toch niet in actie gekomen om gehoorzaam aan de wil van God te zijn. Want toen u de profeten doodde, toonde u geen diep ontzag voor God. En laat niemand van u zeggen: 'Als Zijn Vader wilde dat Hij dit leed onderging, zodat door Zijn striemen het menselijk geslacht genezen kan worden, dan is dat onze fout toch niet?' Ja, als u zich werkelijk van uw zonden bekeert en Hem erkent de Christus te zijn, en Zijn geboden in acht neemt, dan mag u dit beweren. Want, zoals ik al eerder gezegd heb, vergeving van zonden zal uw deel [dan] zijn. Maar als u Hem vervloekt en hen die in Hem geloven, en hen ter dood brengt, als u daartoe in staat bent, waarom zou dat dan niet van u opgeëist worden, als van onrechtvaardige en zondige mensen, volledig hard van hart en zonder begrip, omdat u de hand aan Hem geslagen hebt?'

Hoofdstuk 96

(P) Die vloek was een voorspelling van de dingen die de Joden zouden doen.

'Want de uitspraak in de wet: 'Vervloekt is iedereen die aan een boom hangt,'³¹⁴ bevestigt onze hoop die rust op de gekruisigde Christus, niet omdat Hij Die gekruisigd is door God vervloekt is, maar omdat God voorzegt heeft wat u niet wist wat allemaal door u gedaan zou worden, en door mensen zoals u. Dat dit Degene Die voor iedereen bestond is, Die de eeuwige Priester van God, de Koning en Christus is.

En u ziet duidelijk dat dit gebeurd is. Want u vervloekt in uw synagogen iedereen die in navolging van Hem Christenen genoemd worden. En andere naties voeren die vloek met succes uit, het doden van degenen die alleen maar toegeven dat ze zelf Christenen zijn. Over wie wij allemaal zeggen: 'U bent onze broeders, herken de waarheid van God liever!' En hoewel zij noch u door

werd, dan hing u hem aan een boom. Zijn lichaam mag niet de gehele nacht aan de boom gehangen hebben, maar dezelfde dag nog zult u hem begraven hebben, want een opgehangene is iets afschuwelijks voor God, zo zult u het land dat uw God JHWH u als erfdel geeft niet verontreinigd hebben.'

ons overtuigd zijn, maar er naarstig naar streven om ons ertoe te brengen de Naam van Christus te verloochenen, kiezen wij liever het ondergaan van de doodstraf, met de volle zekerheid dat Hij ons zal belonen met al het goede dat God door Christus beloofd heeft. En bovenop dit alles bidden wij voor u dat Christus barmhartig voor u zal zijn. Want Hij leerde ons ook voor onze vijanden te bidden, sprekend:

*'Hou van uw vijanden, wees vriendelijk en barmhartig, zoals uw hemelse Vader dat is.'*³¹⁵

Want wij zien dat de Almachtige God vriendelijk en barmhartig is, waardoor Zijn zon over de ondankbaren en de rechtvaardigen opstijgt, en regen over de heiligen en over de goddelozen gestuurd wordt, iedereen over wie Hij ons geleerd heeft dat Hij hen zal oordelen.'

Hoofdstuk 97

(P) Andere voorspellingen van het kruis.

'Want het was niet zonder ontwerp dat de profeet Mozes, toen Chur en Aaron zijn handen vasthielden, tot de avond in deze houding bleef. Want inderdaad bleef de Heer bijna tot de avond aan de boom en zij begroeven Hem bij zonsondergang, toen stond Hij weer op, op de derde dag. Dit werd zo door David bekendgemaakt:

*'Met mijn stem riep ik tot de Heer en vanuit Zijn heilige heuvel luisterde Hij naar mij. Ik legde mij neer en sliep, ik ontwaakte, want de Heer ondersteunde mij.'*³¹⁶

Ook Jesaja maakte soortgelijke meldingen over Hem, hoe Hij zou sterven, als volgt:

*'Ik heb mijn handen naar een ongehoorzaam en tegensprekend volk uitgespreid, dat een weg die niet goed is beloofd.'*³¹⁷

En dat Hij weer zou opstaan, zei Jesaja zelf: 'Midden onder de begrafenissen is Hij weggenomen,'³¹⁸

en: 'Ik zal de rijken voor Zijn dood geven.'³¹⁹

En nogmaals verwijst David met andere woorden in de 21^e [22^e] Psalm naar het lijden en het kruis in een verborgen gelijkenis:

*'Ze doorboorden mijn handen en mijn voeten, ze telden al mijn botten. Ze keken en staarden naar mij, ze verdeelden mijn kleren onder elkaar en wierpen het lot over mijn kleed.'*³²⁰

Want toen ze Hem kruisigden, sloegen ze de spijkers, zijn handen en voeten doorborend. En zij die Hem gekruisigd hebben, hebben Zijn kleren onder elkaar verdeeld, elk het lot werpend om te kiezen wat hij wil hebben, en naargelang het lot valt [de beloning] ontvangend. En u houdt vast dat deze Psalm niet naar

Christus verwijst? Want u bent in alle opzichten blind, en begrijpt niet dat niemand uit uw natie die koning of christus genoemd werd ooit zijn handen of voeten doorboord gehad heeft, of op deze mysterieuze manier is gestorven, zoals u weet, door het kruis, behalve alleen deze Jezus.'

Hoofdstuk 98

(P) Voorspellingen over Christus in Psalm 22

'Ik zal de hele Psalm herhalen, zodat u Zijn eerbied voor de Vader opmerkt, en hoe Hij alle dingen aan Hem opdraagt, en bidt om door Hem van deze dood verlost te worden. Tegelijkertijd in de Psalm verklarend wie het zijn die opstaan tegen Hem, en tonend dat Hij echt een aan lijden onderhevig mens is geworden. Het gaat zo:

'God, mijn God, let op mij, waarom hebt U mij verlaten? De woorden van mijn overtredingen houden mijn redding verre van mij.'

O mijn God, ik zal overdag tot U roepen en U wilt niet luisteren, of in de nachtperiode, en dat is geen gebrek aan inzicht bij mij.'

Maar U, de lof van Israël, bewoont het heiligdom. Onze vaders vertrouwden op U, zij vertrouwden en U hebt hen bevrijd. Zij riepen tot U en werden bevrijd. Zij vertrouwden op U en kwamen niet beschaamd uit.'

Maar ik ben een worm en geen mens, een door mensen beschimpte en veracht door het volk. Iedereen die mij ziet lacht spottend om mij, zij fluisterden en schudden het hoofd: 'Hij vertrouwde op de Heer, laat Die Hem bevrijden, laat Die Hem redden, omdat Hij naar Hem verlangt.'

Want U bent Degene Die mij uit de baarmoeder gehaald heeft, mijn hoop vanaf de borsten van mijn moeder. Vanaf de baarmoeder ben ik teruggeworpen op U. U bent mijn God, vanuit de buik van mijn moeder. Wees niet ver van mij, want problemen zijn niet ver en er is niemand om te helpen.'

Veel kalveren hebben mij omringd, vette stieren hebben zich rondom mij geplaatst. Als een hongerende en brullende leeuw openden zij hun bek tegen mij. Al mijn botten worden uitgestort en als water verspreid. Mijn hart is als smeltende was in het midden van mijn buik geworden. Mijn kracht droogde als een potscherf op, en mijn tong is aan mijn keel verkleefd, ja U hebt mij naar het stof van de dood gebracht. Want vele honden hebben mij omringd, de vergadering van boosdoeners heeft mij omsingeld.'

Zij doorboorden mijn handen en mijn voeten, zij telden al mijn botten. Zij keken en staarden naar mij,

³¹⁵ Mattheüs 5:43-48; (Hebreeuws). Daarbij zegt Jezus tegen Zijn leerlingen: 'U heeft ook gehoord dat vanouds gezegd wordt: 'Heb lief wie u liefhebben en haat wie u haten.' Maar ik zeg u; heb uw vijanden lief, doe goed aan wie u haten en kwetsen en bid voor wie u verdrukken en slaan. Zodat u kinderen van uw Vader in de hemel zult zijn Die de zon doet opkomen over goeden en slechten en het op goddelozen en rechtvaardigen laat regenen. Als u houdt van wie van u houden, wat is uw beloning dan? Hebben degenen met een hard gezicht dan ook niet lief? U moet net zo integer zijn als uw hemelse Vader.' ; Lukas 6:27,28 en 36; Wees dus barmhartig, net zo barmhartig als Die Vader van u is.

³¹⁶ Psalm 3:4,5;

Met mijn stem zal ik tot JHWH geroepen hebben en vanaf Zijn heilige berg zal Hij mij geantwoord hebben.' Selah.

Ik legde mij te ruste en zal geslapen hebben. Word wakker! Want JHWH zal mij opgebouwd hebben.

³¹⁷ Jesaja 65:2; (Hoofdstuk 24) Romeinen 10:21; Bovendien zegt Hij tegen Israël: 'De hele dag heb ik mijn armen uitgestrekt naar een niet te overtuigen volk dat het beter weet.'

³¹⁸ Aangezien een begrafenissen vaak een week duurde en Hij na 3 ½ dag opstond is het duidelijk waarom.

³¹⁹ Jesaja 53:9a; Hij zal Zijn graf aan de goddelozen toegewezen hebben en Hij is tijdens Zijn dood bij de rijken.

³²⁰ Psalm 22:16-18.

*zij verdeelden mijn kleren onder elkaar, en wierpen het lot over mijn kleed. Maar U zult Uw hulp niet van mij afnemen, O Heer, luister naar mij om mij te helpen. Bevrijd mijn ziel van het zwaard, en mijn eniggeborene uit handen van de hond. Red mij uit de muil van de leeuw en mijn vernedering van de horens van de eenhoorns. Ik zal Uw Naam aan mijn broeders bekendmaken, in het midden van de kerk zal ik U loven. U die de Heer vreest, prijs hem! U het zaadje van Jakob, verheerlijk Hem! Laat heel het zaad van Israël Hem vrezen.*³²²

Hoofdstuk 99

(P) In het begin van de Psalm staan de stervende woorden van Christus.

En toen ik deze woorden zei, vervolgde ik: 'Nu zal ik u laten zien dat deze hele Psalm aanwijsbaar naar Christus verwijst, met de woorden die ik opnieuw zal uitleggen. Wat wordt er in het begin gezegd: 'O God, mijn God, let op mij, waarom hebt U mij verlaten?' Dit kondigt aan het begin aan wat in de tijd van de Christus gezegd moest worden. Want Hij sprak tijdens de kruisiging:

*'O God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?'*³²³

En wat volgt: *'De woorden van mijn overtredingen houden mijn redding verre van mij. O mijn God, ik zal overdag tot U roepen en U wilt niet luisteren, of in de nachtperiode, en dat is geen gebrek van inzicht bij mij.'* Deze, net als de dingen die Hij moest doen, werden uitgesproken. Want op de dag waarop Hij gekruisigd moest worden, nadat Hij drie van Zijn discipelen naar de heuvel die 'de Olijf' genoemd wordt meegenomen had, tegenover de tempel in Jeruzalem, bad Hij met deze woorden: *'Vader, als het mogelijk is,*

*laat deze beker aan mij voorbijgaan.*³²⁴ En ook bad Hij: *'Niet zoals ik wil, maar zoals U wilt,'* hieruit blijkt dat Hij echt een lijdende mens was geworden. Maar opdat niemand zou zeggen: 'Wist Hij dan niet dat Hij moest lijden?' Voegt hij onmiddellijk toe in de Psalm: *'En dat is geen gebrek aan inzicht bij mij.'* Net zoals er van God uit geen onwetendheid was toen Hij Adam vroeg waar Hij was, of Kaïn vroeg waar Abel was.³²⁵ Dit was om iedereen te overtuigen wat voor soort mens Hij was, en zodat wij met de kennis van wat opgeschreven is alles zouden kunnen weten. Op deze zelfde manier verklaarde Christus dus dat onwetendheid Zijn deel niet was, maar [wel] van hen die dachten dat Hij de Christus niet was, die zich inbeelden om Hem ter dood te brengen, en dat Hij als een gewone sterveling in Hades zou blijven.'

Hoofdstuk 100

(P) In welke zin Christus Jakob is, en Israël, en de Mensenzoon.

'Wat volgt dan? *'Maar U, de lof van Israël, bewoont het heiligdom,'* wat verklaart dat Hij op het punt staat om iets bewonderenswaardigs en prijzenswaardigs te doen, om op de derde dag na de kruisiging weer uit de dood op te staan, en dit heeft Hij van de Vader ontvangen. Want ik heb al laten zien dat Christus zowel Jakob als Israël³²⁶ genoemd wordt. En ik heb bewezen dat de verborgen uitspraken die naar Hem verwijzen niet slechts de zegen van Jozef en Juda alleen betreft.³²⁷ Want ook in het evangelie staat geschreven dat Hij zei: *'Alle dingen zijn mij door mijn Vader overgeleverd,'* en, *'niemand kent de Vader behalve de Zoon, of de Zoon behalve de Vader, behalve zij aan wie de Zoon Hem zal openbaren.'*³²⁸

³²¹ Waarschijnlijk moet 'Uw' gelezen worden

³²² Psalm 22: 1-23

³²³ Mattheüs 27:46; Jezus roept met luide stem, sprekend in de heilige taal: *'Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?'* Markus 15:34

³²⁴ Mattheüs 26: 36-42; (vanuit Hebreeuws); Dan komt Jezus met hen aan in het dorp 'het dal van de olie' en zegt: *'Kom hier zitten om te bidden.'* Hij neemt Petrus en de twee zonen van Zebedeüs mee en wordt droevig en verontwaardigd. Daarna zegt Hij tegen hen: *'Mijn ziel ervaart de macht van de dood Simon,'* en: *'Waak met mij.'* Langzaam gaat Hij een stukje verder, knielt met Zijn gezicht naar de grond, bidt en zegt: *'Als het mogelijk is, neem dan nu deze beker van mij weg. Maar laat het niet gebeuren zoals ik wil, maar zoals U het wilt.'* Als Hij bij de leerlingen terugkomt treft Hij hen slapend aan. Hij zegt tegen Petrus: *'Dus u kunt niet één uur met mij waken? Blijf in gebed zodat u niet verzocht wordt, de geest is wel standvastig, maar het vlees is zwak en ziek.'* Weer gaat Hij en bidt het volgende: *'Als het niet mogelijk is om deze beker weg te nemen, behalve dan dat ik deze drink, laat het dan zo gebeuren als U het wil.'*; Lukas 22:42-44; En op Zijn knieën heeft Hij dit gebeden: *'Vader, als U wilt wordt deze beker van mij weggenomen, doe in ieder geval niet mijn wil maar de Uwe.'* (Er is ook een Engel uit de hemel aan Hem verschenen om Hem te sterken. En in zware strijd gewikkeld heeft Hij des te vuriger gebeden en is het zweet van Hem als bloeddruuppels die op aarde vallen geworden.)

³²⁵ Genesis 3:9 en Genesis 4:9

³²⁶ H. 36, Psalm 24:6 (Hebr) Dit is de generatie die zijn toevlucht bij Hem zoekt, hevig verlangend om uw aanblik te zien Jakob, Selah! (Let op de dubbele invalshoek van de naam Jakob hier); H. 75

³²⁷ H. 52, 54 en 91. Zie ook Genesis 48: 15, 16, zegen Jozef; en hij (Jakob) heeft Jozef gezegend en gezegd: *'De God voor Wiens aanblik mijn voorvaders Abraham en Isaak rondgereisd hebben, Die God Die mij vanaf mijn geboorte tot nu toe weidt, de Engel Die mij redt van alle kwaad, zal specifiek deze jongens (Efraïm en Manasse) gezegend hebben, en mijn naam en de naam van mijn voorvaders Abraham en Isaak zal over hen uitgeroepen worden, en zij zullen zich als een menigte vissen over deze aarde vermenigvuldigd hebben.'* En 49:22-26; 22; *'Jozef (JHWH zal het weer gedaan hebben) is een zoon die vrucht draagt, een zoon die vrucht draagt bij de bron, zijn dochters lopen met klinkende enkelbanden (de wacht) over de muur. 'Heren' zullen hem met pijlen bitter (of juist sterk) gemaakt en beschoten en geplunderd hebben. Voortdurend is de boog daar waar hij als vreemdeling gewoond zal hebben, maar wat hij met zijn handen uitzaait zal gelouterd worden zijn, via de handen van de Machtige Jacobs, daarvandaan, de Herder en Rots van Israël. De God van je voorvaders zal je geholpen hebben en de Almachtige zal je gezegend hebben, met zegeningen van boven uit de hemel, met zegeningen uit de diepte die hieronder ligt, met zegeningen uit de borsten en de baarmoeder. De zegeningen van je vader gaan de zegeningen van mijn voorouders te boven, zo ver als de eeuwige heuvels zullen zij op het hoofd van Jozef geweest zijn, ook als de gekroonde Nazireeër (toegewijde) van je broers.'* (P)

Genesis 49:10 zegen van Juda; De heersstaf zal Juda niet verlaten hebben, ook de wetgever die tussen zijn voeten is niet, totdat de Rustgever (Messias) gekomen is, Die de volken gehoorzaam zijn.

³²⁸ Mattheüs 11:27; *'Alles is aan mij gegeven door mijn Vader. Niemand kent de Zoon, behalve de Vader, en niemand kent de Vader, behalve de Zoon en wie de Zoon het wil openbaren.'*

Zo openbaarde Hij ons alles wat wij door Zijn genade uit de Schriften begrepen hebben, zodat we Hem als de Eerstgeborene van God kennen, Die vóór alle schepselen bestaat, net als het zijn van 'de Zoon' van de aartsvaders, omdat Hij vlees van de maagd uit hun familie aannam, en ermee instemde om een mens te worden, zonder uiterlijk vertoon, onteert en aan lijden onderhevig. Daarom ook, toen Hij het had over Zijn toekomstige lijden, is dat bekend vanuit de woorden die Hij sprak:

*'De Mensenzoon moet veel dingen ondergaan, en door de Farizeeën en Schriftgeleerden verworpen en gekruisigd worden, en op de derde dag opstaan.'*³²⁹

Hij zei toen dat Hij de Mensenzoon was, enerzijds vanwege Zijn geboorte uit de maagd, die, zoals ik zei, uit de familie van David, Jakob, Isaak en Abraham was. En anderzijds omdat Adam zowel de vader van Hemzelf was als van hen die hiervoor genoemd werden waar Maria haar afkomst aan ontleent. Want we weten dat de vaders van vrouwen ook de voorvaders zijn van die kinderen die hun dochters dragen.³³⁰

Want [Christus] noemde een van Zijn discipelen, daarvoor bekend onder de naam Simon, Petrus, omdat hij Hem als de Christus en Zoon van God herkende, via de openbaring van Zijn Vader. En omdat wij het in de memoires van Zijn apostelen terugvinden dat Hij de Zoon van God is, en omdat wij Hem 'de Zoon' noemen, hebben wij begrepen dat Hij vóór alle schepselen vanuit de Vader voortgekomen is, vanuit Zijn macht en wil. (Want op een of andere manier wordt Hij in de geschriften van de profeten als de Wijsheid aangewezen,³³¹ en 'de Dag',³³² en het Oosten,³³³ en een Zwaard,³³⁴ en een Steen,³³⁵ en een Staf,³³⁶ en Jakob en Israëls³³⁷), en dat Hij een mens werd door de maagd,³³⁸ zodat de ongehoorzaamheid die van de slang is uitgegaan, op dezelfde manier vernietigd zou kunnen worden als hoe die zijn oorsprong heeft gevonden. Want Eva, die een maagd en zuiver was, bracht, zwanger geworden door het woord van de slang, ongehoorzaamheid en dood voort. Maar de maagd Maria ontving [werd zwanger vanuit] geloof en vreugde, toen de engel Gabriël het goede nieuws aan haar aankondigde dat de Geest van de Heer op haar zou komen en dat de macht van de Allerhoogste haar zou

overschaduwen, waardoor ook het Heilige dat uit haar is geboren de Zoon van God is.³³⁹ En zij antwoordde: 'Laat het bij mij zo zijn zoals U zegt.'³⁴⁰ Dus werd Hij via haar geboren, naar Wie we zoveel geschriften bewezen verwijzen, en door Wie God zowel de slang als die engelen en mensen die als hem zijn vernietigt. Maar [Hij] werkt de bevrijding van de dood voor hen die zich van hun goddeloosheid bekeren en in Hem geloven.'

Hoofdstuk 101

(H) Christus refereert in alle dingen naar de Vader.

'Wat volgt uit de Psalm is dit, waarin Hij zegt: 'Onze vaders vertrouwden op U, zij vertrouwden, en U hebt hen verlost. Zij riepen tot U en waren niet in verwarring. Maar ik ben een worm en geen mens, door de mensen beschimpt en veracht door het volk,' waaruit blijkt dat Hij toegeeft dat zij die op God vertrouwden en door Hem gered werden Zijn voorvaders zijn. Die ook de voorvaders van de maagd waren, door wie Hij geboren werd en mens werd. En Hij voorzegt dat Hij door dezelfde God gered zal worden, maar schept niet op over het volbrengen van iets door Zijn eigen wil of macht. Want toen Hij op aarde was, handelde Hij op dezelfde manier, en antwoordt iemand die Hem als goede meester aansprak: 'Waarom noemt u mij goed? Een is er goed, mijn Vader Die in de hemel is.'³⁴¹

Maar als Hij zegt, 'Ik ben een worm en geen mens, door de mensen beschimpt en veracht door het volk,' profeteerde Hij de dingen die echt zo zijn en die Hem overkomen zijn. Want wij die in Hem geloven worden overal beschimpt, 'de verachten van het volk.' Want door uw natie zijn wij verworpen en afgewezen [en] Hij leed onder die vernederingen die u tegen Hem beraamd had.

Ook het volgende: 'Iedereen die mij ziet lacht mij uit, zij fluisterden met de lippen, ze schudden het hoofd: 'Hij trouwde op de Heer, laat Die Hem bevrijden, want Hij verlangt toch naar Hem!'

Ook dit voorzei Hij dat Hem zou overkomen. Want zij die Hem gekruisigd zagen worden, schudden ieder afzonderlijk hun hoofd, en fluisterden met hun lippen,

³²⁹ Mattheüs 16:21

³³⁰ Mattheüs 1:16; Bodleian Library MS. Oppenheim Add. 4° 111 geeft hier אבי Jozef, de vader van Mirjam. Hier kan dus de bloedlijn van Mirjam beschreven zijn. Anderzijds noemt het pre evangelie van Mattheüs Joachim en niet Jozef als de vader van Maria.

³³¹ Spreuken 8:22-36; hoofdstuk 61,62

³³² Psalm 116:22-24; De steen die de bouwers afgekeurd hebben is de belangrijkste Hoeksteen geworden. Dit ging van JHVH uit, wonderlijk om te zien. Deze 'Dag' maakte JHVH, dan zullen wij gejuicht en ons verheugd hebben.

³³³ Jesaja 41:2. Wie deed de Rechtvaardige uit het oosten ontwaken, zal Hem aan mijn voeten geroepen hebben, zal Hem tegenover de samenlevingen geplaatst hebben en koningen aan Hem onderworpen hebben? Wie zal hen overgeleverd hebben aan het stof met zijn zwaard en als kaf met zijn macht verstrooid hebben?

En 25: 'Ik ontwaakte Hem uit het noorden. Vanuit het oosten, waar de zon opkomt, zal Hij gekomen zijn en mijn Naam verkondigd hebben. Hij zal heersers als modder overrompeld hebben, zoals een pottenbakker de klei vertrapt zal hebben. En 46:11; (Ik God) Die vanuit een ver land in het oosten een (neerschietende) roofvogel roep, de man van mijn doel. Temeer ik het beloofde, temeer ik het zal laten gebeuren. Ik

maakte een plan, temeer zal ik het tot stand gebracht hebben. (5) Daniël 7:13; 'Ik bleef naar het nachtvisioen kijken en kijk! Samen met de bewolking aan de hemel kwam (Iemand) als een Mensenzoon aan, tot bij de Eerbiedwaardige van dagen beneden, en in het oosten ontmoette Hij Hem.

³³⁴ O.a. Deuteronomium 32:41,42; 'Toen ik mijn bliksemend zwaard sleep, zal mijn Hand het oordeel geveld hebben, dan zal ik wraak op mijn vijanden genomen hebben, en wie mij haten zal ik vergolden hebben. Mijn pijlen zullen dronken geworden zijn van het bloed, en mijn zwaard zal het vlees verslonden hebben, met het bloed van doorboorden en gevangenen, van het hoofd van de vijandelijk leider.'

³³⁵ Psalm 116:22

³³⁶ Jesaja 11:1-3; hoofdstuk 87

³³⁷ Genesis 32:22-32; Psalm 24:6; hoofdstuk 57

³³⁸ Jesaja 7:14

³³⁹ Lukas 1:35; En die Engel heeft haar dit geantwoord: 'De Heilige Geest zal in u komen, en de Allerhoogste kracht zal u overschaduwen. En daarom zal wat uit u geboren wordt Zoon Gods genoemd worden...'

³⁴⁰ Lukas 1:38.; Daarbij heeft Mirjam gezegd: 'Kijk, de dienaar van de Heer, mag het zo gebeuren als U heeft uitgesproken.'

En de Engel is bij haar weggegaan.

³⁴¹ Markus 10:18; Lukas 18:19

hun neuzen naar elkaar toedraaiend spraken ze spottend de woorden die in de memoires van Zijn apostelen zijn opgetekend: 'Hij zei dat Hij de Zoon van God was, laat Die naar beneden komen, laat God hem redden!'³⁴²

Hoofdstuk 102

(H) De voorspelling van de gebeurtenissen die Christus bij Zijn geboorte overkwamen.

'En wat volgt: *'Mijn hoop vanaf de borsten van mijn moeder. Vanaf de baarmoeder ben ik op U teruggeworpen, vanaf mijn moeders buik bent U mijn God. Want er is geen helper. Vele kalveren hebben mij omringd, vette stieren staan rondom mij. Zij openen hun mond tegen mij, als een hongerige en brullende leeuw. Al mijn botten worden uitgestort en als water verspreid. Mijn hart is als smeltende was middenin mijn buik geworden. Mijn kracht is zo droog als een potscherf geworden en mijn tong kleeft aan mijn gehemelte.'*

Ook dit voorzei wat er gebeurd is, want de uitspraak: *'Mijn hoop vanaf de borsten van mijn moeder'* [wordt zo uitgelegd]; zodra Hij in Bethlehem geboren werd, zoals ik eerder zei, smeedde koning Herodes, die via de Arabische wijzen over Hem leerde, een complot om Hem ter dood te brengen. Maar op Gods commando nam Jozef Hem met Maria mee en vertrok naar Egypte. Want de Vader had wel besloten dat Hij Die Hij verwekt had ter dood gebracht moest worden, [maar] zonder oproer totdat Hij tot mannelijkheid uitgegroeid was, en het Woord dat van Hem uitgegaan is verkondigd was.

Maar als een van u tegen ons zegt: 'Kon God dan niet beter Herodes ter dood brengen?' Dan ben ik u voor met dit antwoord: 'Kon God in het begin niet liever de slang neergehouden hebben, zodat hij niet [meer] bestond, in plaats van gezegd te hebben:

*'En ik zal vijandschap tussen hem en de vrouw stellen, en tussen zijn zaad en haar zaad?'*³⁴³

Kon Hij niet tegelijk een veelheid aan mensen geschapen hebben? Integendeel, omdat Hij wist dat het goed zou zijn dat Hij zowel engelen als mensen zou scheppen, vrij om dat wat rechtvaardig is te doen, daarom wees Hij tijdperken aan waarin Hij wist dat het goed voor hen zou zijn om de vrije wil uit te oefenen. En omdat Hij wist dat dit juist zo goed zou zijn, maakte Hij algemene en bijzondere vonnissen, echter de vrije wil van eenieder bewakend. Vandaar dat de Schrift dit bij de vernietiging van de toren zegt, als de talen verdeeld en veranderd worden:

'En de Heer zei: *'Kijk, dit volk is één, en ze hebben allemaal één taal, en ze zijn begonnen om dit te doen, dan zal hen nu niets van alles wat zij proberen te doen meer tegenhouden.'*³⁴⁴

Ook de uitspraak: *'Mijn kracht wordt als een droge potscherf, en mijn tong is aan mijn gehemelte verkleefd'*,³⁴⁵ was een profetie over wat naar de wil van de Vader door Hem gedaan zou worden. Want de kracht van Zijn sterke woord, waarmee Hij [eerder] de Farizeeën en Schriftgeleerden altijd weerstond, en kortom, alle leraren uit uw natie die Hem ondervroegen, werd als een overvloedige en sterke bron waarvan het water wordt afgesloten gesmoord, toen Hij stil bleef, en ervoor koos om niemand in de aanwezigheid van Pilatus antwoord te geven, zoals in de memoires van Zijn apostelen is opgenomen. Zodat wat door Jesaja is opgetekend doeltreffend vrucht zou dragen, waar staat geschreven:

*'De Heer geeft mij een tong waardoor ik weet wanneer ik zou moeten spreken.'*³⁴⁶

Ook toen Hij zei: *'U bent mijn God, wees niet ver van mij.'*³⁴⁷ Leerde Hij dat alle mensen zouden moeten hopen op God Die alle dingen geschapen heeft en redding en hulp bij Hem alleen moeten zoeken. En dat ze niet veronderstellen, zoals de rest van de mensen doen, dat redding verkregen kan worden door geboorte, of rijkdom, of macht, of wijsheid. En dat zijn altijd uw praktijken geweest. Op een gegeven moment heeft u een kalf gemaakt, en altijd heeft u uzelf ondanbaar getoond, moordenaars van de rechtvaardigen, en trots op uw afkomst. Want als [zelfs] de Zoon van God duidelijk verklaart dat Hij [niet]³⁴⁸ gered kan worden omdat Hij de Zoon is, of omdat Hij sterk of wijs is, maar dat Hij niet zonder God gered kan worden, ook al is Hij zonder zonde, zoals Jesaja verklaart dat Hij, zelfs specifiek wat taal betreft geen zonde heeft begaan (want Hij beging geen onrecht of bedrog met Zijn mond),³⁴⁹ hoe wilt u of anderen die zonder deze hoop zijn dan verwachten gered te worden, veronderstellend dat u uzelf niet bedriegt?

Hoofdstuk 103

(P) De Farizeeën zijn de stieren, de brullende leeuw is Herodes of de duivel.

'Wat vervolgens in de Psalm wordt gezegd: *'Want problemen zijn in de buurt, want er is niemand om mij te helpen. Vele kalveren hebben mij omringd, vette stieren staan rondom mij. Als een hongerige en brullende leeuw openen ze hun mond tegen mij. Al mijn botten worden uitgestort en verspreiden zich als water,'* was net zo'n voorspelling van de gebeurtenissen die Hem overkomen zijn. Want op die avond kwam een deel van uw natie die er door de Farizeeën, Schriftgeleerden en leraren op uit gestuurd waren, vanaf de berg van de Olijven bij Hem aan, degenen die de Schrift 'stotende en prematuur destructieve omsingelende kalveren' noemde. En de uitdrukking, 'vette stieren staan rondom mij,' sprak

³⁴² Mattheüs 27:43; Hij vertrouwt toch op God, laat Hij Hem redden als Hij dat wil, Hij heeft toch gezegd dat Hij Gods Zoon is?

³⁴³ Genesis 3:15; Hoofdstuk 92

³⁴⁴ Genesis 11:6; En JHVH heeft gezegd: *'Kijk, één volk en één taal met elkaar, en zij maken dit onheilgde ding, en voortaan zullen zij niet te weerhouden zijn om alles wat zij zich voorgenomen hebben te doen.'*

³⁴⁵ Psalm 22:15; Als aardewerk droogde mijn kracht op, ook mijn tong kleeft aan mijn gehemelte, U zult mij ook tot het stof des doods beschikt hebben.

³⁴⁶ Jesaja 50:4; 'De Heer JHVH gaf mij de taal van geleerden om te weten hoe juist de zaak van de vermoeide om te buigen, Hij zal iedere morgen mijn oor gewekt hebben om naar de training te luisteren.'

³⁴⁷ Psalm 22:19,20; zie ook 141:9,10a; Bevrijd mij van mijn vijanden JHVH, bij U verborg ik mij. Onderwijs mij om te doen wat U fijn vindt, want U bent mijn God.

³⁴⁸ Niet in manuscript

³⁴⁹ Jesaja 53:9; Hij zal Zijn graf aan de goddelozen toegewezen hebben en Hij is tijdens Zijn dood bij de rijken. Hoewel Hij geen geweld had gepleegd en er geen bedrog in Zijn mond is.

vooraf over hen die op dezelfde manier als de kalveren handelden, toen Hij voor uw leraren geleid werd. En de Schrift beschreef hen als stieren, omdat we weten dat stieren de auteurs van het bestaan van kalveren zijn. De stieren zijn dus de verwekkers van de kalveren, dus waren uw leraren de oorzaak waarom hun kinderen naar de Olijfberg gingen om Hem mee te nemen en Hem bij hen te brengen. En de uitdrukking: *'Want er is niemand om te helpen'*, is ook een indicatie van wat er plaatsgevonden heeft. Want er was zelfs geen enkele mens die Hem als onschuldig persoon bij kon staan. En de uitdrukking: *'Als een brullende leeuw openden ze hun mond naar mij'*, duidt op hem die toen koning van de Joden was en Herodes heette, een opvolger van de Herodes die, toen Christus geboren werd, alle zuigelingen in Bethlehem van dezelfde leeftijd doodde. Omdat hij dacht dat Hij over Wie de wijzen uit Arabië gesproken hadden zeker onder hen zou zijn. Want hij was onwetend over de wil van Hem Die sterker is dan iedereen, hoe Hij Jozef en Maria geboden had om het kind mee te nemen en naar Egypte te gaan, en daar te blijven totdat er opnieuw een openbaring aan hen gedaan zou worden om naar hun eigen land terug te keren. En daar bleven ze tot Herodes dood was, die de baby's in Bethlehem vermoordde, en Archelaüs hem was opgevolgd. En hij [Herodes] stierf voordat Christus naar de bedeling aan het kruis die hem door Zijn Vader gegeven was kwam. En toen Herodes[II] Archelaüs opvolgde, het gezag dat aan hem was toegewezen ontvangen hebbend, zond Pilatus Jezus gebonden naar hem als goedmakertje, want God wist vooraf dat dit zou gebeuren en had dus gesproken: *'En zij brachten Hem naar de Assyriër, een geschenk aan de koning.'*³⁵⁰ Of Hij bedoelde de duivel die als een leeuw tegen Hem brulde. Mozes noemt hem de slang, maar in Job en Zacharia wordt hij de duivel genoemd, en door Jezus als Satan aangesproken, waaruit blijkt dat een samengestelde naam noodzakelijk voor hem was, vanwege de daden die hij uitgevoerd heeft. Want 'sata' betekent in de Joodse en Syrische taal afvallige, en 'nas' is het woord van waaruit hij als het ware 'de slang' wordt genoemd,³⁵¹ als de verklaring van de Hebreeuwse term, tezamen ontstaat hieruit het enkele woord 'Satanas'. Want deze duivel is naar Hem toe gekomen om Hem te verleiden, toen [Jezus] uit de Jordaan omhoogkwam, op het moment dat de Stem tegen Hem sprak: *'U bent mijn Zoon, op deze dag heb ik U gebaard,'*³⁵² wat in de memoires van de apostelen is opgetekend. Zelfs zo ver gaande door tegen Hem te zeggen: *'Aanbid mij,'* en Christus antwoordde hem: *'Ga achter mij Satan, u zult de Heer uw God aanbidden en Hem alleen moet u dienen.'*³⁵³ Want omdat hij Adam bedrogen had, zei hij dit [hopend] om ook wat onheil tegen de Christus te kunnen bewerken. Bovendien is de verklaring van: *'Al mijn botten worden uitgestort en als water verspreidt,*

mijn hart is als was geworden, smeltend in het midden van mijn buik,' dat wat voorzegt is over wat hem op die avond overkwam, toen mannen op Hem uit waren en naar de Olijfberg kwamen om hem te grijpen. Want in de memoires, waarvan ik zeg dat die zijn opgesteld door Zijn apostelen en degenen die hen volgden, staat dat Zijn zweet als bloeddruuppels neerviel terwijl Hij aan het bidden was en zei: *'Als het mogelijk is, laat deze beker dan voorbijgaan.'*³⁵⁴ Zijn hart en ook Zijn botten trilden, Zijn hart smolt als was in Zijn buik. Zo kunnen wij waarnemen dat de Vader Zijn Zoon werkelijk omwille van ons dit lijden liet ondergaan. Zodat wij niet zouden zeggen dat Hij, als de Zoon van God, niet het gevoel had wat er met Hem gebeurde en wat Hem werd aangedaan. Ook de uitdrukking: *'Mijn kracht droogt op als een potscherf, en mijn tong is aan mijn gehemelte verkleefd,'* was zoals ik eerder al opmerkte een voorspelling van die stilte toen Hij geen antwoord teruggaf aan al uw leraren die Hij oordeelde onverstandig te zijn.'

Hoofdstuk 104

(P) De omstandigheden van de dood van Christus worden in deze Psalm voorzegt.

'En de uitspraak: *'U hebt mij in het stof van de dood gebracht, want vele honden hebben mij omsingeld, de vergadering van goddelozen heeft mij omsingeld. Zij doorboorden mijn handen en mijn voeten. Ze hebben al mijn botten geteld. Zij hebben naar mij gekeken en mij aangestaard. Ze hebben mijn kleren onder elkaar verdeeld en het lot over mijn kleed geworpen,'* was een voorzegging, zoals ik eerder al zei, van de doodstraf waarmee de synagoge van de goddelozen Hem zou veroordelen. Die Hij zowel honden als jagers noemt, waarin Hij verklaart dat degenen die Hem opgejaagd hebben, samen bijeengekomen waren en er nauwgezet naar streefden om Hem te veroordelen. Ook dit is in de memoires van Zijn apostelen vastgelegd dat gebeurd is. Ook heb ik laten zien dat, na Zijn kruisiging, zij die Hem gekruisigd hebben, Zijn kleren onder elkaar verloor hebben.'³⁵⁵

Hoofdstuk 105

(P) De Psalm voorzegt ook de kruisiging en de laatste gebeden van de Christus op aarde.

'En wat volgt in de Psalm: *'Maar U Heer, neem Uw hulp niet van mij weg, let op om mij te helpen. Bevrijd mijn ziel van het zwaard, en mijn'*³⁵⁶ *Eniggeborene uit handen van de hond. Red mij uit de muil van de leeuw, en mijn vernedering van de horens van de eenhoorns,'* dat was ook informatie en het vooruitzien van de gebeurtenissen die Hem zouden moeten overkomen.

³⁵⁰ Hosea 10:6; Het zal als geschenk aan de koning naar Assyrië gebracht worden. Koning Jareb (strijder) maakt dat Efraïm schande op zich geladen zal hebben, Israël zal zich geschaamd hebben voor zijn eigen plannen.

³⁵¹ Genesis 3:13 De slang heeft mij bedrogen; 05377 נָשָׂא nasha'; bedriegen, misleiden

³⁵² Psalm 2:7; Ik zal de wetsbepalingen van JHWH herhaald hebben, Hij zei tegen mij: *'U bent mijn Zoon, nu bracht ik U voort.'* Zie ook Mattheüs 3:17; Dan klinkt er een stem uit de hemel die zegt: *'Dit is mijn Zoon, mijn Geliefde, Hij is ontzettend geliefd en Hij geeft mij vreugde.'*

³⁵³ Mattheüs 4:8-10; (Hebreeuws); Vervolgens neemt Satan Hem naar een extreem hoge berg en toont ontzagwekkend alle koninkrijken van de aarde en hun heerlijkheid, en zegt tegen Hem: *'Al deze zaken zal ik u geven als ik de leider ben.'* Daarop antwoordt Jezus hem: *'Ga weg Satan, anders gezegd 'verachtelijke,' want er staat geschreven: 'Ik zal alleen tot Yah bidden en alleen instemmen om Hem te dienen.'*

³⁵⁴ Lukas 22:44 en 42

³⁵⁵ Zie hoofdstuk 97

³⁵⁶ Zie hoofdstuk 98, eenhoorn betekent 'mijn enige en echte ziel' (Vulgaat), in herinnering houdend dat Christus de Eniggeborene is. (Lukyn Williams)

Want ik heb al bewezen dat Hij de Eniggeborene van de Vader van alle dingen was, op een bijzondere manier als 'Woord' en 'Macht' via Hem verwekt zijnde. En daarna mens geworden via de maagd, zoals we uit de memoires geleerd hebben. Bovendien werd het ook voorzien dat Hij door kruisiging gedood zou worden. Want de passage: *'Bewaar mijn ziel voor het zwaard, en mijn Eniggeborene uit handen van de hond. Red mij uit de muil van de leeuw, en mijn vernedering van de horens van de eenhoorns,'* is een indicatie van het lijden waardoor Hij zou sterven, door kruisiging dus. Want ik heb u al uitgelegd dat 'de horens van de eenhoorns' een teken zijn van het kruis alleen. En het gebed dat Zijn ziel van het zwaard gered moest worden, van de muil van de leeuw, en uit handen van de hond, dat was een gebed dat niemand zijn ziel in bezit zou kunnen nemen. Met de bedoeling dat wij, als wij aan het einde van ons leven aankomen, hetzelfde verzoek aan God kunnen doen, Die in staat is om elke schaamteloze engel die onze ziel mee wil nemen om te doen keren.

En dat de zielen overleven, heb ik aan u getoond³⁵⁷ uit het feit dat de ziel van Samuel door de spiritistische vrouw werd opgeroepen, zoals Saul dat eiste. En het lijkt er ook op dat alle zielen van soortgelijke rechtvaardige mannen en profeten onder de heerschappij van dergelijke machten vielen, zoals uit de feiten in het geval van die spiritist moet worden afgeleid. Vandaar ook dat God ons door Zijn Zoon leert in wiens belang deze dingen gedaan lijken te zijn, [voor wie] altijd oprechtheid nastreven, en bij de dood bidden dat onze ziel niet in de handen van een dergelijke macht zou vallen. Want toen Christus Zijn geest aan het kruis overgaf, zei Hij: *'Vader, in uw handen beveel ik mijn geest,'*³⁵⁸ zoals ik ook uit de memoires geleerd heb. Want Hij heeft Zijn discipelen vermaand om de Farizeese manier van leven te overtreffen, met de waarschuwing dat als zij dat niet deden, ze er zeker van konden zijn dat ze niet gered konden worden. Ook deze woorden staan in de memoires opgetekend: *'Tenzij uw gerechtigheid groter is dan die van de Schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Koninkrijk van de hemel niet binnengaan.'*³⁵⁹

Hoofdstuk 106

(P) De opstanding van Christus wordt voorzegd in de afsluiting van de Psalm.

'De rest van de Psalm maakt duidelijk dat Hij wist dat Zijn Vader Hem in alle dingen die Hij vroeg zou voorzien, en Hem uit de doden op zou wekken, én dat

³⁵⁷ H. 30 en 34; Psalm 72:13,14

³⁵⁸ Lukas 23:46; En met luide stem roepend heeft Jezus gezegd: *'Vader, in Uw handen beveel ik mijn geest.'* En dit gezegd hebbend, heeft Hij uitgeademd.

³⁵⁹ Mattheüs 5:20; Ook spreekt Jezus in die tijd tot Zijn leerlingen: *'Het is waarheid wat ik u zeg, dat wanneer uw gerechtigheid niet groter is dan die van de Farizeeën en Schriftgeleerden, u niet in het koninkrijk van de hemelen zult komen.'*

³⁶⁰ JHVH, betekend: 'ik ben er voor u'

³⁶¹ Numeri 24:17; Ik heb hem gezien, maar niet nu, ik heb hem bekeken, maar niet op korte termijn trad er een ster uit Jakob naar voren en kwam er een heersstaf uit Israël op die de uithoeken van Moab verpletterde en al de (plaatsvervangende) zonen van Seth vernietigde.

Hij bij al diegenen die God vrezen aandrang om God te loven, omdat Hij via het mysterie van Hem Die gekruisigd werd genadig was over alle generaties van mensen die geloven.

Ook stond Hij te midden van Zijn broeders, de apostelen. Nadat Hij uit de dood was opgestaan hadden zij berouw van hun wegluchten van Hem tijdens Zijn kruisiging. terwijl zij door Hemzelf overtuigd waren dat Hij al vóór Zijn lijden aan hen gezegd had dat Hij deze dingen moest ondergaan, en dat dit vooraf ook door de profeten was aangekondigd. En toen Hij in levende lijve bij hen de lofprijzingen aan God zong, zoals blijkt uit de memoires van de apostelen, werden de volgende woorden [vervuld]: *'Ik zal Uw Naam³⁶⁰ aan mijn broers uitleggen, in het midden van de kerk zal ik U loven. U die de Heer vreest, loof Hem! U het zaad van Jakob, verheerlijk Hem! Laat al het zaad van Israël Hem vrezen.'* Ook als wordt gezegd dat Hij de naam van een van de apostelen in Petrus veranderde, en als in zijn memoires geschreven staat dat dit zo gebeurde, net zoals Hij de namen van de twee andere broers, de zonen van Zebedeüs, in Boanerges, wat zonen van de donder betekent veranderde.

Dit was een verwijzing naar het feit dat Hij het was door Wie Jakob Israël genoemd werd, en Hosea Jezus (Joshua) genoemd werd. Onder Jozua's naam werden de overlevenden van het volk dat uit Egypte kwam het land dat aan de voorvaders beloofd was dan ook binnengeleid.

En dat Hij als een ster uit het nageslacht van Abraham op zou moeten staan, dat toonde Mozes van tevoren toen hij zei: *'Een ster zal uit Jakob voortkomen, en een leider uit Israël,'*³⁶¹

En een andere schrifttekst zegt, *'Kijk, een man, 'het Oosten' is Zijn naam.'*³⁶² Ook toen een ster op het moment van Zijn geboorte langs de hemel opsteeg, zoals in de memoires van Zijn apostelen is opgetekend, herkenden de wijzen uit Arabië hierdoor dit teken, ze kwamen en aanbaden Hem.

Hoofdstuk 107

(P) Hetzelfde wordt geleerd uit de geschiedenis van Jona.

'En dat Hij op de derde dag na de kruisiging weer op zou staan, is geschreven in de memoires toen sommigen uit uw natie die Hem ondervroegen zeiden: *'Toon ons een teken,'* en Hij antwoordde hen: *'Een kwade en overspelige generatie zoekt naar een teken, en hen zal geen teken gegeven worden, behalve het teken van Jona.'*³⁶³

³⁶² Zacharia 6:12, conform Septuagint; vanuit Hebreeuws: *'Dan zei u tegen hem, sprekend: 'Dit zei JHVH der heerscharen, sprekend: Kijk, een man die 'Ontwikkelaar' genoemd wordt, die zal zich vanuit de laagste plaats ontwikkelen en bouwde deze tempel van JHVH.'*

³⁶³ Mattheüs 12:38-41; In die periode komen de Farizeeën en Schriftgeleerden bij Jezus en zij vragen: *'Wij willen een teken uit de hemel van U zien.'* Hij antwoordt hen: *'Een slecht en boosaardig geslacht zoekt naar een teken, maar hen zal geen ander teken gegeven worden dan het teken van Jona. Zoals hij drie dagen in de buik van de vis was en de derde nacht aan land werd gezet, zo zal de Mensenzoon drie dagen tot de derde nacht in het graf zijn. De mannen uit Nineve zullen met deze generatie opstaan en hen veroordelen, omdat zij zich vanwege Jona bekeerd hebben, en wat ik zeg is meer dan Jona.'*

En omdat Hij dit omsluiërd besprak, moest het publiek hieruit afleiden dat Hij na Zijn kruisiging op de derde dag weer op zou staan. Ook toonde Hij aan dat uw generatie goddelozer en overspeliger was dan de stad Ninevé. Want deze laatsten riepen een vasten voor alle schepselen uit, zowel mensen als dieren, met zak en as en oprechte rouw en berouw vanuit het hart. Ze keerden zich af van hun onrechtvaardigheid in het geloof dat God genadig en vriendelijk is tegenover iedereen die zich van slechtheid afkeert, vanwege de prediking van Jona tot hen, nadat hij op de derde dag uit de buik van de grote vis geworpen was, dat na drie (in andere versies (drieën)veertig)³⁶⁴ dagen ze allemaal zouden moeten sterven. Ook de koning van die stad zelf heeft zich met zijn edelen in zak en as gestoken en is blijven vasten en bidden, zo werd hun verzoek dat de stad niet omgekeerd zou worden ingewilligd. Maar toen Jona bedroefd was dat, zoals hij aangekondigd had, de stad op de (veertigste) derde dag niet omvergeworpen werd, werd via de toedeling van een kalebas die voor hem uit de aarde kwam, waaronder hij in de schaduw tegen de hitte ging zitten, en vervolgens door de toedeling van zijn verwelking, waardoor Jona bedroefd werd, zijn veroordeling [zichtbaar] voor het onterecht ontevreden zijn omdat de stad Ninevé niet omvergeworpen werd. (Nu was die kalebas plotseling ontstaan, en Jona had deze niet geplant of water gegeven, maar deze was geheel plotseling gekomen om hem schaduw te geven), en er staat:

‘Met de kalebas, waar u niet voor gewerkt heeft, laat staan [dat u die] liet groeien, heeft u wel medelijden gehad. Die kwam op in een nacht, en verwelkte in een nacht. Zal ik Nineve dan niet sparen, die grote stad, waarin meer dan honderdtwintigduizend personen wonen die geen onderscheid kunnen maken tussen hun rechterhand en hun linkerhand, en ook veel vee?’³⁶⁵

Hoofdstuk 108

(H) De opstanding van Christus heeft de Joden niet bekeerd, ze klagen ze wel aan.

‘En hoewel alle mensen in uw land de gebeurtenissen in het leven van Jona kenden, en hoewel Christus onder u zei dat Hij het teken van Jona zou geven, u vermanend om u van uw slechte daden te bekeren, op zijn minst nadat Hij weer uit de dood was opgestaan, ook om als de Nineveïeten tegenover God te treuren zodat uw volk en stad niet weggenomen en vernietigd zou worden, zoals die vernietigd is ..., heeft u zich niet alleen niet bekeerd nadat u geleerd hebt dat Hij uit de dood is opgestaan, maar, zoals ik eerder al zei,³⁶⁶ u heeft er ook nog eens voor gekozen om mannen de wereld in te sturen die verkondigen: ‘Een goddeloze en wetteloze ketterij van ene Jezus, een Gallilese bedrieger die wij

gekruisigd hebben, is opgekomen. En zijn discipelen stalen hem ‘s nachts uit het graf waarin hij gelegd werd toen hij van het kruis werd losgemaakt, en nu misleiden ze de mensen door te stellen dat hij uit de doden is opgestaan en naar de hemel is opgestegen.’ Bovendien beschuldigt u Hem ervan om de goddeloze, wetteloze en onheilige leerstellingen te hebben onderwezen die u noemt, ter veroordeling van degenen die Hem belijden de Christus te zijn, en een Leraar van en Zoon van God. Daarbij, zelfs nu uw stad is ingenomen, en uw land verwoest, bekeert u zich nog niet, maar durft u vervloekingen te uiten over Hem en allen die in Hem geloven. Toch haten wij u niet of degenen die door uw toedoen dergelijke veroordelen tegen ons hebben. Maar wij bidden dat u nu alsnog berouw zult hebben en genade van God mag ontvangen, de barmhartige en geduldige Vader van iedereen.’

Hoofdstuk 109

(P) De bekering van de samenlevingen is door Micha voorgez.

‘Maar dat de samenlevingen, op het moment dat zij deze leer van de apostelen uit Jeruzalem gehoord hadden en zij die van hen leerden, berouw zouden hebben over het foute leven dat zij leidden, laat mij daarover toe om u dat te laten zien door het citeren van een korte uitspraak uit de profetie van Micha, een van de twaalf [kleine profeten]. Deze gaat als volgt: *‘En in de laatste dagen zal de berg van de Heer niet te negeren zijn, zo groots, op de top van de bergen gevestigd, zij zal boven de heuvels verheven zijn, en de mensen zullen er als een stromende rivier op zijn en vele natiën zullen ernaartoe gaan, sprekend: ‘Kom, laten we naar de berg van de Heer gaan en naar het huis van de God van Jakob, dan zullen zij ons licht op Zijn weg geven en zullen wij over Zijn paden wandelen.’ Want uit Sion zal de wet uitgaan, en het woord van de Heer vanuit Jeruzalem. Dan zal Hij over vele volken oordelen en zal sterke naties veraf terechtwijzen. Dan zullen zij hun zwaarden in ploegen omsmeden, en hun speren in sikkels. Geen natie zal zijn zwaard tegen een andere natie opheffen, ook zullen zij de oorlogvoering niet meer leren. En ieder mens zal onder zijn wijnstok en onder zijn vijgenboom zitten, en er zal niets om te vrezen zijn, omdat de Mond van de Heer van de heerscharen dat gesproken heeft. Want alle mensen zullen in de naam van hun goden wandelen, maar wij zullen voor eeuwig in de Naam van de Heer onze God wandelen. En op die dag zal het gebeuren dat ik haar die geteisterd is zal samenbrengen, en haar die weggejaagd is verzamelen, ook wie ik gekweld heb. En ik zal haar die geteisterd is tot een rest maken, en zij die onderdrukt is tot een sterke natie.’ En de Heer zal op de berg Sion over hen heersen, vanaf dan tot zelfs in de eeuwigheid.*³⁶⁷

³⁶⁴ De LXX heeft drie dagen, de Hebreeuwse versies 40 of 43 dagen, als veertig erbij wordt opgeteld

³⁶⁵ Jona 4:10,11; Toen heeft JHVH gezegd: *‘U werd beschut door de plant waarvoor u niet werkte, u deed ze niet groeien, de Zoon deed haar in een nacht opkomen en de Zoon deed haar in een nacht verdwijnen. Zou ik dan geen ontferming aan die grote stad Nineve getoond hebben, daar waar meer dan honderdtwintigduizend mensen (adam) zijn die geen onderscheid kenden tussen rechts en links en dan ook nog het vele vee?’* (S)

³⁶⁶ Hoofdstuk 42

³⁶⁷ Micha 4:1-7 LXX; (Hebr) *‘Op het einde van de dagen gebeurde het dan dat de berg van de familie van JHVH op de toppen van de bergen gefundeerd zal zijn. Zij is boven de heuvels verheven en de mensen erop straalden. Vele samenlevingen kwamen dan en zeiden: ‘Wandel! Wij zullen deze berg van JHVH beklommen hebben, op naar het huis van de God van Jakob. Hij zal ons onderwijs over Zijn wegen gegeven hebben en over Zijn paden zullen wij gewandeld hebben.’ Want de wet zal vanuit Sion uitgegaan zijn en het Woord van JHVH vanuit Jeruzalem. Dan hield Hij een rechtszitting onder vele volken en sterke samenlevingen veroordeelde Hij, tot in de verste uithoeken. Dan smeadden*

Hoofdstuk 110

(P) Een deel is al vervuld in de Christenen, de rest zal bij de tweede komst vervuld worden.

En toen ik klaar was met deze woorden vervolgde ik: 'Nu ben ik mij ervan bewust dat uw leraren, heren, de hele woorden van deze passage toegeven naar de Christus te verwijzen, en ik weet ook dat zij beweren dat Hij nog niet gekomen is. Of als ze zeggen dat Hij gekomen is, beweren ze dat het niet bekend is wie hij is, pas als hij zich manifesteert en glorieus wordt, dan zal bekend zijn wie hij is. 'En dan,' zeggen ze, 'zullen de gebeurtenissen die in deze passage genoemd worden gebeuren,' net alsof er nog geen vrucht was vanuit de woorden van deze profetie. O onverstandige mannen! Niet begrijpend wat door al deze passages wordt bewezen, dat er twee komsten van Christus aangekondigd zijn. De ene waarin Hij als lijdend wordt neergezet, zonder glorie, onteerd en gekruisigd, maar de andere, waarin Hij met glorie uit de hemel zal komen, als de afvallige man³⁶⁸ die vreemde dingen tegen de Allerhoogste spreekt het aan zal durven om onrechtmatige daden op aarde tegen ons Christenen te doen die, na de ware aanbidding van God uit de wet te hebben geleerd, en via het woord dat vanuit de apostelen van Jezus uit Jeruzalem uit is gegaan, naar de veiligheid zijn gevlucht, naar de God van Jakob en de God van Israël.

En wij die van oorlog, wederzijdse slachting en allerlei slechtheid vervuld waren, hebben elk over de hele aarde onze oorlogswapens omgevormd, onze zwaarden in ploegen, en onze speren in grondwerktuigen. Nu cultiveren wij heiligheid, rechtvaardigheid, vrijgevigheid, geloof en hoop, die wij via Hem Die gekruisigd werd van de Vader zelf hebben. Wij zitten elk onder Zijn wijnstok, wat elke man die zijn eigen getrouwde vrouw bezit betekent. Want u weet dat het profetische woord zegt:

'En zijn vrouw zal als een vruchtbare wijnstok zijn.'³⁶⁹ Nu is het duidelijk dat niemand ons kan beangstigen of onderwerpen, wie over de hele wereld in Jezus geloofd hebben. Want het is duidelijk dat we, hoewel onthoofd en gekruisigd, voor wilde beesten gegooid, en kettingen en vuur en allerlei andere vormen van marteling ondergaan, onze belijdenis niet opgeven. Maar hoe meer dergelijke dingen gebeuren, des te meer worden anderen en in grote aantallen getrouw, en aanbidders van God door de Naam van Jezus. Want net zo groeien

zij hun zwaarden om tot ploegscharen en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal zijn zwaard meer tegen een ander volk opgeheven hebben, oorlog zullen zij niet meer geleerd hebben. Elke man zat dan onder zijn wijnstok of vijgenboom, er bestaat geen angst meer, want de Mond van JHVH der heerscharen beloofde het. Want alle volken hebben, stuk voor stuk, uit naam van hun god gewandeld, maar wij zullen voor eeuwig en altijd in de Naam van JHVH, onze God gewandeld hebben.' (P) 'Op die dag,' zegt JHVH, 'zal ik de manke verzameld hebben, ook de verstotene zal ik verzameld hebben, ieder die ik kwaad aandeed. Dan maakte ik de lamme zelf tot een rest en zij die ver verwijderd zijn tot een sterke samenleving.' JHVH regeerde dan over hen op de berg Sion, vanaf dan tot in eeuwigheid.' (P)

³⁶⁸ Daniël 7:24,25 en II Thessalonicenzen 2:3,4 Laat niemand u bedriegen, op geen enkele manier. Want is het niet zo dat eerst de verstoting zou komen, en de zondige mens geopenbaard zou worden, de vernielzuchtige zoon, die zich tegenover opstelt, en zichzelf verheft boven alles wat God

de weggesneden vruchtdragende delen van een wijnstok weer uit en leveren ze andere bloeiende en vruchtdragende takken op. Ditzelfde gebeurt met ons. Want de door God en de Verlosser Christus geplante wijnstok is Zijn volk. Maar de rest van de profetie zal bij Zijn wederkomst vervuld worden. Want de uitdrukking: 'Hij die geteisterd wordt,' dat is door de wereld, [betekent] dat, voor zover u en alle andere mensen het in uw macht hebben, elke Christen verdreven zal worden, niet alleen vanaf zijn eigen bezit, maar zelfs uit de hele wereld, want u laat geen Christen toe om te leven. Toch zegt u dat uw eigen natie hetzelfde lot overkomen is. Als u nu na in de strijd verslagen te zijn weggestuurd bent, dan heeft u werkelijk terecht zo'n behandeling ondergaan, zoals alle Schriften getuigen. Maar, omdat wij, nadat we de waarheid van God leerden kennen, dit niet [zoals u] gedaan hebben, wordt door God van ons getuigd dat wij samen met de meest rechtvaardige en alleen vlekkeloze en zondeloze Christus van de aarde worden weggenomen.³⁷⁰ Want Jesaja roept: 'Kijk hoe de rechtvaardigen vergaan, en geen mens gaat dat aan het hart. Want rechtvaardige mensen worden weggenomen, en niemand denkt daaraan.'³⁷¹

Hoofdstuk 111

(P) De twee komsten werden door de twee geiten gesymboliseerd.

'En dat dit al in de tijd van Mozes symbolisch verklaard werd, dat er twee komsten van deze Christus zouden zijn, zoals ik eerder al zei, wordt door de twee aangeboden geiten voor de offerande tijdens de vasten gesymboliseerd.

En ook via wat door Mozes en Jozua gedaan werd, vooraf hetzelfde symbolisch aankondigend en vastleggend. Want een van hen, die zijn handen uitstrekte, bleef met zijn handen ondersteund tot de avond op de heuvel, en dit onthult een beeld van niets anders dan het kruis [T, de eerste komst]. En de ander, wiens naam in Jezus (Joshua) veranderd werd, leidde de strijd en Israël won [de tweede komst met de eindstrijd]. Nu kunnen wij begrijpen dat dit een zaak was van beide heilige mannen en profeten van God, omdat niet een van hen beide mysteries dragen kon. Ik bedoel, het beeld van het kruis en het beeld van de Naam. Want dit is, was, en zal de kracht van Hem alleen zijn, voor Wiens Naam elke macht huivert, zeer

wordt genoemd of als zodanig wordt vereerd, zó dat hij in het heiligdom van God als een god zitting neemt, zichzelf presenterend dat hij god is? Zie ook hoofdstuk 32.

³⁶⁹ Psalm 128:3; Uw vrouw staat als een vruchtbare wijnstok aan de kant van uw huis, uw zonen staan als olijfbomen rondom uw tafel.

³⁷⁰ I Thessalonicenzen 4:16,17; Want de Heer zelf zal met een luid bevel, met de stem van een aartsengel, en met Gods bazuin, uit de hemel afdalen, en de doden in Christus zullen eerst opstaan. Daarna wij als levenden, wie overblijven zullen tegelijkertijd met hen lichamelijk weggeplukt worden de wolken in naar een ontmoeting met de Heer in de lucht. En zo zullen wij altijd met de Heer verenigd zijn.

³⁷¹ Jesaja 57:1; 'De rechtvaardige verloor het, waar is degene die dit aan het hart gaat? Trouwe mannen worden verzameld, waar is degene die onderscheidt dat de rechtvaardige vanwege het zien van het kwaad verzameld wordt? Zie ook Jeremia 12:10-12

gekweld wordend omdat zij door Hem vernietigd worden.

Daarom werd onze lijdende en gekruisigde Christus niet via de wet vervloekt, maar maakte dit duidelijk dat Hij alleen die mensen die niet van Zijn geloof zouden wijken redden zou. Zo werden degenen in Egypte ook door het bloed van het paaslam gered, terwijl de eerstgeborenen van de Egyptenaren vergingen, het werd aan beide posten en de bovendeurpost gesmeerd.³⁷² Want Christus was het Paaslam dat later geofferd werd, zoals Jesaja zei:

*'Hij werd als een schaap naar de slacht geleid.'*³⁷³ Ook staat er geschreven dat u Hem op de dag van het Paaslam opgepakt hebt, en dat u Hem ook tijdens het Pascha gekruisigd hebt.³⁷⁴

Net zoals het bloed van het Paaslam degenen die in Egypte waren redden, zo zal het bloed van Christus ook degenen die [daarin] geloofd hebben van de dood redden. Zou God dan misleid geweest zijn als dit teken niet boven de deuren geweest was? Dat zeg ik niet, maar ik verkondig dat Hij de toekomstige redding van het menselijk geslacht door het bloed van Christus vooraf aankondigde.

Daarbij werd ook het teken van de dieprode draad aan de prostitué Rahab gegeven, via de spionnen die door Jozua, zoon van Nave (Nun) naar Jericho gezonden waren. Haar vertellend om deze aan het raam waardoor ze hen liet zakken te binden, om zo aan hun vijanden te ontsnappen. Ook dat maakte als symbool het bloed van Christus duidelijk, waardoor degenen die eens prostitués waren of onrechtvaardige personen uit alle naties gered worden, vergeving van zonden ontvangen en niet langer in zonde doorgaan.³⁷⁵

Hoofdstuk 112

(H) De Joden vonden deze tekens kinderlijk en slap.

'Maar u die dingen op een laagwaardige manier uitlegt houdt God schuldig voor elke vorm van zwakheid, als u er zo oppervlakkig naar luistert en de kracht van deze gesproken woorden niet onderzoekt. Want zelfs Mozes zou op deze manier als een overtreder beschouwd worden. Want hij beval dat er geen gelijkenis van iets in de hemel, of op aarde, of in de zee gemaakt mag worden. En toen maakte hij zelf een bronzen slang en plaatste die op een standaard, en vroeg degenen die gebeten werden te kijken, en toen ze ernaar keken werden ze gered. Zou de slang dan begrepen worden de bewaarder van het volk in die tijd te zijn, die, zoals ik al gezegd heb, God in het begin vervloekt en door het grote zwaard afgesneden had, zoals Jesaja zegt?³⁷⁶

³⁷² Zoals de Hebreeuwse letter tav n, de laatste uit het alfabet en de Griekse hoofdletter T, tau

³⁷³ Jesaja 53:7; zie hoofdstuk 13

³⁷⁴ Markus 14:1,2; En het is Pasen geweest, met het ongezuurde brood over twee dagen. En de hoofdpriesters en Schriftgeleerden hebben onderzocht hoe Hem met een list gevangen te nemen en te kunnen doden. 'Maar,' hebben zij gezegd, 'niet op het feest, zodat de bevolking niet in opstand zal komen.'

³⁷⁵ Zie ook I Clement 12:6-8

³⁷⁶ Jesaja 27:1; zie hoofdstuk 91

³⁷⁷ Mattheüs 23:27; 'Wee u Farizeeën, huichelaars, naar buiten toe lijkt u op gewitte graven, bedrieglijk aan de buitenkant, maar de mensen begrijpen dat ze van binnen vol dode beenderen en vuiligheid zijn.'

Moeten wij, als dwazen, deze dingen van uw leraren aannemen, en ze niet als tekenen [beschouwen]? En zullen we de stok dan niet liever laten verwijzen naar een gelijkenis met de gekruisigde Jezus, omdat Mozes ook door zijn uitgestrekte handen, samen met hem die Jezus (Joshua) genoemd werd, een overwinning voor uw volk behaalde?

Want op deze manier zullen wij ophouden om de draad over de dingen die de wetgever [Mozes] deed kwijt te raken. Toen hij, zonder God te verlaten, de mensen overtuigde om te hopen op een beest dat de oorsprong van overtredingen en ongehoorzaamheid was. Want dit werd door de gezegende profeet met veel intelligentie en versluiering gezegd en gedaan. Maar zonder uitzondering wordt er niets door een van de profeten gezegd of gedaan wat men 'juist' kan interpreteren, al bezit hij de kennis die in [de Schrift] staat. Want als uw leraren alleen maar uitleggen waarom er in de ene passage over vrouwelijke kamelen wordt gesproken, en niet in de andere. Of waarom 'zoveel maten fijn meel' en 'zoveel maten olie' voor het offer gebruikt worden, en dat nog op een lage en smerige manier doen ook, waarom wagen zij het dan nooit om te spreken van, of uit te leggen wat, de grootse en waardevolle punten van onderzoek te betekenen hebben? Ze geven u wel de opdracht om ons geen podium te geven, terwijl wij ze [wel] uitleggen, en om niet het gesprek met ons aan te gaan. Verdienen zij het niet om te horen wat onze Heer Jezus Christus tegen hen zei:

*'Gewitte graven, die van buiten mooi lijken, maar vanbinnen zijn ze vol dode mensenbotten.'*³⁷⁷

*'Die tienden van de munt betalen, maar een kameel verzwelgen. U blinde gidsen!'*³⁷⁸

Als u dus de uitleggingen van de mensen die zichzelf tot 'rabbi, rabbi'³⁷⁹ verheffen niet veracht, en u benadert de woorden van de profeten [niet] vanuit deze [verklarende] gedachte en bedoeling, zodat u [zelfs] lijdt onder de handen van uw verwanten zoals de profeten zelf leden, dan kunt u geen enkel voordeel uit de profetische geschriften halen.'

Hoofdstuk 113

(P) Jozua was een beeld van Christus.

'Wat ik bedoel is dit. Jezus (Joshua), zoals ik nu vaak gemeld heb, die Hosea genoemd werd, werd door Mozes Jezus (Joshua) vernoemd toen hij uitgezonden werd om het land Kanaän te bespioneren. Waarom hij dit deed heeft u niet gevraagd, ook vindt u dat geen probleem en u doet er geen naarstig onderzoek naar. Daarom is Christus aan uw aandacht ontsnapt, en hoewel u het

³⁷⁸ Mattheüs 23:23,24; (Hebreeuws); *Wee hen, de Schriftgeleerden en Farizeeën, die tienden achterhouden van de dille en de granaatappel, van het kuiken en de druif, wat is nu eerbiedwaardiger? Het zijn de wetten van de Torah met goedheid, stabiliteit en betrouwbaarheid. Dat zijn de bevelen die niet vergeten mogen worden. Nageslacht van blinde leiders dat de mug uitzift en de kameel verzwelgt.*

³⁷⁹ Mattheüs 23:7-10; *'Dit alles om zichzelf op straat te tonen en om rabbi genoemd te worden. Maar wat u betreft, verlang niet om rabbi genoemd te worden. Eén is uw Rabbi en u bent allemaal broers van elkaar. Noem niemand op aarde vader, één is uw Vader, Die in de hemel is. Laat u dus geen rabbi noemen, omdat één uw Rabbi is, de Messias.'*

leest, begrijpt u het niet, en zelfs nu, hoewel u hoort dat Jezus onze Christus is, overweegt u niet dat die Naam hem opzettelijk of toevallig geschonken werd. Wel voert u een theologische discussie over de reden waarom een ‘α’ aan Abrahams voornaam toegevoegd werd, en waarom een ‘ρ’ aan de naam van Sarah werd toegevoegd.³⁸⁰ Waarom onderzoekt u op dezelfde manier dan niet de reden waarom de naam van Hosea, de zoon van Nave (Nun), die zijn vader aan hem gaf, in Jezus (Joshua) veranderd werd? Maar omdat zijn naam niet alleen veranderde, maar ook hij als opvolger van Mozes aangesteld werd, de enige van zijn tijdgenoten die uit Egypte trok, leidde hij de overlevende mensen naar het Heilige land. En omdat hij, niet Mozes, de mensen het Heilige land in leidde, en het bij lot over hen die met hem binnengetrokken zijn verdeelde, zo zal Jezus de Christus ook de verstrooide mensen terug doen keren en het goede land aan ieder van hen verdelen, maar niet op dezelfde manier.

Want de eerstgenoemde gaf hen een tijdelijk erfdeel, vanwege het feit dat hij noch Christus was, die God is, noch de Zoon van God, maar na de opstanding van de heiligen zal de laatste ons wel het eeuwige bezit geven. De eerste, nadat hij Jezus (Joshua) genoemd werd, en nadat hij kracht van de Geest ontvangen had,³⁸¹ veroorzaakte de zon om stil te staan.³⁸²

Want ik heb bewezen dat het Jezus was Die met Mozes en Abraham, en zonder uitzondering met alle andere aartsvaders dienstbaar aan de wil van de Vader is. Die ook, zeg ik, uit de maagd Maria geboren werd en voor eeuwig leeft. Want de laatste is Hij na Wie en door Wie de Vader zowel de hemel als de aarde zal vernieuwen, dit is Hij Die als een eeuwig Licht in Jeruzalem zal schijnen. Dit is Hij Die volgens de [priester]orde van Melchisedek de koning van Salem en de eeuwige Priester van de Allerhoogste is.

Van hem (Joshua) wordt gezegd dat de mensen voor de tweede keer met stenen messen besneden zijn³⁸³ (wat een teken van deze besnijdenis waarmee Jezus Christus ons zelf ‘besneden’ heeft was, ons zo van stenen en

andere afgoden reinigend). Zij zijn op één hoop gegooid,³⁸⁴ zij die op elke plaats vanuit hun onbesneden toestand ‘besneden’ werden, van de fouten van deze wereld dus, met ‘stenen messen’, dus met de woorden van onze Heer Jezus. Want ik heb bewezen dat de Christus door de profeten in gelijkenissen als een Steen³⁸⁵ en een Rots werd verkondigd. Samenvattend bedoelen we dus Zijn woorden met de stenen messen, daardoor zijn zo velen die de fout ingingen al vanuit onbesneden toestand met de besnijdenis van het hart³⁸⁶ besneden. Daarmee heeft God via Jezus aan degenen in die tijd opgedragen om besneden te worden, wie zijn besnijdenis aan Abraham ontleende, verkondigend dat Jezus degenen die het heilige land binnengaan voor de tweede keer met stenen messen zou besnijden.

Hoofdstuk 114

(H) Een aantal regels om te onderscheiden wat er over Christus gezegd wordt.

‘Want de Heilige Geest heeft soms iets dat een voorafbeelding van de toekomst was naar buiten gebracht, of uitspraken gedaan over wat in de toekomst gebeuren zal, alsof het toen plaatsvond of al plaatsgevonden had. En tenzij de lezers deze opzet doorzien, kunnen zij de woorden van de profeten niet volgen zoals dat zou moeten. Als voorbeeld zal ik een aantal profetische passages herhalen, zodat u begrijpt wat ik bedoel. Als Hij door Jesaja spreekt:

*‘Hij werd als een schaap naar de slacht geleid, en als een lam naar de scheerder,’*³⁸⁷ spreekt Hij alsof het lijden al had plaatsgevonden. En als Hij verder zegt:

*‘Ik heb mijn handen uitgestrekt naar een ongehoorzaam en tegensprekend volk,’*³⁸⁸

ook als Hij zegt: *‘Heer, wie heeft ons verslag geloofd?’*³⁸⁹ dan lijkt het alsof het om nieuws van gebeurtenissen die al plaatsgevonden hebben gaat. Want ik heb laten zien dat Christus vaak gelijken op ‘een Steen’ wordt aangehaald, en figuurlijk gesproken Jakob en Israël. En nogmaals, als Hij zegt:

³⁸⁰ Volgens de LXX., werd Σάπα veranderd in Σάρπα, en Ἀβραμ in Αβραμ.

³⁸¹ Numeri 11:16,17; En JHVH heeft tegen Mozes gezegd: *‘Verzamel zeventig mannen uit de oudsten van Israël voor mij waarvan u wist dat het de oudsten van het volk zijn en hun schrijvers. Dan bracht u hen naar de tent van samenkomst en stonden zij daar op één lijn met u. Dan daalde ik naar u af en sprak daar met u. Dan nam ik wat van de Geest Die op u rust en gaf Die aan hen, en droegen zij de last van het volk samen met u, om die niet alleen gedragen te hebben.’* Numeri 27:18-20 (SV); Toen zeide de HEERE tot Mozes: *‘Neem tot u Jozua, den zoon van Nun, een man, in wien de Geest is; en leg uw hand op hem; En stel hem voor het aangezicht van Eleazar, den priester, en voor het aangezicht der ganse vergadering; en geef hem bevel voor hun ogen; En leg op hem van uw heerlijkheid, opdat zij horen, te weten de ganse vergadering der kinderen Israëls.’* Deuteronomium 34:9; En Jozua, de zoon van Nun, is dan vol van de Geest van wijsheid, want Mozes had hem de handen opgelegd, dus hebben de kinderen van Israël naar hem geluisterd en gedaan zoals JHVH het aan Mozes opgedragen had.

³⁸² Jozua 10:12-14

³⁸³ Jozua 5:1-9 JHVH zei tegen Jozua: *‘Maak messen van steen en besnijdt de Israëlieten opnieuw, voor de tweede keer.’* Israël werd na veertig jaar dus voor de tweede maal besneden, het nageslacht van wie in de woestijn zondigde

³⁸⁴ Jozua 5: 3 ‘hij besneed de Israëlieten op de heuvel der voorhuiden, Zie ook Handelingen 19:19 Ook velen die zich

beziggehouden hebben met tovenarijen hebben de boekrollen verzameld en ze ten overstaan van iedereen verbrand, en zij hebben de prijs daarvan berekend, vijftigduizend zilverstukken.

³⁸⁵ Hoofdstuk 76

³⁸⁶ Zie ook Matteüs 3:10, 11 (Hebreeuws), (De bijl ligt al aan de wortel van de boom, degene die geen goede vruchten voortbrengt zal omgehakt en in het vuur geworpen worden.) De menigte vraagt hem: ‘Als dat zo is, wat moeten wij dan doen?’ Jochanan antwoordt hen: ‘Degene die twee kledingstukken heeft, laat deze er een geven aan iemand die niets heeft.’ En daarom komt het volk om gedoopt te worden.) Velen vragen hem: ‘Wat moeten wij doen?’ En hij antwoordt hen: ‘Toon berouw aan Hem en straf hen niet af, wees blij met uw deel.’ En heel het volk bedenkt en overweegt in hun besneden hart: ‘Jochanan is vast Jezus.’ Jochanan geeft als antwoord aan hen allemaal: ‘Waarachtig, ik ben uw doper in de dagen van bekering, maar Wie machtiger is dan ik komt eraan. Ik ben Zijn gelijke niet (zelfs niet) om de riem van Zijn sandaal vast te maken en Hij zal u met het vuur van de Heilige Geest dopen. Ook de Joden werden voor de tweede keer ‘besneden’ door de boodschap van Johannes de Doper en de doop.

³⁸⁷ Jesaja 53:7b; Als een Lam zal Hij naar de slachtbank geleid zijn en zoals een ooi stom is voor haar scheerders, zo sprak Hij geen woord.; zie hoofdstuk 13

³⁸⁸ Jesaja 65:2; zie hoofdstuk 24 en 77

³⁸⁹ Jesaja 53:1

*'Ik zal de hemelen bezien, de werken van Uw vingers,'*³⁹⁰ tenzij ik de werkwijze van Zijn woorden begrijp, kan ik daar met mijn verstand niet bij. Maar net zoals uw leraren zich voorstellen dat de Vader van alles, de Onverwekte God, handen en voeten, vingers en een ziel heeft, zoals een samengesteld wezen. En om deze reden onderwijzen zij dat het de Vader zelf was Die aan Abraham en aan Jakob verscheen. Gezegd zijn wij daarom, die de tweede keer met messen van steen besneden zijn. Want uw eerste besnijdenis was en wordt met ijzeren instrumenten uitgevoerd, want u blijft hard van hart. Maar onze besnijdenis, die de tweede is, ingesteld na de uwe, besnijdt ons van afgoderij en van absoluut elke vorm van goddeloosheid door 'scherpe stenen', dus door de woorden van de apostelen van de Hoeksteen Die zonder handen uitgesneden is. Het kwade is dus uit ons hart 'besneden', zodat wij graag sterven voor de Naam van de goede Rots, Die ervoor zorgt dat levend water het hart van degenen die door Hem de Vader van iedereen zijn gaan liefhebben binnengutst. Het geeft degenen die bereid zijn om te drinken het water van het leven. Maar u begrijpt mij niet als ik deze dingen spreek. Want u heeft niet begrepen wat er is geprofeteerd dat Christus zou doen, en u gelooft niet dat wij uw aandacht vestigen op wat er is geschreven. Want Jeremia schreeuwt uit: 'Wee u! Want u heeft de levende bron verlaten, en hebt voor uzelf gebroken drinkbakken die geen water vast kunnen houden uitgegust.'³⁹¹ Moet er een woestijn zijn waar de berg Sion is,³⁹² omdat ik Jeruzalem een scheidbrief gegeven heb terwijl u het zag?'³⁹³

Hoofdstuk 115

(P) Voorspelling over de Christenen in Zacharia.

'U zou beter in Zacharia geloven als hij het geheim van Christus in een gelijkenis toont, Hem op een verborgen manier aankondigend, dit zijn zijn woorden: *'Verheug u, en wees blij, O dochter van Sion. Want kijk, ik kom en ik zal in uw midden wonen,' zegt de Heer. 'En vele volken zullen op die dag aan de Heer toegevoegd worden. En zij zullen mijn volk zijn en ik zal in uw midden wonen, en zij zullen weten dat de Heer van de heerscharen mij naar u toe gezonden heeft. En de Heer zal Juda zijn erfdeel in het Heilige land geven en Hij zal Jeruzalem opnieuw kiezen. Laat alle vlees de aanwezigheid van de Heer vrezen, want vanuit Zijn heilige wolken is Hij wakker geworden.'* En hij toonde mij de hogepriester Jezus (Joshua), staande voor de Engel van de Heer, en de duivel stond aan zijn rechterhand om hem te weerstaan. En de Heer zei tegen de duivel: *'De Heer Die Jeruzalem gekozen heeft berispt u! Kijk, is dit geen brandmerk dat uit het vuur is geplukt?'*³⁹⁴

Terwijl Trypho op het punt stond om mij te antwoorden en tegen te spreken, zei ik: 'Wacht en luister eerst naar wat ik zeg, want ik geef niet de uitleg die u veronderstelt, alsof er geen priester met de naam van

Joshua (Jezus) in het land van Babylon waar uw volk gevangen zat geweest was. Maar zelfs als ik dat deed, heb ik laten zien dat, als er al een priester in uw land was die Joshua (Jezus) heette, dan nog had de profeet hem niet in zijn openbaring gezien, net zoals hij noch de duivel, noch de Engel van de Heer met het [normale] gezichtsvermogen had gezien, alsof in wakende toestand, maar in een trance, op het moment dat de openbaring aan hem gedaan werd.

Maar ik zeg nu dat, zoals gezegd wordt, de zoon van Nave (Nun) via de Naam Jezus (Joshua) machtige werken uitwerkte, ook wapenfeiten die vooraf verkondigden wat door onze Heer uitgevoerd zou worden. Dus ga ik nu door om te laten zien dat de openbaring onder uw mensen in Babylon, in de dagen van Jezus (Joshua) de priester, een aankondiging van de dingen die door onze Priester gerealiseerd moeten worden was, Die God is en Christus, de Zoon van God de Vader van iedereen.

Ik vroeg me werkelijk af,' ging ik door, 'waarom u kortgeleden stil bleef terwijl ik sprak, en waarom u me niet onderbrak toen ik zei dat de zoon van Nave (Nun), de enige van zijn tijdgenoten was die uit Egypte het heilige land binnenkwam, samen met de mannen die als de jongere generatie omschreven zijn. Want u zwermt en focust op zweren als vliegen. Want al zou iemand 10000 woorden goed spreken, als u toevallig een klein woord niet aanstaat, omdat het niet voldoende begrepen of nauwkeurig is, dan maakt u nog geen melding van de vele goede woorden, maar houdt vast aan dat kleine woord, en bent er erg op gebrand om het als iets goddeloos en bestrafbaars aan te merken.

Het gevolg hiervan is dat, als u met hetzelfde oordeel door God wordt beoordeeld, u wellicht een veel zwaardere afrekening krijgt om uw grote opgeblazenheid terug te betalen, of het nu gaat om kwade daden of slechte uitleggingen die u verkrijgt door de waarheid te vervalsen. Want met welk oordeel u oordeelt, is het rechtvaardig dat u ook geoordeeld wordt.'³⁹⁵

Hoofdstuk 116

(P) Er wordt getoond hoe deze profetie bij de Christenen past.

'Maar om u rekenschap van de openbaring van de heilige Jezus (Joshua) Christus te geven, neem ik mijn verhandeling weer op, en ben ik van mening dat zelfs deze openbaring voor ons die in Christus geloven, de Hogepriester en Gekruisigde genaamd, gedaan is. En hoewel wij in ontucht en allerlei smerige gesprekken leefden, hebben wij door de genade van onze Jezus, volgens de wil van Zijn Vader, ons van al die smerige onhebbelijkheden waarmee we doordrenkt waren ontdaan. En hoewel de duivel altijd nabij is om ons te weerstaan, en erop gebrand is om iedereen naar zichzelf te verleiden, dan is er nog de Engel van God, dus de Macht van God Die ons door Jezus Christus

³⁹⁰ Psalm 8:3; Want als ik Uw hemelen bekeken zal hebben, het werk van Uw vingers, de maan en de sterren die U tot stand bracht, wat is de mens dan, dat U aan hem gedacht heeft, de mensenzoon, dat U voor hem gezorgd heeft?

³⁹¹ Jeremia 2:13;

³⁹² Naar Jeremia 3:2,3

³⁹³ Jeremia 3:8

³⁹⁴ Zacharia 2:14-3:2;

³⁹⁵ Matteüs 7:1,2 (Hebreeuws); 'Oordeel niet zodat u zelf niet ter discussie komt. Welk recht u hanteert en welke maat en vorm u afmeet gelden uzelf.' Zie ook Markus 4:24,25 en Lukas 6:38'

gezonden is.³⁹⁶ Deze berispt hem en hij vertrekt van ons. En we zijn net alsof we uit het vuur zijn getrokken, als we van onze vroegere zonden gezuiverd worden, ook van de ellende en de vurige beproeving waardoor de duivel en al zijn trawanten ons proberen te beproeven, van waaruit Jezus de Zoon van God ons weer beloofd heeft te bevrijden,³⁹⁷ en in ons te investeren met toegeruste kledij, als we Zijn geboden doen, dan heeft Hij toegezegd in een eeuwig Koninkrijk te voorzien. Want net zoals dat Jezus (Joshua), door de profeet een priester genoemd, duidelijk vuile kleren aanhad, omdat van hem gezegd werd dat hij een prostitué tot vrouw genomen had,³⁹⁸ en een uit het vuur geplukt brandmerk genoemd wordt omdat hij vergeving van zonden ontvangen had toen de duivel hem afwees, werd berispt. Zo zijn zelfs wij die door de Naam van Jezus als één man in God de Maker van iedereen geloofden, van de vuile kleren ontdaan, door de Naam van Zijn Eerstverwekte Zoon, dus ontdaan van onze zonden. En geweldig sterk aangestoken door het woord van Zijn roeping, zijn wij het ware hogepriesterlijke geslacht van God, zoals zelfs God zelf getuigt, sprekend dat op elke plaats onder de samenlevingen offers aan Hem die welgevallig en zuiver zijn gepresenteerd worden. Nu ontvangt God offers van niemand, behalve via Zijn priesters.'

Hoofdstuk 117

(P) De profetie van Maleachi over de offers van de Christenen.

'Omdat God al lang van te voren getuigt dat alle offers die wij via deze Naam (Jeshua) aanbieden hem welgevallig zijn, namelijk, dat wat Jezus de Christus ons opgedragen heeft om aan te bieden tijdens de dankzegging van het brood en de beker die door Christenen op alle plaatsen in de wereld aangeboden worden.³⁹⁹ Maar hij verworpt volkomen wat door u en door uw priesters wordt aangeboden, sprekend:

*'En ik zal uw offers uit uw handen niet aanvaarden, want van de opkomst van de zon tot de ondergang wordt mijn naam onder de samenlevingen verheerlijkt (zegt Hij), maar u bezoedelde haar.'*⁴⁰⁰

Maar zelfs nu beweert u, vanwege uw liefde voor strijd, dat God de offers van degenen die toen in Jeruzalem woonden en Israëlieten werden genoemd niet aanvaardt. Daarentegen zegt u dat Hij blij is met de gebeden van de individuen van die natie die verstrooid zijn, en noemt hun gebeden offergaven. Nu zijn die gebeden en dankzeggingen, als ze door waardige mensen aangeboden worden, de enige perfecte en welgevallige offers aan God, geef ook ik toe. Maar alleen Christenen hebben dit soort ondernomen te offeren, resulterend in het herinneren via hun vaste en vloeibare voedsel, waarbij het lijden van de Zoon van God,⁴⁰¹ wat Hij doorstaan heeft, in de gedachten is. De hogepriesters van uw volk en uw leraren hebben Die

Naam over de hele aarde besmeurd en belasterd doen worden. Maar over deze smerige kleding die door u over iedereen die, via de naam van Jezus, Christen geworden is gehangen is, toont God dat deze van ons weggenomen zal worden, als Hij alle mensen uit de doden zal opwekken, en sommigen onvergankelijk zal aanwijzen, onsterfelijk en vrij van verdriet in het eeuwige en onvergankelijke Koninkrijk. Maar Hij zal anderen naar de eeuwige straf van vuur wegsturen. Maar zoals u en uw leraren uzelf bedriegen als u interpreteert wat de Schrift zegt, alsof verwijzend naar degenen van uw natie in de verstrooiing. Als u erbij blijft dat hun gebeden en offers die in elke plaats aangeboden worden zuiver en welbehaaglijk zijn, leer dan dat u ten onrechte zo spreekt, en op allerlei manieren probeert om uzelf te bedriegen. Want ten eerste strekt uw natie zich zelfs nu niet eens van de opkomst tot de ondergang van de zon uit, want er zijn landen waaronder niemand van uw nationaliteit ooit is geweest. Want er is geen één enkele nationaliteit van mensen, of het nu barbaren of Grieken zijn, of hoe ze ook genoemd worden, nomaden, of landlopers, of herders die in tenten wonen, onder wie gebeden en het geven van dank niet aangeboden wordt door de Naam van de gekruisigde Jezus. En dus, zoals de Schrift laat zien, op het moment dat Maleachi dit schreef had de verstrooiing over de hele aarde, die nu bestaat, nog niet plaatsgevonden.

Hoofdstuk 118

(P) Hij vermaant tot bekering voordat Christus komt.

'Daarom moet u liever stoppen met uw liefde om te strijden, en berouw tonen voordat de grote dag van het oordeel komt, waarop iedereen van uw stammen die Christus doorboord heeft zal rouwen, zoals ik onderbouwd door de Schrift aangetoond heb. Ook heb ik uitgelegd dat de Heer zwoer:

'Volgens de orde van Melchisedek,'⁴⁰² en wat deze voorspelling betekent, en de profetie van Jesaja, die zegt:

'Zijn begrafenis wordt uit hun midden weggenomen,'⁴⁰³ heb ik al gezegd te verwijzen naar het toekomstige begraven en herrijzen van Christus, en ik heb regelmatig aangehaald dat deze Christus de Rechter van alle levenden en doden is.⁴⁰⁴

En ook Nathan, die met David over Hem sprak, vervolgde: *'Ik zal Zijn Vader zijn, en Hij zal mijn Zoon zijn, en mijn barmhartigheid zal ik niet van Hem afnemen, zoals ik van hen deed die voor Hem uitgingen, en ik zal Hem over mijn huis aanstellen en voor eeuwig in Zijn Koninkrijk.'*⁴⁰⁵

Ook Ezechiël zegt:

³⁹⁶ De Heilige Geest, Johannes 15:26,27 en 16:13-15; Handelingen 2:38,39, Opperengel

³⁹⁷ Mattheüs 6:13; *En breng ons niet in verzoeking, maar Yah bescherm ons voor de vijand, amen.*

I Korintiërs 10:13; Geen enkele beproeving eiste u nog op, behalve dat wat mensen nu eenmaal overkomt, en God is ook betrouwbaar, Die niet zal toestaan dat u boven uw macht wordt beproefd, omdat Hij met de beproeving ook de uitweg klaar zal zetten, om die te kunnen dragen.

³⁹⁸ Voor ons onbekende niet Bijbelse bron

³⁹⁹ Handelingen 4:32-37 en 6:1;2; Niet het brood en de beker is de offergave maar de gebeden, giften en heiliging van een ieder tijdens deze (dagelijkse) dankzegging, alles gemeenschappelijk.

⁴⁰⁰ Maleachi 1:10-12; zie hoofdstuk 28 en 41

⁴⁰¹ Of 'de God van God'

⁴⁰² Psalm 110:4; zie hoofdstuk 20 en 32

⁴⁰³ Jesaja 53:9a; zie hoofdstuk 13 en 97.

⁴⁰⁴ Hoofdstuk 46

⁴⁰⁵ II Samuel 7:14; zie hoofdstuk 68

*'Er zal geen andere Prins in het huis dan Hij zijn.'*⁴⁰⁶ Want Hij is de gekozen Priester en eeuwige Koning, de Christus, omdat Hij de Zoon van God is. En veronderstel niet dat Jesaja of de andere profeten spreken van offergaven van bloed of offers die bij Zijn tweede komst op het altaar gepresenteerd worden, maar [gesproken wordt] van ware en spirituele lofprijzing en dankzegging. Want wij hebben niet tevergeefs in Hem geloofd, en wij zijn niet misleid door degenen die ons zulke leerstellingen onderwezen. Maar dit is door de prachtige voorkennis van God gebeurd, zodat wij, door de roeping van het nieuwe en eeuwige verbond van Christus, verstandiger en godvrezender dan uzelf bevonden kunnen worden. U die als liefhebbers van God en verstandige mensen beschouwd wordt, maar dat niet zijn. Jesaja zei hier vol bewondering over:

*'En koningen zullen hun mond sluiten, want zij aan wie geen aankondiging van Hem'*⁴⁰⁷ *gedaan was zullen zien, en degenen die er niet van gehoord hebben zullen het begrijpen. Heer, wie heeft ons verslag geloofd? En aan wie is de Arm van de Heer geopenbaard?'*⁴⁰⁸

'En door dit te herhalen, Trypho,' vervolgde ik, 'voor zover dat is toegestaan, probeer ik dat te doen omwille van degenen die met u meekwamen vandaag, al is het kort en bondig.'

Toen antwoordde hij: 'U doet dat goed, en hoewel u dezelfde dingen nog uitgebreider herhaalt, kunt u er zeker van zijn dat ik en de aanwezigen met plezier luisteren.'

Hoofdstuk 119

(H) Christenen zijn het heilige volk dat aan Abraham beloofd is.

Toen zei ik weer: 'Zou u veronderstellen heren, dat we ooit deze zaken uit de Schriften hadden kunnen begrijpen als we geen genade ontvangen hadden om dit te onderscheiden naar de wil van Hem tot Wiens genoegen dat was? Zodat de uitspraak van Mozes zou gebeuren, *'Zij hebben mij met vreemde [goden] uitgedaagd, mij met hun gruwelen tot woede geprovoceerd. Zij offerden aan demonen die zij niet kenden, nieuwe goden die nieuw opkwamen, die hun vaders niet kenden. U heeft de God Die u verwekte verlaten en de God Die u heeft grootgebracht vergeten. En de Heer zag het, en was jaloers, en werd tot woede*

*uitgelokt door de waanzin van Zijn zonen en dochters. En Hij zei: 'Ik zal mijn gezicht van hen afkeren, en ik zal laten zien wat hen uiteindelijk zal overkomen. Want het is een erg eigenwijze generatie, kinderen zonder geloof in zich. Met wat geen God is hebben zij mij tot jaloezie bewogen, met hun afgoden hebben zij mij tot woede geprovoceerd, dus zal ik hen door een niet bestaand volk tot jaloezie brengen. Ik zal hen met een dwaas volk tot woede provoceren. Want het vuur van mijn woede is ontstoken en het zal tot in het dodenrijk branden. Ik zal de aarde en wat op haar gegroeid is verteren en de fundamenteën van de bergen in brand zetten, ik zal onheil over hen opstapelen.'*⁴⁰⁹

En nadat Die Rechtschapene ter dood werd gebracht, bloeiden wij op als een 'ander' volk, en schoten als nieuwe en rijke maïs op, zoals de profeten zeiden:

*'En vele naties zullen zich op die dag alsof een volk naar de Heer begeven, en zij zullen in het centrum van de aarde wonen.'*⁴¹⁰

Maar wij zijn niet alleen een volk, maar ook een heilig volk, zoals we al aangetoond hebben.⁴¹¹

*'En zij zullen hen het heilig volk noemen, verlost door de Heer.'*⁴¹²

Daarom zijn wij geen volk dat verachtelijk is, noch een barbaarse generatie, ook geen Karische of Frygische naties. Maar God heeft ons zelfs uitgekozen, en Hij is openbaar geworden voor degenen die zelfs niet naar Hem vroegen.

*'Kijk, ik ben God,' zegt Hij, 'voor de natie die mijn Naam niet heeft aangeroepen.'*⁴¹³

Want dit is de natie die God vanouds aan Abraham beloofde, toen Hij verklaarde dat Hij hem tot een vader van vele volken zou maken. Echter niet de Arabieren, of Egyptenaren, of Idumeërs bedoelend. Omdat Ismaël de vader van die machtige natie werd, en zo ook Esau. Ook is er nu een grote hoeveelheid aan Ammonieten. Daarbij was Noach de vader van Abraham, en in feite van alle mensen, en anderen waren weer de voorouders van anderen. Welke grotere genade heeft Christus dan aan Abraham geschonken? Namelijk deze, dat Hij hem met eenzelfde roeping riep met Zijn stem, hem vertellend om het land waarin hij woonde te verlaten. En met die roeping heeft Hij ons allemaal geroepen, want wij hebben de weg waarlangs wij gewoonlijk onze dagen invullen, zoals de andere bewoners van de aarde onze tijd verkeerd doorbrennend, al verlaten. En samen met Abraham zullen wij het heilige land beërven, als

⁴⁰⁶ Ezechiël 46:16-18;

⁴⁰⁷ Het manuscript leest 'hen'

⁴⁰⁸ Jesaja 52:15 en 53:1; zie hoofdstuk 13

⁴⁰⁹ Deuteronomium 32:16-23a; Met hoererij zullen zij Zijn jaloezheid opgewekt hebben, met afschuwelijke afgoden zullen zij Hem tot woede gedreven hebben. Aan demonen zullen zij geofferd hebben, niet aan God, goden waar zij geen weet van hadden, iets nieuws dat een teken van die tijd was, waar uw voorvaders geen vrees voor hadden. De Rots Die u verwekte zult u vergeten zijn, en de God Die u uit barensnood voortbrengt zult u verwaarloosd hebben. Als JHVH het gezien zal hebben, dan zal Hij ervan gewalgd hebben, al dat ergerlijke van Zijn zonen en Zijn dochters! En Hij zal gezegd hebben:

'Ik zal mijn gezicht voor hen verborgen gehouden hebben, ik zal gekeken hebben hoe het met hen afloopt.'

Want zij zijn een generatie die zich afkeert naar perversiteit, zonen waarop niet te vertrouwen is.

Zij maakten mij jaloers met wat geen god is, met hun vluchtigheden wekten zij mijn woede.

Dan zal ik hen via een nietswaardig volk jaloers gemaakt hebben, door een slecht onheilig volk zal ik hen tot woede gedreven hebben.

Want door mijn woede ontbrandde een vuur en het zal tot in het diepst van het dodenrijk gebrand hebben. Het zal de aarde en wat zij voortgebracht heeft verteerd hebben, zelfs de fundamenteën van de bergen zullen in brand gestaan hebben.

Ik zal hen kwaad op kwaad hebben doen overkomen,'

⁴¹⁰ Zacharia 2:15; *Want vele samenlevingen sloten zich in diezelfde tijd bij JHVH aan, dan waren zij een volk voor mij en woonde ik in uw midden en wist u dat JHVH der heerscharen mij naar u stuurde.*

⁴¹¹ Zie hoofdstuk 110

⁴¹² Jesaja 62:12; *En zij noemden hen: 'Het heilige volk, de verlost van JHVH,' en u zult genoemd worden: 'De niet verlaten stad waar u naar toe kunt vluchten.'* (5)

⁴¹³ Jesaja 65:1; zie hoofdstuk 24

wij als kinderen van Abraham, door hetzelfde geloof de erfenis van een eindeloze eeuwigheid ontvangen zullen. Want net zoals hij de stem van God geloofde, en het hem als rechtvaardig aangerekend werd, zo hebben ook wij die in de stem van God geloven, door de apostelen van Christus uitgesproken, en door de profeten aan ons verkondigd, zelfs tot en met de dood alle dingen van de wereld afgewezen. Daarom belooft Hij hem een natie met een gelijksoortig geloof, godvrezend en rechtvaardig en de Vader verheugend. Maar dat bent u niet, in wie geen geloof is.'

Hoofdstuk 120

(P) Christenen werden aan Isaak, Jakob en Juda beloofd.

'Kijk ook eens hoe dezelfde beloften aan Isaak en Jakob worden gedaan. Want zo spreekt Hij tegen Isaak:

*'En via uw nageslacht zullen alle volken van de aarde gezegend worden.'*⁴¹⁴

En aan Jakob: *'Ook in u en in uw nageslacht zullen alle families van de aarde gezegend worden.'*⁴¹⁵

Hij zegt dat niet tegen Esau en niet tegen Ruben, aan niemand anders, alleen aan degenen uit wie de Christus, volgens de toedeling via de maagd Maria, op zou staan. Maar als u de zegen van Juda zou overwegen, dan zou u begrijpen wat ik zeg. Want het zaad van Jakob is verdeeld en stamt af via Juda, Peres, Jesse en David. En dit stond symbool voor het feit dat een deel van uw volk kinderen van Abraham zou worden bevonden, en ook deel aan de Christus zou hebben, maar dat anderen, die inderdaad kinderen van Abraham zijn, als het zand op de kust zouden zijn, onvruchtbaar en vruchteloos, veel in kwantiteit, en inderdaad ontelbaar, maar zonder welke vrucht dan ook, en alleen het water van de zee drinkend.⁴¹⁶ En een grote menigte uit uw land is veroordeeld tot het zijn van deze soort, verbitterende en goddeloze leerstellingen drinkende, maar het Woord van God verachtende.

Daarom zegt Hij in de passage over Juda: *'Een Prins zal niet falen van Juda, of een heerser van tussen zijn dijen, totdat hetgeen voor Hem is klaargelegd komt, en Hij zal de verwachting van de naties zijn.'*⁴¹⁷

En het is duidelijk dat dit niet over Juda, maar over Christus werd gesproken. Want alles wat wij vanuit alle volken verwachten, is geen Juda, maar Jezus, Die uw voorvaders uit Egypte leidde. Want deze profetie verwees zelfs naar de komst van Christus: *'Tot Hij komt*

voor Wie dit is klaargelegd, en Hij zal de verwachting van de naties zijn.'

Jezus kwam dus, zoals we vaak hebben laten zien, en wordt verwacht om weer boven de wolken te verschijnen. Wiens Naam u bezoedelt, en er hard aan werkt om Die over de hele aarde bezoedeld te krijgen. Nu was het mogelijk voor mij, heren,' vervolgde ik, 'om tegen de lezing die u zo interpreteert in te gaan, sprekend dat geschreven staat: 'Tot de dingen die voor hem klaargelegd zijn komen,' hoewel de 70⁴¹⁸ dat niet zo hebben uitgelegd, maar zo: 'Tot Hij komt voor wie dit is klaargelegd.' Maar aangezien wat volgt al aangeeft dat het een verwijzing naar Christus is, want er staat: 'Hij zal de verwachting van de naties zijn', zal ik geen droge woordenstrijd met u voeren, omdat ik niet heb geprobeerd om vanuit deze passages van de Schrift die niet door u geaccepteerd zijn bewijs over Christus te leveren. Dus heb ik geciteerd uit de woorden van de profeet Jeremia, en Ezra,⁴¹⁹ en David,⁴²⁰ dus uit diegenen die nu zelfs door u zijn geaccepteerd. Want als uw leraren dat begrepen hadden, wees er maar zeker van dat ze deze verwijderd zouden hebben. Zoals ze dat gedaan hebben met de dood van Jesaja, die u met een houten zaag doorgezaagd heeft.⁴²¹ Ook dat was een versluierde vorm van Christus Die op het punt stond om uw land in tweeën te snijden, en om degenen die deze eer waardig zijn tot het eeuwige Koninkrijk te verheffen, samen met de heilige aartsvaders en profeten. Maar over de anderen heeft Hij gezegd dat Hij hen naar de veroordeling van het onuitblusbare vuur zal sturen, samen met net zo ongehoorzame en onwillige mensen uit alle volken.

'Want zij zullen komen,' zei Hij, *'uit het westen en uit het oosten, en zullen met Abraham en Isaak en Jakob in het Koninkrijk van de hemel zitting nemen, maar de kinderen van het koninkrijk zullen in de buitenste duisternis geworpen worden.'*⁴²²

En ik heb deze dingen genoemd, daarbij niets anders in overweging nemend, behalve het spreken van de waarheid, en weigerend om door wie dan ook gedwongen te worden, al zou ik direct door u aan stukken gescheurd worden. Want ik heb geen enkele aandacht aan mijn volk geschonken, dat wil zeggen, de Samaritanen, toen ik correspondeerde met Caesar,⁴²³ maar verklaarde dat zij het mis hadden door op de magiër Simon uit hun eigen land te vertrouwen,

⁴¹⁴ Genesis 26:2-5; Daar is JHVH aan hem verschenen en heeft gezegd: *'Zonder naar Egypte afgedaald te zijn, woon in het land dat ik beloofd heb. Woon als vreemdeling in dit land, en ik zal met u geweest zijn en u gezegend hebben, want aan u en uw nageslacht zal ik specifiek al deze landerijen geschonken hebben, zo bevestigde ik mijn eigen eed die ik bij uw vader Abraham aflegde. Dan liet ik uw nageslacht als de sterren aan de hemel opkomen en gaf ik uw nageslacht specifiek al deze landerijen, en werden alle volken via uw nageslacht gezegend. Dit alles komt omdat Abraham naar mijn stem luisterde en vast heeft gehouden aan mijn geboden, mijn voorschriften en mijn wetten.'*

⁴¹⁵ Genesis 28:13-15; Kijk! JHVH staat bovenaan en heeft gezegd: *'Ik ben JHVH, de God van uw opa Abraham en de God van Isaak, het land waarop u ligt zal ik u en uw nageslacht gegeven hebben. Dan werd het nageslacht als het aardse stof en verspreidde u zich naar het westen, het oosten, het noorden en het zuiden. In u en via uw nageslacht werden alle families van de aarde gezegend. En kijk, dan ben ik met u en beschermde ik u overal waar u heen gegaan zult zijn, en dan*

bracht ik u terug in dit land, want ik zal u niet verlaten hebben totdat ik deed wat ik u beloofde.' Zie hoofdstuk 58.

⁴¹⁶ Ca. 2,5% van het aardoppervlak bestaat uit zoet water.

⁴¹⁷ Genesis 49:10; (Hebr.) *'toldat de Rustgever (Messias) gekomen is, Die de volken gehoorzaam zijn.'* zie hoofdstuk 52 en 100

⁴¹⁸ De oudsten die de LXX vertaald hebben naar het Grieks.

⁴¹⁹ Hoofdstuk 72

⁴²⁰ O.a. hoofdstuk 19 en 34

⁴²¹ Hebreëen 11:37; Zie 'de hemelvaart van Jesaja' hoofdstuk 5 op www.godsplan.eu

⁴²² Mattheüs 8:10-12; (Hebreeuws), tegen de kapitein over 100: Als Jezus dit hoort is Hij verbaasd en zegt tegen degenen die Hem volgen: *'Ik verzeker u, zo'n groot geloof heb ik in Israël nog niet aangetroffen. Ik zeg u dat velen zullen komen vanuit het oosten en het westen en met Abraham, Isaak en Jakob zullen rusten in het koninkrijk der hemelen. Maar de leden van het koninkrijk der duisternis moeten naar de Hel en daar zal het dubbel sterk gehuil zijn.'*

⁴²³ Apologie I Hoofdstuk 26 en II hoofdstuk 15

waarvan zij zeggen dat hij de god boven alle gezag, autoriteit en macht is.⁴²⁴

Hoofdstuk 121

(H) Uit het feit dat de samenlevingen in Jezus geloven, is het duidelijk dat Hij de Christus is.

En toen zij stil bleven, ging ik verder: 'Via David sprekend over deze Christus, mijn vrienden, wordt gezegd dat 'Via zijn nageslacht' de volken niet langer gezegend zouden worden, maar 'in Hem'. Het staat er zo:

'Zijn Naam zal voor altijd boven de zon opstijgen, en in Hem zullen alle volken gezegend worden.'⁴²⁵

Maar als alle volken in Christus gezegend zijn, en wij vanuit alle volken in Hem geloven, dan is Hij inderdaad de Christus en zijn wij degenen die door Hem gezegend zijn. God gaf de zon vroeger als een voorwerp van aanbidding,⁴²⁶ zoals er geschreven staat, maar er is niemand ooit gezien die de dood verdraagt door zijn geloof in de zon. Maar voor de naam van Jezus zult u wel mensen uit ieder volk zien die dit en al het lijden doorstaan hebben, liever dan Hem te verloochenen.

Want het woord van Zijn waarheid en wijsheid lijdt tot meer vuur en verlichting dan de zonnestralen, en het zakt naar beneden in de diepten van hart en geest.

Daarom zei de Schrift ook: 'Zijn Naam zal boven de zon opstijgen.' En ook Zacharia zegt: 'Zijn naam is het Oosten.'⁴²⁷ En over hetzelfde gesproken zegt Hij dat 'elke stam zal treuren.'⁴²⁸

Maar als Hij in Zijn eerste komst al zo uitblinkte en zo machtig was (Die zonder eer en uiterlijkheden was, en zeer verachtelijk), zodat Hij in geen enkel land onbekend is, en mensen zich overal van hun oude goddeloze manier van leven, vanuit elke natie, bekeerd hebben, zodat zelfs demonen in Zijn naam onderworpen werden, en alle machten en koninkrijken Zijn naam meer vreesden dan dat zij alle doden vrezen, hoeveel te meer zal Hij dan tijdens Zijn glorieuze komst met alle middelen hen vernietigen die Hem haten, en die zich onrechtvaardig van Hem afkeerden? Maar Hij zal rust aan de zijnen geven, hen belonend met alles waar ze naar gezocht hebben. Daarom is het voor ons toegestaan om te luisteren, te begrijpen en door deze Christus gered te worden, en vanuit de Vader dit alles te herkennen.

Waardoor Hij tegen Hem zei: *'Het is een groot iets voor U om mijn Dienaar genoemd te worden, om de stammen van Jakob op te voeden en de verstrooiden van Israël opnieuw om te keren. Ik heb U tot een Licht*

*voor de samenlevingen aangewezen, zodat U hun redding tot het uiteinde van de aarde zult zijn.'*⁴²⁹

Hoofdstuk 122

(H) De Joden begrijpen dit over de bekeerden zonder inzicht.

'U denkt dat deze woorden naar de vreemdeling en de bekeerden⁴³⁰ verwijzen,⁴³¹ maar in feite verwijzen ze naar ons die door Jezus verlicht zijn. Want Christus zou zelfs over hen getuigd hebben. Maar nu bent u dubbel zo grote kinderen van de hel geworden, zoals Hij zelf zei.⁴³² Daarom spraken de profeten niet van die personen, maar van ons, over wie de tekst spreekt: *'Ik zal de blinden op een manier die zij niet kenden leiden, en zij zullen over paden die zij niet gekend hebben lopen. En ik ben getuige,' zegt de Heer God, 'en mijn Dienaar die ik gekozen heb.'*⁴³³ Aan wie legt Christus dan getuigenis af? Kennelijk aan hen die geloofd hebben.

Maar de bekeerden [door de Joden] geloven niet alleen niet, maar zijn dubbel zo erg door Zijn Naam ook nog eens te lasteren, en zij willen ons die in Hem geloven martelen en ter dood brengen, al streven zij op alle punten om net als u te zijn. En nogmaals, roept Hij met andere woorden:

*'Ik, de Heer, heb U tot rechtvaardigheid geroepen en zal Uw hand vasthouden, en zal U sterken, en zal U tot een verbond voor het volk sluiten, tot een licht voor de samenlevingen, om de ogen van de blinden te openen, om de gevangenen uit hun boeien te halen.'*⁴³⁴ Deze woorden verwijzen werkelijk ook naar Christus, heren, en hebben betrekking op de verlichte naties. Of wilt u weer zeggen dat Hij spreekt over de wet en de proselieten?⁴³⁵

Toen schreeuwden een aantal van hen die op de tweede dag gekomen waren het uit alsof ze in een theater waren: 'Wat dan? Verwijst Hij dan niet naar de wet en zij die door haar verlicht worden? Dat zijn toch proselieten?'

'Nee,' zei ik, kijkend naar Trypho, 'want als de wet in staat was om de volken en degenen die haar bezitten te verlichten, waarom was er dan een nieuw verbond nodig? Maar omdat God vooraf aankondigde dat Hij een nieuw verbond zou sturen, en een eeuwigdurende wet en gebod, dan zullen wij dat niet vanuit de oude wet en haar proselieten begrijpen, maar van Christus en Zijn bekeerden, namelijk wij, de samenlevingen die Hij verlicht heeft, zoals Hij ergens zegt:

'Dit zei de Heer: 'Op een aanvaardbare tijd heb ik U verhoord, en op de reddingsdag heb ik U geholpen. Ook

⁴²⁴ Zie ook de herkenningen van Clement op godsplan.eu

⁴²⁵ Psalm 72:17; zie hoofdstuk 34 en 64

⁴²⁶ Zie hoofdstuk 55; Deuteronomium 4:19

⁴²⁷ Zacharia 6:12; hoofdstuk 106

⁴²⁸ Zacharia 12:12a; *En de families van de aarde huilden, per familie afzonderlijk,*

⁴²⁹ Jesaja 49:6; Ook heeft Hij gezegd: *'Het werd weinig gewaardeerd, wees mijn dienaar om de stammen van Jakob die in Israël bewaard gebleven zijn op te richten, ik gaf u ook als een licht aan de samenlevingen, wees mijn Yeshua (redding) tot aan de uiteinden van de aarde!'* (S)

⁴³⁰ Tot het Joodse geloof

⁴³¹ Exodus 12:19; *Zeven dagen zal er geen zuurdeeg in uw huizen gevonden worden, want iedereen die van het gezuurde (het overblijvende vlees) eet, die ziel zonderde zich van de vergadering van Israël af onder de vreemdelingen en bewoners van dat land.* Jesaja 14:1.

⁴³² Mattheüs 23:14,15; *'Wee u Farizeëën en Schriftgeleerden, huichelaars, want u eet van het aandeel en de rijkdom van de weduwnaars dat u strikt opeist, daar zult u een passende boete voor opgelegd krijgen. Land en zee beweegt u om een hart te winnen voor uw geloof en wanneer u iemand wint wordt hij dubbel zo slecht als daarvoor.'*

⁴³³ Jesaja 42:16a *Ik bracht de blinden op een weg die zij niet kenden. Pad van waarvan zij niet wisten zullen zij afgelopen zijn.* en 43:10; *U bent mijn getuigen,'* zegt JHVH, *'en mijn Dienaar die ik uitkoos, zodat u het geweten zult hebben, in mij geloofd zult hebben en begrepen zult hebben dat ik het ben. Voor mij werd er geen god geformeerd en na mij zal er geen geweest zijn.'* (S)

⁴³⁴ Jesaja 42:6; zie hoofdstuk 26 en 66

⁴³⁵ De tot het Joodse geloof bekeerden

heb ik u gegeven tot een verbond voor het volk, om de aarde te grondvesten, en om de verlatenen te beëerven.⁴³⁶

Wat is dan de erfenis van Christus? Zijn dat de naties niet? Wat is dan het verbond van God? Is dat Christus niet? Zoals Hij op een andere plaats zegt:

*'U bent mijn Zoon, deze dag heb ik U gebaard. Vraag het mij en ik zal U de naties als erfdeel geven en de uiteinden van de aarde tot bezit.'*⁴³⁷

Hoofdstuk 123

(P) Belachelijke interpretaties van de Joden. Christenen zijn het ware Israël.

'En omdat al deze laatste profetieën naar Christus en de naties verwijzen, zou u moeten geloven dat de eersten op dezelfde manier naar Hem en hen verwijzen. Want de proselieten hebben geen verbond nodig, als de Schrift dit over hen zegt:

'Ook de vreemdeling zal met hen verbonden worden en bij het huis van Jakob gevoegd worden,'⁴³⁸ dan wordt er toch één en dezelfde wet aan iedereen die besneden is opgelegd? En omdat een proseliet die besneden is toegang tot het volk krijgt en als de oorspronkelijke bewoners van het land wordt, worden wij die het waardig geacht zijn om 'een volk' genoemd te worden, toch nog altijd 'samenlevingen'⁴³⁹ [genoemd], omdat wij niet besneden zijn.

Daarnaast is het belachelijk voor u om u voor te stellen dat de ogen van de proselieten geopend moeten worden terwijl die van uzelf niet, want dan wordt u als blind en doof verondersteld terwijl zij verlicht zijn. En het zal nog belachelijker voor u zijn, als u zegt dat de wet aan de naties gegeven is, terwijl u haar niet gekend heeft. Anders zou u wel vol ontzag tegenover Gods toorn gestaan hebben en geen wetteloze dwalende zonen geweest zijn. Veel te bang zijnde om God altijd te horen zeggen: 'Kinderen in wie geen geloof is.' 'Wie zijn er blind, behalve mijn dienstknechten? En doof,

behalve zij die over hen heersen? Want de dienaren van God zijn blind gemaakt. U kijkt veelvuldig, maar heeft geen inzicht, uw oren zijn geopend, maar u heeft niet geluisterd.'⁴⁴⁰ Is de aanbeveling van God over u dan eervol? En past Gods getuigenis niet zeer goed bij Zijn dienstknechten? U schaamt u niet, hoewel u deze woorden vaak hoort. U beeft niet op God's bedreigingen, omdat u een dwaas volk dat hard van hart is bent.

'Kijk daarom, ik zal dit volk blijvend verwijderen,' zegt de Heer, 'ja ik zal ze verwijderen en de wijsheid van de wijzen vernietigen en het begrip van de verstandigen verbergen.'⁴⁴¹

En terecht ook, want u bent noch wijs, noch verstandig, maar alleen sluw en gewetenloos, wijs om kwaad te doen, maar volkomen incompetent als het om de verborgen Raad van God gaat, of het getrouwe verbond van de Heer, of het vinden van de eeuwige paden.

'Daarom,' zegt de Heer, 'zal ik tegenover Israël en tegenover Juda het zaad van de mensen en het zaad van beesten oprichten.'⁴⁴²

En via Jesaja spreekt Hij zo over een ander Israël: 'Op die dag zal er een derde Israël onder de Assyriërs en de Egyptenaren zijn, gezegend in het land dat de Heer van Sebaoth gezegend heeft, sprekend: 'Gezegend zal mijn volk in Egypte en in Assyrië zijn, en Israël mijn erfenis.'⁴⁴³ Sindsdien zegent God dit volk, en noemt het Israël, en verklaart dat het Zijn erfdeel is, hoe komt het dan dat u zich niet bekeert van het bedrog dat u op uzelf uitoefent, alsof u alleen Israël was, en de mensen die God gezegend heeft vervloeken? Want als Hij tot Jeruzalem en haar omstreken spreekt, voegde Hij daaraan toe:

*'En ik zal mensen op u verwekken, zelfs mijn volk Israël, en zij zullen u beëerven, en u zult een bezit voor hen zijn, en u zult niet langer van hen beroofd worden.'*⁴⁴⁴

'Wat dan?' zegt Trypho, 'bent u Israël? En spreekt Hij zulke dingen over u?'

⁴³⁶ Jesaja 49:8; 8. Dit zei JHWH: 'Op de juiste tijd antwoordde ik u, op de dag van Yeshua (redding) kwam ik u te hulp. Ik zal u bewaard hebben en u in een overeenkomst voor het volk verkocht hebben, om de aarde op te bouwen en het verwoeste erfgoed in bezit te geven.'

⁴³⁷ Psalm 2:7,8; Ik zal de wetsbepalingen van JHWH herhaald hebben, Hij zei tegen mij: 'U bent mijn Zoon, nu bracht ik U voort. Vraag het mij en ik zal U de samenlevingen als erfdeel gegeven hebben, de uiteinden der aarde tot bezit.'

⁴³⁸ Jesaja 14:1; Als JHWH zich over Jakob ontfermd zal hebben, dan koos Hij nog altijd voor Israël en gaf hen rust op eigen bodem, dan voegde de vreemdeling zich bij hen en hechtte die zich aan de familie van Jakob

⁴³⁹ Of heidenen

⁴⁴⁰ Deuteronomium 32:20; En Hij zal gezegd hebben: 'Ik zal mijn gezicht voor hen verborgen gehouden hebben, ik zal gekeken hebben hoe het met hen afloopt. Want zij zijn een generatie die zich afkeert naar perversiteit, zonen waarop niet te vertrouwen is.' Hoofdstuk 119; Jesaja 42:18-20; 'Doven hoor toch en blinden zie toch! Kijk om te zien! Wie is er niet blinder dan mijn dienaren? Of dover dan de boodschappers die ik zend? Is iemand zo blind als hij die in vrede leeft, ja zo blind als de dienaar van JHWH? U ziet veel maar zult niet gewaakt hebben, de oren staan open maar zullen niet gehoorzaam geweest zijn.'

⁴⁴¹ Jesaja 29:13,14; Dan zal de Heer gezegd hebben: 'Omdat dit volk mij wel met de mond naderde en zei dat ze mij eren, maar hun hart verre van mij hielden en hun vrees voor mij gebaseerd was op geboden die door mensen geleerd zijn, kijk

ik ben er, daarom doe ik opnieuw wonderlijke dingen met dit volk, geweldige wonderen, want de wijsheid van haar wijzen ging verloren en het inzicht van haar verstandigen zal zich zorgvuldig verscholen hebben.' (S)

⁴⁴² Jeremia 31:27,28; 'Kijk, de dagen komen,' zegt JHWH, 'dat ik de familie van Israël en de familie van Juda met mensenzaad en dierenzaad inzaaide. Dan gebeurde het, net zoals ik op hun ontworteling, neerwerping en afbraak toezag, en ook hun vernietiging en onheil is gekomen, zo zal ik op hun opbouw en herplant toegezien hebben,' zegt JHWH.

⁴⁴³ Jesaja 19:24,25; Op die dag zal Israël de derde naast Assyrië en Egypte geweest zijn, een zegencentrum op aarde. Dat Hij, JHWH der heerscharen, zegende met te zeggen: 'Gezegend is mijn volk Egypte, Assyrië het werk van mijn handen en mijn erfdeel Israël.' (S)

⁴⁴⁴ Ezechiël 36:8-12; Maar u, bergen van Israël, uw takken zullen uitgelopen zijn en u zult uw vruchten voor mijn volk Israël gedragen hebben, want zij ontsproten en komen. Want kijk, ik ben bij u, ik keer mij naar u toe en dan werd u geploegd en ingezaaid. Dan liet ik de mensen op u toenemen, heel de familie van Israël, iedereen. De steden werden weer bewoond en de puinhopen zullen herbouwd worden. Mens en dier vermenigvuldigde ik dan onder u, dan werden zij vermenigvuldigd en vruchtbaar en liet ik u weer zoals vroeger wonen, dan maakte ik het beter dan in uw begin, dan wist u dat Ik JHWH ben. Dan bracht ik mensen op u mee, mijn eigen volk Israël, dan erfden zij u en was u hun erfenis en berooft u hen niet langer van hun kinderen.' (S)

‘Als wij werkelijk niet een lange verhandeling over dit onderwerp gehouden hadden,’ antwoordde ik hem, ‘dan had ik misschien getwijfeld of u deze vraag uit onwetendheid zou stellen, maar aangezien wij de zaak met bewijsvoeringen tot een goed einde gebracht hebben, ook met uw instemming, geloof ik niet dat u onwetend bent over wat ik zojuist gezegd heb, of verlangt om de woordenstrijd nogmaals te herhalen, tenzij u mij wilt dwingen om hetzelfde bewijs voor deze mannen te leveren.’ En in overeenstemming met de instemming die in zijn ogen werd uitgedrukt, vervolgde ik: ‘Opnieuw in Jesaja, als u oren hebt om het te horen, spreekt God over Christus in een gelijkenis, Hem Jakob en Israël noemend. Hij spreekt zo:

*“‘Jakob’ is mijn dienaar, ik zal Hem verdedigen, ‘Israël’ is mijn uitverkorene, ik zal mijn Geest op Hem plaatsen, en Hij zal het oordeel over de samenlevingen voltrekken. Hij zal niet strijden, noch schreeuwen, noch zal niemand zijn stem in de straat horen. Het geknakte riet zal Hij niet breken, en rokend vlas zal Hij niet doven, maar naar waarheid zal Hij het oordeel brengen. Hij zal schijnen, en zal niet gebroken worden totdat Hij een oordeel over de aarde geveld heeft. En op Zijn naam zullen de samenlevingen vertrouwen.”*⁴⁴⁵ Zoals heel uw natie naar die ene man Jakob, die Israël vernoemd werd, ‘Jakob’ en ‘Israël’ wordt genoemd, zo worden ook wij die ons aan het gebod van Christus houden, door toedoen van Christus Die ons voor God verwekte, zowel genoemd als feitelijk, ‘Jakob’, ‘Israël’ en ‘Juda’ en ‘Jozef’ en ‘David’ en waarachtige kinderen van God.⁴⁴⁶

Hoofdstuk 124

(P) Christenen zijn de zonen van God.

En toen ik zag dat zij van streek waren omdat ik zei dat we de zonen van God zijn, was ik hun vraagstelling voor, en zei: ‘Luister heren, hoe de Heilige Geest over dit volk spreekt en zegt dat ze allemaal zonen van de Allerhoogste zijn, en hoe precies deze Christus in hun vergadering aanwezig zal zijn, een oordeel over alle mensen vellend. De woorden zijn door David uitgesproken en volgens de versie die u gebruikt zo:

‘God staat in de congregatie van goden, Hij oordeelt onder de goden: Hoe lang oordeelt u onrechtvaardig en aanvaardt u de goddeloze mensen? Spreek recht over de wees en de armen, en doe recht aan de nederige en behoeftige. Bevrijd de behoeftige en red

⁴⁴⁵ Septuagint, ons Hebreeuws mist hier Jakob en Israël als verwijzing naar de Messias. Jesaja 42:1-4; ‘Kijk mijn Dienaar, ik zal Hem bevestigd hebben. Mijn Gekozenen in wie mijn ziel behagen had. Ik vertrouwde mijn Geest aan hem toe. Hij leidt de samenlevingen uit naar het gerechtsoordeel. Hij zal niet geschreeuwd hebben, zich niet verheven hebben en Zijn stem niet in het openbaar laten horen. De geknakte rietstengel zal Hij niet afgebroken hebben en de walmende vlaspit zal Hij niet uitgedoofd hebben. Waarheid en recht zal Hij voor de dag gebracht hebben. Hij zal niet verzwakt zijn en niet gebroken zijn totdat Hij rechtvaardigheid op aarde gebracht zal hebben. De continenten zullen op Zijn onderwijzing gewacht hebben.’ (P)

⁴⁴⁶ Naar Engelse vertaling van A. Lukyn Williams, The Macmillian co. London 1930

⁴⁴⁷ Hebreeuws heeft enkelvoud

⁴⁴⁸ Psalm 82;

God staat op in de verenigde vergadering der goden, Hij zal het binnenste van de goden beoordeeld hebben:

*de armen uit handen van de goddelozen. Zij weten er niet van, ook hebben zij het niet begrepen, zij wandelen in de duisternis door. Alle fundamenten van de aarde zullen geschud worden. Ik zei: ‘U bent goden, en bent allemaal kinderen van de Allerhoogste. Maar u sterft als een mens’⁴⁴⁷ en valt als een van de prinsen.’ Sta op, O God! Oordeel de aarde, want u zult alle volken beërven.”*⁴⁴⁸

Maar in de versie van de 70 staat er geschreven, ‘Kijk, zo zeker als wat sterft u als de mensen en valt als een van de prinsen,’ om de ongehoorzaamheid van de mensen te verduidelijken. Ik bedoel die van Adam en Eva, en de val van een van de prinsen, dus van hem die de slang genoemd werd, die met een grote val viel, omdat hij Eva bedrogen had. Maar omdat mijn verhandeling niet bedoeld is om op dit punt door te gaan, alleen om u te bewijzen dat de Heilige Geest de mensen berispt, omdat ze gelijkend op God gemaakt werden, en vrij van lijden en dood [waren] op voorwaarde dat zij Zijn geboden hielden, en het waardig geacht werden om de naam van Zijn zonen te dragen, zijn zij toch als Adam en Eva geworden, de dood voor zichzelf bewerkend. Laat de interpretatie van deze Psalm zoals u het juist acht beoordeeld worden. Maar toch wordt zo aangetoond dat alle mensen waardig geacht worden om goden te worden, en de macht te bezitten om zonen van de Allerhoogste te worden, en ieder op persoonlijke grond door Hemzelf beoordeeld en veroordeeld zal worden, net zoals Adam en Eva. En dat Christus God genoemd wordt, is herhaaldelijk bewezen.’

Hoofdstuk 125

(P) Hij legt uit welke kracht het woord Israël heeft en hoe dat bij Christus past.

‘Ik zou willen, heren,’ zei ik, ‘om van u te leren wat de kracht van de naam Israël is.’ En toen zij stil bleven, ging ik verder: ‘Ik zal u vertellen wat ik weet, want ik denk dat het niet goed is om niet te spreken als ik iets weet, of om mij voortdurend zorgen te maken, vermoedend dat u het weet, of toch vanuit afgunst of vrijwillige onwetendheid uzelf misleidt. Dus spreek ik alle dingen eenvoudig en eerlijk, zoals mijn Heer zei: ‘Een zaaier ging uit om het zaad te zaaien, en er viel wat langs de kant van de weg, en wat tussen de doornen, en wat op steenachtige grond, en wat op goede grond.’⁴⁴⁹

‘Hoe lang zult u onrechtvaardige oordelen geveld hebben en zal het gezicht van slechte personen verheven geweest zijn? Selah.

Beoordeel de zwakke en wees, doe recht aan de vernederde en wanhopige.

Beveilig de zwakke en hulpbehoevende, bevrijd hem uit handen van slechte personen.

(Zij stelden zich niet op de hoogte en zullen het niet begrepen hebben, zij zullen in het donker gewandeld hebben, het fundament van de aarde zal er verplaatst door geweest zijn.) Ik zei het al: ‘U bent goden, allemaal zonen van de Allerhoogste!

Maar als een mens zult u gestorven zijn, net als één van de hoogste leiders zult u gevallen zijn.’

Sta op God, vel het oordeel over de aarde, want U zult alle samenlevingen beërfd hebben.’

⁴⁴⁹ Mattheüs 13:3-8; (vanuit Hebreeuws); ... Een (laatste) deel valt in goede aarde en brengt vrucht voort, een deel van de

Dus moet ik spreken in de hoop ergens goede grond te vinden. Want Die Heer van mij, eist als een Sterke en Machtige Zijn eigen kracht terug. Hij zal Zijn rentmeester niet veroordelen als hij erkent dat hij, met de kennis dat de Heer machtig is en kwam om de zijnen opdrachten te geven, deze [kracht] aan elke bank heeft gegeven, en het niet door welke oorzaak dan ook heeft begraven.⁴⁵⁰ Dus betekent de naam Israël dit, een man die de macht te boven komt, want *Isra* betekent 'een man die overwint', en *El* betekent 'macht'. En dat Christus dit zou doen toen Hij mens werd, werd door het mysterie van Jakobs worsteling met Hem Die aan hem verscheen voorzeggd, met dat Hij de wil van de Vader dienstbaar was, al is Hij toch God, omdat Hij de Eerstgeborene van alle schepselen is. Want toen Hij mens werd, zoals ik eerder opmerkte, kwam de duivel naar Hem toe, dus die macht die slang en Satan genoemd wordt, Hem verlijdend en ernaar strevend om Zijn ondergang te bewerken, door Hem te vragen om hem te aanbidden. Maar Hij vernietigde en wierp de duivel omver, hem bewezen goddeloos te zijn, omdat hij in tegenstrijd met de Schrift vroeg om als god vereerd te worden. Dit is een afvallige van de wil van God, want Hij antwoordt hem:

*'Er staat geschreven: 'U zult de Heer uw God aanbidden, en u zult alleen Hem dienen.'*⁴⁵¹

Op dat moment overwonnen en veroordeeld vertrok de duivel direct. Maar omdat onze Christus het zwijgen opgelegd moest worden, d.w.z. door pijn en het ervaren van lijden, maakte Hij een eerdere verwijzing hiernaar door de dij van Jakob aan te raken en deze te doen beperken. Maar Israël was Zijn Naam vanaf het begin, waarin Hij de naam van de gezegende Jakob veranderde toen Hij hem met Zijn eigen Naam zegende. Hiermee verkondigde Hij dat iedereen die via Hem zijn toevlucht bij de Vader zoekt, het gezegende Israël zal vormen. Maar u die daar niets van begrepen heeft en niet bereid bent om dat te begrijpen, omdat u naar het vleselijke zaad kinderen van Jakob bent, verwacht dat

u sowieso gered zult worden. Maar dat u zichzelf in zulke zaken misleidt, dat heb ik met vele woorden bewezen.'

Hoofdstuk 126

(H) De verschillende namen van Christus met een verschillende aard.

'Maar als u wist, Trypho,' vervolgde ik, 'Wie Hij is Die op het ene moment 'de Engel van groot Advies', of 'een Man' door Ezechiël, of 'een Mensenzoon' door Daniel, of 'een Kind' door Jesaja, of 'de Christus' en 'de te aanbidden God' door David, of 'de Christus' en 'een Steen' door velen, of 'Wijsheid' door Salomo, of 'Jozef' en 'Juda' en 'een Ster' door Mozes, en 'het Oosten' door Zacharia, en 'de Lijdende' en opnieuw 'Jakob' en 'Israël' door Jesaja, en 'een Staf', en 'Bloem', en 'Hoeksteen', en 'Zoon van God' wordt genoemd, dan zou u Hem Die nu gekomen is niet belasterd hebben. Die geboren is en leed en naar de hemel opsteeg, Die ook terug zal komen, en dan zullen uw twaalf stammen treuren.

Want als u had begrepen wat door de profeten geschreven is, dan zou u niet ontkend hebben dat Hij God was, de Zoon van de Enige, Ongeboren, Onuitsprekelijke God. Want Mozes zegt ergens in Exodus het volgende:

*'De Heer sprak met Mozes en zei tegen hem: 'Ik ben de Heer, en ik verscheen aan Abraham, aan Isaak en aan Jakob, hun God zijnde, en mijn Naam heb ik niet aan hen geopenbaard en ik heb mijn verbond met hen gesloten.'*⁴⁵²

En verder zegt hij weer:

'Een man worstelde met Jakob,'⁴⁵³ en Hij bevestigt dat Hij God is, want hij vertelt dat Jakob zei:

*'Ik heb God van aangezicht tot aangezicht gezien en mijn leven is bewaard gebleven.'*⁴⁵⁴

opbrengst is honderd-, een ander deel zestig- en een deel dertigvoudig.'

⁴⁵⁰ Mattheüs 25:14-30 (Hebreeuws); Verder zegt Jezus ook tegen Zijn leerlingen: *'Een andere vergelijking met het koninkrijk in de hemelen gaat over een Mens die een verre reis is gaan maken. Hij roept Zijn knechten en verdeelt Zijn rijkdom onder hen. De eerste van hen geeft Hij vijf gouden munten, de tweede geeft Hij twee gouden munten en de derde man één, Hij geeft hen het bedrag dat zij wensen. Dan gaat Hij op reis. En de ontvanger van vijf gouden munten gaat op weg en verdient er vijf bij. Net als de volgende die er twee ontvangen heeft op weg gaat, ermee koopt en verkoopt en er nog vijf bij verdient. Ook degene die er één ontvangen heeft gaat op weg, graaft [een gat] in de grond en begraaft de rijkdom van zijn Meester[s]. En na vele dagen komt de Heer van de slaven met weëen binnen en vraagt hen rekenschap van het geld. Dan komt degene die vijf goudstukken ontvangen heeft dichterbij en zegt: 'Meester U heeft mij vijf goudstukken gegeven en kijk, hier zijn Uw vijf andere die geestelijk zijn.' Zijn Heer antwoordt hem: 'U bent werkelijk een goed vakman geweest. Omdat u als vakman weinig tot veel heeft gemaakt, kom blij bij uw Heer.' Daarna komt degene die twee goudstukken ontvangen heeft en zegt: 'Mijnheer, U gaf mij twee goudstukken en hier zijn twee andere die geestelijk zijn.' En zijn Heer zegt tegen hem: 'U bent werkelijk een goed vakman geweest. Omdat u als vakman weinig tot veel hebt gemaakt, kom blij bij uw Heer.' Tenslotte komt degene die er één ontvangen heeft dichterbij en zegt: 'Ik weet Heer dat U hebzuchtig en streng bent, U oogst waar U niet gezaaid heeft en U verzamelt wat U niet uitgestrooid heeft. Dus uit angst*

heb ik Uw goudstuk begraven, hier heeft U het Uwe.' Zijn Meester antwoordt dit: 'U heeft slecht gewerkt en bent lui geweest, ondanks dat u van mening bent dat ik beangstigend ben, dat ik oogst waar ik niet gezaaid heb en verzamel wat ik niet verstrooid heb, had u nog altijd uw rijkdom aan mijn koningstafel in moeten leveren en mij bij mijn aankomst deze met geestkracht moeten teruggeven.' Neem hem daarom het goudstuk af en geef het genadig aan degene die vijf goudstukken winst gemaakt heeft. Wie heeft zal gegeven worden en wie niet heeft, verdient het dat zijn geld wordt afgenomen. Werp de luie slaaf in de diepste duisternis waar hij opnieuw zal huilen en tandenknarsen.'

⁴⁵¹ Mattheüs 4:10; Daarop antwoordt Jezus hem: *'Ga weg Satan, anders gezegd 'verachtelijke,' want er staat geschreven: 'Ik zal alleen tot Yah bidden en alleen instemmen om Hem te dienen.'*

⁴⁵² Exodus 6:2-4; En God heeft weer met Mozes gesproken en heeft tegen hem gezegd: *'Ik ben er voor u (JHVVH)! En ik ben aan Abraham, Isaak en Jakob verschenen als de Almachtige God, en mijn Naam, JHVVH (ik ben er voor u), maakte ik hen niet bekend. Ik sloot ook een verbond met hen, om hen het land Kanaän te geven, juist dat land waar zij logeerden en vreemdeling waren.'*

⁴⁵³ Genesis 32:24; En Jakob is alleen achtergebleven, en een man heeft met hem geworsteld, totdat de ochtend begint te gloren.

⁴⁵⁴ Genesis 32:30; En Jakob heeft die plaats Penuel (het aankijken van God) vernoemd: *'Omdat ik God van aangezicht tot aangezicht gezien heb en mijn ziel zich daarvan losgerukt heeft.'*

Ook is het opgetekend dat hij de plaats waar hij met Hem worstelde 'het aangezicht van God' (Peniël) noemde, waar Hij aan hem verscheen en hem zegende. En Mozes zegt dat God ook aan Abraham in de buurt van de eik in Mamre verscheen, toen hij halverwege de dag aan de deur van zijn tent zat. Daarna zegt hij:

'En hij sloeg zijn ogen op en keek, en kijk, drie mannen stonden voor hem, en toen hij ze zag, liep hij erheen om hen te ontmoeten.'⁴⁵⁵

Na een poosje belooft een van hen een zoon aan Abraham:

'Waarom lacht Sarah, sprekend: 'Zal ik terwijl ik oud ben nog een kind dragen?' Is er iets onmogelijk bij God? Op de afgesproken tijd zal ik terugkeren, passend bij de tijd van het leven, en Sarah zal een zoon hebben.' En zij gingen weg bij Abraham.⁴⁵⁶

Opnieuw spreekt hij zo over hen:

'En de mannen stonden terplekke op en keken naar Sodom.' Vervolgens zegt Hij Die was en is weer tegen Abraham:

*'Ik zal niet voor mijn dienaar Abraham verborgen houden wat ik van plan ben te doen.'*⁴⁵⁷

En wat verder volgt uit de geschriften van Mozes die ik al geciteerd en toegelicht heb. Van waaruit ik heb laten zien,' zei ik, 'dat Hij Die beschreven staat als de God van Abraham, van Isaak, van Jakob en de andere aartsvaders, onder gezag van de Vader en Heer werd aangesteld en dienstbaar aan Zijn wil is.'

Toen ging ik verder met te zeggen wat ik niet eerder gezegd had: 'En dus, toen de mensen vlees wilden eten, en Mozes het geloof in Hem Die ook 'de Engel' genoemd wordt verloren had, Die ook beloofde dat God hen tot verzadiging toe zou geven, Hij Die zowel God als de door de Vader gezonden Engel is, Hij wordt als sprekend en deze dingen uitvoerend beschreven. Want dit zegt de Schrift:

'En de Heer zei tegen Mozes: *'Zal de Hand van de Heer niet volstaan? Nu zult u weten of mijn Woord u zal verbergen of niet.'*⁴⁵⁸

En nogmaals, met andere woorden, zegt hij dit:

'Maar de Heer zei tegen mij: *'U zult deze Jordaan niet oversteken, de Heer, uw God Die voor uw aanblik staat, Hij zal de naties afsnijden.'*⁴⁵⁹

Hoofdstuk 127

(H) Deze schriftteksten zijn niet van toepassing op de Vader, maar op het Woord.

'Deze en andere uitspraken zijn door de wetgever en de profeten opgetekend, en ik veronderstel dat ik

voldoende verklaard heb dat waar God zegt: 'God ging omhoog vanaf Abraham,'⁴⁶⁰ of: 'De Heer sprak tegen Mozes,'⁴⁶¹ of: 'De Heer kwam naar beneden om de toren die de mensenzonen gebouwd hadden te bekijken,'⁴⁶² of toen God Noach in de ark sloot,⁴⁶³ u niet moet veronderstellen dat de Ongeboren God zelf naar beneden kwam of van welke plaats dan ook opsteeg. Want de Onuitsprekelijke Vader en Heer van iedereen is niet naar enige plaats gekomen, of gewandeld, of heeft er geslapen en is er opgestaan, maar blijft op Zijn eigen plaats. Waar die ook is, snel om te kijken en luisteren, zonder ogen of oren, maar met onbeschrijflijk veel macht. Want Hij ziet alle dingen, en weet alle dingen, en niemand van ons ontsnapt aan Zijn waarneming. Ook is Hij niet in beweging of beperkt tot een plaats in de hele wereld, want Hij bestond voordat de wereld gemaakt werd. Hoe kan Hij dan met wie dan ook spreken, of door een van hen gezien worden, of op het kleinste deel van de aarde verschijnen, als de mensen in de Sinaï niet eens in staat waren om zelfs maar de heerlijkheid van Hem Die door Hem gestuurd was te bekijken. Ook Mozes kon de Tabernakel die hij had opgericht zelf niet binnengaan, toen deze met de heerlijkheid van God was vervuld. Ook de priester kon het toch niet volhouden om voor de tempel te staan toen Salomo de ark naar het huis in Jeruzalem dat hij daarvoor gebouwd had overgebracht had? Daarom zagen noch Abraham, noch Isaak, noch Jakob, noch enig andere mens de Vader en de Onuitsprekelijke Heer van iedereen, óók van de Christus. Maar [ze zagen] Hem Die volgens Zijn wil Zijn Zoon, God, en de Engel was, omdat Hij Zijn wil diende. Die het ook plezier deed dat Hij via de maagd als mens geboren werd, degene Die ook Vuur was toen Hij met Mozes uit de struik sprak. Tenzij, behalve als wij de Schriften zo interpreteren, geconcludeerd moet worden dat de Vader en de Heer van iedereen niet in de hemel was toen wat Mozes schreef plaatsvond:

'En de Heer regende vuur en zwavel op Sodom, van de Heer uit de hemel.'⁴⁶⁴

En nogmaals, als het zo door David wordt gezegd:

'Til uw poorten op, u heersers, en weest u opgeheven, u eeuwige poorten, en de Koning van heerlijkheid zal binnengaan.'⁴⁶⁵

En ook wanneer hij zegt:

*'De Heer zegt tegen mijn Heer, zit aan mijn rechterhand, totdat ik Uw vijanden Uw voetenbankje maak.'*⁴⁶⁶

⁴⁵⁵ Genesis 18:2

⁴⁵⁶ Genesis 18:13-16a

⁴⁵⁷ Genesis 18:17,18; En JHVH dacht: *'Zal ik dat wat ik aan het doen ben voor Abraham verborgen houden? Abraham zal toch zeker tot een grote en machtige samenleving uitgroeien en alle volken op aarde werden in hem toch gezegend?'*

⁴⁵⁸ Numeri 11:23; En JHVH heeft tegen Mozes gezegd: *'Zou de Hand van JHVH ontoereikend geweest zijn? Nu zult u gezien hebben of u met mijn Woord geconfronteerd zult worden of niet!'*

⁴⁵⁹ Deuteronomium 31:1-3; En Mozes is vertrokken om te sterven en heeft deze woorden tegen heel Israël gesproken, hij heeft hen gezegd: *'Ik ben vandaag een zoon van honderdveertig jaar. Ik kan het niet meer opgebracht hebben om verder te gaan en binnen te trekken, want JHVH zei tegen mij: 'U zult deze Jordaan niet overgestoken zijn.' Uw God*

JHVH, Hij steekt voor uw ogen over, Hij zal deze volken voor uw ogen vernietigd hebben, zoals JHVH het beloofde.

⁴⁶⁰ Genesis 18:33; Toen is JHVH weggewandeld, toen Hij klaar was met het spreken met Abraham, en Abraham ging naar zijn verblijfplaats terug.

⁴⁶¹ O.a. Exodus 6:29; Dus heeft JHVH met Mozes gesproken, sprekend: *'Ik ben JHVH! Bespreek met Farao, de koning van Egypte, alles wat ik tegen u zeg.'*

⁴⁶² Genesis 11:5; En JHVH is afgedaald om deze bijzondere stad en de bijzondere toren die de zonen van Adam bouwden te bekijken.

⁴⁶³ Genesis 7:16; En ze komen, mannetjes en vrouwtjes van alle vleessoorten kwamen binnen, zoals God het hem opgedragen had, en JHVH heeft achter hem afgesloten.

⁴⁶⁴ Genesis 19:21; hoofdstuk 56

⁴⁶⁵ Psalm 24:7; hoofdstuk 36 en 85

⁴⁶⁶ Psalm 110:1; hoofdstuk 32 en 56

Hoofdstuk 128

(H) Het Woord wordt niet als een onbezielde macht gezonden, maar als een Persoon.

‘En dat Christus de Heer is, en God, de Zoon van God, en vroeger in macht als Mens verscheen, en als Engel, en in de glorie van het vuur als bij de struik, dat werd ook duidelijk bij het vonnis dat over Sodom werd geveld, wat volledig is aangetoond door wat al gezegd is.’⁴⁶⁷

Toen herhaalde ik opnieuw alles wat ik eerder had geciteerd uit Exodus, over het visioen in de struik, en de naamgeving van Jozua (Jezus), en vervolgde: ‘En ik denk niet heren, dat ik overbodig spreek als ik deze woorden regelmatig herhaal. Want ik weet dat sommigen op deze quotes vooruit willen lopen. Dan zeggen ze dat de macht van de Vader van alles Die aan Mozes, of aan Abraham, of aan Jakob verscheen, een Engel wordt genoemd omdat Hij naar de mensen kwam, omdat de bevelen van de Vader door Hem aan de mensen verkondigd zijn. [Daarom, zeggen zij,] wordt Hij Heerlijkheid genoemd, want hij verschijnt in een visioen dat soms niet verdragen kan worden, wordt een Man en een Mens genoemd, omdat Hij in zulke vormen verschijnt zoals de Vader dat behaagt. Ook noemen zij Hem ‘het Woord’, omdat Hij boodschappen van de Vader naar de mensen brengt. Maar toch blijven zij erbij dat deze Macht van de Vader onafscheidelijk en ondeelbaar is, net zoals zij zeggen dat het licht van de zon op aarde ondeelbaar is en onlosmakelijk met de zon in de hemelen verbonden is, zoals, wanneer deze wegzakt, het licht er samen mee wegzakt. Dus zeggen zij dat als de Vader dat kiest, dat Hij Zijn macht naar voren doet komen, en als Hij daarvoor kiest, doet Hij Die terugkeren naar zichzelf. Op deze manier onderwijzen zij, maakte Hij de engelen. Toch is het bewezen dat er engelen zijn die altijd bestaan, en nooit tot die vorm waaruit ze ontsprongen zijn teruggebracht worden.’⁴⁶⁸ En dat deze Macht die het profetische woord God noemt, zoals al duidelijk is aangetoond, en Engel, niet alleen in Naam als het licht van de zon wordt gerekend, maar getalsmatig inderdaad iets anders is, heb ik hiervoor in het kort besproken. Toen ik beweerde dat deze Macht door de Vader verwekt is, door Zijn macht en wil, maar niet door afscheiding, alsof de essentie van de Vader verdeeld zou zijn, zoals alle andere dingen die deelbaar en verdeeld zijn niet hetzelfde erna als voordat ze verdeeld werden zijn. En omwille van het stellen van een voorbeeld, nam ik het geval dat vuur uit vuur wordt ontstoken, wat we wel als te onderscheiden waarnemen, maar toch wordt dat waar vanuit veel kan worden aangestoken in geen geval minder, maar het blijft hetzelfde.’⁴⁶⁹

⁴⁶⁷ Hoofdstuk 55 en 56.

⁴⁶⁸ Hoofdstuk 57 en 88; Psalm 103:20-22; 104:4; Zie ook I Clement 36

⁴⁶⁹ Zie hoofdstuk 61

⁴⁷⁰ Genesis 19:23,24; Hoofdstuk 56 en 127

⁴⁷¹ Genesis 3:22

⁴⁷² Spreuken 8:22-25; hoofdstuk 61 en 62

Hoofdstuk 129

(P) Dit wordt door andere schriftteksten bevestigd.

‘En nu zal ik opnieuw de woorden herhalen die ik gesproken heb als het bewijs van dit punt. In de Schrift staat: ‘De Heer liet het vuur van de Heer uit de hemelen regenen,’⁴⁷⁰ het profetische woord geeft aan dat er twee in aantal waren, Één op aarde, die dus neerdaalde om het geroep uit Sodom te bezien, en een Ander in de hemel, Die ook Heer van de Heer op aarde is, zoals Hij Vader en God is, de oorzaak van Zijn macht en van Zijn wezen, Heer en God.

Nogmaals, als in de tekst wordt vastgelegd dat God in het begin zei: ‘Kijk, Adam is als een van Ons geworden,’⁴⁷¹ is deze zinsnede, ‘zoals een van Ons,’ ook een indicatie van een getal. En de woorden staan een figuurlijke betekenis niet toe, zoals de Sofisten het wagen om ze aan te merken, die de waarheid niet kunnen vertellen of begrijpen.

Ook staat er geschreven in het boek van de wijsheid: ‘Als ik u de dagelijkse gebeurtenissen zou moeten vertellen, dan zou ik eraan moeten denken om ze vanaf het begin op te sommen. De Heer schiep mij, het begin van Zijn wegen, vóór Zijn werken. Vanaf de eeuwigheid vestigde Hij mij in het begin, voordat Hij de aarde vormde, en voordat Hij de diepten maakte, en voordat de bronnen van de wateren tevoorschijn kwamen, voordat de bergen op hun plaats gezet werden, Hij verwekte mij voorafgaand aan alle heuvels.’⁴⁷² Toen ik deze woorden herhaalde, voegde ik daaraan toe: ‘U begrijpt mijn toehoorders, dat als u daar aandacht aan schenkt, de Schrift verklaard heeft dat deze Nakomeling van de Vader voordat alle dingen geschapen werden verwekt werd. En dat hetgeen verwekt werd numeriek verschilt van datgene wat verwekt, dat zal iedereen toegeven.’

Hoofdstuk 130

(P) De bekering van de samenlevingen voorzegd.

En toen iedereen instemmend reageerde zei ik: ‘Ik zou nu enkele passages aan willen dragen die ik nog niet eerder genoemd had. Zij zijn door de trouwe dienaar Mozes in een gelijkenis opgetekend en zijn als volgt:

‘Verheug u met Hem O hemelen, en laat alle engelen van God Hem aanbidden.’⁴⁷³

Zo voegde ik toe wat het vervolg op deze passage is:

‘Verblijd u, O volken, met Zijn volk, en laat alle engelen van God in Hem gesterkt worden. Want Hij wreekt het bloed van Zijn zonen, en zal het wreken, en zal Zijn vijanden met wraak terugbetalen, en zal degenen die Hem haten terugbetalen, en de Heer zal het land van Zijn volk zuiveren.’⁴⁷⁴

En met deze woorden verklaart Hij dat wij, de volken, zich met Zijn volk verheugen. Te weten met Abraham en Isaak, en de profeten, en, kortom, al die mensen die Gods welbehagen hebben. Passend bij waar wij het samen al over eens zijn. Maar we zullen het niet

⁴⁷³ Deuteronomium 32:43 LXX

⁴⁷⁴ Deuteronomium 32:43; Schreeuw van vreugde O samenlevingen die Zijn volk zijn, want Hij zal het bloed van Zijn dienaren vergolden hebben. Hij zal de wraak doen terugslaan op Zijn vijanden en zal boete doen voor de roodgekleurde aarde, Zijn volk.’ De engelen ontbreken in het Hebreeuws.

van heel uw natie aannemen, omdat we van Jesaja weten dat de ledematen van degenen die overtreden hebben, door de worm en het onuitblusbare vuur verteerd zullen worden, die onsterfelijk blijven, zodat ze een schouwspel voor alle vlees worden.⁴⁷⁵

Maar aanvullend hierop wens ik heren,' zei ik, 'een aantal andere passages uit de woorden van Mozes toe te voegen, van waaruit u wellicht zult begrijpen dat God van oudsher alle mensen naar hun afkomst en taal verdeelde. En vanuit al die afstammelingen heeft Hij uw nageslacht voor zichzelf genomen, een nutteloze, ongehoorzame en trouweloze generatie. Ook heeft Hij getoond dat zij die uit elke natie uitgekozen werden, wie Zijn wil via Christus (Die Hij ook Jakob en Israël noemt) gehoorzaamden, zoals ik eerder al uitgebreid genoemd heb, ook 'Jakob' en 'Israël' moeten zijn. Want als Hij zegt:

'Verheug u met Zijn volk, O volken,' dan heeft Hij dezelfde erfenis voor hen, en noemt hen bij dezelfde naam. Dus als Hij zegt dat zij als samenlevingen zich met Zijn volk verblijden, noemt Hij hen samenlevingen om u te vermanen. Want net zoals u Hem door uw afgoderij tot woede gewekt heeft, zo beschouwt ook Hij hen die afgodendienaren waren het waard om Zijn wil te kennen, en Zijn erfenis te beërven.'

Hoofdstuk 131

(H) Hoe veel getrouwer aan God zijn de samenlevingen die tot Christus bekeerd zijn.

'Maar ik zal de passage citeren waarmee bekend wordt gemaakt dat God alle volken verdeeld heeft. Die gaat als volgt:

'Vraag het uw vader en hij zal het u tonen, uw ouderlingen en zij zullen het u vertellen, toen de Allerhoogste de volken verdeelde, toen Hij de zonen van Adam verspreidde, heeft Hij de grenzen van de volken bepaald volgens het aantal van de kinderen van Israël. En het deel van de Heer werd Zijn volk 'Jakob', en 'Israël' viel als erfdeel ten lot.'⁴⁷⁶

En dit gezegd hebbend, voegde ik eraan toe: 'De 70 hebben het zo vertaald:

'Hij markeerde de grenzen van de volken volgens het aantal engelen van God.'⁴⁷⁷

Maar omdat mijn betoog hierdoor helemaal niet verzwakt wordt, heb ik uw uitleg genomen. En u, als u de waarheid wilt belijden, zult u moeten erkennen dat wij, die door God geroepen zijn door het verachte en beschamende mysterie van het kruis, liever alle kwellingen verdragen dan om Christus te verloochenen. (Want vanwege het belijden hiervan, de gehoorzaamheid daaraan, en onze heiligheid, zijn ons door demonen en door de legerschare van de duivel straffen die zelfs tot de dood leiden toegediend, met de hulp die hen door u geleverd werd.) [Wij verloochenen Christus] zelfs niet door een woord, door Wie wij tot de redding die de Vader vooraf heeft

klaargemaakt geroepen zijn. Wij zijn trouwer aan God dan u, die met een verheven Hand en een bezoek van grote Heerlijkheid uit Egypte verlost werd, toen de zee voor u gescheiden werd, en een droge doorgang achterliet, waarin zij die u met een zeer groot gevolg en prachtige strijdswagens achtervolgden neergeveld werden. De zee die de weg omwille van u vrijgemaakt had stroomde terug over hen. Er scheen ook een pilaar van licht over u, zodat u, meer dan welke andere natie dan ook op de wereld, een bijzonder licht zou kunnen bezitten, zonder ophouden en zonder onder te gaan. Over u voor wie Hij het Manna als voeding liet regenen, geschikt voor de hemelse engelen, zodat het voor u niet nodig was om uw eten klaar te maken. Ook het water bij Mara werd zoet gemaakt, en een teken van Hem Die gekruisigd moest worden werd gemaakt, zowel in de zaak van de slangen die ik u al vermelde, als bij het voorbeeld van de uitspreiding van de handen van Mozes. God liep met deze geheimenissen vooruit op de geschikte tijd, om genade aan u te bewijzen, waarvoor u altijd wegens ondankbaarheid veroordeeld bent. Ook met Hosea die Jezus (Joshua) genoemd wordt, heeft God toen u tegen Amalek vocht voorgeschreven dat dit incident opgetekend moest worden, en de Naam van Jezus in uw verstand moest worden opgeslagen, sprekend dat Hij het is door Wie de gedachte aan Amalek onder de hemel uitgewist zou worden. Nu is het duidelijk dat de herinnering aan Amalek na de zoon van Nave (Nun) bleef. Maar Hij maakt duidelijk dat door Jezus Die gekruisigd werd, van Wie die symbolen ook kwamen als vooraankondigingen van alles wat er met Hem zou gebeuren. Dat de demonen vernietigd zouden worden, en Zijn Naam zouden vrezen, en dat alle vorstendommen en koninkrijken Hem zouden vrezen. En dat zij uit alle volken die in Hem geloven als godvrezende en vreedzame mensen getoond zouden worden. En de feiten die hierover door mij al zijn aangehaald Trypho, bewijzen dit.

Nogmaals, toen u vlees verlangde, werd u zo enorm veel kwartels gegeven, dat ze niet geteld konden worden. Net als het water dat voor u uit de rots is gegutst, en de wolk die u als schaduw tegen de hitte volgde, en bedekte tegen de kou, de manier en verwijzing naar een andere en nieuwe hemel duidelijk makend. De riemen van uw schoenen braken niet en uw schoenen versleten niet, ook uw kleding verging niet, maar zelfs die van de kinderen groeiden samen met hen op.'

Hoofdstuk 132

(H) Hoe groot was de macht van de Naam van Jezus in het Oude Testament.

'Maar daarna maakte u een kalf en was u erg ijverig in het plegen van ontucht met de dochters van vreemden, en met het dienen van afgoden. En wat te zeggen van het land dat met zo'n groot machtsvertoon aan u gegeven werd, zodat u er getuige van was dat de zon, door het gebod van de man wiens naam Jezus (Joshua)

⁴⁷⁵ Jesaja 66:24; 'Dan trokken zij verder en zagen de lijken van de mensen die tegen mij opstaan. Want hun worm zal niet gestorven zijn en hun vuur zal niet geblust zijn, dan waren zij weerzinwekkend voor alle vlees.'

⁴⁷⁶ Deuteronomium 32:7-9; Denk aan de dagen uit het verleden, ga terug naar de jaren van vele generaties geleden, vraag het uw vader en hij zal het u verteld hebben, uw oudsten en zij zullen u gezegd hebben:

'Op het moment dat de Allerhoogste de volken een erfenis geeft, als Hij de kinderen van Adam scheidt, toen heeft Hij de grenzen van de volken bepaald, net zoveel als het aantal zonen van Israël.' Want het deel van JHWH is Zijn volk, Jakob is het meetlint dat Hij erft.

⁴⁷⁷ Of 'zonen van God' Deuteronomium 32:8 LXX

was, aan de hemelen stilstaat, gedurende 36 uur niet ondergaande, of alle andere wonderen die voor u gewerkt werden naarmate de tijd vorderde.

En wat dat betreft lijkt het mij goed om het nu over iets anders te hebben, want dat draagt eraan bij om hierdoor Jezus te leren kennen, Die wij weten de Christus en Zoon van God te zijn, Die gekruisigd werd, weer opstond, naar de hemel opgestegen is en weer zal komen om alle mensen te oordelen, zelfs tot en met Adam zelf. U weet dus,' vervolgde ik, 'dat toen de ark van het getuigenis door de vijanden uit Asdod in beslag werd genomen en een verschrikkelijke en ontorende ziekte onder hen was uitgebroken, dat ze besloten om deze achter een kar te plaatsen met koeien die onlangs gekalfd hadden. Zo wilden ze controleren of ze al dan niet door de macht van God, vanwege de ark geplaagd werden, en of God wilde dat deze terug moest worden gebracht naar de plaats waar die was weggehaald. En toen ze dit gedaan hadden, gingen de koeien, door geen man geleid, niet naar de plaats waar de ark vandaan kwam, maar naar de velden van een zekere man wiens naam Hosea was, dezelfde zijnde als wiens naam in Jezus (Joshua) veranderd werd, zoals eerder vermeld. [Joshua] die de mensen ook het land inleidde en het aan hen toemat. En toen de koeien in deze velden aangekomen waren, bleven ze daar staan, u daarmee tonend dat zij door die machtige Naam geleid werden.⁴⁷⁸ Precies zoals vroeger de overlevenden van degenen die uit Egypte kwamen het land door hem ingeleid werden, door middel van hem die de naam Jezus (Joshua) had ontvangen, die eerder Hosea heette.'

Hoofdstuk 133

(H) De hardheid van hart van de Joden, voor wie de Christenen bidden.

'En toch, hoewel deze en andere onverwachte wonderlijke werken op verschillende momenten onder u gedaan en gezien werden, wordt u nog door de profeten veroordeeld voor het offeren van uw eigen kinderen aan demonen. En daarbij heeft u het nog aangedurfd om dit soort dingen tegenover de Christus te doen, en u durft er nog mee door te gaan ook! Moge voor dit alles het aan u verleend worden om genade en verlossing van God en Zijn Christus te verkrijgen! Want

God, vooraf wetende dat u zulke dingen zou doen, heeft deze vloek van de profeet Jesaja over u uitgesproken:

'Wee hun ziel! Ze hebben slechte plannen tegen zichzelf bedacht, sprekend: 'Laten we de rechtvaardige man vastbinden, want Hij is afschuwelijk voor ons.'⁴⁷⁹ Daarom zullen zij de vrucht van hun eigen daden eten. Wee de goddeloze! Het kwade dat past bij het werk van zijn handen zal hem overkomen. O mijn volk, uw afpersers pikken u leeg, en zij die u afpersen zullen over u heersen. O mijn volk, zij die u gezegend noemen, zorgen ervoor dat u de fout ingaat en maken de weg die u loopt tot een dwaalweg.'

Maar nu zal de Heer Zijn volk tot het oordeel fluiten, en hij zal met de ouderlingen van het volk en de prinsen de rechtszaak ervan betreden: 'Maar waarom heeft u mijn wijngaard verbrand? En waarom wordt de buit van de armen in uw huizen gevonden? Waarom doet u zo slecht tegen mijn volk, en doet u de blik van de nederige beschamend kijken?'⁴⁸⁰

Opnieuw spreekt de profeet met andere woorden over hetzelfde resultaat:

'Wee hen die hun ongerechtigheid als met een lang snoer voorttrekken, en hun overtredingen als met het harnas van het juk van een stier. Wie zegt: 'Laat zijn snelle komst maar komen, ja laat het Beraad van de Heilige Israëls komen, dan zullen wij het wel weten.' Wee hen die het kwade goed en het goede kwaad noemen! Die licht voor duisternis, en duisternis voor licht houden! Die bitter voor zoet en zoet voor bitter nemen! Wee hen die verstandig in eigen ogen zijn, en zoals ze het zelf zien uiterst omzichtig! Wee degenen die machtig onder u zijn, die wijn drinken, die sterke mannen zijn, wie sterke drank mengen! Die de boosaardige voor een beloning vrijspreken en het recht aan de rechtvaardige onthouden! Daarom, zoals stoppels door het vuur van kolen verbrand worden, en door de brandende vlam volkomen verteerd worden, zo zal hun wortel als wol zijn, en hun bloem als stof wegwaaien. Want zij wilden niets van de wet van de Heer Sebaoth weten, maar verachtten het Woord van de Heer, de Heilige Israëls. En de Heer Sebaoth was erg boos en greep hen met de Hand en sloeg hen. De bergen stonden versteld, want hun karkassen lagen als mest midden op de weg. En door dit alles hebben zij zich niet omgekeerd, maar is hun hand nog altijd hoog verheven.'⁴⁸¹

zeggen: 'Hij zal zich moeten haasten en Zijn werk snel afgemaakt moeten hebben, dan zullen wij het gezien hebben! Zal het dichterbij gekomen en aangebroken zijn, dat plan van de Heilige van Israël? Dan zullen wij het wel geweten hebben!'

(S) Wee hen die van het kwaad zeggen dat het goed is, en dat het goede slecht is, wie de duisternis als licht beschouwen en het licht als duisternis. Wie het bittere zoet vinden en het zoete bitter! (S)

Wee hen die in eigen ogen wijs zijn en naar eigen mening verstandig zijn. Wee hen die sterk in het drinken van wijn zijn, en stoere mensen door het mengen van sterke drank. Zij die de misdadiger voor een omkoopsom vrijspreken en het recht van de rechtvaardige naast zich neergelegd hebben. (S)

Daarom zal hun wortel verteerd zijn, zoals een vuurtong stoppelen verteert en zoals vuur hooi in elkaar laat zakken. Hun bloei zal als rookwolken opgestegen zijn, omdat zij de wet van JHVH der heerscharen verachtten en de opdracht van de Heilige Israëls afwezen. Daarom ontstak de woede van JHVH tegenover Zijn volk, heeft Hij Zijn Hand naar hen uitgestrekt

⁴⁷⁸ Zie I Samuel 5:1-15

⁴⁷⁹ Deze tekst is in het huidige Hebreeuws anders.

⁴⁸⁰ Jesaja 3:9b-15; *'Wee hun ziel, want zij berokkenden zichzelf kwaad. Zeg tegen de rechtvaardige dat het goed is, dat zij van de vrucht van hun daden gegeten zullen hebben. Wee de boosaardige, want de vergelding voor het kwaad dat hij veroorzaakt zal op hemzelf terechtgekomen zijn. Het zijn baby's die mijn volk verdrukken, vrouwen bestuurden hen, O mijn volk! Uw leiders zijn misleiders en de weg die u bewandelt was er een van verkwisting.'* (S)

JHVH neemt Zijn plaats in om de rechtszaak te voeren, Hij staat op om recht te spreken over het volk. JHVH zal de rechtszitting betreden hebben, samen met de oudsten van Zijn volk en hun vorsten: *'Want u verbrandde de wijngaard, de buit van de armen ligt in uw huizen! Wat bezielt u om mijn volk verbrijzeld te hebben? En het aanzien van de armen tot maler (vernederd) te hebben?'* zegt JHVH der heerscharen. (S); zie hoofdstuk 17

⁴⁸¹ Jesaja 5:18-25; Wee hen die met onbetrouwbare touwen onrecht naar zich toehalen, als met falende wagentouwen. Die

Want werkelijk is uw hand opgeheven om kwaad te doen, omdat u de Christus doodgeslagen hebt en er geen spijt van heeft. Maar juist het tegenovergestelde, zo vaak als u kunt haat en vermoordt u ons die door Hem in de God en de Vader van iedereen geloofd hebben. En u vervloekt Hem zonder ophouden, net als degenen die Hem terzijde staan. Terwijl wij allemaal voor u en alle mensen bidden, zoals onze Christus en Heer ons leerde te doen, toen Hij ons opdroeg om zelfs voor onze vijanden te bidden, en om te houden van wie ons haten, en wie ons vervloeken te zegenen.⁴⁸²

Hoofdstuk 134

(P) De huwelijken van Jakob zijn een beeld van de kerk.

Als het onderwijs van de profeten en van Hemzelf u iets doet, dan is het beter voor u om God te volgen dan uw onnadenkende en blinde meesters, die zelfs tot op deze tijd toestaan dat elke man vier of vijf vrouwen heeft. En als iemand een mooie vrouw ziet en verlangt om haar te hebben, citeren zij de daden van Jakob, Israël [genaamd], en van de andere aartsvaders, en blijven erbij dat het niet verkeerd is om zulke dingen te doen, want zij zijn jammerlijk onwetend in deze zaak. Want zoals ik eerder al zei, sommige toedelingen van al dit soort daden werden vanwege het toedelen van grote geheimenissen uitgevoerd. Want ik zal noemen welke toedeling en profetie in de huwelijken van Jakob gerealiseerd werd. Des te meer zult u weten dat uw leraren nooit naar het goddelijke motief dat bij elke handeling werd ingegeven gekeken hebben, maar alleen naar de vernederende en onterende hartstochten. Let daarom op wat ik zeg. De huwelijken van Jakob waren beelden van wat Christus op het punt stond te realiseren. Want het was niet legaal voor Jakob om twee zussen tegelijk te trouwen. Dus dient hij Laban voor de dochters, want toen hij bij de jongere misleid werd, diende hij opnieuw zeven jaar.⁴⁸³ Nu is Lea uw volk en synagoge, maar Rachel is onze kerk. En voor hen, en voor de dienaars in beide, dient Christus zelfs nu nog. Want waar Noach het zaad van de derde als dienstknechten aan de twee zonen gaf, is aan de andere kant Christus nu gekomen om zowel de vrije zonen als de dienaren onder hen [Sems nageslacht] te verzoenen, dezelfde eer verlenend aan iedereen die Zijn geboden onderhoudt. Net zoals de kinderen van de vrije vrouwen en de kinderen van de [in slavernij] gebonden vrouwen die uit Jakob geboren zijn allemaal zonen waren, en gelijk in waardigheid. Zo werd voorspeld wat ieder volgens de rang en volgens de voorkennis zou moeten zijn.

Jakob diende Laban voor zijn gespikkelde en bont gevlekte schapen. Christus diende, zelfs via de slavernij van het kruis, voor de verschillende en vele gevormde rassen van de mensheid, hen door het bloed en het mysterie van het kruis verwervend.

Lea had zwakke ogen, want de ogen van uw ziel zijn overdreven zwak. Rachel stal de goden van Laban en

heeft ze tot op de dag van vandaag verborgen gehouden, op gelijke wijze zijn de materiële goden van onze voorvaders voor ons afgedaan. Jakob werd voor altijd door zijn broer gehaat. En nu worden wij, en onze Heer zelf, door u en door alle mensen gehaat, hoewel wij van nature broers allemaal zijn. Jakob werd Israël genoemd, en Israël is aangetoond de Christus te zijn, dat is Jezus Die terecht die Naam (titel) draagt.'

Hoofdstuk 135

(P) Christus is de Koning van Israël, en Christenen zijn het Israëlitische geslacht.

'En als de Schrift zegt:

'Ik ben de Heer God, de Heilige Israëls, Die uw Koning als 'Israël' bekend heeft gemaakt,'⁴⁸⁴

zult u dan niet begrijpen dat waarlijk de Christus Die eeuwige Koning is? Want u weet dat Jakob de zoon van Isaak nooit een koning was. En daarom legt de Schrift ons weer uit welke koning bedoeld wordt met Jakob en Israël:

*'"Jakob" is mijn Dienaar, ik zal Hem verhogen, en "Israël" is mijn Uitgekozene, mijn ziel zal Hem aannemen. Ik heb Hem mijn Geest gegeven, en Hij zal het oordeel over de samenlevingen vellen. Hij zal niet schreeuwen, en Zijn stem zal niet overal gehoord worden. Het geknakte riet zal Hij niet breken, en het smeulende vlas zal Hij niet blussen, totdat Hij het oordeel tot de overwinning gebracht heeft. Hij zal schijnen, en zal niet gebroken worden, totdat Hij het oordeel over de aarde velt. En op Zijn Naam zullen de samenlevingen vertrouwen.'*⁴⁸⁵

Zouden de samenlevingen dan op de aartsvader Jakob vertrouwen en niet op de Christus vertrouwen? En uzelf dan? Als Christus dus 'Israël' en 'Jakob' is, dan zijn wij die uit de buik van Christus gevormd zijn het ware Israëlitische geslacht. Maar laten we liever naar het woord gaan:

'En ik zal het zaad dat vanuit Jakob en uit Juda is uitleiden,' zegt Hij, *'en dat zal mijn heilige berg beërven, en mijn uitverkorenen en mijn dienstknechten zullen de erfenis bezitten, en zullen daar wonen. En er zullen kudde van vee tussen het struikgewas zijn, en het dal van Achor zal een rustplaats van vee voor de mensen die mij gezocht hebben zijn. Maar wat u betreft die mij verloochenen, en mijn heilige berg vergeten, en een tafel voor demonen klaarmaken en drank voor de demon inschenken, u zal ik aan het zwaard overgeven. U zult allemaal door de slacht vallen, want ik riep u, en u luisterde niet, ik sprak en uw as ongehoorzaam en deed kwaad naar mij toe, en koos dat waar ik niet wilde.'*⁴⁸⁶

Dat zijn de woorden van de Schrift, begrijp daarom dat het zaad van Jakob dat hier genoemd wordt iets anders is, en dat niet, zoals verondersteld zou worden, over uw volk wordt gesproken. Want het is niet mogelijk voor het zaad van Jakob om een achterdeur voor de nakomelingen van Jakob open te laten, of om dezelfde

en hen geslagen. De bergen zullen ervan getrild hebben en hun lijken zullen als afval midden op straat gelegen hebben. Ondanks dit alles keerde Zijn woede zich niet af, maar is Zijn Hand nog altijd uitgestoken.

⁴⁸² Lukas 6:27, 28; Zie ook Mattheüs 5:44 (Hebreeuws); *'Maar ik zeg u; heb uw vijanden lief, doe goed aan wie u haten en kwetsen en bid voor wie u verdrukken en slaan.'* Een duidelijk voorbeeld dat het Hebreeuws oorspronkelijker is dan de

Griekse vertaling in onze Bijbel. Romeinen 12:14; Zegen wie u vervolgen. Zegen en vervloek niet.

⁴⁸³ Genesis 29:18-30

⁴⁸⁴ Jesaja 43:15 LXX; (Hebreeuws) *'Ik ben JHVH, uw Heilige, de Schepper Israëls, uw Koning.'*

⁴⁸⁵ Jesaja 42:1-4; Hoofdstuk 123

⁴⁸⁶ Jesaja 65:8-12;

personen te aanvaarden die Hij ongeschikt voor de erfenis heeft gemaand, en hen het opnieuw te beloven. Maar zoals de profeet zegt:

‘En nu, O huis van Jakob, kom en laten wij in het licht van de Heer wandelen, want Hij heeft Zijn volk, het huis van Jakob, weggestuurd, omdat hun land, zoals bij de allochtonen (Filistijnen),⁴⁸⁷ vol van waarzeggers en voorspellers was.’⁴⁸⁸

Zo is het zelfs voor ons noodzakelijk om te belijden dat er twee zaden van Juda zijn, en twee ‘nationaliteiten’, net zoals er twee huizen van ‘Jakob’ zijn. De een die door vlees en bloed is verwekt, en de ander door geloof en de Geest.’⁴⁸⁹

Hoofdstuk 136

(H) De Joden verwierpen God Die de Christus stuurde, door Hem te verwerpen.

‘Want u ziet hoe Hij nu het volk benoemt en iets eerder zegt: *‘Als de druif in de tros wordt aangetroffen, en zij zullen zeggen: ‘Vernietig haar niet, want er zit een zegen in,’ dan zal ik dat doen omwille van mijn Dienaar, omwille van Hem zal ik ze niet allemaal vernietigen.*’⁴⁹⁰

En daarna voegt Hij toe: *‘En ik zal het zaad vanuit Jakob en vanuit Juda voortbrengen.’* Zo is het dan ook duidelijk, als Hij zo boos op hen is, en dreigt om maar een paar van hen over te laten, dat Hij belooft om bepaalde anderen die op Zijn berg zullen wonen voort te brengen. Maar dat zijn de personen die Hij zei dat Hij zou zaaien en verwekken.

Want het doet u niets als Hij u roept, u hoort het ook niet als Hij tot u spreekt, maar heeft in de aanwezigheid van de Heer kwaad gedaan. Maar de hoogste piek van uw goddeloosheid ligt hierin besloten, dat u de Rechtvaardige haat en Hem doodde. En net zo behandelt u hen die alles wat ze zijn en hebben van Hem ontvangen hebben, wie heilig zijn, en rechtvaardig en humaan. Daarom:

‘Wee hun ziel,’ zegt de Heer, *‘want zij hebben een kwaad plan tegen zichzelf bedacht,’* sprekend: *‘Laten wij de rechtvaardige grijpen, want Hij is afschuwwekkend voor ons.’*⁴⁹¹

Want inderdaad, al heeft u niet de gewoonte van het offeren aan Baäl, zoals uw voorvaders, of het plaatsen van offerkoeken in bosjes en op hoge plaatsen voor het hemelse leger, toch heeft u Gods Christus niet aanvaard. Want wie Hem niet kent, kent de wil van God niet. En hij die Hem beschuldigt en haat, beschuldigt en haat Hem Die Hem zond. En wie niet in Hem gelooft,

gelooft niet in de verklaringen van de profeten die Hem aan iedereen predikten en verkondigden.’

Hoofdstuk 137

(G) Hij spoort de Joden aan om zich te bekeren.

‘Mijn broeders, spreek geen kwaad over Hem Die gekruisigd werd, en behandel de striemen waar alles mee genezen kan worden niet minachtend, net zoals wij genezen zijn. Want het zou goed zijn als u overtuigd door de Schriften van de hardheid van uw hart besneden zou zijn. Niet die besnijdenis die u van de leerstellingen die u opgelegd zijn heeft, want die werden als een teken en niet als een rechtvaardigende daad gegeven, zoals de Schriften u dwingen [toe te geven]. Stem daar dus mee in, en maak de Zoon van God niet belachelijk. Gehoorzaam de Farizee leraren niet, en spot niet met de Koning van Israël, zoals de heersers van uw synagogen u leren te doen na uw gebeden. Want als degenen die mensen die God niet behagen aanraakt al zijn alsof iemand die Gods oogappel aanraakt,⁴⁹² hoe veel te meer wie Zijn Geliefde aanraakt! En dat Hij dat is, is voldoende aangetoond.’

En toen ze stil bleven, ging ik verder: ‘Ik zal nu, mijn vrienden, de Schriften zoals de 70 die geïnterpreteerd hebben aanhalen. Want toen ik ze eerder citeerde zoals u ze gebruikt, testte ik u en uw positie. Want, met vermelding van de Schrift die zegt:

‘Wee hen! Want zij hebben kwade plannen tegen zichzelf bedacht, zeggend (zoals de 70 vertaald hebben, vervolgde ik): ‘Laten wij de Rechtvaardige wegnemen, want Hij is lastig voor ons,’ geef ik in overweging dat ik aan het begin van de discussie toegevoegd heb wat uw versie heeft: ‘Laten wij de Rechtvaardige vastbinden, want Hij is lastig voor ons.’ Maar u was druk met een aantal andere zaken bezig, en lijkt naar de woorden geluisterd te hebben zonder er aandacht aan te schenken. Maar nu, aangezien de dag op zijn eind loopt, want de zon gaat bijna onder, zal ik nog een opmerking toevoegen aan wat ik gezegd heb en afsluiten. Ik heb inderdaad dezelfde opmerking al gemaakt, maar ik denk dat het goed zou zijn om er nog wat denkstof aan toe te voegen.’

Hoofdstuk 138

(P) Noach is een beeld van Christus, Die ons door water, geloof en hout heeft doen herleven.

‘U weet dus heren,’ zei ik, ‘dat God in Jesaja tegen Jeruzalem heeft gezegd:

*‘Ik heb u gered in de zondvloed van Noach.’*⁴⁹³

binnengegaan zijn. Wat vanuit het lichaam wordt verwekt is een (vleselijk) lichaam, en wat vanuit de Geest wordt verwekt is geest. Verwonder u niet over dat ik gezegd heb: ‘U moet van bovenaf verwekt worden.’ De geest ademt overal waar zij wil, en u hoort de taal ervan, maar u weet niet waarvandaan zij komt en waar zij naartoe leidt. Zo is iedereen die vanuit de Geest verwekt is.’

⁴⁹⁰ Jesaja 65:8

⁴⁹¹ Jesaja 3:9b, 10 LXX; hoofdstuk 12 en 133

⁴⁹² Zacharia 2:12; Want JHWH der heerscharen zei: ‘Tot eer zond Hij mij naar de samenlevingen die u plunderen, want wie u aanraakt, komt aan Zijn oogappel!’

⁴⁹³ Jesaja 54:8-10; ‘In een stortvloed van woede verborg ik voor een ogenblik mijn gezicht voor u, maar met eeuwige goedheid ontfermde ik mij dan over u,’ zei uw (ver)Lossers

⁴⁸⁷ Of, ‘zoals in het begin’

⁴⁸⁸ Jesaja 2:5-9; LXX; (Hebreeuws) Kom familie van Jakob, wij zullen in het licht van JHWH gewandeld hebben. ‘Want U verliet Uw volk, de familie van Jakob, omdat zij, net als de Filistijnen, vol van de magie uit het oosten waren, samen met die kinderen van vreemdelingen zijn zij onvruchtbaar geweest. Hun land is met zilver en goud gevuld, haar schatten zijn oneindig. Hun land is vol met paarden en hun strijdswagens zijn niet te tellen. Zo vol is het land ook met afgoden, zij hebben het werk van hun eigen handen aanbeden, dat wat hun eigen vingers bewerkten. En zo is de mens dus vernederd, een man is vernederd en daarom zult U hen niet ondersteund hebben.’

⁴⁸⁹ Zie Johannes 3:5-8; .Jezus heeft geantwoord: ‘Dat is waar zeg ik u, tenzij iemand verwekt en geboren zou worden uit water en Geest, kan hij het koninkrijk van God niet

Met dit wat God zegt werd bedoeld dat het mysterie van de geredde mensen in de zondvloed zichtbaar werd. Want de rechtvaardige Noach, samen met de andere stervelingen in de zondvloed, dus met zijn eigen vrouw, zijn drie zonen en hun echtgenotes, waren in totaal met acht. Dit is een symbool van de 'achtste dag' waarin Christus verscheen toen Hij uit de dood opsteeg, voor eeuwig de eerste in macht. Want Christus, de Eerstgeborene van elk schepsel zijnde, werd opnieuw de Leider van een andere generatie die door Hemzelf door water, en geloof, en hout dat het mysterie van het kruis bevat, geregenereerd werd. Zoals toen Noach door hout gered werd toen hij met zijn huishouden over het water voer. Als de profeet zegt: *'Ik heb u gered in de tijd van Noach,'* zoals ik al opmerkte, spreekt hij de mensen die gelijkelijk trouw aan God zijn, en die dezelfde tekens bezitten. Want toen Mozes de staf in zijn handen had, leidde hij uw land door de zee. En u gelooft dat dit [aan Noach] alleen tot uw volk gesproken is, of tot uw land. Maar de hele aarde werd overspoeld, zoals de Schrift zegt, en het water steeg vijftien cubit [7,5 meter] in hoogte boven alle bergen. Zodat het duidelijk is dat dit niet tot het land werd gesproken, maar tot de mensen die Hem gehoorzaamden. Voor wie Hij vooraf ook een rustplaats in Jeruzalem had voorbereid, zoals eerder aangetoond werd door alle symbolen van de vloed. Ik bedoel, dat door water, geloof en hout, wat daarvoor was klaargemaakt, ook degenen die zich bekeren van de zonden die zij begaan hebben aan het naderende oordeel van God zullen ontsnappen.'

Hoofdstuk 139

(P) De door Noach uitgesproken zegeningen en vloek waren profetieën van de toekomst.

'Want een ander geheimenis werd in de dagen van Noach gerealiseerd en voorspeld, waarvan u niet op de hoogte bent. Dat is dit; via de zegeningen waarmee Noach zijn twee zonen zegende, en via de vloek over de zoon van zijn zoon uitgesproken. Want de Geest der profetie zou de zoon die God gezegend had nooit tegelijk vervloeken. Maar omdat de bestraffing van de zonde aan het hele nageslacht van die zoon, die zijn vaders naaktheid bespotten, zou kleven, bracht hij die vloek over op zijn zoon. Nu voorzei hij met wat hij zei dat de afstammelingen van Sem het bezit en de woningen van Kanaän zouden bewaren, en verder, dat de afstammelingen van Jafeth bezit zouden nemen van dat wat de nakomelingen van Sem van de nakomelingen van Kanaän hadden onteigend. [Jafeths

JHVH. *'Net zoals bij de wateren van Noach, waarover ik zwoer dat dit water van Noach de aarde niet opnieuw zal overstromen, zo zwoer ik ook dat ik niet langer kwaad op u ben of u bestraf. Want bergen zullen geweken zijn en heuvels zullen gewankeld hebben, maar mijn goedheid zal van u niet geweken zijn en mijn vredesverbond zal niet gewankeld hebben,'* zei JHVH Die u van harte liefheeft. (S)

⁴⁹⁴ De Romeinen

⁴⁹⁵ Genesis 9:24-27

⁴⁹⁶ Mattheüs 5:38-6:1; (Hebreeuws); *'Weer anderen zeggen met de Thora: 'Oog om oog, tand om tand.' Maar ik zeg u geen kwaad met kwaad te vergelden en wie op de rechterwang slaat ook de linker aan te bieden. Degene die in de rechtszaak het hemd van uw lijf vraagt, geef hem uw jas. En als u gevraagd wordt om in verdrukking duizend voetstappen te wandelen, ga er tweeduizend. Geef wat iemand van u wil lenen, als iemand*

afstammelingen] zouden de afstammelingen van Sem plunderen, net zoals zij de zonen van Kanaän plunderden. En luister naar de manier waarop dat gebeurd is. Want u, die uw afstamming uit Sem heeft afgeleid, overviel het grondgebied van de zonen van Kanaän door de wil van God, en u nam het in bezit. En het is duidelijk dat de zonen van Jafeth⁴⁹⁴ op hun beurt door het oordeel van God bij u zijn binnengevallen, uw land ingenomen hebben en het bezet hebben.

Zo staat dat beschreven: *'En Noach ontwaakte van de wijn en wist wat zijn jongere zoon hem aangedaan had, en hij zei: 'Vervloekt is Kanaän, de dienaar, hij zal een dienaar van zijn broers zijn.'* Ook zei hij: *'Gezegend zij de Heer God van Sem, en Kanaän zal zijn dienaar zijn. Moge de Heer Jafeth uitbreiden en hem in de huizen van Sem laten wonen, en laat Kanaän zijn dienaar zijn.'*⁴⁹⁵

Zo werden twee volken gezegend, dat van Sem en dat van Jafeth, en omdat de nakomelingen van Sem als eerste werden aangewezen om de woningen van Kanaän te bezitten, en van de nakomelingen van Jafeth voorzeggd werd dat ze op hun beurt dezelfde bezittingen zouden ontvangen, werd aan deze twee volken het ene volk van Kanaän als dienaren gegeven.

Zo is Christus dus gekomen, volgens de macht die Hem van de Almachtige Vader gegeven is, en de mensen gebiedend tot vriendschap en zegenen en bekering en samenwonen.⁴⁹⁶ Hij heeft beloofd, zoals al is bewezen, dat er voor alle heiligen in ditzelfde land een toekomstig bezit zal zijn. En daarom weten alle mensen die in Christus geloven en de waarheid vanuit Zijn eigen woorden en die van Zijn profeten erkennen, overal, of ze nu gebonden of vrij zijn, dat ze met Hem in dat land zullen zijn, en eeuwig en onvergankelijk goeds beërven.'

Hoofdstuk 140

(P) In Christus is iedereen vrij en draagt gevolg voor zijn eigen keuzes.

'Daarom heeft Jakob ook, zoals ik eerder al opmerkte, omdat hij zelf een voorbeeld van de Christus was, twee slavinnen van zijn twee vrije vrouwen getrouwd, en heeft zonen bij hen verwekt, met de bedoeling om van tevoren aan te geven dat Christus zelfs al diegenen zou ontvangen die onder Jafeths geslacht van Kanaän afstammen, net als de vrije, en die kinderen mede-erfgenamen zou maken, en wij zijn van dat soort. Maar u kunt dat niet begrijpen, omdat u niet kunt drinken uit de levende Bron van God, maar uit gebroken drinkbakken die geen water vast kunnen houden [wilt

iets van u leent, wijs dit dan niet af.' Daarbij zegt Jezus tegen Zijn leerlingen: *'U heeft ook gehoord dat vanouds gezegd wordt: 'Heb lief wie u liefhebben en haat wie u haten.'* Maar ik zeg u; *heb uw vijanden lief, doe goed aan wie u haten en kwetsen en bid voor wie u verdrukken en slaan. Zodat u kinderen van uw Vader in de hemel zult zijn Die de zon doet opkomen over goeden en slechten en het op goddelozen en rechtvaardigen laat regenen. Als u houdt van wie van u houden, wat is uw beloning dan? Hebben degenen met een hard gezicht dan ook niet lief? U moet net zo integer zijn als uw hemelse Vader.'*

Mattheüs 6.

'Zie erop toe dat u uw gerechtigheid niet voor de lof van mensen doet, anders zult u niet door uw Vader in de hemel beloond worden.'

drinken], zoals de Schrift zegt.⁴⁹⁷ Maar het zijn gebroken drinkbakken, ze houden geen water vast, die uw eigen leraren hebben uitgegust, zoals de Schrift ook expliciet verklaart, 'als leerstellingen de geboden van de mensen onderwijzend.'⁴⁹⁸ En bovendien bedriegen zij zichzelf en u, veronderstellend dat het eeuwige Koninkrijk zeker aan hen die van de bedeling van Abraham naar het vlees zijn zal worden gegeven, hoewel zij zondaars zijn, en ongelovig, en ongehoorzaam aan God. Volgens de Schriften klopt dat dus niet. Want als dat zo was dan zou Jesaja dit nooit gezegd hebben:

'Want als de Heer van Sebaoth ons geen zaadje had nagelaten, dan zouden wij als Sodom en Gomorra geweest zijn.'⁴⁹⁹

En Ezechiël: '*Zelfs als Noach, Jakob en Daniël voor hun zonen of dochters zouden bidden, dan nog zou hun verzoek niet worden ingewilligd.*'⁵⁰⁰ 'Want de vader zal niet voor de zoon vergaan, of de zoon voor de vader, maar ieder zal om zijn eigen zonde [vergaan], en ieder zal voor zijn eigen gerechtigheid gered worden.'⁵⁰¹

En weer zegt Jesaja: 'Zij zullen de ledematen van hen die overtreden hebben bekijken, hun worm zal niet ophouden, en hun vuur zal niet geblust worden, en zij zullen een spektakel voor alle vlees zijn.'⁵⁰²

Ook zou onze Heer, niet naar de wil van Hem Die Hem gezonden heeft, Die de Vader en Heer van iedereen is gezegd hebben: '*Zij zullen uit het oosten komen, en uit het westen, en zullen met Abraham, en Isaak, en Jakob in het Koninkrijk van de hemel zitting nemen. Maar de kinderen van het koninkrijk zullen in de buitenste duisternis geworpen worden?*'⁵⁰³

Daarbij heb ik nog bewezen uit wat voorafgegaan is,⁵⁰⁴ dat degenen van wie het bekend was dat zij onrechtvaardig zijn, of het nu mensen of engelen zijn, niet door de schuld van God goddeloos gemaakt worden, maar ieder mens is door zijn eigen schuld wat hij zal blijken te zijn.'

Hoofdstuk 141

(H) Vrije wil bij mensen en engelen.

Maar zodat u geen voorwendsel zou hebben om te zeggen dat Christus wel gekruisigd moest worden, en dat degenen die overtreden wel onderdeel van uw natie moesten zijn geweest, zodat de zaak niet anders had kunnen zijn, zei ik hier kort op anticiperend dat God, die mensen en engelen wilde hebben om zijn wil te volgen, vastbesloten was om ze vrij te maken om rechtvaardig te kunnen handelen. Het bezit van 'verstand' toevertrouwend, zodat zij konden weten door Wie zij geschapen zijn, en door Wie zij die voorheen niet bestonden nu bestaan. Ook met een wet dat zij door Hem veroordeeld moeten worden als zij iets tegen het gezonde verstand in doen.

En vanuit onszelf zullen wij, mensen en engelen, vanwege het zondige handelen veroordeeld zijn, tenzij wij ons van tevoren bekeren. Maar als het Woord van God voorspelt dat sommige engelen en mensen zeker gestraft zullen worden, dan heeft Hij dat gedaan omdat Hij voorzag dat zij onverbeterlijk zouden zijn, maar niet omdat God ze zo geschapen had.

Dus als zij zich bekeren, kan iedereen die dat wenst genade van God ontvangen. En de Schrift voorzegt dat zij gezegend zullen worden, sprekend:

'Gezegend is degene aan wie de Heer de zonde niet toerekent,'⁵⁰⁵

dat betekent, na bekeerd te zijn van zijn zonden, dat hij vergeving ervan van God kan ontvangen. En niet zoals u uzelf bedriegt, of sommige anderen die hierin op u lijken, die zeggen dat, hoewel ze zondaars zijn, de Heer hen hun zonde niet zal aanrekenen omdat ze God kennen.'⁵⁰⁶

We hebben als bewijs hiervan de ene val van David, die door zijn opgeblazenheid gebeurde, die vergeven werd toen hij zo rouwde en huilde, zoals geschreven staat. Maar als zelfs aan een dergelijk man geen verlossing verleend werd vóór zijn bekering, maar alleen toen deze grote koning en gezalfde en profeet rouwde, en zichzelf daarnaar gedroeg, hoe kan de onzuivere en

'zij zouden geen zoon of dochter gered hebben, met hun rechtvaardigheid zullen zij alleen hun eigen zielen gered hebben.'⁵⁰⁷ (P)

⁵⁰¹ Ezechiël 18:20; 'De ziel die zondigt, die zal gestorven zijn. Een zoon zal de misdaden van de vader niet gedragen hebben en de vader zal de misdaden van de zoon niet gedragen hebben. De rechtvaardigheid van de rechtvaardige zal van hem geweest zijn en de misdaden van de boosaardige zullen van hem geweest zijn.'

⁵⁰² Jesaja 66:24; Hoofdstuk 44 en 130.

⁵⁰³ Mattheüs 8:11,12; (Hebreeuws); 'Ik zeg u dat velen zullen komen vanuit het oosten en het westen en met Abraham, Isaak en Jakob zullen rusten in het koninkrijk der hemelen. Maar de leden van het koninkrijk der duisternis moeten naar de Hel en daar zal het dubbel sterk gehuil zijn.'; Hoofdstuk 76 en 120

⁵⁰⁴ Hoofdstuk 88 en 102

⁵⁰⁵ Psalm 32:2; Gelukkig de mens wiens zonde niet door JHWH aangerekend zal worden en wiens geest zonder bedrog is.

⁵⁰⁶ Mattheüs 7:21-23; 'Wees verstandig, niet wie 'Heer' tegen mij zegt zal het koninkrijk van de hemelen binnengaan. Maar wie de wil van mijn Vader doet zal het koninkrijk van de hemelen binnengaan. Velen zullen mij op die dag zeggen: 'Heer! Heer! Hebben wij namens U niet geprofeteerd, demonen uitgedreven en in Uw naam vele wonderen gedaan?' Op dat moment zal ik tegen hen zeggen: 'Nooit heb ik u gekend, ga weg van mij u werkers van ongerechtigheid.'

⁴⁹⁷ Jeremia 2:13; Hoofdstuk 19 en 114

⁴⁹⁸ Jesaja 29:13; Hoofdstuk 27, 48, 78 en 123

⁴⁹⁹ Jesaja 1:9; Hoofdstuk 55

⁵⁰⁰ Ezechiël 14:12-20; Hoofdstuk 44; **Het Woord** van JHWH is naar mij toe gekomen, sprekend: 'Mensenzoon, wanneer een land tegen mij gezondigd zal hebben door zwaar ontrouw te zijn, dan strekte ik mijn Hand tegen hen uit, dan brak ik het stokbrood en stuurde ik de hongersnood, dan liet ik mens en dier hierdoor omkomen. 'Al waren deze drie mannen, Noach, Daniël en Job in hun midden, dan zouden zij met hun rechtvaardigheid (alleen) hun zielen gered hebben,' zegt JHWH. Als ik kwaadaardige dieren door het land zal laten trekken, als die het dan van kinderen beroofden en het er woest bij lag omdat niemand er door de aanblik van de dieren doorheen trekt. 'Al zijn die drie mannen in hun midden, zo waar als ik leef,' zegt de Heer JHWH, 'zij zouden geen zonen of dochters gered hebben, alleen zichzelf zullen zij gered hebben, maar het land zal er woest bij gelegen hebben.' Of als ik het zwaard over dat land gebracht zal hebben en zei: 'Er zal een zwaard door het land getrokken zijn,' en ik mens en dier eruit verwijderde. 'Zelfs als deze drie mannen in hun midden zijn, zo waar als ik leef,' zegt de Heer JHWH, 'zij zouden geen zonen of dochters gered hebben, alleen zichzelf zullen zij gered hebben. Of als ik de pest over dat land gebracht zal hebben en in mijn woede bloed vergoot, om zo mens en dier erin uit te roeien. 'Zelfs als Noach, Daniël en Job in hun midden zijn, zo waar als ik leef,' zegt de Heer JHWH,

volkomen verlatene, als ze niet huilen, en niet treuren, en zich niet bekeren, zich de hoop voorspiegelen dat de Heer hen dat niet zal toerekenen? Ook deze val van David, in de zaak van Urias vrouw bewijst, heren,' zei ik, 'dat de aartsvaders niet vele echtgenotes hadden om overspel te plegen, maar omdat een bepaalde toedeling en alle verborgenheden door hen verwezenlijkt zouden kunnen worden. Want als het [uw mannen] al toegestaan zou zijn om elke vrouw te nemen, of zoveel vrouwen als men maar kiest, of de manier waarop hij kiest, wat de mannen van uw volk over de hele aarde waar ze ook maar verblijven of naartoe gezonden zijn doen, het nemen van vrouwen onder 'de naam' van het huwelijk, dan zou David dat des te meer zijn toegestaan.'

Toen ik dit gezegd had, liefste Marcus Pompeius, kwam ik tot een einde.

Hoofdstuk 142

(H) De Joden geven dank terug en laten Justin achter.

Vervolgens zei Trypho na enig aarzelen: 'U ziet dat het niet opzettelijk was dat we deze punten bediscussieerd

hebben. En ik moet bekennen dat ik bijzonder blij ben met dit debat. Ook denk ik dat zij dezelfde mening als ik zijn toegedaan. Want wij hebben meer gevonden dan wij verwacht hadden, ook meer dan mogelijk was om te verwachten. En als we dat vaker zouden kunnen doen, zouden wij veel geholpen moeten worden bij het onderzoek naar de Schrift zelf. Maar omdat,' zei hij, 'u op het punt van vertrek staat en de volgende dag verwacht weg te varen, aarzel dan niet om ons als vrienden te herinneren als u weg bent.'

'Van mijn kant,' antwoordde ik, 'als ik gebleven was, had ik graag dagelijks hetzelfde willen doen. Maar nu, aangezien ik met Gods wil en hulp verwacht uit te varen, spoor ik u aan om alles in te zetten voor deze zeer grote strijd voor uw eigen redding, en om oprecht te zijn in het hoger waarderen van de Christus van de Almachtige God dan van uw eigen leraren.'

Hierna verlieten zij mij, mij een veilige reis toewensend, vrij van elk ongeluk. En ik zei biddend voor hen: 'Ik kan geen betere dingen voor u wensen heren, dan deze, dat erkennend dat doordat op deze manier intelligentie aan elk mens gegeven is, u dezelfde mening als ons zult zijn toegedaan, en zult geloven dat Jezus de Christus van God is.'